

Matti Jokelainen

**Työttömyys, työmarkkinainstituutiot ja työttömyysvakuutus
15 maassa vuosina 1970–2005**

Kirjoittaja

Matti Jokelainen
VTL, erikoistutkija, Kelan tutkimusosasto
matti.jokelainen@kela.fi

© Matti Jokelainen ja Kelan tutkimusosasto

Nettityöpapereita-sarjan julkaisut ovat keskustelun avauksia tai alustavia tutkimusraportteja.

www.kela.fi/tutkimus

Helsinki 2009

SISÄLTÖ

1 Johdanto.....	4
2 Tutkimusasetelma	5
3 Käsitteet.....	26
4 Tutkimuksen rajaus.....	29
5 Työttömyyden esiintyminen.....	30
6 Työmarkkinat ja työmarkkinainstituutiot	48
7 Työttömyyspäivärahajärjestelmät.....	63
8 Muutokset työttömyydessä ja työmarkkinainstituutioissa	72
9 Yhteenveto	88
Kirjallisuus	94
Liitetaulukot	127
Liitteet	162
Liite 1. Työttömyyspäivärahojen anteliaisuusindeksin muodostaminen.....	162
Liite 2. Regressiot työttömyysprojektissa	177
Liite 3. Arvioita Esping-Andersenin hyvinvointivaltiotypologioista	179
Liite 4. Globalisaation kehityshistoriasta.....	184
Liite 5. Vapaaehtoinen Gent-työttömyysvakuutusjärjestelmä	188
Liite 6. Suomen työttömyyseläkejärjestelmästä	198
Liite 7. Palkkaneuvottelujärjestelmien keskittyneisyys vertailumaissa	202
Liite 8. Omistusasuminen ja työttömyys.....	206

1 Johdanto

Hyvinvointivaltion keskeinen ominaispiirre on sosiaaliturva. Sosiaaliturvan kehityksen kannalta on ollut merkittävää eri valtioiden elinkeinorakenteen muutos ja sen nopeus. Elinkeinorakenteessa erityisesti maatalouden osuuden väheneminen on vaikuttanut sosiaaliturvan tarpeeseen. Maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa perhe-, suku- ja muu infrastruktuuri toivat pääosin toimeentuloturvan ansioiden tilapäisen tai pysyvän katkeamisen aikoina. Kun maatalouden osuus väheni, tilalle kehittynyt teollistunut yhteiskunta vaati erillisiä järjestelyjä ansiomahdollisuuksien katkeamisen varalle.

Sosiaalivakuutuksen synnyn on katsottu liittyvän teollistumisen ja urbanisoitumisen kehittymiseen. Teollisuustyöntekijöiden nopea keskittyminen teollistuneisiin kaupunkeihin loi uuden teollisuustyövoiman, joka oli täysin riippuvainen työvoimansa käytöstä. Tällä uudella työvoimalla ei ollut mitään sosiaalista suojaa siltä varalta, että työvoiman käyttö estyisi. Maataloustuotannossa tilanomistajilla oli jonkinasteinen vastuu työntekijöistään. Maatalousyhteisössä niistä, jotka eivät jostain syystä saaneet elantoaan työnteon tai tilanomistajan huolenpidon kautta, huolehtivat kunnat ja vapaaehtoiset hyväntekeväisyysorganisaatiot, joista merkittävin oli kirkko. Köyhäinhuoltojärjestelmä ei ollut enää sovelias järjestelmä teollisuustyöväen sosiaaliturvaa hoitamaan, sillä se sisälsi myös rajoituksia, mm. työntekovelvoitteen ja muuttorajoituksen. Lisäksi teollistumisen mukanaan tuomat työntekijöiden toimeentulo-ongelmat olivat niin laajoja, ettei köyhäinhuoltojärjestelmä olisi kyennyt niitä hoitamaan.

Valtiovallan harjoittama sosiaalipolitiikka tarvitsi siten uuden välineen selvitäkseen uusista vaatimuksista. Tällaiseksi välineeksi kehittyi vakuustekniikka, jota muotoiltiin sosiaalipolitiikan päämäärien mukaan sosiaalivakuutukseksi.

Toisen maailmansodan jälkeen, jolloin sosiaalivakuutuksen nykyiset järjestelmät pääosin syntyivät, työmarkkinat toimivat hyvin ja arvioitiin että ne vetävät ihmisiä puoleensa. Sittemmin on käynyt ilmi, että sosiaalivakuutusjärjestelmillä oli vetovoimaa (Boekraad ja Hermans 1994, 2).

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tarkastella työttömyysvakuutuksen toimintaa, mutta aluksi tarkastellaan työttömyyttä yleensä ja työttömyyden kehitystä.

2 Tutkimusasetelma

Tämä tutkimus on osa projektia, jossa tarkastellaan työmarkkinoilta poistumisen eri reittejä. Käsillä olevassa toisessa osassa eritellään työttömyyden perusteella maksettavia ansiosidonnaisia päivärahoja. Viimeisessä osassa näitä kolmea reittiä vertaillaan keskenään.

Tutkimus perustuu kirjallisen aineiston analyysiin. Tutkimusote on vertaileva.

Tutkimukset, joissa vertaillaan eri maita, voidaan jakaa neljään tyyppiin sen mukaan, miten maita tutkimuksissa lähestytään (Kohn 1996, 29–30). Ensinnäkin tietyt maat tai maiden kansalliset instituutiot voivat olla suoranaisesti tutkimuskohteena. Toiseksi tutkimuksessa voidaan olla kiinnostuneita pääasiallisesti erilaisten instituutioiden toiminnasta ja maat toimivat tällöin lähinnä kontekstina tutkittaville instituutioille. Kolmanneksi maat voivat olla tutkimuksen analyysiyksiköitä silloin kun pyritään määrittelemään eri maille ominaisia piirteitä ja luokittelemaan maita tiettyjen ulottuvuuksien, kuten bruttokansantuotteen suuruuden mukaan. Neljäs tutkimustyyppi on ylikansallinen tutkimus, jossa yksittäiset maat nähdään laajempien kansainvälisten järjestelmien osina.

Tässä tutkimuksessa verrataan toisaalta valittujen 15 maan työttömyyspäivärahajärjestelmiä ja toisaalta 15 maan kansallista kokonaisuutta toisiinsa. Tämä vertaileminen edustaa ensimmäistä edellä mainituista lähestymistavoista.

Vertailevan tutkimuksen idea perustuu arkipäiväiseen tapaan ajatella asioita (Anttonen 2005, 274–277, 285; Kekkonen 2008, 32–35; Kennett ja Yeates 2001, 41, 43; Keränen, 2001, 89–90; Ploug ja Kronborg Bak, 4). Vanhemmat vertaavat lastensa kehitystä tuttavien ja naapurien lasten kehitykseen. Turistit vertaavat keskenään kokemuksia rannoista, ruuasta ja paikallisen väestön kohtaamisista. Tutkijat vertailevat käsitteitä ja analyysimenetelmiä toisiinsa tutkimusta suunniteltaessa ja sitä toteuttaessa. Aina kun joudumme tekemään valintoja, teemme vertailuja. Näin ymmärrettynä vertailu on ajattelun – myös tieteellisen ajattelun – perusominaisuus. Voidaan sanoa että kaikki tutkimus on vertailevaa,¹ mutta ei siinä merkityksessä kuin vertailevasta tutkimuksesta on totuttu puhumaan sosiaali- ja yhteiskuntatieteissä. Kaikki maiden välinen tai poikkikulttuurillinen tutkimus ei ole vertailevaa. Pelkkä kuvaus, vaikka sen informaatioarvo olisi miten suuri tahansa, ei tee tutkimuksesta vertailevaa. Vertaileva metodi edellyttää aina systemaattista aineiston keruuta, analyysiä ja raportointia. Etenkin EU:n aikakaudella esimerkiksi hallinto tuottaa suuren määrän erilaisia raportteja, joissa esiteltyä maa-aineistoa ei systemaattisesti verrata eli ne eivät ole vertailevaa tutkimusta. Vertaileva tutkimus ja vertaileva metodi tarkoittavat systemaattista ajan ja/tai paikan ja/tai alueen ja/tai ongelmien vertaamista. Tämän tutkimuksen kannalta vertailevalla tutkimuksella tarkoitetaan vielä kapeampaa vertailua, eri maiden välistä vertailua ja poikkikulttuurista vertailua.

Sosiaalipolitiikan ja hyvinvointivaltion vertaileva tutkimus muodostui omaksi tutkimuskentäksi 1950- ja 1960-lukujen aikana (Anttonen 2005, 275). Tutkijoiden mielenkiinto alkoi kohdistua maiden välisiin kehityseroihin. Alettiin kysellä mikä selittää sosiaalipolitiikan ja hyvinvointivaltion kehittyneisyyttä. Selityksiä alettiin hakea taloudesta, politiikasta ja instituutioiden erilaisuudesta aluksi tilastollisen tutkimuksen keinoin. Tämän valtavirran rinnalla on kehittynyt tapaustutkimuksiin perustuva vertailu, jossa on tehty myös historiallista ja/tai laadullista vertailua.

¹ Jotkut tutkijat ovat sitä mieltä että erillistä vertailevaa tutkimusta ei ole olemassakaan, vaan kaikki tutkimus on vertailevaa. Tällaisia tutkijoita ovat mm. Gøsta Esping-Andersen ja Arend Lijpharts (Ploug ja Kronborg Bak 2001, 4).

Varhaisimmissa vertailevan tutkimuksen määritelmässä korostettiin, että vertailun kohteena on maa, yhteiskunta, valtio tai kansakunta ja että vertailun on oltava systemaattista (Anttonen 2005, 275–276; Elder 1976, 210; Hantrais ja Mangen 1996, 1–2). Maita vertaileva metodologia (*comparative cross-national methodology*) määriteltiin lähestymistavaksi, jossa sosiaalista todellisuutta tutkitaan erojen ja yhtäläisyyksien kautta keräämällä systemaattisesti tietoa useammasta kuin yhdestä kansakunnasta tai maasta. Eri määritelmien mukaan tutkimuksen voidaan sanoa olevan poikkikansallista ja vertailevaa, jos kahdessa tai useammassa yhteiskunnassa, kulttuurissa tai maassa verrataan yhtä tai useampaa yksikköä (*unit*) siten, että käytetyt käsitteet ovat samoja ja analyysi systemaattista. Vertailun avulla pyritään ymmärtämään yhtäläisyyksiä ja eroja. Toisaalta pyritään yleistyksiin ja selityksiin ja toisaalta erilaisuuksien konstruointiin ja erojen selittämiseen. Poikkikansallinen (*cross-national*) vertailu kohdistuu maihin tai maatasoihin järjestelmiin, instituutioihin ja ilmiöihin ja nojaa maatasoiseen aineistoon. Poikkikulttuurisessa tutkimuksessa kohteena on useimmiten tietynlaisia paikkakuntia tai paikkoja eri maissa.

Vertaileva tutkimus noudattaa samoja periaatteita kuin muu sosiaalitutkimus. Mitään erityistä sosiaalipolitiikan tai hyvinvointivaltion vertailevan tutkimuksen metodia (*cross-national method*) ei ole² (Blom ym. 1994, 66; Kennett ja Yeats 2001, 43; Mabbett ja Bolderson 1999, 34). Vertailevan tutkimuksen yhteydessä on kuitenkin pohdittava joitakin erityiskysymyksiä, jotka eivät yleensä liity muuhun tutkimukseen. Näitä ovat esimerkiksi maiden valinta ja tutkittavien asioiden vastaavuuden ongelma: missä määrin on mahdollista tutkia täsmälleen samaa asiaa eri maissa.

Vertailevat tutkimukset jaetaan yleensä kahteen ryhmään: tilastolliseen tutkimustapaan pohjautuvat tutkimukset ja tapaustutkimukset (Ragin 1987, 14). Mabbettin ja Boldersonin mukaan ne voidaan jakaa kolmeen ryhmään: 1) tilastolliset makrotutkimukset, 2) vertailut, joiden tavoitteena on mallien ja regiimien rakentaminen ja 3) tapaustutkimukset ja kvalitatiiviset vertailut (Mabbett ja Bolderson 1999, 34). Anttonen mukaan vertailut voidaan jakaa neljään ryhmään: 1) tilastolliset vertailut, 2) tapaustutkimukset, 3) regiimitutkimukset ja 4) poikkikulttuuriset vertailut (Anttonen 2005, 277).

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus verrata seitsemää maata, joten se sijoittuu edellä olevien luokitusten mukaan tapaustutkimuksiin, koska tilastollisia menetelmiä ei voida täysitehoisesti käyttää pienen havaintojen määrän vuoksi.

Tieteen tekeminen perustuu ns. käsitteellisen minäkeskeisyyden (*conceptual egocentrism*) periaatteelle (Rescher 1988, 131–156, 188–190; Kamppinen 2007, 53). Sen mukaan käytetyt todellisuuden luotaamisen välineet ja niiden filosofiset perusteoletukset ovat sellaisia, joihin tekijän kannattaa sitoutua eli joiden käyttämiseen hänellä on hyvät perusteet. Tästä seuraa että käytetyt menetelmät ovat parempia eli paremmin perusteltuja kuin jotkin muut todellisuuden luotaamisen välineet. Ennen viitekehyksen valintaa on käytävä läpi kilpailevia lähestymistapoja.³ Seuraavassa näistä käsitellään muutamia.

Vaikka mitään erityistä sosiaalipolitiikan tai hyvinvointivaltion vertailevan tutkimuksen metodia ei ole, niin kuitenkin hyvinvointivaltioiden vertailevassa tutkimuksessa on ainakin kolme teoreettista lähestymistapaa (Bonoli 2000, 30–33; Hagfors 2004, 15–16; Kautto 2001, 10–14; van Kerschberger 1995, 7–16; Skocpol 1995, 15–19). Ensimmäisen

² Komparatiivisella metodilla tarkoitetaan yleensä laajojen sosiaalisten yksiköiden vertailemista. Tällöin tutkitaan yhteiskuntien välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Vertailevan tutkimusmenetelmän ongelmista ks. esim. Hechter 1992, 368–372; McMichael 1992, 355–363; Sztompka 1990, 47–56. Varsinaista erillistä ja erityyppistä vertailevaa metodologiaa ei kuitenkaan ole olemassa.

³ Menetelmien valinnoille pitää olla perusteet tai muuten asia jää uskon varaan ja tähän uskoon sitten sitoutudutaan. Lähes kaikissa valtioissa on yksi tai useampi uskonto-niminen kulttuuri, jonka perusteet nojaavat vain uskoon, eikä rationaalisiiin perusteluihin. Tutkimustoimintaa ei pidä samaistaa näihin kulttuureihin.

lähestymistavan muodostavat funktionalistiset teoriat, joiden mukaan hyvinvointivaltioiden kasvu ymmärretään talouskasvuun liittyvänä ja valtion vastauksena kansalaistensa kasvaviin tarpeisiin (Wilensky 1975, 15–49). Toiseksi luokkamobilisaatio- tai intressiryhmäteoriat selittävät hyvinvointipolitiikkojen ja hyvinvointimenojen erot poliittisten toimijien vaihtelevilla kyvyillä tuoda esiin hyvinvointivaateita (Korpi 1980; Esping-Andersen 1985 ja 1990). Näitä teorioita kutsutaan myös valtaresurssiteorioiksi. Kolmas lähestymistapa perustuu institutionaalisiin teorioihin, joiden mukaan säännöt ja säädökset määrittävät hyvinvointivaltion kasvua ja muotoutumista (Immergut 1992; Skocpol 1995; 15–19 ja 25–32; van Kersbergen 1995, 7–8).

Funktionalistisen teorian kehittäjä, Wilensky, nojautui 1960-luvun puolivälissä julkaisuihin vertaileviin tutkimuksiin. Niissä havaittiin taloudellisen ja sosiaaliturvan kehityksen riippuvuus toisistaan. Vertailujen aikana sekä sosiaaliturvajärjestelmät että taloudet kasvoivat merkittävästi. Yhdessä vertailussa sosiaaliturvan tasoa mitattiin sosiaalivakuutusjärjestelmien voimassaoloajan pituudella ja talouskehitystä energian kulutuksella, kaupungistumisella ja lukutaidon levinneisyydellä (Cutright 1965). Pryorin vertailussa päädyttiin siihen, että sosiaaliturvajärjestelmän ikä on ratkaisevin tekijä ilmentämään sosiaaliturvan tason kehitystasetta (Pryor 1968). Kolmannessa, 1950-luvun asetelmaa analysoivassa tutkimuksessa käytettiin BKT:ta ja sosiaaliturvamenojen osuutta siitä vertailujen perustana (Aaron 1967). Vertailut olivat siten merkittävästi sidoksissa 1900-luvun puolivälin yhteiskuntakehityksen vaiheeseen. Nyt, puolivuosisataa myöhemmin esimerkiksi järjestelmän voimassaoloajalla ei ilmeisesti ole enää samaa merkitystä, koska kaikissa teollistuneissa maissa ovat lakisääteiset sosiaalivakuutusjärjestelmät olleet jo pitkään toiminnassa. Vapaaehtoisten eläkkeiden kattavuus ei ole kehittynyt vielä kovin pitkälle, joten se ilmentäisi nykytilanteen eroja vakiintuneita järjestelmiä paremmin. BKT-kriteerit eivät ole muuttuneet, joten BKT on edelleen käyttökelpoinen mittari. Erityisesti on huomattava Wilenskyin ajankohdan erikoisuuslaatuus. Silloin lähes kaikissa teollistuneissa maissa vallitsi täystyöllisyys. 2000-luvulla täystyöllisyys on kovin harvinaista, joten funktionaalisen teorian soveltaminen on vaikeampaa.

Valtaresurssiteorioiden kehittäjiä ja kannattajia ovat olleet mm. Walter Korpi, Gösta Esping-Andersen, Hicks ja Misra, Joakim Palme, Olli Kangas (Hicks ja Misra 1993, 668–703; Järvinen 2003, 17–18, 23–24; Korpi 1980; Esping-Andersen 1985; Palme 1990; 2–13; Kangas 1991, 5–7; Myles 1984). Valtaresurssiteoria tarkastelee poliittisten konfliktien ja mobilisaation roolia reformipolitiikassa. Tällöin ratkaisevaa heidän mukaansa on onko oikeisto tai vasemmisto vallassa hallituksessa, mikä on pääministerin puoluekanta oikeisto-vasemmistoakselilla, mikä on ammatillisten ja muiden etujärjestöjen vaikutusvalta, korporatismi aste. Esping-Andersen on luonut valtaresurssiteoriaan perustuen hyvinvointivaltiotypologiansa (Esping-Andersen 1990). Valtaresurssiteorioissa on kaksi pääsuuntausta. Ensimmäisen mukaan julkiset sosiaalivakuutusetuudet ajatellaan muodostetun vastaamaan edistyksellisen elinkeinoelämän tarpeita. Luokkataistelu- tai sosiaalidemokraattisen teorian mukaan kapitalistit vastustavat hyvinvointivaltion laajenemista ja kehittämistä. Vasemmisto ja ammatilliset puolestaan taistelevat hyvinvointivaltion ekspansion puolesta. Hyvinvointivaltion reformipolitiikassa – ja siten esimerkiksi sosiaalivakuutuspolitiikassa – on merkittävää erilaisten ammatillisten asemien omaavien intressiryhmien resurssit suhteessa toisiin ryhmiin ja siitä syntyvä jakokonflikti. Korporatismi asteella on merkityksensä (Korpi ja Palme 2001, 19).

Valtaresurssiteoria on vain yksi lähestymistapa. Siitä puuttuu mm. institutionaalisten vaikutusten arviointi. Institutionaalisen teorian perusteet eivät ole muuttuneet tai olleet vinoutuneita vastaavalla tavalla (ks. liite 3). Instituutioilla on ollut ja on edelleen teorian mukainen asema. Toisaalta voidaan arvostella valtaresurssiteoriaan perustuvia laskelmia. Niissä sosiaalidemokraattiseksi puolueiksi luetaan esimerkiksi kaksipuoluemaissa suurin ei-konservatiivinen puolue. Voidaanko perustella että esimerkiksi USA:n demokraattinen puolue tai Ison-Britannian Labour-puolue ovat sosiaalidemokraattisia puolueita?

Voidaan hyvin ajatella että USA:n demokraatit ovat enemmän oikealla kuin Ruotsin konservatiivinen puolue. Ison-Britannian Labour-puoluetta onkin verrattu Ruotsin puolueisiin ja havaittu, että se on lähempänä Ruotsin konservatiivipuoluetta kuin sosiaalidemokraatteja (Eriksson 1998). Valtaresurssiteorian mukaisissa tutkimuksissa on usein mukana lähes 20 maata, jolloin puolueiden luokittelulla on ratkaiseva merkitys. Näyttää siltä, että joidenkin maiden osalta sosiaalidemokraattisen puolueen löytäminen on ollut jotenkin pakonomainen ratkaisu, sillä muutenhan ao. maa olisi pitänyt jättää pois vertailusta. Esimerkkinä tällaisista valinnoista on USA ja demokraattinen puolue. Puolueiden luokittelua pitää kehittää edelleen jotta vertailuja voitaisiin pitää pätevinä. Kolmanneksi sosiaaliturvan kehittämisestä eivät ole vastanneet vain sosiaalidemokraatit, vaan päätökset ovat usein olleet kompromisseja, sopimuksia useiden puolueiden ja valtioryhmittymien kesken. Sosiaalidemokraattinen eli Pohjoismainen malli ei ole syntynyt sosiaalidemokraattien suunnittelupöydällä, vaan malli on luotu ja konstruoitu jälkikäteen (Lundberg 2006, 269–270). Esimerkiksi Ruotsissa 1990-luvulla tehdyt mittavat eläkereformit olivat viiden puoleen yhteistyön tulos, Suomessa kaikkien eduskuntapuolueiden. Norjassa vuoden 2005 suuri eläkereformi oli viiden puolueen yhteinen sopimus (Avtalet om pensjonsreform 2005). Tästä päädytäänkin kolmanteen valtaresurssiteorian puutteeseen. Valtaresurssimalli on hyvin kaukana nykyaikaisesta keskimääräisen äänestäjän mallista, jonka mukaan puolueet ovat kiinnostuneita voittamaan vaalit ja vaalit voittaa yleensä se tai ne puolueet, jotka saavat haltuunsa poliittisen keskustan kannattajien äänet (Pontusson ja Kwon 2004, 4). Valtaresurssimallin mukaan taas kaiken politiikan perustana on oikeiston ja vasemmiston valtataistelu, luokkataistelu.⁴ Risto Sankiahon mukaan esimerkiksi suomalaiset eivät enää, varsinkaan nuoret sukupolvet, tunne kuuluvansa yhteiskuntaan pelkästään tuotantoasemansa perusteella, kuten marxilainen teoria asian näkee. Ihmisillä on uusi luokitusjärjestelmä, joka perustuu tuotantoaseman lisäksi Weberin mainitsemaan ihmisen statukseen. Sen muodostavat koulutus, kulutus ja valta (Niskanen 2008, 105). Täten ainakin suomalaiset ovat etäänntyneet luokkapuolue-mallista ja siirtyneet keskimääräisen äänestäjän mallin kannalle. Neljänneksi valtaresurssimalli tarkastelee pitkiäkin ajanjaksoja ikään kuin staattisina ilmiöinä, vaikka on selvää, että puolueet eivät ole staattisia eikä niiden toimintaympäristö, markkinatalousjärjestelmä, ole myöskään staattinen ilmiö (Korpi ja Palme 2003, 443; Pontusson ja Kwon 2004, 1–10; Volkens 2004, 3). Eurooppalaiset puolueeryhmät liikkuvat 1940-luvulta 1960-luvulle vasempaan suuntaan ja 1970-luvulta 1990-luvulle oikealle päin. Puolueiden toimintaympäristö, markkinatalous, vaihtelee esimerkiksi maan koon mukaan ja globalisaation asteen seurauksena. Jopa Korpi ja Palme myöntävät että etenevä globalisaatio kaventaa eri maiden hallitusten mahdollisuuksia reagoida talousongelmiin. Kaikesta huolimatta valtaresurssimalli vertailee eri maiden puolueita ikään kuin ne olisivat samassa ympäristössä ja sosiaalidemokraattisten puolueiden määrittely olisi itsestään selvää ja helppoa.

Institutionaalisten teorioiden mukaan yhteiskunnan rakenteet vaikuttavat merkittävästi hyvinvointivaltion reformeihin (Bonoli 2000,31–33, 40–42; Järvinen 2003, 17–18, 21–22; Kautto 2001, 13–14; Myles ja Pierson 2001, 312–329). Tällaisia rakenteita ovat mm. poliittiset instituutiot: alueiden mahdollisuus osallistua liittovaltion kautta päätöksiin, parlamentin kamareiden lukumäärä, puoluejärjestelmä (erityisesti puolueiden lukumäärä), vaalitapa eli suhteelliset vai enemmistövaalit, veto-mahdollisuudet päätöksentekoprosessissa, mahdollisuudet kansanäänestyksiin, toimeenpanovallan jako presidentin ja parlamentin välillä jne. Maakohtaiset rakenteet muokkaavat sosiaalireformien sisältöä tai mahdollistavat niiden hylkäämisen. Toisaalta on itse hyvinvointivaltion rakenteista johtuvia vaikutteita. Tällaiset rakennetekijät tulevat ilmi erityisesti eläkevakuutuksessa. Eläkejärjestelmän aiheuttama polkuriippuvuus sisältää sen, että tietyt ominaisuudet voivat ehkäistä tai hidastaa reformeja. Ensimmäinen ehkäisevä tekijä on järjestelmän ikä.

⁴ Marxismin mukaan puolueiden ensisijaisena tehtävänä on kansalaisten luokkaetujen ajaminen (Niskanen 2008, 91).

Pitkään toiminnassa ollutta jakojärjestelmää on vaikea muuttaa rahastoivaksi. Muutos-ehdotukset toteutuvat helpommin eläkkeiden tason ja kattavuuden alueella ilman että järjestelmän perustoimintatapaan puututaan. Jos järjestelmä on vielä nuori, sitä voidaan radikaalistikin korjata. Olennaisia ovat eläkkeiden rahoitusmuutokset, esimerkiksi siirtyminen jakojärjestelmästä kohti rahastoivaa järjestelmää. Merkittävä tekijä eläkereformien kannalta on eläkejärjestelmän kannatus. Arvioidaan, että ansiosidonnaiset eläkejärjestelmät ovat vähemmän alttiita reformeille kuin tuloharkintaiset. Ajattelutavan perusteena on se, että ansioeläkkeiden kattavuus on laajempi kuin tuloharkintaisten. Ansioeläkkeet koskevat koko työvoimaa, mutta tuloharkintaiset eläkkeet vain pientä osaa väestöstä.

Institutionaalisen teorian kritiikkiin voidaan myös yhtyä: instituutiot eivät selitä esimerkiksi eläkereformien kehityksen kokonaisuutta, vaan vain osan siitä.⁵

Kaikkien kolmen hyvinvointiteorian lähestymistavan identifioimat muuttajat ovat vaikuttaneet osaltaan hyvinvointivaltion kehitykseen (Huber ja Stephens 2000a, 326–327). Toisistaan poikkeavat tulokset ovat johtuneet erilaisista vertailuajanjaksoista, eri vertailumaaotoksista, muuttujien määrittelystä (puolueryhmien määrittelystä, siitä, onko otettu huomioon presidenttivaltaiset maat jne.), sosiaalimenojen määrittelystä, kuten korvausaste ja sen määrittely (ks. jäljempänä). Hyvinvointivaltion kehityksen selittämiseen tarvitaan syvempää analyysiä, sillä mainittujen kolmen teorian selitysmallit eivät yhdessäkään ole kattavia.

Suomessa yhteiskuntatieteellisten kansainvälisten vertailujen viitekehyyksi otetaan säännönmukaisesti Esping-Andersenin hyvinvointivaltiotypologiat ilman perusteluita. Typologioita voidaan pitää näkökulmasta riippuen joko todellisuutta luokittelevina apuvälineinä tai auktoriteettiargumentteina, ilmoituksina kirjoittajan näkemyksistä siitä, millaiseksi hän toivoo asianteilojen muuttuvan. Regiimitutkimuksen ylivoimainen valta-asema voidaan nähdä heikkoutena: resursseja on käytetty vain tämän lähestymistavan kehittämiseen ja hienosäätöön, jolloin regiimien ulkopuoliset asiat ovat jääneet analyysistä pois (Anttonen 2005, 281; Kangas 2003, 29).

Vastoin yleistä suuntausta, Esping-Andersenin typologioita ei tässä tutkimuksessa käytetä. Perustelut esitetään tämän julkaisun liitteessä 3 (ks. myös Jokelainen 2007, liite 6). Esping-Andersenin typologioiden sijaan lähestymistapaa etsitään talousteorian, erityisesti vakuutusteorian sekä globalisaation kehityksestä. Koska tämän raportin aiheena on työttömyysvakuutus, em. lähestymistapoja tarkastellaan julkisen sektorin tehtävien kannalta ja etsitään perusteluita muuttujien valinnalle.

Ensimmäisenä tarkastellaan taloudellisen kasvun teoriaa ja sen taustaa. Nykyaikaisen talouspolitiikan keskeisin tavoite on taloudellinen kasvu. Taloudellinen kasvu perustuu aina vastaavaan tuotantotekijöiden kasvuun. Tuotantotekijöitä ovat fyysinen pääoma, inhimillinen pääoma ja käytettävissä oleva teknologia (Ashiagbor 2005, 11–43; Kiander ja Lönnqvist 2002, 39–49; Luoma ja Siipi, 1968, 189–190; Pohjola ym. 2006, 140–156; Taloussanasto 2002, 294, 328–330). Taloudellisella kasvulla tarkoitetaan rahatalouden piirissä markkinoilla tapahtuvan tuotannon määrän kasvua ja tarkemmin sanottuna kokonaistuotantoa mittaavan bruttokansantuotteen määrän kasvua. Kansantuotteen muutosten sijaan on tapana puhua kasvusta. Tavoite on luonteva, sillä tuotannon kasvu on aineellisen elintason nousun välttämätön edellytys. Tuotannon jatkuva kasvu ei ole looginen mahdollisuus, jos ymmärretään se, ettei tuotannon kasvun tarvitse merkitä jatkuvaa materiaalsen tuotannon lisääntymistä. Aitoon tehokkuuden kasvuun ja palvelutuotannon suhteellisen osuuden nousuun perustuva taloudellinen kasvu on mahdollista

⁵ Hyvinvointivaltioiden vertailevan tutkimuksen kolmen lähestymistavan arvioinnista ks. tarkemmin Jokelainen 2005, 19–26.

ja kestävää myös pitkällä tähtäyksellä.⁶ Taloudellisen kasvun teorian on selitettävä kaksi havaintoa: 1) Miten kasvu on syntynyt? Miksi vasta viimeiset 200 vuotta ovat olleet kasvun aikaa? ja 2) Miksi elintaso on jakautunut eriarvoisesti maailmassa?

Taloudellisen kasvun teoria selittää kasvua ja sen nopeutta. Tuotantomahdollisuuksien kasvua tarkastellaan pitkällä aikavälillä. Kansatalouden tuotantofunktio on kasvuteoreettisen ajattelun perusväline (Ashiagbor 2005, 11–43; Kiander ja Lönnqvist 2002, 39–49; Pohjola ym. 2006, 140–156; Taloussanasto 2002, 294, 328–330). Kansatalouden tuotantofunktiota voidaan kuvata samantyyppisellä funktiolla kuin yksittäisen yrityksenkin tuotantoa. Tuotanto vain mitataan arvonlisäyksenä, siinä ei siksi ole mukana välituotteita. Panoksina ovat tuotantotekijät eli pääoma ja työ (L). Pääoma jaetaan usein kahteen komponenttiin: kiinteään pääomaan (K), jota ovat muun muassa koneet, laitteet ja rakennukset, sekä henkiseen pääomaan (H). Luonnonvaroja voi myös pitää tuotannontekijänä, mutta koska niiden määrä on yleensä vakio, niin ne jätetään tarkastelun ulkopuolelle. Kansatalouden tuotantofunktio voidaan siten kirjoittaa muotoon

$$Y = A F(K,H,L),$$

jossa Y kuvaa bruttokansantuotteen määrää eli kiintein hinnoin mitattua bruttokansantuotetta vuodessa. K on vastaavasti kiinteän pääoman määrä. Se voidaan käytännössä arvioida laskemalla yhteen yritysten käyttämien pääomahyödykkeiden arvo jonkin perusvuoden kiintein hinnoin. H on henkisen pääoman määrä, jota voidaan kuvata esimerkiksi väestön koulutustasolla. L esittää työpanosta. Sitä mitataan joko työllisten lukumäärällä tai tehtyjen tuntien määrällä. F kuvaa tuotantoteknologiaa eli menettelyt, miten tuotantotekijöistä saadaan lopputuotteita. Muuttuja A mittaa teknologian tasoa. Sen muutos esittää siten teknologian kehitystä.

Talouden jatkuvaa kasvua selittävät tuotannontekijöiden määrä ja teknologian kehitys. Bruttokansantuotteen määrä lisääntyy, mitä enemmän kansataloudessa tehdään töitä ja mitä enemmän siellä on kiinteää ja henkistä pääomaa (Ashiagbor 2005, 11–43; Kiander ja Lönnqvist 2002, 39–49; Kiander ym. 2005, 147; Pohjola ym. 2006, 140–156). Teknologia on tietoa ja ideoita siitä, miten tuotannontekijöistä saadaan lopputuotteita. Teknologian kehittyminen tarkoittaa sitä, että samoista määristä tuotannontekijöitä saadaan joko enemmän tai entistä parempilaatuisia lopputuotteita tai jopa kokonaan uusia tuotteita. Teknologinen muutos on tärkein pitkän aikavälin taloudelliseen kasvuun vaikuttava tekijä. Muuttujan A kasvu kuvaa teknologian kehitystä. On väärin ajatella, että talouskasvu on pelkästään määrällistä kasvua. Vain noin 30 % tavaroista ja palveluista, joita nyt kulutamme, tunnettiin sata vuotta sitten eli 70 % talouden tuloksesta on uusia. Monet näistä ovat sellaisia, joilla tyydytetään samoja tarpeita kuin aiemmin nyt jo käytöstä poistuneilla tuotteilla. Talouskasvu on siksi myös tuotteiden laadun kasvua. Talouskasvun lähteiden keskinäisen merkityksen erittelemiseksi on hyödyllistä jakaa elintaso kahteen osatekijään:

$$\frac{\text{bruttokansantuote}}{\text{väkiluku}} = \frac{\text{bruttokansantuote}}{\text{työpanos}} \times \frac{\text{työpanos}}{\text{väkiluku}}$$

⁶ Jatkuvan taloudellisen kasvun kriitikoiden mukaan jatkuva taloudellisen kasvun tavoittelu on kyseenalaista siksi, että aineellisen elintason kasvu ei välttämättä merkitse hyvinvoinnin kasvua ja että jatkuva kasvu ei ole pitkällä tähtäimellä ekologisesti kestävä (Kiander ja Lönnqvist 2002, 39). On tietenkin totta, että bruttokansantuotteen kasvu ei ole sama kuin hyvinvoinnin kasvu ja että rajallisessa maailmassa jatkuva kasvu ei voi jatkua loputtomiin. Mutta tulotason noustessa palvelujen osuus tuotannosta kasvaa. Palvelutuotannon kasvu ei taas välttämättä edellytä vastaavaa aineellisten resurssien käyttöä kuin tavaratuotannon kasvu. Teknologinen kehitys puolestaan mahdollistaa sen, että entinen tuotannon määrä voidaan tuottaa tehokkaammin eli käyttämällä entistä vähemmän resursseja tuotettua yksikköä kohden. Näin aitoon tehokkuuden kasvuun sekä palvelutuotannon suhteellisen osuuden nousuun perustuva taloudellinen kasvu on mahdollista ja kestävää myös pitkällä tähtäimellä.

Osatekijöistä ensimmäinen kuvaa työn tuottavuutta ja toinen työn määrää. Elintason jatkuva kasvu voi pitkän päälle perustua vain työn tuottavuuden kasvuun, sillä työn määrä ei voi rajatta kasvaa. Väestön määrä ja käytettävissä olevan työajan pituus asettavat työn määrälle luonnollisen ylärajan. Työn tuottavuudelle ei näytä olevan ylärajaa.

Kansantalouden tuotantofunktio soveltuu myös toisen kysymyksen eli elintasoerojen syiden erittelyyn (Pohjola ym. 2006, 152–153; Taloussanasto 2002, 47, 337–338). Sen mukaan elintaso (tai työn tuottavuuden taso) on korkea sellaisessa maassa, jossa teknologian taso A on korkea ja jossa on paljon kiinteää pääomaa K ja henkistä pääomaa H asukasta (tai työpanosta L) kohden⁷. Empiirisissä laskelmissa on arvioitu, että tuotantotekijöiden määrien erot selittävät elintasoeroista noin puolet. Toinen puoli selittyy eroilla teknologian hyödyntämisessä. Köyhien ja rikkaiden maiden erot koulutuksen määrässä ovat vähäisemmät kuin erot elintasossa. Koulutus ei selitäkään maiden välisiä tuloeroja kovin hyvin. Kaikki valtiot ovat investoineet koulutukseen niin runsaasti, että tuottoaste on alhainen alenevan rajattomuuden lain vaikutuksesta. Koulutustason yleistä nostamista tärkeämmäksi on tullut se, mihin ammatteihin ja millaisiin tehtäviin koulutus valmentaa.

Taloukasvun teoria myös selittää miksi teknologia kehittyy ja miksi yritykset investoivat kiinteään pääomaan ja kotitaloudet henkiseen pääomaan (Honkapohja 1996; Pohjola ym. 2006, 153–156). Eri teorit jaetaan kahteen pääryhmään sen mukaan, miten ne käsittelevät teknologian kehitystä. Jo 1950-luvulla kehitetty eksogeenisen kasvun teoria olettaa teknologian kehityksen talouden ulkopuolelta annetuksi, eksogeeniseksi. Teoria selittää vain investointeja kiinteään ja henkiseen pääomaan. Oletusta ei tehdä siksi, ettei teknologiaa pidetä tärkeänä, vaan siksi, että halutaan keskittyä kuvaamaan sen välittymisen mekanismeja. Ensimmäisen kerran vuonna 1983 julkaistu endogeenisen kasvun teoria selittää myös teknologian kehityksen niin, että se on tietoisien tutkimus- ja kehitystoiminnan tulosta. Molemmissa teorioissa pääoman kasvun mekanismi on sama, vaikka eksogeenisen kasvun teoria olettaa teknologisen kehityksen vauhdin talouden ulkopuolelta määräytyväksi vakioksi, niin se ei tarkoita sitä, ettei teknologialla olisi merkitystä. Kasvua ei olisi ilman sitä. Endogeeninen teoria vie ajattelua vielä pitemmälle selittämällä, miten teknologia kehittyy, kun investoidaan tutkimus- ja kehitystoimintaan. Henkinen pääoma eli koulutettu työvoima voi sijoittua työskentelemään joko tutkimus- ja kehitystoiminnan parissa tai lopputuotteita valmistavassa sektorissa. Mitä enemmän sitä sijoituu tutkimus- ja kehitystoimintaan, sitä nopeammin teknologia kehittyy ja kansantalous kasvaa. Kaikki tekijät, jotka lisäävät henkisen pääoman määrää tutkimus- ja kehitystoiminnassa, kiihdyttävät taloukasvua. Taloukasvua kasvattaa siis tutkimus- ja kehitystoiminnan henkinen pääoma. Taloukasvun teorioita on testattu lukuisissa empiirisissä tutkimuksissa. Niiden tulosten mukaan perinteisellä makrotalouspolitiikalla (mm. raha-, finanssi- ja kauppapolitiikalla) on vain vähän vaikutusta taloukasvuun. Sen sijaan investointeja, koulutusta ja teknologian kehittämistä tukevalla instituutioilla (esimerkiksi omistusoikeus tai patenttilainsäädäntö) on keskeisempi merkitys.

Historiallisesti taloudellinen kasvu käynnistyi teollisen kumouksen myötä. Sitä aiemmin maailman kokonaistuotanto ja väkiluku kasvoivat suunnilleen samaa tahtia ja molemmat hitaasti.⁸ 1800-luvulta lähtien tuotanto on kasvanut väkilukua nopeammin siten, että elintaso on noussut yhdeksänkertaiseksi (Ashiagbor 2005, 11–43; Kiander ja Lönnqvist 2002, 39–49; Layard ym. 2005, 15–16; Pohjola ym. 2006, 140–141). 1800-luvun aikana tuotannon kasvuvauhti teollisuusmaissa oli noin kaksi prosenttiyksikköä vuodessa.

⁷ Yleensä henkistä pääomaa (human capital) mitataan väestön keskimääräisillä koulutusvuosilla, jotka on painotettu koulutuksen tasolla (Maddison 2005, 16).

⁸ Ainoa tunnettu poikkeus tähän trendiin on ollut Rooman valtakunnan alkukausi, jolloin elintaso oli verrattavissa 1700-luvun tasoon eli silloin ei voitu puhua hitaasta tuotannon kasvusta.

Kasvu oli epätasaista ja taloudet kärsivät ajoittaisista lama- ja työttömyyskausista. Maailmansotien välisenä aikana kehitys oli vielä hitaampaa. Lähes koko maailma kärsi 1920- ja 1930-lukujen aikana talouskriiseistä ja työttömyydestä. Yhdysvalloissa työttömyysaste pysytteli yli 14 prosentin tasolla vuodet 1931–1940 ja jopa yli 20 prosentin tasolla vuodet 1932–1935. Makroteorian mukaisesti työttömyys kuitenkin aleni kysynnän elvyttyä takaisin alhaisiin lukemiin ja se oli vuonna 1944 Yhdysvalloissa enää 1,2 prosenttia. Joka tapauksessa erityisesti 1930-luvun pulavuodet voimistivat vallitsevan talouspolitiikan kritiikkiä ja loivat kannatuspohjaa talouksien säätelylle ja keynesiläiselle ajattelulle.

Toisen maailmansodan jälkeen taloudellinen kasvu oli kaikkialla nopeaa (Ashiagbor 2005, 11–43; Held ja McGrew 2005, 9–16; Kiander ja Lönnqvist 2002, 4–10, 40–49; Layard ym. 2005 15–17; Taloustieto 2006, 3). Kasvua edistivät monet tekijät, mm. jälleerakennus, talouksien rakennemuutos ja maailmantalouden kasvu. Vuosina 1950–1973 länsimaiden talouskasvu oli keskimäärin yli kolme prosenttiyksikköä vuodessa ja useimmissa maissa vallitsi käytännössä täystyöllisyys. Tämä kehitysvaihe antoi mahdollisuuden keynesiläiseen talouspolitiikan tulkintaan: verohelpotuksiin ja julkisten menojen kasvattamiseen.

Vuoden 1973 jälkeen tapahtui selvä käänne (Ashiagbor 2005, 11–43; Held ja McGrew 2005, 9–16; Kiander ja Lönnqvist 2002, 4–10, 40–49; Layard ym. 2005 15–17; Taloustieto 2006, 3). 1970-luvun alussa teollisuusmaat ajautuivat stagflaatioon, kun talouskasvu oli vaisua ja inflaatio siitä huolimatta laukkas. Tilannetta pahensi öljykriisin jyrkästi nostattama energian hinta, mikä söi teollisuusmaiden yritysten ja kotitalouksien ostovoimaa ja nosti samanaikaisesti hintoja. Taloustieteilijöiden aiempien teorioiden mukaan talouskasvun hidastuessa ja työttömyyden kasvaessa inflaation tuli laskea. 1970-luvun öljykriisin aiheuttamien kysyntäshokkien myötä kohonnut työttömyysaste ei laskenutkaan kaikissa OECD-maissa myöhemmin alkaneen kysynnän myötä. Jotkut tekijät näyttävät estävän tietyissä maissa työvoiman tarjontaa sopeutumasta kysyntään. Näitä työmarkkinoita jäykistäviä tekijöitä kutsutaan työmarkkinoiden instituutioiksi (mm. työmarkkinajärjestöt, irtisanomissuojat, työttömyyskorvaukset). Kun kaikkien maiden talous ei toiminut makroteorian mukaisesti, tarvittiin uutta talouspoliittista ajattelua. Keynesin teorian mukaan elvyttävällä talouspolitiikalla työttömyyttä voitaisiin laskea, mutta se kiihdyttäisi inflaatiota entisestään. Vastaavasti kireä inflaation vastainen politiikka hidastaisi talouskasvua ja pahentaisi työttömyyttä. Myös julkiset menot olivat lisääntyneet merkittävästi. Keynesiläinen talouspolitiikka johti inflaation kiihtymiseen ja julkisen talouden tasapaino heikkeni. Inflaatio-ongelmaa yritettiin ratkaista monetarismilla. Tämä tarkoitti monissa maissa menojen kasvun hillitsemistä ja verojen korotuksia.⁹ Merkittävää oli myös, että 1980-luvulla teollisuusmaissa toteutettiin tavara- ja rahoitusmarkkinoiden liberalisointi, mikä käytännössä esti sääntelyn ja siten Keynesin teorian soveltamisen. Raha- ja tavaramarkkinoiden lisääntynyt avoimuus lisäsi maiden keskinäistä riippuvuutta ja kiihdytti globalisaatiota. 1980-luvun jälkeen monetarismilla perintöä jatkoi uusi klassinen koulukunta, mikä merkitsi hintavakauden ja julkisen talouden riittävän hyvän tasapainon ottamista talouspolitiikan päätavoitteeksi työllisyyden sijaan. Työttömyys alettiin nähdä rakenteellisena ongelmana, jonka ratkaiseminen edellytti rakenteellisia uudistuksia, ei aktiivista keynesiläistä kysynnän säätelyä.

1900-luvulla vaikutti useita talouspolitiikan koulukuntia. Ne syntyivät eri aikoina ja pyrkivät vastaamaan erityisesti tuon ajan tarpeisiin. Ajan myötä ajattelun pohjalla olevia teorioita ja niistä johdettuja käytäntöjä on muokattu uusia haasteita paremmin vastaaviksi. Toisen maailmansodan jälkeen on toteutettu pääasiassa kolmea eri talouspolitiikan tulkintaa: keynesiläistä, monetaristista ja uuden klassisen koulukunnan tulkintaa. Niitä

⁹ Mm. Suomessa ei 1970- ja 1980-luvuilla ja 1990-luvun alussakaan todella uskottu inflaation turmiollisuuteen ja jatkettiin muita maita pitempään keynesiläistä politiikkaa (Leppänen 2008, 46–48).

tarkastellaan seuraavassa erikseen. Uusin, epätäydellisen kilpailun teoria on kehitetty 20–25 viimevuoden aikana. Sitä tarkastellaan lähemmin työttömyysteorian yhteydessä.

Klassinen liberalismi, jonka juuret ovat Adam Smithin, David Ricardon ja Jean-Baptiste Sayn kirjoituksissa vapaan markkinatalouden eduista, vaikutti 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä (Taloustieto 2006, 2). Sen näkemysten mukaan julkisen vallan ei tulisi sotkeutua vapaiden markkinoiden toimintaan. Työttömyyttäkin pidettiin luonnollisena osana suhdannevaihteluja ja sen uskottiin korjaantuvan automaattisesti. Suhdannevaihtelut ja taluskriisit nähtiin tarpeellisina sopeutumisvaiheina markkinatalouden itseohjautuvassa kehityksessä. Kansantaloudet olivatkin kokeneet vuosisadan molemmin puolin useita laskukausia, joissa työttömyys oli noussut. Nousukauden myötä työllisyys oli jälleen luontevasti parantunut.

Keynesiläisyyden juuret ovat 1930-luvun suuressa lamassa, joka toi esille voimakkaiden suhdannevaihteluiden kielteiset vaikutukset talouteen ja ihmisten elämään aiempaa räikeämmin (Honkapohja 1996; Stråth 2000a, 11–16; Stråth ja Wagner 2000, 261–263; Taloustieto 2006, 2). Englantilainen John Maynard Keynes hylkäsi klassisen koulukunnan ajatuksen talouden itseään korjaavasta mekanismista, eikä hyväksynyt passiivista parempien aikojen odottelua. Keynes esitteli talouspoliittisen ohjelman, josta tuli monien valtioiden talouspolitiikan runko toisen maailmansodan jälkeen. Keynes kiinnitti huomion talouden kokonaiskysyntään. Kansantalouden kokonaiskysyntä koostuu yksityisestä kulutuksesta, yksityisistä investoinneista, viennistä sekä julkisesta kulutuksesta ja investoinneista. Talouden kokonaiskysyntä määrää tuotannon määrän ja sitä kautta työllisyyden. Jos työttömyys on kansantalouden ongelma, työllisyyttä voidaan parantaa vaikuttamalla kokonaiskysyntään julkisen kysynnän kautta. Laskusuhdannetta voidaan lievittää sallimalla alijäämäiset valtion budjetit. Vastaavasti korkeasuhdanteen aikana aktiivisella finanssipolitiikalla menoja tulisi supistaa tai veroja kiristää.

Toista maailmansotaa seuranneet kaksi vuosikymmentä olivat keynesiläisyyden aikaa. Keynesyläisen ajan mahdollisti se, että 1950- ja 1960-luvuilla täyden työllisyyden käsite syrjäytti työttömyys-käsitteen (Stråth 2000a, 11–16; Stråth ja Wagner 2000, 261–263; Taloustieto 2006, 2). Keynesiläisen näkemyksen mukaan taloutta ei siis voi jättää pelkäämään markkinavoimien eli kuluttajien, yritysten ja sijoittajien ohjailtavaksi. Julkisen vallan harjoittaman talouspolitiikan tehtävänä on erityisesti vähentää työttömyyttä, jota pidetään inflaatiota pahempana ongelmana. Keynesiläisyys korosti talouspolitiikan tehtävänjaossa valtiontalouden ja finanssipolitiikan roolia. Rahapolitiikkaa pidettiin toissijaisena vakautuskeinona, joka soveltui lähinnä korkean inflaation torjuntaan.

Pohjoismaisessa talousmallissa on vahvoja piirteitä juuri keynesiläisestä ajattelusta (Taloustieto 2006, 2). Pohjoismaissa korostuu julkisen sektorin vastuu kaikkien hyvinvoinnista. Yleisten julkisten palvelujen ja kattavan sosiaaliturvan avulla yksilön ja perheen vastuuta omasta hyvinvoinnista on siirretty julkiselle sektorille. Järjestelmässä kerätään runsaat verovarot, joita sitten valtion ja kuntien päätöksentekijöiden toimesta jaetaan kaikkien hyvinvointimahdollisuuksien tasaamiseksi. Erityisesti korostuu ajatus, ettei kukaan putoaisi köyhyyteen.

1970-luvun alussa teollisuusmaat ajautuvat stagflaatioon, kun talouskasvu oli vaisua ja inflaatio siitä huolimatta laukkasi (Kiander ym. 2005, 44–45; Stråth 2000a, 11–16; Stråth ja Wagner 2000, 261–263; Taloustieto 2006, 2). Tilannetta pahensi öljykriisin jyrkästi nostattama energian hinta, mikä söi teollisuusmaiden yritysten ja kotitalouksien ostovoimaa ja nosti samanaikaisesti hintoja. Taloustieteilijöiden makroteorian mukaan talouskasvun hidastuessa ja työttömyyden kasvaessa inflaation tuli laskea. Nyt kuitenkin inflaatio nousi ja nopean inflaation oloissa talouden toimijat tekevät helpommin erilaisia hinnoitteluvirheitä, joista seuraa kustannuksia reaalityönteon. Tästä syystä on ratkaisevaa torjua nopean inflaation tilaa ja koska keynesiläisyydestä ei ollut inflaation torjujak-

si, tarvittiin uutta talouspoliittista ajattelua. Keynesiläisen ajattelun mukaanhan elvyttävällä talouspolitiikalla työttömyyttä voitaisiin laskea, mutta se kiihdyttäisi inflaatiota entisestään. Vastaavasti kireä inflaation vastainen politiikka hidastaisi talouskasvua ja pahentaisi työttömyyttä.

Keynesiläisen talouspolitiikan tulkinnan mukaan hyvinvointivaltio on keynesiläisen taloustieteen sovellutus, jonka keskeisiä tehtäviä ovat yhteiskunnan makrotaloudellinen ohjaus, työllisyyden ja palkkojen säätely, sosiaalilainsäädäntö, progressiivinen verotus, yhdyskuntasuunnittelu ja demokraattinen osallistuminen. Sille on tyypillistä laaja, melkein monopoliasemassa oleva julkis palvelujen tuotanto koulutuksessa, terveydenhoidossa, päivähoidossa ja sosiaalipalveluissa. Keynesin teorian mukaan valtiolla on merkittävä rooli talouden elvyttämisessä ja työllisyyden parantamisessa, mikä käytännössä merkitsee samalla sitä, että valtio säätelee taloutta merkittävästi. Keynesiläisyys merkitsi pitkälle menevää valtiojohtoisuutta. Markkinataloudelle tyypilliset työttömyys- ja suhdannevaihtelut voitiin Keynesin mukaan poistaa kokonaiskysyntään vaikuttamalla, jolloin yksityisen kulutuksen vähentyessä valtio lisää kysyntää esimerkiksi lisäämällä omia investointejaan ja maksamalla työttömyyspäivärahoja. Keynesiläinen talouspolitiikka oli voimissaan 1900-luvun alkupuolella ja se tuli tiensä päähän koko läntisessä maailmassa – siis myös pohjoismaissa – viimeistään 1980-luvulla kun talouden sääntelystä siirryttiin nykyään valitsevaan avoimeen talouteen (Lundberg 2006, 270–271, 292–293; Luoma ja Siipi 1968, 69–70; Rossi 2006; Taloussanasto 2002, 113–114; Teikari 2006, 67). Teoreettisen viitekehyksensä vuoksi Esping-Andersenin typologioissa ihanteeksi asetettu sosiaalidemokraattinen malli oli jo sitä luotaessa vuonna 1990 auttamattomasti ajastaan jäljessä ja nyt 2000-luvulla se on sitä vielä enemmän. Missään OECD-maassa ei voida enää tukeutua keynesiläiseen valtiojohtoiseen säätelyyn. Asiaan vaikuttaa useat syyt, joista yksi on pitkälle edennyt globalisaatio. Esping-Andersenin typologiat tukeutuvat ihanteessaan eli sosiaalidemokraattisessa mallissa julkiseen sektoriin sekä palvelujen tuottajina että sosiaalivakuutuksen organisoijana ja kustantajana. Koska valtiojohtoisuus ja -säätely eivät päde enää muualla yhteiskunnassa, miksi se päätisi sosiaalisektorilla? Näiden typologioiden teoreettinen perusta on siten auttamattomasti vanhentunut eikä se sovellu avoimiin talouksiin. Tämän johtopäätöksen ovat tehneet myös mm. Ruotsin viisi suurinta puoluetta kun ne 1990-luvulla loivat uuden eläkejärjestelmän, jossa ei enää luoteta valtion lupauksiin, vaan otetaan yhä suurempi oma vastuu itsestään huolehtimisessa (Rakare rör i ... 2006). Päätös merkitsi suurta sekä taloudellista että ideologista suunnanmuutosta. Puolueiden sanotaan olleen pakotettuja ideologiseen muutokseen sen vuoksi, että arvioitiin, että verojen korotukset olivat 1980-luvulla jo hyvin lähellä kansalaisten sietorajaa eikä uusia korotuksia sen vuoksi voitu suunnitella (Borg 2006). Oman vastuun lisäämisen politiikka on Ruotsissa jatkunut jo kohta 20 vuotta, koska verotus on koko ajan pysynyt 1980-luvun tasolla. Eläkepolitiikkaa vastaavien muutoksien arvioidaan kohdistuvan seuraavaksi hoitoalaan, sairaiden ja vanhusten hoitoon. Ruotsin mallin voidaan arvioida leviävän myös muihin maihin viimeistään silloin kun niiden verojen korotusmahdollisuudet ovat käytetty. Vuoden 2001 raportissaan Pohjoismaiden sosiaalidemokraattisten puolueiden yhteistyökomitean (Arbetarrörelsens nordiska samarbetskommitté, SAMAK) mukaan hyvinvointivaltion yhä lisääntyviä menoeriä ei enää voida kattaa kokonaan verovaroin. Jo vuoden 1987 raportissaan komitea totesi että verovaroilla toteutettu julkisen sektorin ekspansio ei ole enää mahdollista eikä toivottavaa (Lundberg 2006, 286, 393).

Monetarismi henkilöityy yhdysvaltalaiseen Milton Friedmaniin, jonka mukaan stagflaatio oli seurausta julkisen vallan harjoittaman talouspolitiikan epäonnistumisesta (Honkapohja 1996; Taloussanasto 2006, 143, 184; Taloustieto 2006, 3–4). Aktiivisella talouspolitiikalla oli yritetty lisätä talouskasvua yli kansantalouden sen hetkisten kasvun rajojen. Näin oli saatu aikaan lyhytaikaisia kasvupyrähdyksiä, joiden seurauksena palkat ja hinnat vääjäämättä nousivat, mutta kasvun hidastuttua työttömyys paheni jälleen. Syntyi ns. työttömyyden tasapainoasteen käsite NAIRU (non-accelerating inflation rate of

unemployment), jonka mukaan yritys painaa työttömyysaste alle tietyn talouden raken- teiden määrittelemän tason kohottaa inflaatiota. Työttömyysasteeseen vaikuttavat siten muun muassa työn tuottavuus, palkkojen joustavuus ja työttömyysturvajärjestelmä.¹⁰

Monetaristisen mallin mukaan rahapolitiikan on huolehdittava siitä, että kansantalou- den kokonaisrahamäärä kasvaa tasaisesti ja riittävän hitaasti, jolloin inflaatiokin pysyy kurissa (Taloussanasto 2006, 143, 184; Taloustieto 2006, 3–4). Monetaristisen ajattelun mukaan inflaation hillintä rahan määrän säätelyn avulla on ensin, mitä rahapolitiikalla voidaan saavuttaa. Monetaristisen talouspolitiikan tulkinnan mukaan rahan määrä on kokonaiskysynnän tärkein määrääjä. Talous on vakaa, jos rahan tarjonta on vakaa. Tul- kinta perustui kvantiteettiteoriaan, jonka mukaan rahamäärän lisäys aiheuttaa yleisen hintatason laskua. Rahan arvo riippuu liikkeessä olevan rahan määrästä. Keskeisenä väit- tämänä pidettiin ns. vaihdon yhtälöä eli Fisherin yhtälöä¹¹ Suuntaus pyrki ratkaisemaan inflaatio-, työttömyys- ja julkisen talouden epätasapaino-ongelmaa, johon keynesiläi- nen tulkinta ei pystynyt. Merkittävästi uutta oli huomion kiinnittäminen inflaation tor- juntaan. Monetaristisia tavoitteita omaksuttiin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Iso- Britanniassa. 1980-luvun kuluessa jyrkästä monetaristisesta ajattelusta luovuttiin yleises- ti. Rahapolitiikkaa on kuitenkin harjoitettu siten, että keskuspankin tehtävänä on nähty nimenomaan inflaation torjuminen eikä työllisyydestä huolehtiminen kuten keynesiläi- syys opetti.

Monetaristisen ajattelutavan mukaan työttömyyden uskotaan hoituvan itsestään, jos työvoiman kysyntä ja tarjonta saavat ratkaista palkkatason kullakin alalla (Adnett 1006, 62–79; Taloustieto 2006, 4). Jos jollekin alalle on tulossa paljon työntekijöitä ja työvoi- man tarve ei kasva, palkat alenevat ja kaikki halukkaat työllistyvät. Vastaavasti jos jonkin alan osaajia tarvitaan enemmän kuin tekijöitä löytyy, alan palkat nousevat. Alalle aletaan nyt kouluttautua korkeampien palkkojen houkuttelemina. Tämän ajattelun mukaan palkkojen tulisi siis joustaa muiden hintojen tavoin, ja työttömyys nähdään ennen kaik- kea rakennetyöttömyytenä. Työttömyyttä aiheuttavat ongelmat työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaamisessa, verokiila ja antelias työttömyyskorvausjärjestelmä.

Monetaristit ja uusliberalistit ovat vapaan markkinatalouden kannattajia. Heidän mie- lestään julkisen vallan hyvää tarkoittavat toimet usein epäonnistuvat. Valtion tehtävä on vain luoda puitteet: se säätelee yhteiskuntaa ja taloutta ohjaavat lait ja valvoo niiden nou- dattamista sekä takaa kaikille mahdollisuuden hankkia elatus. Valtion tehtäviin ei kui- tenkaan kuulu taata kenenkään hyvinvointia. Se jää jokaisen omalle vastuulle.

Ns. uusi klassinen koulukunta perustuu perusoletukseen, jonka mukaan taloudenpitäjät toimivat rationaalisesti (Adnett 1996, 44–55, 68–79; Taloustieto 2006, 4). Kotitaloudet ja yritykset ottavat tällöin päätöksenteossaan huomioon kaiken tiedon myös talouspolitiikan vaikutuksista tulevaisuudessa. Uuden klassisen talousteorian mukaan aktiivisella finanssi- ja rahapolitiikalla voi olla korkeintaan hyvin lyhytaikaisia vaikutuksia. Esimer- kiksi jos valtio ottaa velkaa elvyttääkseen taloutta, rationalistisesti käyttäytyvät kotita- loudet eivät innostukaan kuluttamaan, koska ne tietävät valtion pian kiristävän verotus- ta velkojen takaisinmaksun takia. Usklassinen talouspolitiikan malli onkin lisännyt ku- rinalaisuutta finanssi- ja rahapolitiikassa. Valtiontalouden on pitkällä aikavälillä oltava tasapainossa. Työllisyyttä ei voi ylläpitää jatkuvalla velkaantumisella. Keskuspankkien on puolestaan sitouduttava uskottavalla tavalla tukemaan hintojen pitkän aikavälin vakaut-

¹⁰ Suomessa 2000-luvun alussa työmarkkinoiden NAIRU-tasona pidetään noin 7–8 prosenttia (Taloustie- to 2006, 3). Tätä alemman työttömyystason tavoittelu pelkästään kokonaiskysyntää lisäämällä johtaisi hintojen nousuvauhdin kiihtymiseen.

¹¹ Fisherin yhtälö on seuraava: $MV = PT$, jossa M on rahan määrä, V rahan kierto nopeus, P hintataso ja T tavaroiden tai liiketoimien määrä (Taloussanasto 2002, 143).

ta. Pitemmän päälle taloudellinen menestys riippuu ennen kaikkea tuottavuuden kasvusta ja muista kilpailukykytekijöistä.

Uuskeynesiläisyys tuo uudelleen esille aktiivisen suhdannepolitiikan mahdollisuuden ja tarpeen (Taloustieto 2006, 4). Sen mukaan voidaan harjoittaa finanssipolitiikkaa tinkimättä taloudenpitäjien rationaalisuuden oletuksesta. Uuskeynesiläisyys näkee markkina-taloudessakin niin paljon jäykkyyksiä, tehokkuusongelmia ja epävakautta aiheuttavia tekijöitä, että julkiselle vallalle on tilaus toimia kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseksi. Esimerkiksi jos taantuma ajaa ihmisiä työttömiksi, näiden ammattitaito ja työhalut heikkenevät eikä työllistyminen aikojen parantuessa enää välttämättä onnistukaan. Aktiivisilla julkisen vallan toimilla tulisikin ajoissa ehkäistä pysyvän rakennetyöttömyyden synty.

Kaiken kaikkiaan koska ei ole olemassa täydellistä näyttöä jonkin talouspoliittisen menettelyohjelman ylivoimaisuudesta, politiikan valinnoissa tulevat edelleen esiin maailmankatsomukselliset erot. Peruserot liittyvät näkemyksiin markkinoiden toiminnan tehokkuudesta ja oikeudenmukaisuudesta sekä julkisen vallan kyvystä ohjata kehitystä.

Globalisaation toinen aalto eli osittuminen alkoi 1970-luvun lopulla tai 1980-luvun alussa ja se jatkuu edelleen.¹² Sen keskeisinä piirteinä ovat olleet kansainvälisten pääomaliikkeiden voimakas kasvu, viestintäteknologian nopea kehitys, kaupan esteiden madaltuminen ja monikansallisten yhtiöiden toiminnan laajentuminen. Jos ensimmäisen aallon merkittävin liikkeellepaneva voima oli kuljetuskustannusten nopea laskeminen, niin toisen aallon kehittymistä on erityisesti vauhdittanut tiedonvälityksen ja koordinoinnin kustannusten nopea laskeminen. Globalisaatio ei enää tapahdu yritysten ja toimialojen tasolla, vaan yritysten sisällä, toiminto- tai usein jopa yksilötasolla. On taloudellisesti kannattavaa eriyttää tehtaiden toiminnot ja sijoittaa eri tuotantovaiheet kauaksi toisistaan (Baldwin 2006, 15–16, 29–42; Hjerppe 2003, 3–7; Okko 2007, 449–457; Romppanen 2004, 1–5; Saari 2004, 22–26; Vihriälä 2007, 6–7). Pääomaliikkeiden kasvu johtuu pääomaliikkeitä koskeneiden rajoitusten vähentämisestä tai poistamisesta eli pääomaliikkeiden liberalisoinnista. EU:n sisällä pääomaliikkeet vapautettiin jo vuonna 1988 voimaan tulleen direktiivin perusteella. Pääomaliikkeiden vapauttamiseen liittyy läheisesti kansainvälisen valuutta- ja rahoitusmarkkinoiden integraatio. EU:ssa tämän kehityksen huipentuma on ollut talous- ja rahaliiton muodostaminen. Raha-, rahoitus- ja pääomamarkkinoiden muutokseen liittyy puolestaan kiinteästi monikansallisten yhtiöiden toiminnan laajentuminen. Huomattava osa maailmankaupasta tapahtuu näiden yhtiöiden sisäisenä kauppana. Kun yhtiöt toisaalta toimivat eri maissa, niiden katsotaan muodostavan usein valtioista riippumattoman voimatekijän, joka muokkaa globalisaatiokehitystä. Tämä on usein herättänyt vastarintaa globalisaatiota kohtaan.¹³

Toinen aalto eli globalisaation toinen osittuminen erotti tehtaot ja toimistot maantieteellisesti toisistaan. Toinen osittuminen avasi yritykset. Globaali kilpailu tapahtuu nyt pikemminkin toimintotasolla kuin yritys- tai toimialatasolla (Baldwin 2006, 29–50; Vihriälä 2007, 6–7). Avainasemassa on palvelujen siirrettävyys. Siirrettävien työpaikkojen ominaispiirteitä ovat: tehtävä on tietoteknispainotteinen, työn tulos voidaan välittää tietotekniikan avulla, työtehtävät ovat selkeästi määriteltävissä ja tehtävät sisältävät vain vähän kasvotusten tapahtuvaa vuorovaikutusta. Mutta myös vanha paradigma on edelleen nykypäivää. Yritys- ja toimialatasolla esiintyy edelleen kansainvälistä kilpailua.

¹² Globalisaation kehityshistoriasta ks. liite 4.

¹³ Vastustajien mielestä globalisaatio tarkoittaa mm. koko maailman amerikkalaistumista ja länsimaisen imperialismiin lisääntymistä, ks. esimerkiksi Chomsky 2005, Chua 2006; Haltsonen 2006; Held ja McGrew 2005, 11–95. Globalisaation vastustajien kanta perustuu Vladimir I. Leninin imperialismiteoriaan (Gorm Larsen 1996, 7).

Nykyään ei ole mahdollista tutkia hyvinvointivaltiota ilman ettei samanaikaisesti tutkisi globalisaatiota (Stryker 1998, 32). Jotkut globalisaation aspektit vaikuttavat joko suoraan tai epäsuoraan joihinkin hyvinvointivaltion ekspansioihin tai supistumisiin kansallisella tai ylikansallisella tasolla.

Työttömyysteoriat hakevat vastauksia kysymykseen mistä työttömyys johtuu (Adnett 1996, 198–200, 208–218; Pohjola ym. 2006, 162–166). Keynesiläisen teorian mukaan työttömyys on resurssien vajaakäytön ongelma, joka on ratkaistavissa aktiivisen raha- ja finanssipolitiikan keinoin. Keynesiläisen teorian mukaan palkat ovat jäykät, joten työn kysyntä ei voi sopeutua tarjontaan palkkojen alenemisen kautta. Työttömyyden syinä pidettiin siis tavaroiden ja palvelujen liian vähäistä kysyntää, jonka takia työn kysyntä ei vastaa sen tarjontaa. Keynesiläisten mukaan julkinen valta pystyy luomaan työpaikkoja kasvattamalla julkisia menoja tai lisäämällä rahan tarjontaa eli elvyttämällä hyödykkeiden kokonaiskysyntää. Syntyvät työpaikat ajateltiin ikään kuin ilmaisiksi resursseiksi. Keynesiläisen teorian puutteeksi katsotaan tapa, jolla se sivuuttaa palkkojen muodostumistavan. Se keskittyy työttömyyden selittämisessä pelkästään työn kysyntään vaikuttaviin tekijöihin.

Uusklassisen teorian mukaan työttömyyden syynä on kilpailun toimimattomuus työmarkkinoilla. Vapaan kilpailun oloissa palkat määräytyvät siten, että kaikki halukkaat saavat työtä (Adnett 1996, 198–200, 208–218; Pohjola ym. 2006, 162–166). Taloudessa on kuitenkin tekijöitä, jotka estävät palkkojen sopeutumisen tälle tasolle. Näitä ovat esimerkiksi minimipalkat, työehtosopimusjärjestelmä tai korkea työttömyysturva. Tämänkään teorian mukaan työttömyys ei johdu liian korkeista palkoista, sillä palkat ja työllisyys määräytyvät taloudessa yhtä aikaa. Kumpikaan ei voi olla toisen syy tai seuraus. Palkkojen sopeutumista estävät tekijät sen sijaan vaikuttavat työttömyyden tasoon. Työttömyys johtuu pikemminkin niistä tekijöistä, jotka estävät palkkojen sopeutumisen. Uusklassinen teoria ei kiinnitä huomiota työmarkkinoiden instituutioihin. Työttömyyden ajatellaan joko olevan vapaaehtoista tai aiheutuvan markkinoiden toimintahäiriöistä, esimerkiksi työttömyysturvan korkeasta tasosta. Kuitenkin työttömyyden taloudelliset ja henkiset kustannukset ovat niin suuret, ettei työttömyys pääsääntöisesti voi olla vapaaehtoista, vaan se on tahatonta. Toisaalta monet työmarkkinoiden nykyisistä instituutioista, esimerkiksi työttömyysturva, ovat syntyneet työttömyyden takia, joten ne eivät voi olla tämän ilmiön perimmäinen syy. Uusklassinen teoria ei myöskään selitä miksi työttömyys ilmenee niin, että kaikki halukkaat ihmiset eivät saa lainkaan töitä, eikä niin, että kaikki ihmiset tekisivät vähemmän töitä kuin haluaisivat.

Uusin, epätäydellisen kilpailun teoria on kehitetty 20–25 viimevuoden aikana. Sen mukaan työttömyys on tasapainotila (Adnett 1996, 210–253; Pohjola 1998a, 11–12; Pohjola ym. 2006, 163–165, 202; Richardson ym. 200, 6–8, 30–31; Turner ym. 2001, 173). Epätäydellisen kilpailun teoria nojaa kolmeen havaintoon. Ensinnäkin työmarkkinoilla on paljon liikennettä: osa yrityksistä supistaa toimintaansa, osa kasvattaa, osa muuttaa henkilöstönsä rakennetta, työntekijöitä irtisanoutuu ja yritykset rekrytoivat uusia tilalle. Tällaisessa tilanteessa esiintyy aina rakenteellista työttömyyttä, sillä työpaikan löytäminen tai työntekijän palkkaaminen vie aikaa. Työttömyyden luonnollinen taso ei pitäisi olla niin suuri kuin se nykyään on. Toisena lähtökohtana on se, että yritysten ja työntekijöiden käyttäytyminen johtaa tilanteeseen, jossa palkat määräytyvät eri tavoin kuin kilpailullisilla työmarkkinoilla. Asettaessaan nimellispalkkavaatimuksiaan työntekijät tai heidän ammatilliset järjestönsä tavoittelevat palkkojen haluttua ostovoimaa. Nimellispalkkojen korotusten kautta he pyrkivät reaali-palkkojensa kasvattamiseen. Vastaavasti yritykset asettaessaan tuotteidensa hintoja tavoittelevat omalta kannaltaan parasta mahdollista reaali-palkkojen tasoa. Seurauksena on palkkojen ja hintojen nousu eli inflaatio, elleivät työntekijöiden ja yritysten tavoittelemat reaali-palkkojen tasot vastaa toisiaan. Työttömyys puolestaan hillitsee sekä työntekijöiden palkkavaatimuksia että yritysten hinnoitteluvoimaa. Näin modernin teorian mukaan työttömyyden tehtä-

vänä onkin sopeuttaa osapuolten reaaliset palkkavaatimukset vastaamaan toisiaan, jolloin inflaatio pysyy vakaana. Työttömyyden tällaista tilaa kutsutaan luonnolliseksi tasoksi tai NAIRU- tasoksi. Sen suuruuteen vaikuttavat kaikki ne tekijät, joista palkkojen ja hintojen määräytyminen taloudessa riippuu. Ne voivat nostaa työttömyyden luonnollisen tason korkeammaksi kuin se olisi pelkästään kitkatyöttömyyttä aiheuttavien rakenteellisten tekijöiden vaikutuksesta. Kolmantena lähtökohtana on talouden tasapainon tarkastelu, jolloin tasapainolla tarkoitetaan osapuolten odotusten toteutumista. Työntekijöiden palkkavaatimukset perustuvat oletukseen hintojen kehityksestä. Vastaavasti yritysten asettamien hintojen perustana on odotus nimellispalkkojen tasoista tulevaisuudessa. Tasapainossa sekä palkkojen että hintojen toteutunut kehitys vastaa odotettua kehitystä. Työmarkkinoiden ei kuitenkaan tarvitse olla tasapainossa siinä mielessä, että työn kysyntä vastaa tarjontaa, vaan markkinoilla voi vallita suurikin tahaton työttömyys. Ongelmana on lisäksi se, että työntekijöiden ja yritysten odotusten toteutuessa kenelläkään ei ole tarvetta muuttaa tilannetta, vaan työttömyydestä voi tulla pysyvä ilmiö. Työttömyys siis sopeuttaa työntekijöiden palkkavaatimukset ja yritysten palkanmaksukyvyyn. Tasapainotilassa työllisyys asettuu tasolle, jolla palkkakäyrä ja työn kysyntäkäyrä leikkaavat. Sekä työ- että hyödykemarkkinoiden instituutiot vaikuttavat työttömyyden tasapainoon. Tätä tasapainotyöttömyyttä kutsutaan myös luonnolliseksi työttömyydeksi (natural unemployment). Suomessa puhutaan myös rakenteellisesta työttömyydestä samaa tarkoittavana asiana. Kolmas samaa merkitsevä nimitys on työttömyyden NAIRU-taso eli inflaatorajoitteinen työttömyysaste.

Pitkällä aikavälillä työttömyyden ja inflaation välillä ei ole negatiivista riippuvuutta, vaan työttömyys riippuu rakenteellisista tekijöistä. Lyhyellä aikavälillä tällainen riippuvuus kuitenkin on olemassa. Mikäli työttömyys laskee rakenteellisen työttömyyden NAIRU-indikaattorin tason alle, inflaatio kiihtyy. NAIRU (Non-Accelerating InflationRate of Unemployment, NAIRU)¹⁴ eli työttömyyden tasapainoaste eli luonnollinen työttömyysaste tarkoittaa vakaan inflaation kanssa sopusoinnussa olevaa työttömyysastetta tai yhteiskunnassa tai tietyllä alalla vallitsevaa yleisesti hyväksyttyä työttömyysastetta (Adnett 1996, 210–253; Pohjola ym. 1996, 164–165, 202–203; Poutanen, 2007, 35–55; Richardson ym. 2000, 6–8, 30–31; Räisänen 2002, 4–9; Taloussanasto 2002, 190, 339; TKd; Turner ym. 2001, 173). NAIRUn avulla korostetaan suhdannepolitiikan pelinvaraa. Kun työttömyys on NAIRU- eli tasapainotasollaan, kansantaloudessa ei kenelläkään ole paineita muuttaa palkkoja eikä hintoja, jolloin inflaatio ei kiihdy. Työttömyys tasapainottaa työntekijöiden palkkavaatimukset ja yritysten palkanmaksukyvyyn.¹⁵ Sen tasapaino määräytyy hyödyke- ja työmarkkinoiden instituutioiden perusteella.¹⁶ Työmarkkinoiden instituutioita ovat mm. tarjontapuolen verotus, työttömyysturvaetuuksien korvaustaso ja työsuhdeturva.¹⁷ Mutta esimerkiksi yksi työmarkkinoiden instituutio, työttömyysturva, ei ole yksin työttömyyden syy, vaikka sen taso ja kesto vaikuttavat työttömyyden tasapainoasteeseen. NAIRU on alhaisin työttömyysaste, johon kokonaiskysyntää kasvatta-

¹⁴ Friedman (1968) ja Phelps (1968) esittivät yhdessä rakenteellisen työttömyyden (structural unemployment) tai luonnollisen työttömyyden (natural unemployment) käsitteen, mutta termiä NAIRU käyttivät ensimmäisen kerran Modigliani ja Papademos (1975).

¹⁵ Karl Marx oli ensimmäinen yhteiskuntatieteilijä, joka näki, että työttömyyden tehtävänä on tasapainottaa työmarkkinat. Tämä on ainoa osa hänen opeistaan, joka on jäänyt moderniin talousteoriaan (Pohjola ym. 2006, 93–94). Epätäydellisen kilpailun mallia ei kuitenkaan ole kehitetty Marxin ajatusten pohjalta, vaan se on syntynyt reaktionä kilpailuteorian heikkoon menestykseen työmarkkinoiden ilmiöitä selitettäessä.

¹⁶ Tätä mm. OECD:n piirissä hyväksyttyä tulkintaa on myös arvosteltu, ks. esimerkiksi Mitchell ja Muysken 2003, 2–4.

¹⁷ Instituutiot liittyvät hinnan muodostukseen (työsuhde, palkat ja hinnat, työn tuottavuus, tilapäiset hintaprosessit, esimerkiksi tuonti – tai öljyn hintashokit), palkan muodostukseen (työttömyysturva, liittojen suhteellinen neuvotteluasema ja muut palkkaneuvotteluprosessin piirteet ynnä työtaitojen yhteensopivuus maantieteellisten työpaikkavaatimusten kanssa plus tarjontatekijöistä mm. tuottavuuden tai verotuksen muutokset) ja työvoiman tarjontaan (työttömyysaste, työhönsallistumis päätökseen vaikuttavat tekijät) (Richardson ym. 2000, 30–31).

valla talouspolitiikalla voidaan päästä kiihdyttämättä inflaatiota. Jos NAIRU on paljon alhaisempi kuin vallitseva työttömyysaste, suhdannepolitiikan pelinvara työttömyyden alentamiseksi on suuri. Jos taas vallitseva työttömyysaste on jo lähellä NAIRUa, mutta sitä pidetään edelleen liian korkeana, on huomio sen alentamisessa kiinnitettävä suhdannepolitiikan sijasta markkinoiden, etenkin työmarkkinoiden, toimivuutta parantaviin rakenteellisiin toimiin. Työttömyyden ja inflaation kesken vallitsee lyhyellä aikavälillä ristiriita. Täystyöllisyyttä ja vakaata hintatasoa on vaikea saavuttaa yhtä aikaa. Työttömyyden tasapainotasoon vaikuttavat kaikki tekijät, jotka määrittelevät palkkakäyrän ja työn kysyntäkäyrän leikkauspistettä työmarkkinoiden epätäydellisen kilpailun mallissa. Työttömyys kasvaa jos ammattiliittojen neuvotteluasema vahvistuu tai jos työttömyysturva kohentuu. Työttömyys kasvaa myös jos työn kysyntään vaikuttavat työnantajamaksut (esimerkiksi eläke- ja sosiaalimaksut) nousevat. Samoin käy silloin kun kilpailu vähenee hyödykemarkkinoilla: hyödykemarkkinoiden monopolisoituminen vähentää työn kysyntää. Työttömyyden selitystekijöitä ovat siten ne, jotka vaikuttavat työn kysyntään ja palkkavaatimuksiin. NAIRUn ongelma on siinä, että sen estimaatteja on vaikea laskea pätevästi.

Epätäydellisen kilpailun teorian mukaan työmarkkinainstituutioilla on vaikutusta työttömyysasteeseen. Työmarkkinainstituutioista ei ole tarkkoja määritelmiä, mutta niihin luetaan ainakin seuraavat instituutiot: 1) työn verotus (tuloverot, sosiaaliturvamaksut ja kulutusverot), 2) työntekijöiden oikeuksia kattavat lait ja säädökset (työajan säätely, vuosilomat, työterveys ja työsuojelu, työntekijöiden edustus oikeus työnantajan organisaatiossa, työtapaturvavakuutus, määräaikaiset työsuhteet ja irtisanomissuoja), 3) ammattiliitot (jäsenmäärät, sopimusten kattavuus), työsopimusneuvottelujen rakenne (työmarkkinajärjestöjen keskittyneisyys palkkaneuvotteluissa) ja vähimmäispalkat, 4) työttömyysturvajärjestelmät (etuuksien taso ja maksatusjakson pituus) ja työttömien kohtelu (aktiivinen työmarkkinapolitiikka), 5) koulutustaso, ammattitaito ja alueellisen liikkuvuuden esteet (omistusasumisen osuus asuntokannasta) (Howell ja Huebler 2005, 35; Nickell 1999a, 3037, 3039, 3041, 3044, 3047; OECD 1999, 71).

Tässä tutkimuksessa on tarkoitus vertailla eri maiden yhtä sosiaalivakuutusjärjestelmää, työttömyyspäiväraha järjestelmää, joten muuttujavalintoja ohjaavat myös vakuutusteorian pääperiaatteet.

Vakuutusteorian¹⁸ mukaan kaikki vakuutusjärjestelmät mahdollistavat tai aiheuttavat kahdenlaisia käyttäytymisen muutoksia, *adverse selection*- ja *moral hazard* -ilmiöitä. Ideaalisessa vakuuttamistilanteessa vakuuttaja tietää jokaisen henkilön riskit ennen vakuutus sopimuksen tekemistä ja vakuutettu ei voi vaikuttaa riskiinsä vakuutus sopimuksen voimassaoloaikana. Todellisuudessa kumpikaan näistä ehdoista ei täyty ja siitä seuraa *adverse selection*- ja *moral hazard* -ilmiöitä (Andersson 2005, 160–162; Andrews 1998, 8; Answers Corporation 2006a; Answers Corporation 2006b; Bovenberg 2000, 353–357; Bratberg 1996, 6–8; Cutler ja Zeckhauser 2003, 10, 22, 40, 54; Frank 1991, 193; Hesselius ym. 2005a, 17; Hesselius ym. 2005b, 21; Hesselius ym. 2006, 14; de Jong 2003, 85–91; Katz ja Rosen 1994, 593; McTaggart ym. 1992, 440; Odmark 2005, 25–29; Selden 1999, 709–710, 722–723; Varian 1990, 589).

Adverse selection eli *käänteinen valikoituminen*¹⁹ tarkoittaa markkinaprosessia, jossa myyjän ja ostajan välisestä asymmetrisestä informaatiosta ja toisaalta yleensä tiedon puutteesta johtuen huono tulos realisoituu: on todennäköistä että valitaan huono tuote tai

¹⁸ Vakuutusteoriasta ks. esimerkiksi Borch 1967, 252–264 ja Borch 1978, 1–11. Ekonomistien kehittämän vakuutusteorian ja asymmetrisen informaation selitysvoinan kritiikistä ja vaihtoehtoista selitysmalleista ks. esimerkiksi Cutler ja Zeckhauser 2003, 40–54.

¹⁹ *Adverse selection* on käännetty myös haitalliseksi valikoitumiseksi (Forss 2004; Pekkarinen ja Sutela 2002, 139). Ruotsissa *adverse selection* käännetään moturval tai negatiivt urval (Odmark 2005, 26). Tässä perustetaan ruotsalaiseen lähtökohtaan.

asiakas. Tällaisessa tilanteessa vakuutuksen antajalla on puutteelliset tiedot potentiaalisten vakuutuksen ottajien yksilöllisistä riskeistä – vakuuttajat tietävät ainoastaan keskimääräiset riskit – kun taas vakuutuksenottajilla on tiedot myös omista riskeistään. Kun vakuuttaja määrittelee vakuutusmaksut keskimääräisen riskin mukaan, matalariskiset arvioivat maksujen olevan liian korkeita heidän riskitasoonsa nähden ja jäävät vakuutuksen ulkopuolella.

Vakuutussektorilla *käänteinen valikoituminen* merkitsee siis sitä, että vakuutusta ottaessaan ihmiset eivät käyttäydy tavanomaisesti, vaan siten että ao. vakuutuksen kannalta pieniriskiset henkilöt eivät yleensä ota vakuutusta lainkaan ja suuririskiset hakeutuvat vakuutuksen piiriin. Työkyvyttömyyteen liittyvässä vakuutuksessa *käänteinen valikoituminen* merkitsee sitä että henkilöt, jotka mitä todennäköisimmin tulevat työkyvyttömäksi, pyrkivät ottamaan vakuutuksen. Tähän ryhmään kuuluvat ainakin henkilöt, joilla on lääketieteellinen hoito meneillään, iäkkäät henkilöt ja henkilöt, joilla on riskialttiit harrastukset tai riskialtis työ (Andrews 1998, 8). *Käänteinen valikoituminen* ei koske yksinomaan työntekijöitä, se voi koskea myös työnantajia silloin kun ne ovat vakuutuksen ottajina: korkeariskiset työnantajat jäävät julkisen vakuutuksen piiriin ja matalariskiset siirtyvät yksityisen vakuutuksen piiriin (Deelen 2005, 35).²⁰

Käänteinen valikoituminen vaikeuttaa vakuutuksen toimeenpanoa, erityisesti hinnoittelua tai vakuutusmenojen etukäteisarviointia. Äärimmäistapauksessa – silloin kun vakuutetuksi hakeutuu yksinomaan korkeariskiä asiakkaita – vakuutuksen toimeenpano käy mahdottomaksi. *Käänteistä valikoitumista* voidaan yrittää torjua kohderyhmärajoituksilla ja vakuutusmaksujen korotuksilla. Kokonaan *käänteinen valikoituminen* voidaan poistaa kohderyhmän laajentamisella 100 %:iin eli määrittelemällä ao. vakuutus pakolliseksi jolloin valikoituminen ei ole mahdollista. Sosiaalivakuutuksissa *käänteinen valikoituminen* liittyy ainakin vakuutuksen kattavuuteen ja kustannusten arviointiin.

Moral hazardia eli *moraalikatoa*²¹ esiintyy silloin, kun vakuutuksen ottaja voi tehdyn vakuutus sopimuksen perusteella vaikuttaa riskeihinsä, ilman että vakuuttaja huomaa sitä. Moraalikadolla tarkoitetaan siten erityyppisiä vakuutusjärjestelmän hyväksikäyttämisen menetelyjä.²² Hyväksikäyttämällä tarkoitetaan kahta eri käyttäytymistavan muutosta.²³

²⁰ Alankomaissa työnantaja voi irtaantua (opt out) julkisesta työkyvyttömyysvakuutuksesta. Julkisen vakuutuksen piiriin on havaittu jäävät juuri niitä yrityksiä, joiden työntekijöillä on ollut suuri riski jäädä työkyvyttömyyseläkkeelle (Deelen 2005, 35).

²¹ Yksi *moral hazardin* käänös on eettinen uhkapeli (Forss 2004). Uhkapeli ei ole oikein hyvä käänös, koska kyse ei ole uhkapelistä, vaan vakuutus sopimuksen vastaisesta toiminnasta, joka on miedoimmillaan tahatonta välinpitämättömyyttä, mutta saattaa olla myös kieroilua, moraalitonta oman edun tavoittelua ja ääritapauksessa harkittua rikollisuutta. *Moral hazard* määritellään joskus kätkeyn toiminnan ongelmaksi (hidden action problem) siitä syystä, että kyse on aina asymmetrisestä informaatiosta: sopimuksen toinen osapuoli, esimerkiksi vakuuttaja, ei tiedä vakuutetun aikeista eikä huomaa sopimuksen vastaista kätkeyn toimintaa (Frank 1991, 193; Katz ja Rosen 1994, 593; McTaggart ym. 1992, 440; Varian 1990, 589). Suomessa se on käännetty myös termillä peitetty käyttäytyminen (Pekkarinen ja Sutela 2002, 139). Kätkeyn toiminta on kuitenkin vain yksi kahdesta *moral hazardin* muodoista. Arrow'n jo vuonna 1965 esittämän *moral hazard* -teorian muotoilun mukaan ihmisten asenteet muuttuvat kun muut kustantavat kokonaan tai osittain heidän toimintansa (Arrow 1965; Odmark 2005, 26).

²² Tässä käytetään vakuutusteorian ja -käytännön mukaista määritelmää. Esimerkiksi sopimuspolitiikan mukainen määritelmä *moral hazardille* ”Tilanne, jossa tehtävä sopimus vaikuttaa haitallisella tavalla toisen osapuolen toimintaan.” (Taloustieto 2002, 185) on kovin korkealla abstraktiotasolla eikä sitä voi hyödyntää tässä.

²³ Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeus tuomitsi 6.7.2006 naisen työkyvyttömyyteen liittyvien etuuksien vastaanottamisesta vaikka hän oli työkykyinen ja kävi samaan aikaan töissä. Käräjäoikeus piti naisen toimintaa tarjoutuneen tilaisuuden hyväksikäyttämisenä (Paakkanen 2006). Kyseessä oli siten vakuutuksen mahdollistamasta ja moraalikadon aiheuttamasta käyttäytymisen muutoksesta. Ruotsin Helvetin enkelit -moottoripyöräjengin jäsenistä suurimman osan on havaittu olevan työkyvyttömyyseläkkeellä stressin tai uupumuksen takia, mutta samanaikaisesti he tekevät työtä tai toimivat yrittäjinä (Koponen 2006a). Poliisi ja Försäkringskassan aikovat tarkistaa tilanteen. Ruotsissa suunnitellaan vuonna 2007 säädettäväksi erillinen laki sosiaaliturvan väärinkäytösten torjumiseksi (Koponen 2006b; Männynoksa 2006). Vuonna 1996

Ensinnäkin käyttäytymismuutos tarkoittaa sitä, että vakuutus sinänsä muuttaa ihmisten asenteita siten, että he ottavat enemmän riskejä vakuutuksen voimassa ollessa kuin ottaisivat silloin, kun vakuutusta ei olisi, ja siten lisäävät vakuutuksen tarvetta. Tätä *moraalikalidon* lajia kutsutaan *ex ante moral hazardiksi* tai *kätketyn toiminnan moraalikalidoksi* sen vuoksi että *moraalikalidosta* johtuva toiminta tapahtuu ennen vakuutustapahtumaa, etukäteen. Toiseksi vakuuttaja ei voi olla varma vakuutetun rehellisyydestä ylipäänsä. Vakuutettu voi olla taipuvainen vakuutuspetoksiin. Tätä *moraalikalidon* lajia kutsutaan *ex post moral hazardiksi*, koska siinä moraalitonta toimintaa esiintyy vakuutustapahtuman jälkeen. Tätä lajia kutsutaan myös *kätketyn informaation moraalikalidoksi*, koska jos vakuutettu tekee vääryyteen perustuvan vaateen, vakuuttaja ei voi olla varma onko etuuden saamisen edellytyksenä oleva vakuutustapahtuma (esimerkiksi työkyvyttömyksi tulo) todella tapahtunut (Bratberg 1996, 6–8). Ongelma on vielä vaikeampi silloin, kun vakuutustapahtuma on todella tapahtunut, mutta vakuutettu liioittelee menetyksensä (esimerkiksi osatyökyvyttömyyden) suuruutta. *Moraalikato* merkitsee miedoimmillaan vakuutus sopimuksen vastaista tahatonta välinpitämättömyyttä, mutta se saattaa olla myös kieroilua, moraalitonta oman edun tavoittelua ja ääritapauksessa harkittua rikollisuutta. Sekä riskin ottamisen lisääntyminen että taipumus vakuutuspetoksiin ovat vakuutuksen väärinkäyttämistä ja ne esiintyvät usein yhteen kietoutuneina.

Vakuutusteorian tunnistaman *moraalikalidon* taustalla ovat ihmisen lajijominaisuudet. Ihminen on ilmeisesti aina lapsesta saakka kyennyt tietoisesti valehtelemaan, pettämään ja välttelemään epähaluttavia tilanteita. Myös osa eläimistä on osannut tämän, mutta ei voida olla aivan varmoja siitä, onko heidän toimintansa tietoista (Byrne ja Stokes 2003, 54–56, 60, 65–66; Palmer 2003, 42–47, Spence ym. 2003, 255–257; Wessely 2003, 31–32). Yksi merkittävä pettämisen (deception) muoto on ollut sairaaksi tekeytyminen (malingering). Sillä on haettu vapautusta yhteisön velvollisuuksista. On järkevää olettaa, että niin kauan kuin ihmiset ovat kerääntyneet yhteisöiksi, joissa on velvollisuuksia ja vaatimuksia, osa ihmisistä on pyrkinyt välttämään velvollisuuksia. Erityisesti tämä on pätenyt yhteisön armeijan velvollisuuksien tai koko armeijapalvelun välttämiseen. Ajankaksioilta, joista on kirjallista materiaalia, on todisteita sotilaiden tekeytymisestä sairaiksi tai vahingoittamisesta omatoimisesti itseään. Rooman valtakunnassa mm. keisari Augustuksen aikana annettiin rangaistuksia isälle, joka amputoi poikiensa peukalot, jotta nämä välttyisivät joutumasta armeijaan. Esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan aikana sotilaat käyttivät järeitä aineita, mm. arsenikkia, elohopeaa ja belladonnaa, aiheuttaakseen itselleen eri sairauksien mukaisia oireita. Sosiaalivakuutuksen myötä tässä toiminnassa siirryttiin uudelle tasolle. Enää ei tavoiteltu vapautusta vastenmielistä ja vaarallisista velvollisuuksista, vaan saatettiin tavoitella joko käteis- tai palvelumuotoisia taloudellisia etuuksia.

Ranskassa arvioitiin että joka kolmas ranskalainen, joka jää pois työstä sairauden takia, ei todellisuudessa ole ollenkaan sairas (Saksa 1996). Saman kansalliskokouksen edustajan laajan selvityksen mukaan 40 % työttömistä ei etsi tosissaan työtä. 1990-luvun alussa Alankomaiden toimeentulotuen saajista 40 % kieltäytyi tarjotusta työstä vaikka tiesivät että se johtaa määräaikaisiin sanktioihin (Boekraad ja Hermans 1994, 3). Vuonna 1997 Italiassa määrättiin 131 000 työkyvyttömyyseläkkeen saajaa uusintalääkärintarkastuksiin, joissa heistä noin ¼ havaittiin täysin terveiksi (Italiassa maksettiin eläkkeitä ... 1997; 30 000 vainajaa sai ... 1997). He olivat saaneet eläkkeensä tekaistujen lääkärintodistusten tai korruptoituneiden poliitikkojen avulla. Ruotsissa vanhemmat voivat jäädä työstä pois hoitamaan sairasta lasta ja saada tilapäistä vanhempainrahaa ilman yhtään karenssipäivää. Lapsen sairauden arvioinnissa luotetaan vanhempien tekemään diagnoosiin. Nytemmin on havaittu, että ainakin 22,5 % tällä perusteella lapsiperheille maksetuista rahoista (eli vuosittain noin 71 miljoonaa euroa) on perustunut huijaukseen (Engström ym. 2006, 1, 8, 50–51; Thulin 2006, 7). Näissä tapauksissa vanhemmat ovat ilmoittaneet lapsensa sairaiksi, mutta lapset eivät ole olleet kotihoidossa, vaan päivähoidossa tai koulussa ja vanhemmat ovat olleet töissä ja nostaneet samaan aikaan sekä palkkaa että tilapäistä vanhempainrahaa. Försäkringskassa oli aiemmin arvioinut että 6–10 % maksetuista vanhempainrahoista maksettiin väärin perustein. Nytemmin Ruotsissa valvonta on tehostunut: vuoden 2008 heinäkuusta lähtien koulun ja päivähoitopaikan on todistettava, että lapsi on ollut sairaana kotona (Bodin 2008). Lapsen sairauden vuoksi maksettavat tilapäiset vanhempainpäivärahat ovat olleet toiseksi yleisimpiä huijauksen kohteita Ruotsissa. Selvästi yleisin huijauksen kohde on toimeentulotuki (socialbidrag) (By 2007; Carlbom 2007).

Moraalikatoa voidaan torjua laskemalla maksettavan vakuutusetuuden määrää tai korottamalla vakuutuksen ottajan omavastuuta tai lisäämällä järjestelmän erilaista valvontaa. Vakuutusteorian mukaan *moral hazardia* esiintyy niin kauan kuin vakuutettujen täydellinen valvonta ei ole mahdollista. Käytännössä täydelliseen valvontaan ei koskaan päästä. *Moraalikatoa* voidaan siten vain vähentää, mutta ei koskaan poistaa kokonaan. Koska *moraalikato* liittyy keskeisesti epäsymmetriseen informaatioon, vakuuttajat yrittävät paikata puutteellisia tietojaan mm. erilaisilla tietorekistereillä (Andersson 2005, 165). Rekistereiden muodostamista rajoittavat useiden maiden tietosuojasäännökset, jotka suojaavat sekä moraalista että moraalikatoista vakuutettua. *Moraalikato*-ongelmat liittyvät kaikkiin vakuutuksiin, mutta ne korostuvat sosiaalivakuutuksissa, koska ne eivät perustu yksilöllisiin riskeihin. Sosiaalivakuutettua ei voida toteutuneiden riskitapahtumien vuoksi rangaista korottamalla vakuutusmaksuja, kuten esimerkiksi autovakuutuksessa, koska sosiaalivakuutuksen vakuutusmaksut eivät yleensä määräydy riskialttiuden mukaan. Jos joku sosiaalivakuutuksen laji yksityistetään, silloin vakuutusmaksujen vaihtelu on mahdollista: riskialtis työnantaja, jonka työpaikalla on esimerkiksi kohonnut sairauspoissaloaste, saa korotuksia vakuutusmaksuihinsa.

Työkyvyttömyyteen liittyvässä vakuutuksessa *moraalikatoa* voi esiintyä esimerkiksi mielenterveyteen, alaselän kipuihin ja sydänverisuonitauteihin liittyvissä asioissa (Andrews 1998, 8). Näissä sairausryhmissä sairauden vakavuutta saattaa olla vaikea määritellä. Työkyvyttömyyteen liittyvissä vakuutuksissa *moraalikato* on lähes aina *ex post moral hazardia*.

Sairausvakuutuksessa *moral hazardin* ottaminen huomioon merkitsee omavastuun (korvausta ei makseta työkyvyttömyyden alussa tai korvauksena maksetaan vain osa palkasta), päivärahan saamisen edellytysten (erityisesti lääkärin tai muun ulkopuolisten arvio työkyvyttömyydestä ensimmäisenä päivänä) ja päivärahan suuruuden ottamista tarkastelun kohteeksi. Omaan ilmoitukseen perustuvat sairauspoissaolot lisäävät *moral hazardin* mahdollisuuksia. Lääkärin työkyvyttömyysarvioita täydentävät kotikäynnit, joilla saadaan tarkempaa tietoa vakuutetun olosuhteista. Erilaiset toimenpiteet vakuutetun palauttamiseksi työelämään tehostavat *moraalikadon* mukaisen toiminnan torjuntaa.

Työkyvyttömyyseläkkeissä työkyvyttömyyden määrittely ja eläkkeiden suuruus ovat vastaavalla tavalla keskeisiä ominaisuuksia. Puhtaasti lääketieteelliseen arvioon perustuvat työkyvyttömyysmääritelmät ovat tehokkaimpia keinoja *moral hazardin* torjunnassa samoin kuin jäljellä olevan työkyvyn kohdistaminen kaikkeen mahdolliseen työhön (ammattillinen liikkuvuus) ja missä vain vakuutusalueella (maantieteellinen liikkuvuus). Työn saatavuusarviot muuttavat työkyvyttömyyseläkkeen työllisyysetuuden suuntaan. Osa-eläkkeet yhdessä kuntouttavien toimenpiteiden kanssa voimistavat *moraalikadon* torjuntaa, mutta yksinään osaeläkkeet saattavat lisätä *moraalikadosta* johtuvaa toimintaa. Lääkärintarkastusten toistaminen määräjain voimistaa *moraalikadon* torjuntaa koska lääketieteellisen määritelmän täytäntöönpano tehostuu.

Työttömyysvakuutuksessa *moraalikato* on pääasiassa *ex post moral hazardia*, koska työnhaun halukkuutta on vaikea todentaa. Työttömyyteen liittyvää *moraalikato*-ongelmaa torjutaan ensinnäkin siten, että mahdollisimman hyvin kontrolloidaan, että vakuutettu aktiivisesti hakee työtä eikä kieltäydy työtarjouksista. Tällä kontrollilla painotetaan työttömyysvakuutuksen yhtä keskeisintä ominaisuutta: työttömyyspäiväraha antaa toimeentulon tai avustaa toimeentulon saamisessa kahden työpaikan välisenä aikana. Puuttuvan työnhakuhalukkuuden tai työstä kieltäytymisen seurauksena päivärahan määrää voidaan alentaa tai se voidaan evätä kokonaan, joten niitä koskevia säädöksiä on tarkasteltava lähemmin työttömyysvakuutuksen analyysissä. Päivärahan suuruuden aleneminen työttömyysjakson pidentyessä edistää *moraalikadon* torjuntaa samoin kuin ammatillisen ja maantieteellisen liikkuvuuden vaade. Työttömyysvakuutuksen varsinainen ongelma on

kuitenkin *ex ante moral hazard*, sillä omaehtoinen työttömäksi joutuminen ei ole vaikeaa ja sen vuoksi vapaaehtoista työttömyysvakuutusta – ainakaan perinteisen työttömyysvakuutuksen tyyppistä – ei voida edes kaupallisesti perustaa.²⁴ Muutoinkin työttömyyspäivärahojen anteliaisuuteen²⁵ liittyviin insentiveihin kiinnitetään usein huomiota.

Epätäydellisen kilpailun teorian mukaan työmarkkinoilla työn runsas vaihtuvuus aiheuttaa sen, että työpaikan löytäminen tai työntekijän palkkaaminen vie aikaa. Tämä aiheuttaa rakenteellista työttömyyttä. Toiseksi yritysten ja työntekijöiden käyttäytyminen johdattaa tilanteeseen, jossa palkat määräytyvät eri tavoin kuin kilpailullisilla työmarkkinoilla. Seurauksena on palkkojen ja hintojen nousu eli inflaatio, elleivät työntekijöiden ja yritysten tavoittelemat reaalisten palkkojen tasot vastaa toisiaan. Näin uuden talousteorian mukaan työttömyyden tehtävänä onkin sopeuttaa osapuolten reaaliset palkkavaatimukset vastaamaan toisiaan, jolloin inflaatio pysyy vakaana. Työttömyyden tällaista tasapainotilaa kutsutaan luonnolliseksi tasoksi tai NAIRU-tasoksi. Sen suuruuteen vaikuttavat kaikki ne tekijät, joista palkkojen ja hintojen määräytyminen taloudessa riippuu. Kolmantena lähtökohtana on talouden tasapainon tarkastelu, jolloin tasapainolla tarkoitetaan osapuolten odotusten toteutumista. Tasapainossa sekä palkkojen että hintojen toteutunut kehitys vastaa odotuksia. Työmarkkinoiden ei kuitenkaan tarvitse olla tasapainossa siinä mielessä, että työn kysyntä vastaa tarjontaa, vaan markkinoilla voi vallita suurikin tahaton työttömyys. Ongelmana on se, että työntekijöiden ja yritysten odotusten toteutuessa kenelläkään ei ole tarvetta muuttaa tasapainoa, vaan työttömyydestä voi tulla pysyvä ilmiö. Joka tapauksessa työttömyys sopeuttaa työntekijöiden palkkavaatimukset ja yritysten palkanmaksukyvyyn. Sekä työ- että hyödykemarkkinoiden instituutiot vaikuttavat työttömyyden tasapainoon. Tätä tasapainotyöttömyyttä kutsutaan myös luonnolliseksi työttömyydeksi tai työttömyyden NAIRU-tasoksi.

Pitkällä aikavälillä työttömyyden ja inflaation välillä ei ole negatiivista riippuvuutta, vaan työttömyys riippuu rakenteellisista tekijöistä, kun taas lyhyellä aikavälillä tällainen riippuvuus on olemassa. Mikäli työttömyys laskee rakenteellisen työttömyyden NAIRU-indikaattorin tason alle, inflaatio kiihtyy. NAIRUn avulla korostetaan suhdannepolitiikan pelinvaraa. Kun työttömyys on NAIRU- eli tasapainotasollaan, silloin kansantaloudessa ei kenelläkään ole paineita muuttaa palkkoja eikä hintoja, eikä inflaatio kiihdy. Työttömyys tasapainottaa työntekijöiden palkkavaatimukset ja yritysten palkanmaksukyvyyn. Työttömyyden tasapaino määräytyy hyödyke- ja työmarkkinoiden instituutioi-

²⁴ Työttömyysvakuutuksen kaltaista vakuutusta myydään Ruotsissa ansiotulovakuutuksen (*inkomstförsäkring*) nimellä (Palo 2006; Sif 2006a; Sif 2006b). Niiden piiriin pääsee jos tulot ylittävät työttömyyskassojen toimeenpaneman työttömyysvakuutuksen työtulon ylärajan ja ei ole iältään kovin vanha. Yleensä yläikäraja on noin 58 vuotta. Vakuutetuiksi pääsee siten vain nuoret ja suurituloiset. Esimerkiksi tekniikka- ja tietotekniikka-alan ammattiliiton Sifin ansiotulovakuutuksen päivärahaa voi saada 150 päivän ajan. Sifin vakuutukset organisoivat Sif Medlemsförsäkring AB. Ruotsin markkinoilla on useita ansiotulovakuutuksen tarjoajia. Näitä vakuutuksia ei voida kuitenkaan verrata tavanomaisiin työttömyysvakuutuksiin, koska niissä on merkittäviä kattavuusrajoituksia. Esimerkiksi Sifin vakuutuksen tarkoituksena on tuottaa kokonaistyöttömyysturva, joka vastaa 80 % vakuutetun nettotuloista.

²⁵ Anteliaan järjestelmä tai hyvätasoinen etuus toimii insentivinä ja houkuttelee vakuutettuja käyttämään etuutta. Tämän lähestymistavan taustalla on käsitys siitä, että sekä positiivinen että negatiivinen stimulus vaikuttaa ihmisen käytökseen (Boekraad ja Hermans 1994, 1–2). Insentiviteoriat kehitettiin pääasiassa 1700- ja 1800-luvuilla. Yksi kehittäjästä oli Jeremy Bentham. Hänen mukaansa ihminen antaa ohjailla käyttöstään negatiivisten ja positiivisten insentivien avulla. Taustalla oli näkemys, että ihmisen perustarve on välttää epämiellyttävien kokemusten hankkimista ja etsiä miellyttäviä kokemuksia. Mutta miten vaikuttaminen todella tapahtuu, jäi tuolloin monelta osin konkretisoimatta. Sittemmin on havaittu, että ihmisen toimintaa ohjaa todellakin palkitsemis- ja motivaatiojärjestelmä, jonka tavoitteena on mielihyvän tuottaminen. Konkreettisesti palkitsemisjärjestelmän mielihyvän tunne tuotetaan dopamiinilla (Hytönen; Hyytiä 2007; Kajos 2005, 6–14; Koivula 2005; Nestler ja Malenko 2004; Tupala 2002). Mielihyvän tavoittelu yhdistyy motivaatiojärjestelmään, joka muotoilee käytännössä ihmisen toimintoja. Mielihyvätavoitteinen toiminta liittyy kaikkeen ihmisen lajikehityksen ja olemassaolon kannalta välttämättömään toimintaan, esimerkiksi syömiseen, juomiseen, suvun jatkamiseen, jälkeläisistä huolehtimiseen, suojan hakemiseen, oppimiseen, ajatteluun ja yleensä älylliseen toimintaan. Mikäli ihmisen tavoitteena olisi ollut mielihyvän kokeminen, ihmisen evoluutio ja koko elämä olisi päättynyt itsetuhoisesti ajat sitten.

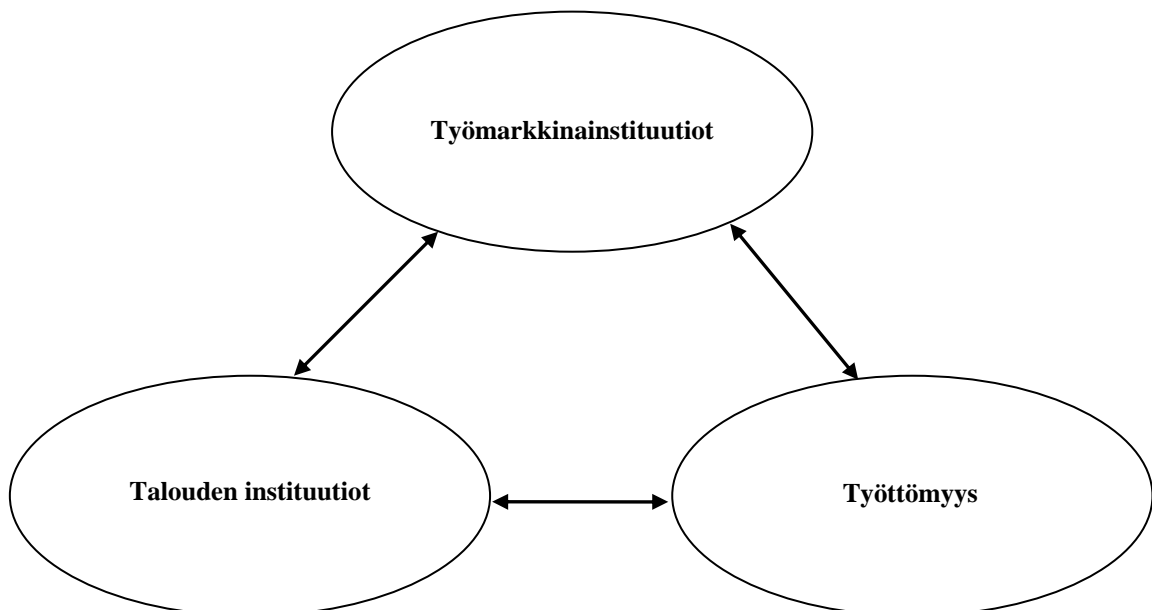
den perusteella. Työmarkkinoiden instituutiot liittyvät hinnan muodostukseen (työsuhde, palkat, hinnat, työn tuottavuus, tilapäiset hintaprosessit, esimerkiksi tuonti – tai öljyn hintashokit), palkan muodostukseen (työttömyysturva, sen korvaustaso ja työsuhdeturva, liittojen suhteellinen neuvotteluasema ja muut palkkaneuvotteluprosessin piirteet sekä työtaitojen yhteensopivuus maantieteellisten työpaikkavaatimusten kanssa), tarjontatekijöihin (tuottavuuden ja verotuksen muutokset) ja työvoiman tarjontaan (työttömyysaste, työhönosallistumispäätökseen vaikuttavat tekijät).

NAIRU on alhaisin työttömyysaste, johon kokonaiskysyntää kasvattavalla talouspolitiikalla voidaan päästä kiihdyttämättä inflaatiota. Jos NAIRU on paljon alhaisempi kuin vallitseva työttömyysaste, suhdannepolitiikan pelinvara työttömyyden alentamiseksi on suuri. Jos taas vallitseva työttömyysaste on jo lähellä NAIRUa, mutta sitä pidetään edelleen liian korkeana, on huomio sen alentamisessa kiinnitettävä suhdannepolitiikan sijasta markkinoiden, etenkin työmarkkinoiden, toimivuutta parantaviin rakenteellisiin toimiin. Työttömyyden ja inflaation kesken vallitsee lyhyellä aikavälillä ristiriita. Täystyöllisyyttä ja vakaata hintatasoa on vaikea saavuttaa yhtä aikaa. Työttömyyden tasapainotasoon vaikuttavat kaikki ne tekijät, jotka määrittelevät palkkakäyrän ja työn kysyntäkäyrän leikkauspistettä työmarkkinoiden epätäydellisen kilpailun mallissa. Epätäydellisen kilpailun teorian mukaan työttömyys kasvaa, jos ammattiliittojen neuvotteluasemat vahvistuvat tai jos työttömyysturva kohentuu. Työttömyys lisääntyy myös, jos työn kysyntään vaikuttavat työnantajamaksut (esimerkiksi eläke- ja sosiaalimaksut) nousevat. Samoin tapahtuu silloin, kun kilpailu vähenee hyödykemarkkinoilla. Hyödykemarkkinoiden monopolisoituminen vähentää työn kysyntää. Työttömyyden selitystekijöitä ovat siten ne, jotka vaikuttavat työn kysyntään ja palkkavaatimuksiin..

Vakuutusteoria ja globalisaation aste tukevat epätäydellisen kilpailun teoriaa.

Korkeaan työttömyysasteeseen vaikuttavat siis merkittävästi työmarkkinainstituutiot, ainakin sellaiset kuten keskitetty/koordinoitu neuvottelujärjestelmä, työlainsäädäntö (työlainsäädäntö, työsuhteen säätely ja suojele) ja työttömyyspäivärahat (korvausaste, maksatusjakson pituus) ja talouden instituutiot (mm. palkat, työsuhdeturva, hinnat, työn tuottavuus, korot, verotus jne). Kuviossa 1 kuvataan asetelmaa.

Kuvio 1. Työmarkkinainstituutiot, talousinstituutiot ja työttömyys.

Tässä ei pyritä testaamaan työttömyyspolitiikan malleja eli muuttujia ei valita niiden perusteella. Mallien testaamiseen vaadittaisiin mm. kvalitatiivisia analyysejä sosiaalipalveluksien sisällöstä, hallinnosta ja järjestelmien kontrollista (Boje 1996, 17–20). Resurssien puuttumisen vuoksi niitä ei voida tässä toteuttaa, vaan sen sijaan tyydytään hyvinvoinnin perinteisiin kvantitatiivisiin aspekteihin: sosiaalimenoihin, etuuksien korvaavuusasteisiin, etuuksien saamisen ehtoihin jne. kuten Esping-Andersenin laskelmissakin on tehty. Samasta syystä talouden instituutiot jäävät tutkimuksen ulkopuolelle. Tässä keskitytään vain työmarkkinoiden instituutioiden ja työttömyyden välisiin yhteyksiin.

Kansainvälisten vertailututkimusten merkittävin hyöty on siinä, että ne antavat politiikan tekijöille mahdollisuuden tarkastella kansallisia ongelmia kansainvälisessä kontekstissa (Søndergaard 2006, v). Tällaiset vertailut antavat meille mahdollisuuden tunnistaa yleiset kehityslinjat ja trendit sekä auttavat erottelemaan yksinomaan tiettyyn maahan liittyvät ilmiöt ja lisäävät mahdollisuuksiamme hahmottaa ilmiöiden syitä ja mahdollisia ongelmien ratkaisuja.

Näiden yleisten lähtökohtien ja vakuutusteorian perusteella voidaan yksilöidä trendeihin liittyvät tutkimusongelmat. Ensinnäkin tarkoituksena on analysoida eri maiden työvoiman käytön kehitystä eli työttömyysastetta, luonnollista työttömyysastetta (NAIRU:a), työllisyysastetta ja työvoimaosuutta. Toiseksi tarkastellaan työttömän subjektiiviseen *moral hazard* -käyttäytymiseen olennaisesti liittyviä asioita kuten päivärahojen korvausastetta, päivärahojen maksatusjaksoa ja päivärahojen hallinnon anteliaisuutta/tiukkuutta. Kolmanneksi tarkastellaan työttömyyden ympäristötekijöitä eli työttömyyteen vaikuttavia työmarkkinoiden ja yhteiskunnan toimintoja. Tällöin tarkastellaan työmarkkinainstituutioita kuten ammattiliittojen jäsenyysastetta, työsopimusten kattavuutta, palkkaneuvottelujen koordinoitua ja keskittyneisyyttä, työsopimusten kattavuutta, työvoiman liikkuvuuden ehtoja, aktiivista työmarkkinapolitiikkaa sekä irtisanomissuojaa. Toisin sanoen tässä etsitään vastauksia seuraaviin kysymyksiin

- 1) Miten ja millaista työttömyyttä on esiintynyt vertailumaissa?
- 2) Miten työllisyysaste ja työvoimaosuus ovat kehittyneet vertailumaissa?
- 3) Miten työttömyyspäivärahojen reaalitaso, maksatusjakso ja saatavuus ovat kehittyneet vertailumaissa?
- 4) Miten muut työmarkkinainstituutiot ovat kehittyneet vertailumaissa?
- 5) Millaisia vaikutuksia työmarkkinainstituutioilla on ollut työttömyysasteeseen?

Analyysi etenee kolmivaiheisesti. Ensin eri maiden työttömyyden ja työmarkkinainstituutioiden ominaisuuksia vertaillaan deskriptiivisen aineiston perusteella. Seuraavaksi työttömyyden yhteyttä työmarkkinainstituutioihin analysoidaan yhden muuttujan poikkileikkausregressioilla. Lopuksi työmarkkinainstituutioiden yhteyttä työttömyyteen eritellään monimuuttuja-aikasarjaregressiolla.

Esityksessä edetään siten, että luvussa 3 esitellään käsitteitä, luvussa 4 tehdään tutkimukseen rajaukset, luvussa 5 käsitellään työttömyyden esiintymistä ja siihen läheisesti liittyviä ilmiöitä, luvussa 6 esitellään työmarkkinainstituutioita ja niiden kehitystä, luvussa 7 käsitellään työttömyyspäivärahajärjestelmän ominaisuuksia, luvussa 8 analysoidaan työmarkkinainstituutioiden yhteyttä työttömyyteen ja luvussa 9 esitetään yhteenveto. Liitetaulukot ovat luvussa 11 ja luvussa 12 olevissa liitteissä esitellään joitakin aiheita tarkemmin, mitä ei ole voitu luettavuuden vuoksi tehdä varsinaisessa tekstissä.

3 Käsitteet

Tulkinnan luotettavuus nojaa merkittävästi tutkimusprosessin läpinäkyvyyteen. Paras tapa perustella omien ratkaisujensa, menetelmiensä ja tulkintojensa osuvuutta on näyttää mahdollisimman selkeästi, kuinka tutkimus on tehty. Läpinäkyvyys on toimivampi luotettavuuden kriteeri kuin tutkijan näkymättömyys, hänen mielipiteidensä näkymättömyys. Sen sijaan, että voimat uhrattaisiin tutkijan mielen tyhjyyden tai "puhtauden" todistamiseen, on pyrittävä selkeästi kertomaan, miten havainnot tai luokittelut on tehty (Kantola 2002, 60–61). Tutkimus on aina väistämättömästi kokoelma valintoja, joiden luonne on teoreettinen, toisin sanoen aineistoja jäsentävä, ja siksi on parempi, että tutkija pyrkii mieluummin tiedostamaan ja kirjoittamaan omien valintojensa perusteet kuin peittämään tai kieltämään niiden olemassaolon.

Näitä periaatteita pyritään noudattamaan tässä tutkimuksessa. Erityisesti tämä korostuu historiallisessa tarkastelussa, sen perustana olevien indeksien – esimerkiksi päivärahan saamisen anteliaisuusindeksin – muodostamisessa.

Seuraavaksi määritellään keskeisiä työpolitiikan käsitteitä. Niiden määrittely on välttämätöntä jo tilastojen vertailukelpoisuuden ja siten niiden valinnan kannalta.

Työvoimalla (labour force, work force) tarkoitetaan kaikkien 15–74-vuotiaiden työllisten (employed) ja työttömien (unemployed) summaa. Työvoiman ulkopuolelle jätetään koululaiset ja opiskelijat, kotityötä tekevät sekä eläkeläiset. Työvoima ilmentää työvoimataseen mukaista työvoiman tarjontaa (EK ja SAK 2007, 15; SVT 2003, 363; Taloussanasto 2002, 342; TKa; TK 2008; Unemployment 2007).

Työikäiseen väestöön (population of working age) luetaan kaikki 15–74-vuotiaat, jotka jaetaan työvoimaan ja työvoimaan kuulumattomaan väestöön, esimerkiksi opiskelijoihin, kotityötä tekeviin, työkyvyttömiin ja eläkeläisiin (Taloussanasto 2002, 334; TKa; TK 2008).

Työllisyydellä (employment) tarkoitetaan työvoiman mukanaoloa tuotannossa. Se ilmaistaan työllisten lukumäärällä tai työllisyysasteella (Taloussanasto 2002, 335; TKa; TK 2008).

Työllisillä (employed) tarkoitetaan taloudellisesti aktiivin 15–74-vuotiaan väestön eli palkansaajien ja yrittäjien summaa. Työlliset ilmentävät työvoimataseen mukaista työvoiman kysyntää. Taloudellisesti aktiiviksi määritellään kaikki, jotka ovat viikon aikana tehneet yhden tunnin tai enemmän ansiotyötä. (Di Tella ja MacCulloch 1999, 8; Hulkko 2007, 67; SVT 2003, 364; Taloussanasto 2002, 342; TKa; TK 2008).

Työttömillä (unemployed) tarkoitetaan työvoimatiedusteluissa (labour force surveys) työttömiksi ilmoittautuneita. Työttömiksi luetaan 15–64-vuotiaat henkilöt, joilla ei ole työpaikkaa, mutta jotka ovat työhön käytettävissä ja hakevat työtä. Työttömiin ei lasketa kuuluvaksi lapsia, päätoimisia opiskelijoita, eläkeläisiä eikä kotityötä tekeviä tai muita jotka eivät aktiivisesti etsi työtä (Sorrentino 2000, 3–15; Taloussanasto 2002, 339–340; TKa; TK 2008; Unemployment 2007). Toinen työttömien määritelmä on työvoimaviranomaisten tilastojen työttömät eli työnvälitykseen työnhakijoiksi ilmoittautuneet henkilöt. Tätä määritelmää ei tässä voida käyttää, sillä näin saadut työttömyysluvut eivät ole vertailukelpoisia eri maiden kesken, koska eri maiden työvoimaviranomaisten hallinnolliset tilastointitulkinnot poikkeavat toisistaan. Työvoimakyselyjen (labour force surveys) käytäntöjä puolestaan harmonisoi YK:n kansainvälisen työjärjestön, ILO:n ohjeet. Eurooppalaisia työvoimakyselyjä on lisäksi harmonisoitu vielä tarkemmilla EU:n ohjeilla.

Pitkäaikaistyöttömillä (long-term unemployed) tarkoitetaan henkilöitä, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä vähintään vuoden (Junakar ja Kapuscinski 1991, 4; Taloussanasto 2002, 339; TKa). Matalan työttömyysasteen aikana on käytetty myös kuuden kuukauden rajaa, mutta tässä pitäydytään yleisimpään eli 12 kuukauden rajaan.

Työllisyysasteella (employment rate, employment/population ratio) tarkoitetaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutta saman ikäisestä väestöstä (Di Tella ja MacCulloch 1999, 8; EK ja SAK 2007, 17; Government of Canada; OECD 1996, 186; Sorrentino 2000, 3–15; Taloussanasto 2002, 335; TKc; TK 2008). 15–64-vuotialla väestöllä ei tarkoiteta samaa kuin työvoimalla. Joissakin maissa tämän ikäiseen väestöön ei lueta sotilashenkilöstöä tai valtion henkilöstöä. Joskus työllisyysastetta kutsutaankin siviiliväestön työllisyysasteeksi. Joissakin Euroopan maissa, mm. Suomessa, tällaista siviilirajoitusta taas ei ole, joten työllisyysasteluvut eivät ole täysin vertailukelpoisia eri maiden kesken.

Työvoimaosuudella tai työhönosallistumisasteella (labour force participation rate) tarkoitetaan työvoimaan kuuluvien 15–74-vuotiaiden (työllisten) prosenttiosuutta saman ikäisestä väestöstä (EK ja SAK 2007, 16; Moffatt 2007; Sorrentino 2000, 3–15; Taloussanasto 2002, 334, 342; TKb; TK 2001; TK 2008).²⁶

Työttömyydellä (unemployment) tarkoitetaan 15–64-vuotiaiden työttömien yhteismäärää (Sorrentino 2000, 3–15; Taloussanasto 2002, 339–340; TKa; TK 2008). Historiallisesti työttömyys-termiä käytettiin satunnaisesti Englannin virallisissa raporteissa ilmeisesti ensimmäistä kertaa 1830-luvulla. Oxford English Dictionary mainitsee sen vuoden 1888 painoksessaan (Burnett 1994, 3). Tuolloin työtön määriteltiin henkilöksi, joka normaalisti oli työssä, mutta eri syistä ei kyennyt löytämään työtä. Määritelmän ulkopuolelle jäivät heti mm. orjat. He eivät voineet olla työttömiä, sillä he olivat sidottuja työnteekoon koko elämänsä ajaksi. Työttömyys viittasi olennaisesti niihin, joiden oli pakko myydä työvoimaansa korvausta tai palkkaa vastaan. He eivät ole teknisesti riippuvia, koska he voivat lopettaa työnteon, mutta he eivät ole suojattuja, koska työnantaja voi irtisanoa heidät. Työttömyys on sen vuoksi vapaiden työmarkkinoiden ominaisuus ja vapaat työmarkkinat puolestaan ovat kapitalistisen – tai markkinatalouden ominaisuus.²⁷ Orjiin lisäksi oli ja on edelleen vielä kolme merkittävää ryhmää, jotka eivät voi olla työttömiä: liian nuoret, liian vanhat ja liian sairaat. Viimeisen kolmen vuosisadan aikana kahdelle ensimmäiselle ryhmälle ei ole löytynyt tarkkaa ikärajaa. Liian nuoret eivät ole vielä saavuttaneet työmarkkinoiden vaatimaa työtaitoa ja kykyä. Liian vanhat ja sairaat taas ovat menettäneet työkykynsä.

Työttömyysasteella (unemployment rate) tarkoitetaan työttömien prosenttiosuutta 15–64-vuotiaasta työvoimasta (Sorrentino 2000, 3–15; Taloussanasto 2002, 339–340; TKa; TK 2008). Standardisoidulla työttömyysasteella (standardised unemployment rate) tarkoitetaan työvoimakyselyihin perustuvista tilastoista laskettua työttömyysastetta. Niitä käytetään tässä, koska ne soveltuvat parhaiten eri maiden tilanteen vertailuun.

Työttömyyspäivärahan käsitteen määrittelyssä on yleensä kaksi vallitsevaa linjaa: päivärahan määrittelyminen oikeus-käsitteen avulla ja päivärahan määrittelyminen vakuutus-teorian, sosiaalivakuutuksen ja riskin avulla. Oikeuden sosiaaliturvaan sanotaan syntyneen 10.12.1948 YK:n ihmisoikeuksien julistuksen kautta: jokaisella yhteiskunnan jäsenellä on oikeus sosiaaliturvaan (van Langendonck 2007, 3). Tätä voidaan heti arvostella sen vuoksi, että kuten tunnettua, sosiaaliturvaa on ollut ennen tätä julistustakin ja siten

²⁶ Joskus työvoimaosuus lasketaan 15–64-vuotiaasta väestöstä (Di Tella ja MacCulloch 1999, 8; TK 2001). Tässä pitäydytään kuitenkin yleisessä määritelmässä ja määritellään vertailuväestö 15–74-vuotiaiksi.

²⁷ Kapitalistinen talous on riittämätön määre, sillä ainakin varhaisessa Rooman valtakunnassa oli työttömyyttä. Joidenkin tulkintojen mukaan siellä oli markkinatalous mikä merkitsi toimivia pääoma-, tavara- ja työmarkkinoita ja siten työttömyyttä, mutta ei vielä varsinaista kapitalistista taloutta (Temin 2006, 133, 135, 140–149).

myös oikeutta siihen. Oikeus on aina aikaan ja paikkaan sidottu käsite eikä sen sisältö ole sama eri aikoina.²⁸ Näistä syistä oikeus-lähestymistapaa on vaikea käyttää määrittelyssä. Siksi käyttökelpoisempi lähestymistapa on riskianalyysiin perustava lähestymistapa. Työttömyyspäivärahalla on seitsemän välttämätöntä ominaisuutta: 1) se suojaa työttömyydestä johtuvilta ansioiden menetyksiltä, 2) se perustuu vakuutusmaksuihin, 3) sen saajan on täytynyt olla aikaisemmin työssä ja siten kuulua työvoimaan, 4) sen saajan tulee olla työkäinen, 5) sen saajan tulee hakea aktiivisesti työtä ja hyväksyä sopivat työtarjoukset, 6) sen saajan työttömyys ei saa olla itse aiheutettua ja 7) sen maksatusjakso on aina määräaikainen. Jos järjestelmällä ei ole vakuutusmaksuja tai etuuksilla ei ole määräaika, kyseessä on toimeentulotuen erityismuoto, työttömyysavustus eikä sosiaalivakuutus. Työttömyysvakuutuspäiväraha ei ole myöhennettyä kulutusta. Peruste on periaatteessa sama kuin sairausvakuutuspäivärahoissakin. Jos työttömyyspäivärahajakson enimmäispituus on niin suuri, että voisi miettiä, onko se myöhennettyä kulutusta, silloin ei kyse ehkä olekaan enää sosiaalivakuutuksesta. Toisaalta työttömyyspäivärahajärjestelmän perusolemukseen kuuluu se, että ei siirrytä pysyvästi kuluttajaksi, vaan aiotaan palata työhön (Jokelainen 2004b, 166–167). Päiväraha on tarkoitettu kahden työpaikan väliseksi ajaksi.

Työttömyyspäivärahän määrittely on suorassa yhteydessä eläkkeen ja sairausvakuutuspäivärahän määrittelyn kanssa.²⁹ Päivärahän tarkoituksena ei ole saada vakuutettua pysyvästi kuluttajaksi, vaan hänet aiotaan saada takaisin työhön.

Optimaalinen työttömyyspäiväraha on samankaltainen kuin optimaalinen työkyvyttömyyseläke tai sairausvakuutuspäiväraha. Erityisesti vakuutuksen pakollisuus ja vapaaehtoisuus toimivat vakuutusteorian mukaisesti.

Työttömyyspäivärahän saajan määrittely on myös sama kuin sairauspäiväraha osalta: 50 %:n sääntö eli jos päiväraha muodostaa 50 % tai yli tuloista, on päivärahansaaja, muutoin ei.

²⁸ Siitä, miten oikeus sosiaaliturvaan riippuu ajasta ja paikasta ks. esimerkiksi Kremalis 2007, 145–151; Eichenhofer 2007, 153–163.

²⁹ Eläkkeen käsitteen osalta viitataan tekijän aiempaan julkaisuun (Jokelainen 2005, 32–41) ja sairauspäivärahän käsitteen osalta samoin (Jokelainen 2004b, 165–167).

4 Tutkimuksen rajaus

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan vain varsinaiseen työttömyysvakuutukseen kuuluvia päivärahoja. Toimeentulotuen kaltaisia työttömyysavustuksia ei käsitellä.

Osatyöttömyyspäivärahan määrittelystä seuraa, että tässä tutkimuksessa ne rajataan pääasiassa tarkastelun ulkopuolelle. Niitä pidetään luonteeltaan työllistymiseen tähtävinä palkka-avustuksina.

Maavertailussa maiden valinta on yksi tärkeimmistä päätöksistä ja siksi maita koskevat valinnat tulisi perustella huolellisesti lukijoille (Anttonen 2005, 282; Ebbinghaus 1993, 8–10). Useissa maavertailuissa ei sanota sanaakaan maiden valinnasta, jolloin lukijan on otettava maavalinta annettuna faktana. Usein vertailuun valitaan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen osalta jossain määrin toisiaan muistuttavia maita, jotta tietyn sosiaalipoliittisen järjestelmän tai kokonaisen hyvinvointivaltionmallin erojen ja yhtäläisyyksien tutkiminen mahdollistuisi. Käytännössä vertailussa käytettävän aineiston saatavuus vaikuttaa valintoihin.

Tutkimuksen läpinäkyvyys -kriteeri on erittäin tärkeä maavalinnassa.

Vertailumaat rajataan 15 maahan: Alankomaihin, Belgiaan, Espanjaan, Irlantiin, Isoon-Britanniaan, Italiaan, Itävaltaan, Norjaan, Portugaliin, Ranskaan, Ruotsiin, Saksaan, Sveitsiin, Suomeen ja Tanskaan. Vertailumaiden valinnassa ensimmäinen kriteeri oli eri ominaisuuksiltaan samantyyppisten maiden löytäminen, jolloin rajoituttiin OECD-maihin. Samantyyppiset maat -kriteeri on välttämätön valittujen maiden vertailukelpoisuuden takaamiseksi. Jos vertailumaat ovat hyvin heterogeenisiä, soveltuvien vertailukriteereiden löytäminen vaikeutuu. Koska tutkimuksen resurssit eivät mahdollista kaikkien OECD-maiden vertailua, päätettiin ottaa 15 maata mukaan. Koska tämä raportti on osa laajempaa projektia, voidaan todeta että lopullinen maavalinta seitsemän maan osalta tehtiin pääasiassa sairausvakuutuksen perusteella. Ennakkotietojen mukaan Norjassa, Ruotsissa ja Alankomaissa on korkea sairauspoissaoloaste, joten nämä maat tuli ottaa mukaan (Jokelainen 2007, 26; Mikaelsson ym. 2003, 26). Vastaavasti ennakkoon tiedettiin että Isossa-Britanniassa, Saksassa, Tanskassa ja Suomessa sairauspoissaolojen määrä ei ollut kovin korkea, joten ne oli siitä syystä syytä ottaa mukaan vertailuun. Tässä työttömyyspäivärahaa käsittelevässä raportissa seurataan edellisen raportin (Jokelainen 2007) maavalintoja. Niihin on vain lisätty kahdeksan muuta eurooppalaista OECD-maata tilastojen saatavuus- ja luotettavuuskriteeriä silmällä pitäen. Tilastojen luotettavuuskriteerillä esimerkiksi Kreikka ja entiset Itä-Euroopan maat jätettiin pois. Tilastojen saatavuuskriteerillä pieniä maita jätettiin pois, esimerkiksi Luxemburg ja Islanti.

5 Työttömyyden esiintyminen

Työttömyystilastojen perusongelma on siinä, että on olemassa kahdenlaisia työttömyyslukuja: 1) haastatteluihin perustuvia ja 2) hallinnollisia lukuja (Machin ja Manning 1999, 3086–3091; Andersson 2007). Eri maiden työvoimatiedustelut (Labour force surveys) tuottaa haastatteluihin perustuvia lukuja. Haastatteluja ohjaavat ILO:n ohjeet, jotka myös EU on hyväksynyt, joten EU:n ohjeet ovat yhtä kuin ILO:n ohjeet. Kaikki EU-maat eivät ole noudattaneet ILO:n ohjeita. Merkittävin poikkeaja on ollut Ruotsi ja se, mihin kategoriaan opiskelijat luetaan. Vasta 15.11.2007 Ruotsi muutti kantansa yhteneväksi ILO:n ohjeiden kanssa. Siihen asti opiskelija, joka haki työtä, oli laskettu kuuluvaksi työvoimaan. Nyttemmin hänet lasketaan kuuluvaksi työttömiin. Lokakuussa 2007 tällaisia opiskelijoita oli Ruotsissa yhteensä 79 000. Nyt Ruotsin työttömyystilastot ovat vertailukelpoisia kansainvälisesti. Toiset työttömyysluvut perustuvat työnvälitysviranomaisten ylläpitämiin tilastoihin työnhakijoista. Nämä työttömyysluvut ovat yleensä pienempiä kuin haastatteluista saadut luvut, sillä ne sisältävät vain ne työttömät, jotka ovat ilmoittautuneet työnvälitykseen.³⁰ Näiden lisäksi on vielä työttömiä, jotka jostain syystä eivät ole hakeutuneet työnvälitykseen. Lisäksi eri maiden hallinnollista tilastointia koskevat säännöt vaihtelevat.³¹

Sopivin tilasto työttömyyden tason vertailuun eri maiden välillä on standardoitu työttömyysaste, joka perustuu haastattelutietoihin. Siinä eri maiden poikkeavuudet tiedetään ja ne voidaan tarpeen tullen oikaista, kuten Ruotsin tapauksessa on tähän asti tehty. Lisäksi kyselyjä koordinoi yhtenäiset ILO:n ohjeet. Seuraavassa käytetään OECD standardoituja työttömyysastelukuja. Kaikista vertailussa mukana olevista 15 maasta ei ole saatavissa OECD:n tarkistamaa täyttä aikasarjaa.³² Kuviossa 1 olevat työttömyysasteet on laskettu työttömien osuutena 15–64-vuotiaasta siviilityövoimasta, joka käsittää siviilityöntekijät, omaa työtään tekevät yrittäjät, palkatonta työtä tekivät perheenjäsenet ja työttömät. Tämä johtuu siitä, että tiedot perustuvat kyselyihin, jotka kattavat vain yksityiset kotitaloudet. Kyselyjen ulkopuolelle jäävät kaikki laitoksissa asuvat ja elävät kotitaloudet (all people living in institutions) (OECD 2007g). Useimmissa maissa suurin ulkopuolelle jäävä ryhmä on armeijan palveluksessa olevat, laitospöytäolosuhteissa asuvat henkilöt.³³

Työttömyysaste ilmentää itse asiassa työmarkkinoille menneiden pysyvyyttä siellä ja tässä tuleekin ilmi työttömyysasteen heikkous: se ei ota huomioon piilotyöttömyyttä.

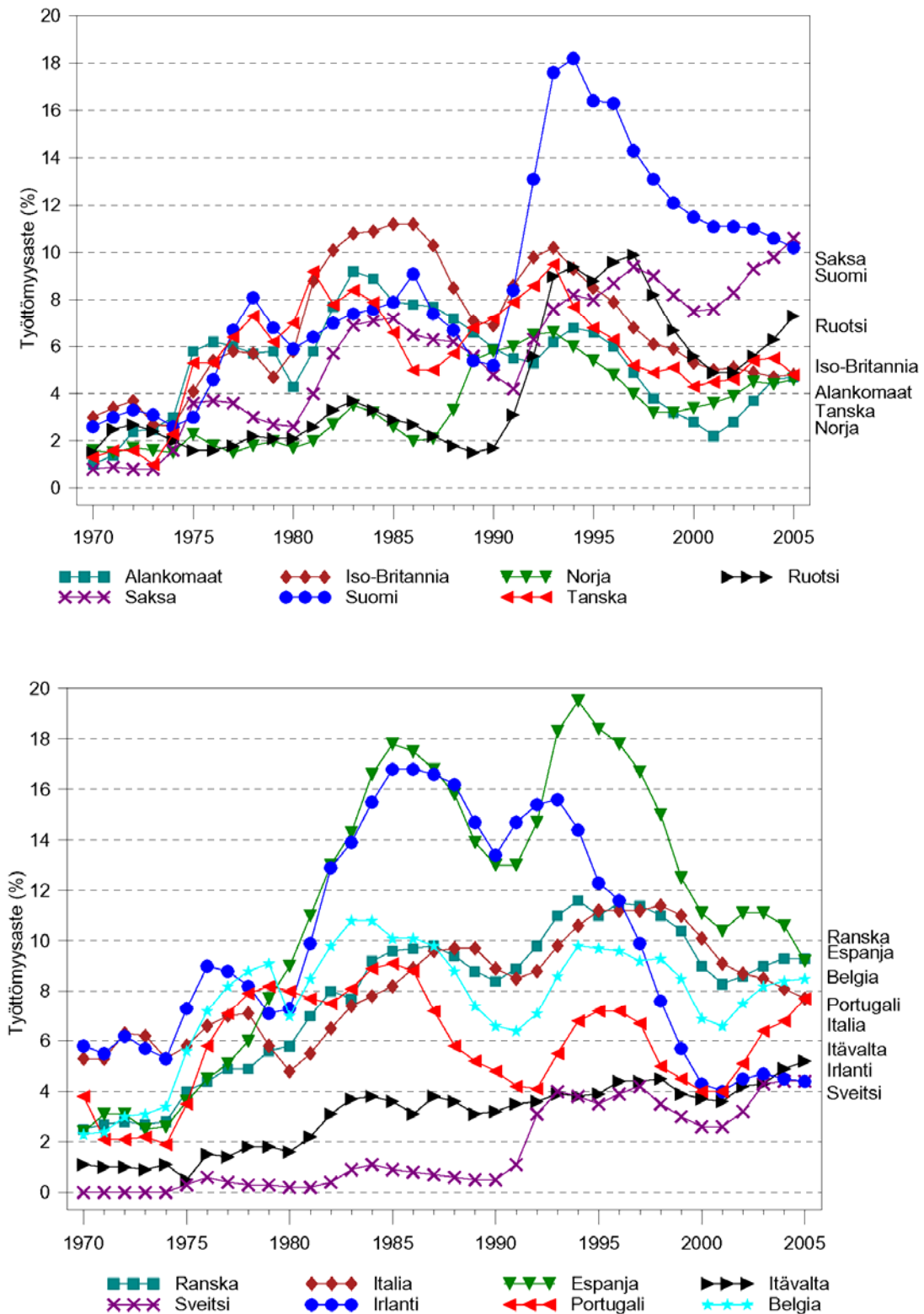
³⁰ Joskus hallinnolliset luvut voivat olla myös suurempia: esimerkiksi vuonna 1995 Alankomaiden hallinnolliset tilastot ilmoittivat että maan työttömistä 61,0 % on ollut vähintään 12 kuukautta työttömänä, mutta haastatteluihin perustuvat tilastot kertoivat ao. osuuden olleen vain 43,2 % (Machin ja Manning 1999, 3087; Australian osalta ks. Junankar ja Kapuscinski 1991, 5). Eri tilastojen erot voivat siis olla todella merkittäviä.

³¹ Esimerkiksi Belgiassa jos työtön on alle kaksi viikkoa työkyvyttömänä ja saa sairauspäivärahaa tai jos hän on alle kaksi viikkoa työssä ja palaa sitten taas työttömäksi, näitä lyhyitä katkoksia ei oteta tilastoissa huomioon, vaan ao. työtön lasketaan koko ajan työttömäksi. Tanskassa puolestaan alle kahden viikon keskeytykset työttömyydessä otetaan huomioon (Machin ja Manning 1999, 3089). Tanskassa työtön voi olla ensimmäisen työttömyysvuoden lopussa kolmen viikon ajan lomalla ja hänet lasketaan koko ajan työttömäksi. Tämä menettely nostaa pitkäaikaistyöttömien määrää huomattavasti. Australiassa jos työtön menee työllisyyskoulutukseen eikä löydä koulutuksen jälkeen työtä, hänen työttömyysjaksonsa aletaan laskea uudelleen alusta (Junankar ja Kapuscinski 1991, 4). Australiassa sairauspäiväraha-kausiksi katkaisee työttömyysjakson. Pitkäaikaistyöttömyydessä on tärkeä määritellä, että se on yhtäjaksoisesti tietyn ajan kestänyttä työttömyyttä.

³² OECD:llä on työttömyydestä aikasarjoja – myös 1970-luvulta –, mutta ne eivät kaikki ole kyselypohjaisia, joten ne eivät ole täysin vertailukelpoisia (ks. esimerkiksi OECD 1992, 192; OECD 1994, 56; OECD 2000a, 202; OECD 2000b; OECD 2003a; OECD 2004a, 293; OECD 2007d, annex table 14; OECD 2007e). Myös Suomessa käytetään muita kuin standardisoituja työttömyysasteita (ks. esimerkiksi Pohjola 1998b, 30). Mutta koska OECD:n päivitetty tiedostot (OECD 2007g) ovat luetettavimmat lähteet, tässä käytetään niitä täydennettynä tarpeen mukaan 1970-luvun muilla tiedostoilla.

³³ EU:n jäsenmaille ja Norjalle standardisoidut työttömyysasteet laskee EUROSTAT (OECD 2007g).

Kuvio 2. Standardoitu työttömyysaste 15 maassa vuosina 1970–2005 (työttömät % työvoimasta).

Lähde: liitetaulukko 25.³⁴

³⁴ Tanskan työttömyysastetta ilmaiset luvut vuosilta 1970–1981, Portugalin vuosilta 1970–1982, Itävallan vuosilta 1970–1977 ja Sveitsin vuosilta 1970–1977 eivät ole standardoitua työttömyysastetta kuvaavia lukuja ja siten eivät ole täysin vertailukelpoisia (OECD 1990, 167–168, 193).

1970-luvun öljyshokkien jälkeen työttömyysaste nousi merkittävästi näistä vertailumaisista Espanjassa, Suomessa ja Irlannissa. Korkeimmillaan työttömyysaste oli Espanjassa 19,5 (1994), Suomessa 18,2 (1994) ja Irlannissa 16,8 % (1985–1986). 1980-luvulla kolme maata erottuu korkealla työttömyysasteellaan: Espanja, Irlanti ja Iso-Britannia. 1990-luvun alussa työttömyysasteen nousu koetteli pankkikriisien Pohjoismaita, eritoten Suomea, mutta myös Espanjaa ja Irlantia. Saksan työttömyyden merkittävä nousu saatoi johtua paljolti Saksojen yhdistymisestä. Kaikissa muissa vertailumaissa paitsi Suomessa, Espanjassa ja Italiassa, 2000-luvun alku oli jälleen työttömyyden nousukautta.

Usein työttömyysasteet luokitellaan siten, että matala työttömyysaste tarkoittaa alle 5 %:n tasoa, keskitason työttömyys 5–10 %:n tasoa ja korkea työttömyysaste merkitsee yli 10 %:n työttömyyttä (Thernborn 1986, 15–16, 20–21). Kuvion 2 mukaan vertailumaista Sveitsi, Alankomaat, Norja, Itävalta, Portugali, Tanska ja Irlanti lukeutuivat matalan työttömyyden maihin vuonna 2000. Iso-Britannia, Ruotsi, Belgia, Saksa ja Ranska kuuluivat keskitason työttömyyden maihin. Suomi, Espanja ja Italia lukeutuivat korkean työttömyyden maihin. Myös Saksa vuonna 2005, Iso-Britannia vuosina 1982–1987 ja 1993, Belgia vuosina 1983–1986, Irlanti vuosina 1982–1996, ja Ranska vuosina 1993–1999 kuuluivat korkean työttömyyden maihin. Kolmelle maalle työttömyys on ollut todella suuri ongelma: korkea työttömyysaste on vaivannut Espanjaa (24 vuotta), Irlantia (15 vuotta) ja Suomea (14 vuotta). Suomi on kuulunut tähän joukkoon vasta kun työttömyystilastot on oikaistu siten että työttömiksi on luettu myös työttömyyseläkeläiset (ks. tarkemmin liite 6). Paras työllisyystilanne on ollut Sveitsissä, jossa työttömyysaste on pysytellyt koko vertailujakson ajan alle 5 prosenttiyksikön. Lähes yhtä hyvä tilanne on ollut Itävallassa, jossa vain vuonna 2005 on ollut yli 5 %:n työttömyysaste. Kolmanneksi paras tilanne on ollut Norjassa, jossa matalan työttömyyden raja on ylittynyt vain vuosina 1989–1995. Ruotsissa työttömyystilanne oli erinomainen aina vuoteen 1992 saakka, mutta sen jälkeen työttömyysaste on pysytellyt keskitasolla.

Aiemmin on arvioitu, että Suomessa työttömyysongelma on ollut pienempi kuin monessa muussa teollisuusmaassa aina 1970-luvun puoliväliin eli toiseen öljyshokkiin saakka (Kalela 1989, 31; Pohjola 1998a, 9–10; Pohjola 1998b, 23). Vasta tämän jälkeen työttömyyttä on Suomessa esiintynyt samassa määrin kuin muissakin teollisuusmaissa. Sen sijaan 1990-luvun alusta lähtien Suomessa on ollut muita teollisuusmaita korkeampi työttömyys (Kiander ym. 2005, 122). Tämä arvio pitää paikkansa vain jos työttömyyseläkeläisiä ei oteta huomioon työttöminä kuten liitetaulukossa 5 on tehty. Kun nämäkin työttömät otetaan mukaan työttömien joukkoon, saadaan korjatut luvut, joiden mukaan työttömyys on ollut Suomessa todella suuri ongelma (liitetaulukko 25). Palkkatyön säätely elämäntapa yleistyi Suomessa hitaammin kuin muualla. Vielä 1930-luvun lopulla täällä eli työ- ja tuotemarkkinoista riippuvaista elämää vain noin kolmannes väestöstä. Teollistuminen ja kaupungistuminen pääsivät vauhtiin vasta 1960-luvulla. Nämä tekijät eivät kuitenkaan riitä selittämään miksi työttömyysaste nousi Suomessa 1990-luvulla selvästi suuremmaksi kuin lähes kaikissa muissa teollisuusmaissa.

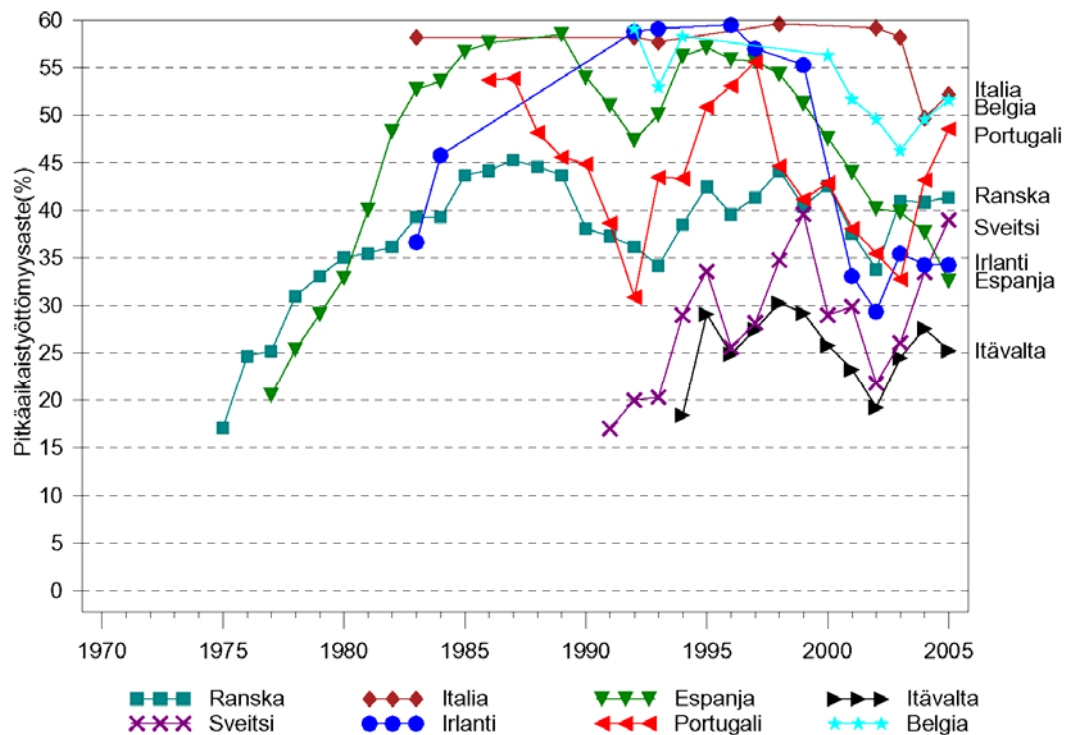
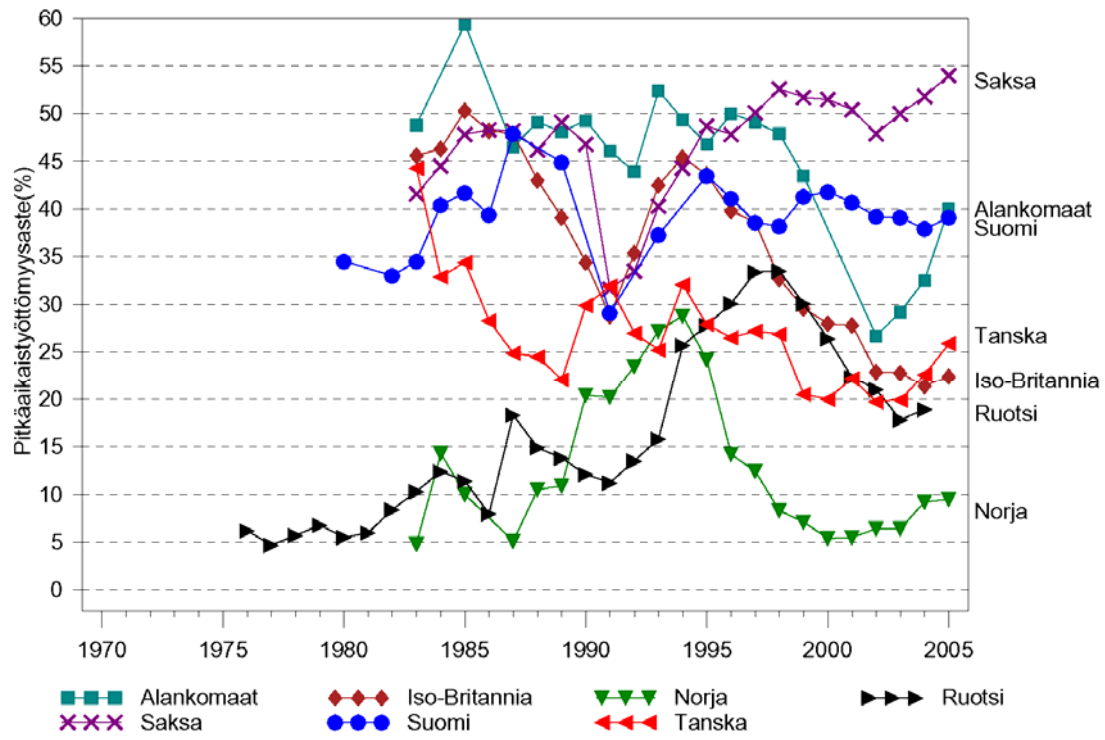
Kuvio 2 ilmentää työttömyyden vaihtelua vertailumaissa. Se kertoo kuitenkin vain yleisen työttömyyden vaihteluista. Työttömiksi eivät joudu kaikki työntekijät tasapuolisesti. Yhteiskunnan kannalta voi olla hankalampi tilanne, jossa 10 % työvoimasta on pysyvästi työttömänä kuin tilanne, jossa kaikki työntekijät ovat kymmenesosan ajastaan työtä vaille. Siksi onkin paikallaan tarkastella työttömyyden jakautumista ainakin ikäryhmittäin sekä työttömyyden keston mukaan (Pohjola 1998b, 28–29).³⁵ Samalla täydentyy työttömyyden rakenteen kuva.

³⁵ Luonnollista olisi vielä tarkastella työttömyyden jakautumista sukupuolen ja koulutuksen mukaan, mutta tässä sitä ei tehdä.

Työttömyyden olemukseen kuuluu useita erityispiirteitä, jotka voidaan jakaa vakavien vaikutusten vuoksi seuraavasti: 1) hyvin nuorten työttömyys, 2) erittäin pitkäaikainen työttömyys ja 3) pitkäaikaistyöttömyys. Hyvin nuorten ihmisten työttömyys lienee kaikkein ongelmallisinta ja vahingollisinta työttömyyttä, sillä se saattaa johtaa jäämään työmarkkinoiden ulkopuolelle koko elämän ajaksi. Hyvin pitkäaikainen työttömyys, jolloin tarkoitetaan usean vuoden mittaista työttömyyttä, saattaa myös johtaa työttömäksi loppuelämän ajaksi. He ovat kuitenkin olleet jonkin aikaa työelämässä. Osittain 1) ja 2) ovat päällekkäisiä ryhmiä. Näistä ryhmistä on vaikea saada vertailukelpoista tietoa. Pitkäaikaistyöttömillä tarkoitetaan vähintään vuoden työttömänä olleita. Heistä on jonkin verran tilastoja. Ryhmä 3) on tietenkin myös osittain päällekkäinen ryhmien 1) ja 2) kanssa. Seuraavassa näistä ryhmistä tarkastellaan vain ryhmiä 1) ja 3) eli nuorten ja pitkäaikaistyöttömien osuutta työttömistä

Yksi merkittävä ominaisuus työttömyydessä on pitkäaikaistyöttömyys. Sillä tarkoitetaan tässä 12 kuukautta tai enemmän yhtäjaksoisesti kestänyttä työttömyyttä. Määritelmästä johtuen pitkäaikaistyöttömyyttä kuvaavina lukuina on käytettävä kotitaloustiedustelujen aineistoa, jotka ottavat parhaiten huomioon myös tilapäiset työttömyyden keskeytykset (Junakar ja Kapuscinski 1991, 4).

Kuvio 3. Pitkäaikaistyöttömyysaste 15 maassa vuosina 1976–2005 (pitkäaikaistyöttömät % työttömistä).

Lähde: liitetaulukko 26.

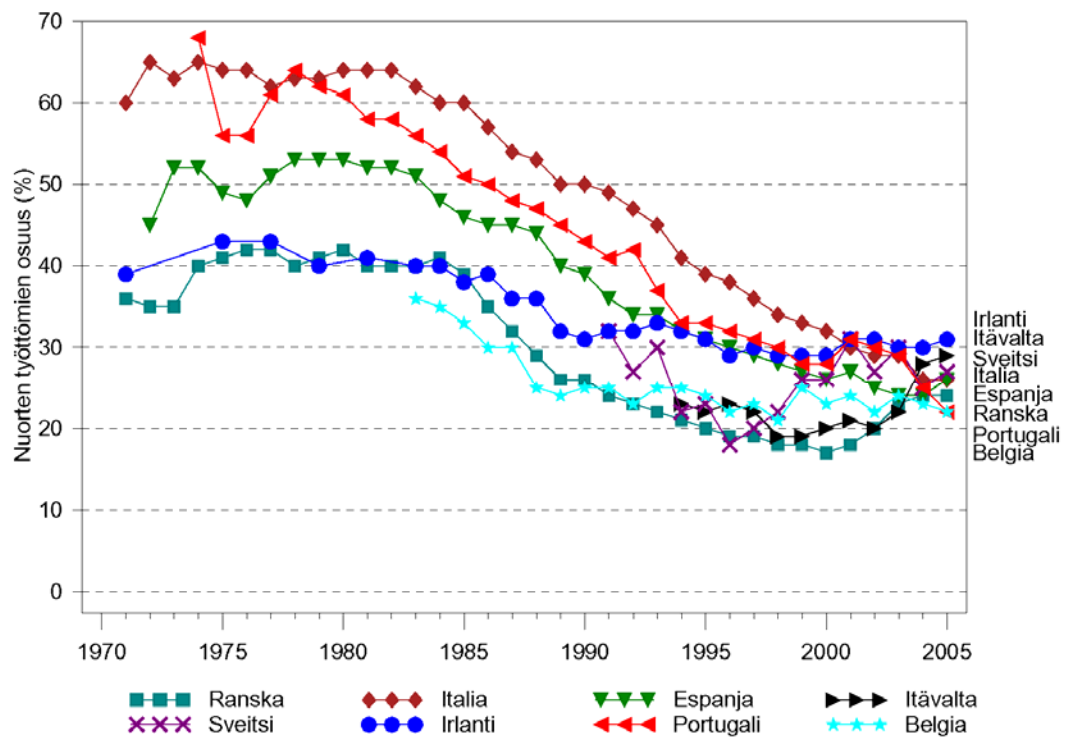
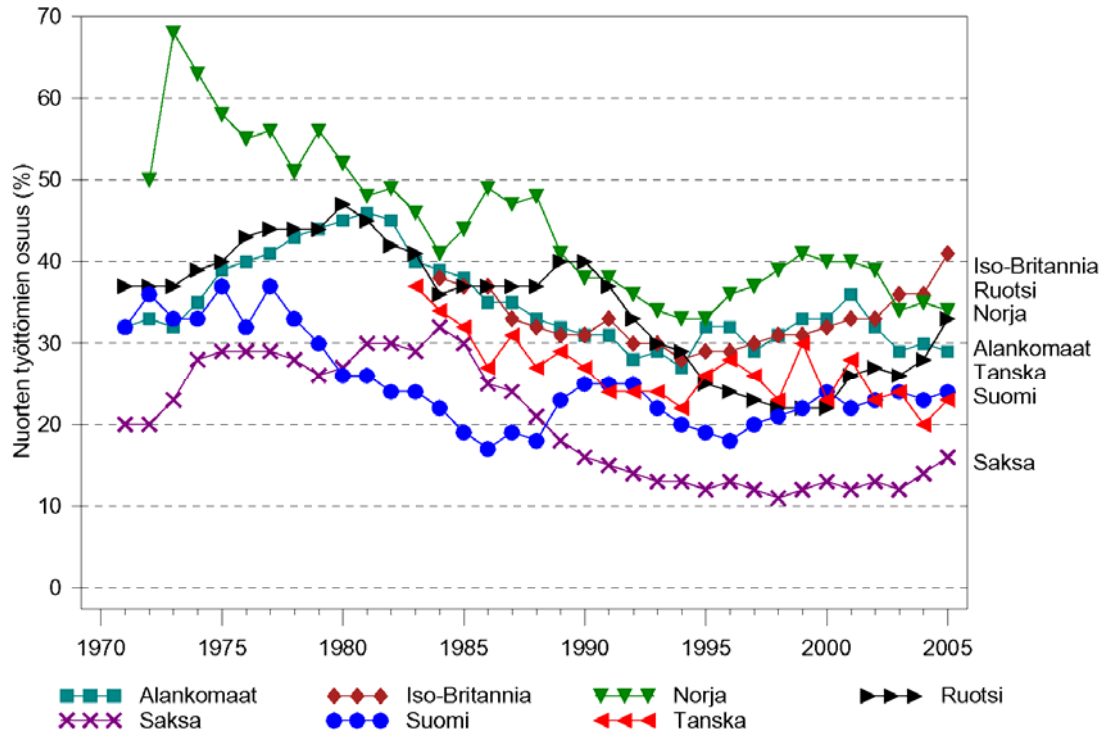
Kuviosta 3 havaitaan, että Norjassa ja Ruotsissa pitkäaikaistyöttömyys ei ole muodostunut koko tarkastelujakson aikana erityiseksi ongelmaksi. Pitkäaikaistyöttömyys on muodostunut merkittäväksi ongelmaksi lähes koko vertailujakson ajaksi ainakin Belgiassa, Italiassa, Irlannissa, Espanjassa, Saksassa, Portugalissa ja Alankomaissa. Näissä maissa työttömistä on ainakin jossain vaiheessa ollut yli 50 % pitkäaikaistyöttömiä. Suomi jää tästä joukosta täpärästi, sillä Suomen pitkäaikaistyöttömien osuus kokonaistyöttömyydestä on korkeimmillaan vuonna 1987 47,9 %. Todellinen pitkäaikaistyöttömien ongelma on ollut Belgiassa, jossa vuonna 1988 kaikista työttömistä oli 76,1 % pitkäaikaistyöttömiä. 1990-luvun alku näyttää olleen kaikissa maissa pitkäaikaistyöttömyyden nousun kautta. Suomi sijoittuu vertailumaiden keskikastiin vaikka 1990-luvun alussa pitkäaikaistyöttömien määrä nousi jyrkästi. Muutoin Suomen työmarkkinat toimivat 1990-luvulle asti amerikkalaisten tavoin: työttömyys oli Euroopan keskiarvoa alempi ja kestoltaan lyhyempi. 1990-luvun alun työttömyyshuipun seurauksena Suomen työmarkkinat ovat saaneet kiinni eurooppalaisia markkinoita.

Pitkäaikaistyöttömyys nousi yleiseurooppalaiseksi ongelmaksi 1980-luvulla, kun yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden työnhakijoiden osuus työttömistä lähes kaksinkertaistui monissa Euroopan maissa (Pehkonen 1998, 221). Suomeen ilmiö rantautui 1990-luvun alun suurtyöttömyyden myötä. Sitä edisti osaltaan myös ns. työttömyyseläkejärjestelmän perustaminen 1.7.1971, vuoden 1985 työttömyyspäivärahan tason korotus, ja ns. työttömyysputken perustaminen vuonna 1987 (Pentikäinen ym. 1983, 39). Nämä järjestelmät mahdollistivat erityisesti iäkkäiden työttömien pitkäaikaisen poissaolon työmarkkinoilta (ks. tarkemmin liite 6). ”Työttömyyseläkkeiden” avulla 60 vuotta täyttäneet pitkäaikaistyöttömät poistuivat työttömyystilastoista ja heidät liitettiin ”eläkeläisten” tilastoihin. Tältä osin Suomen pitkäaikaistyöttömien viralliset tilastot ovat merkittävästi virheellisiä ja ne on tässä korjattu siten, että ”työttömyyseläkeläiset” on liitetty työttömiin (liite 6).

Pitkäaikaistyöttömyyttä osaltaan on edistänyt työttömyysturvajärjestelmä. Jos sen kautta saa korvauksia yli vuoden ajan, se mahdollistaa pitkän työttömyyden. Korvausten korkealla tasolla on ilmeisiä insentiivivaikutteita työttömyyden jatkumiseen.

Empiirisissä tutkimuksissa riippuvuutta on havaittu olevan niin, että pitkään jatkunut työttömyys lisää pitkäaikaistyöttömien määrää (esimerkiksi Blanchard ja Katz 1997, 68–69; Jackman ja Layard 1988; Junankar ja Kapuscinski 1991, 27; OECD 1983; Pohjola 1998b, 23). Jos pitkäaikaistyöttömät joko kadottavat osan työtaidoistaan työttömyyden jatkuessa tai tulevat vähemmän aktiiviseksi työnhaussa, he menettävät sopimuksetekokykyään, mikä taas johtaa korkeampaan NAIRUun eli luonnollisen työttömyyden tasoon.

Kuvio 4. 15–24-vuotiaiden nuorten työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä 15 maassa vuosina 1971–2006 (%).

Lähde: Liitetaulukko 28.

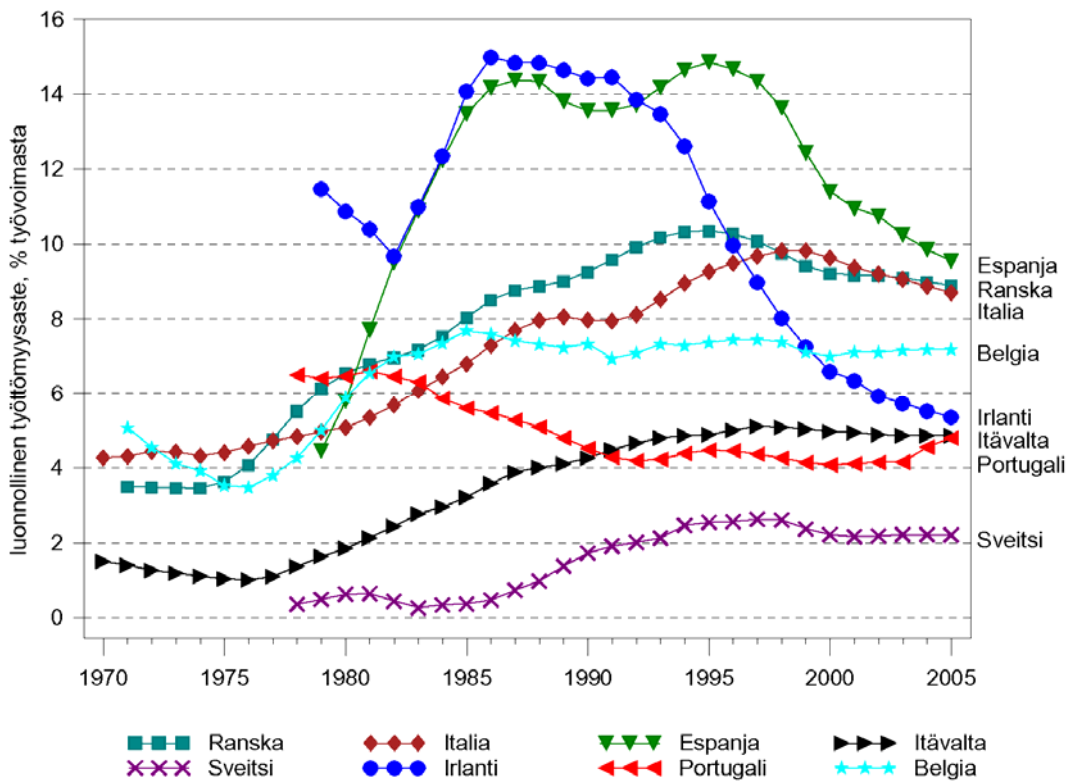
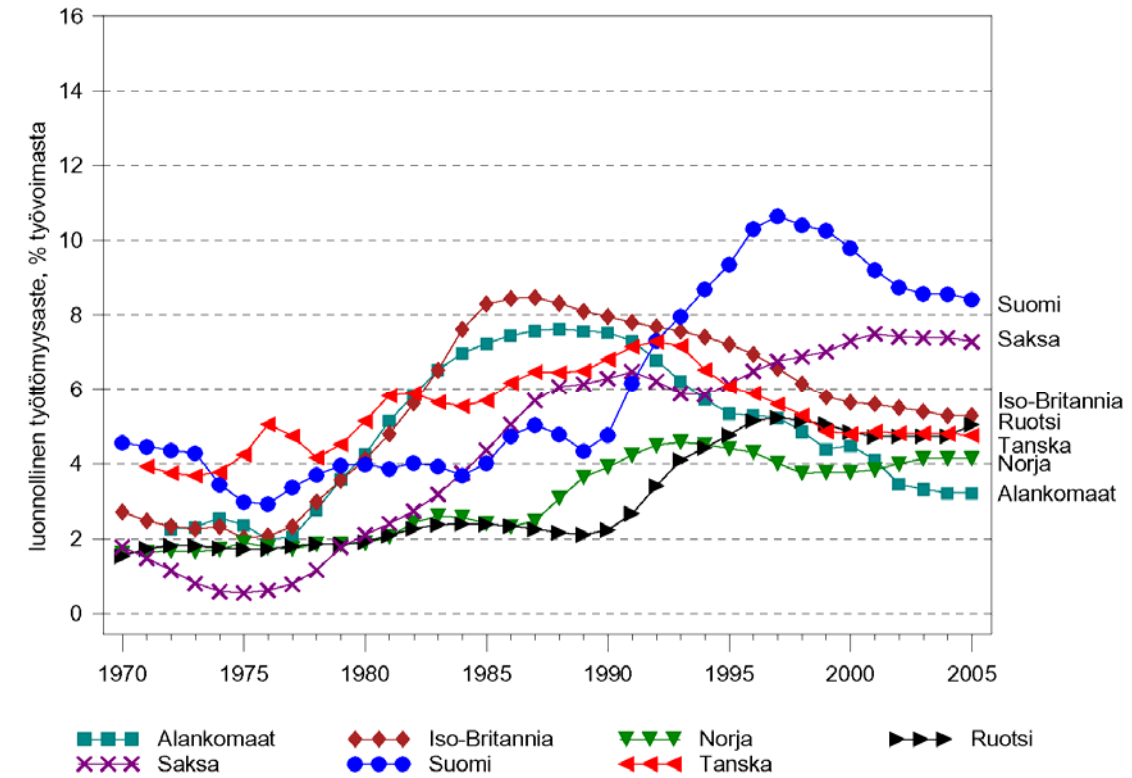
Nuorten työttömyys on yksi työttömyyden merkittävimmistä osista. Mikäli nuorisotyöttömyys kääntyy pitkäaikaistyöttömyydeksi, sillä on dramaattiset seuraukset maan taloudelle ja nuorille itselleen. Tuolloin on vaarana, että nuori syrjäytyy pitkäaikaisesti tai lopullisesti ja hänen kokonaistyöpanoksensa jää olemattomaksi tai puuttumaan kokonaan.

Kuviosta 4 havaitaan, että nuorisotyöttömyyden osalta vertailumaista erottuvat Norja ja Saksa. Saksassa nuorisotyöttömyys ei ole koko tarkastelujakson aikana ollut merkittävä ongelma. 1980-luvun lopulta lähtien Saksan nuorisotyöttömyysaste on pysynyt alle 20 prosentin. Norjassa nuorisotyöttömyys puolestaan on ollut koko tarkastelujakson ajan merkittävä ongelma. 1970-luvun alussa Norjan työttömistä lähes 70 prosenttia oli nuoria. Yhteiskunnallistan katastrofia ei kuitenkaan päässyt tapahtumaan, sillä Norjan kokonaistyöttömyysaste oli tuolloin vain noin kahden prosenttiyksikön luokkaa. 1990-luvun alussa, kun Norjan työttömyysaste oli yli kuusi prosenttiyksikköä, nuorten työttömyys kasvoi todelliseksi ongelmaksi, sillä työttömistä oli vielä lähes puolet nuoria. Kun samaan aikaan myös pitkäaikaistyöttömien osuus oli korkeimmillaan, voidaan päätellä, että tuolloin Norjan nuorista suuri osa saattoi olla myös pitkäaikaisesti työttömiä ja siten vaarassa syrjäytyä. Tarkastelujakson lopulla tilanne hieman korjautui, sillä sekä kokonais- että nuorisotyöttömyysaste laskivat Norjassa. Norjan ohella nuorten työttömyys on ollut ongelma ainakin Italiassa, Portugalissa ja Espanjassa. Näissä maissa työttömistä oli nuoria yli 40 % 1990-luvun alkuun asti. Muiden vertailumaiden nuorisotyöttömyysaste on ollut 30 %:n molemmin puolin. 1970-luvulla Suomen työttömistä on ollut yli 30 % nuoria.

Nuorisotyöttömyyden torjuntaan on yritetty keksiä ratkaisuja. Esimerkiksi Suomessa Kuntaliitto teki vuonna 2004 esityksen, jonka mukaan työttömyysturvaan tulisi tehdä työehto alle 25-vuotiaille (Reinikainen 2004). Esityksen mukaan kolme kuukautta työtömänä olleen nuoren pitäisi ansaita työttömyysturvansa tekemällä avustavaa työtä esimerkiksi vanhusten parissa. Nuorille työttömille, jotka tekisivät pari tuntia päivässä töitä, maksettaisiin 15–20 prosentin bonusta sosiaalietuuteen. Nuorten etujärjestöstä ehdotus tyrmättiin.

Viimeaikoina empiiriset työmarkkina-analyysit ovat yhä useammin perustuneet teoreettisiin malleihin, joissa kilpailu hyödyke- ja työmarkkinoilla oletetaan epätäydelliseksi. Tällä on pyritty ottamaan huomioon työmarkkinoiden institutionaaliset rakenteet aiempaa yksityiskohtaisemmin. Mallien keskeinen ennuste on, että työmarkkinat tasapainottuvat palkkatasolla, joka ylittää täydellisen kilpailun palkkatason (Pehkonen 1998, 53–59, 63–75). Työmarkkinatasapaino määritellään yritysten tuotto- ja ammattiliittojen palkkavaateiden tasapainona. Hyvinkin korkea työttömyystaso on mahdollinen, jos se on sopusoinnussa palkka- ja hinnoitteluvaateiden kanssa. Ajattelutavan mukaan muutokset työttömyysasteessa voivat johtua muutoksesta työmarkkinoiden tasapainotasossa. NAIRU:un eli tasapainotyöttömyysasteeseen vaikuttavat alentavasti reaali-palkka- tai hintajoustavuutta lisäävät tekijät ja nostavasti hinta- ja palkkashokkeina ilmenevät häiriöt. Tasapainotyöttömyysasteen ilmaisemalla työttömyystasolla palkan- ja hinnanasettajien odotukset reaali-palkoista ja hinnoista toteutuvat eikä heillä ole tarvetta muuttaa käytäytymistään. Tätä hyväksyttyä työttömyysasteen tasoa on siksi syytä tarkastella erikseen.

Kuvio 5. Luonnollinen työttömyysaste (NAIRU) 15 maassa vuosina 1970–2005 (%).

Lähde: Liitetaulukko 21.

1900-luvun alkupuolella vaikuttanut brittiläinen ekonomisti William Beveridge esitti täystyöllisyyden vallitsevan 3 % tasolla. Sitten on esitetty lukuja 2 ja 7 % väliltä maasta ja ajankohdasta riippuen (Wikipedia 2008). Näin matalaa työttömyyttä pidetään toisinaan työttömyyden ”luonnollisena” tasona. Työttömyyden laskeminen luonnollista työttömyysastetta alemmaksi lisää inflaatiota.

NAIRUn (non-accelerating inflation rate of unemployment) eli luonnollisen työttömyysasteen (tai työttömyysaste, joka ei lisää inflaatiota, (”non-increasing” inflation rate of unemployment) tai työttömyyden tasapainoaste) suurin ongelma on sen laskeminen. Sitä ei voi laskea yhtä yksinkertaisesti kuin varsinaista työttömyysastetta. Toistaiseksi ei ole kehitetty luotettavia ja päteviä estimaatteja. NAIRU-indikaattori on herkkä käytetylle estimointimenetelmälle, selittäjien valinnalle ja käytetylle aineistolle (Räisänen 2002, 6–9). Esimerkiksi Suomea 1990-luvun lamavuosiin asti yltyvässä estimaatiossa päädyttiin tulokseen, että menetelmällisistä syistä palkkojen nousua aiheuttavan työttömyyden NAIRU-indikaattori (non-accelerating wage rate of unemployment)³⁶ oli lähellä kokonaistyöttömyyden tasoa, eikä tämä mittari ollut luotettava tapa rakenteellisen työttömyyden arvioinnissa.

On muistettava että tässä käytetyt OECD:n estimaatit ovat tästä syystä korkeintaan vain suuntaa antavia. OECD:n estimaatit on tässä valittu sen vuoksi, että niistä oli saatavissa aikasarja. Kriitikot ovat huomanneet että ainakin Alankomaat näyttävät tarjoavan merkittävän ongelman NAIRU-ajattelun kannalta (Mitchell ja Muysken 2003, 2–4; 7–15). Arvostelijoiden mielestä koko NAIRU ei ole hyvin perusteltu. Ongelma on kuitenkin vain NAIRU-estimaattien operationalisoinnin vaikeudessa. Alankomaiden osalta vaikeudet näyttäisivät liittyvän mm. työttömyyspäivärahojen korvausasteen määrittelyyn. Vuonna 2002 Alankomaiden tilastokeskus (CPB) muutti korvausastelaskelmiaan merkittävästi ilman riittäviä perusteluja. Aiempia korvausastearvioita alennettiin niin että ne olivat ainakin 1970-luvun lopulta lähtien 1/6–1/4 pienempiä, mikä saattaa selittää suuren osan Alankomaiden NAIRU-lukujen erikoisuuksista. Lisäksi ekonomistit käyttävät usein jotain muuta aikasarjaa kuin standardisoitua työttömyysastetta, joten jo useissa perusasioissa on eroavaisuuksia.

Kuvion 5 mukaan luonnollinen työttömyysaste (NAIRU) on ollut erittäin korkealla (yli 10 %) Irlannissa, Espanjassa, Suomessa, ja Ranskassa. Sveitsissä, Saksassa, Itävallassa, Ruotsissa ja Norjassa NAIRU on ollut hyvin matalalla tasolla eli alle kahden prosenttiyksikön. Sveitsissä NAIRU on ollut koko tarkastelujakson ajan alle kolmen prosenttiyksikön.

Kuviossa 6 verrataan NAIRUn ja standardisoidun työttömyysasteen eroja ja havaitaan että niiden tasot ovat verrattain lähellä toisiaan kaikissa muissa maissa paitsi Suomessa, jossa erotus on suurimmillaan 9,7 prosenttiyksikköä (liitetaulukko 22). Myös Ruotsissa, Espanjassa, Isossa-Britanniassa, Belgiassa ja Italiassa on esiintynyt tilapäisesti suuria, 4,5–5 prosenttiyksikön eroja. Pienimmät erot ovat olleet Itävallassa, Ranskassa ja Norjassa, joissa erot ovat jääneet alle kahden prosenttiyksikön. Jos suhteutetaan näitä eroja itse NAIRUn tasoon, havaitaan, että erot saattavat olla suuria (liitetaulukot 21, 22 ja 25). Saattaa olla, että NAIRU-estimaatit ovat vaikeasti laskettavissa juuri silloin kun todellinen työttömyysaste on alhainen.

Muutoin näyttää siltä, että luonnollinen työttömyysaste (NAIRU) on muodostanut merkittävän osan vallitsevasta työttömyydestä kaikissa vertailumaissa suuren osan vertailuaikaa, mikä on merkinnyt sitä, että merkittävä osa työttömyydestä on ollut hyväk-

³⁶ Rakenteellisen työttömyyden indikaattorina voidaan pitää sitä työttömyyttä, jonka tason alittaminen alkaa kiihdyttää hintojen (NAIRU) tai palkkojen nousua (NAWRU) (Räisänen 2002, 6).

syttävää työttömyyttä, johon työmarkkinaosapuolet ovat olleet tyytyväisiä eivätkä ole esittäneet lisää palkka- tai hinnoitteluvaateita.

Kuviosta 6 nähdään että suurimmassa osassa maita NAIRU eli luonnollinen työttömyys on ollut alle normaalin työttömyysasteen (eli erotus on ollut positiivinen). Tällöin erotukseen kohdistuvat työttömyyden alentamistoimenpiteet eivät määritelmän mukaan aiheuta inflaatiota. Joissakin maissa luonnollinen työttömyys on ollut pitkiäkin aikoja korkeampi kuin normaali työttömyysaste. Tämä pitäisi olla mahdotonta tai sitten työttömyyden torjunnalla on aiheutettu inflaatiota (tai NAIRU-estimaattorit on huonosti laskettu). Kaikkien vertailumaiden rakenteellista työttömyyttä ilmentävä NAIRU-indikaattori on ollut joitakin vuosia yli kokonaistyöttömyysasteen. Pisimpään NAIRU on ollut yli kokonaistyöttömyysasteen Itävallassa: 25 vuotta. Yli 10 vuotta NAIRU on ollut yli kokonaistyöttömyysasteen myös Alankomaissa, Norjassa, Tanskassa, Irlannissa ja Ranskassa. Liitetaulukossa 25 on käytetty standardisoituja työttömyysastelukuja, jotka ovat hieman erilaisia kuin muualla esitetyt luvut. Mitchellin ja Muyskenin mukaan Alankomaiden NAIRU oli korkeampi kuin kokonaistyöttömyys vain vuosina 1982–1988 (Mitchell ja Muysken 2003, 3). Suomen osalta on laskettu NAIRU-työttömyyden tasoksi 1990-luvun lopulla noin 8 %, mikä on OECD:n esittämää arviota alhaisempi taso (Räisänen 2002, 8).

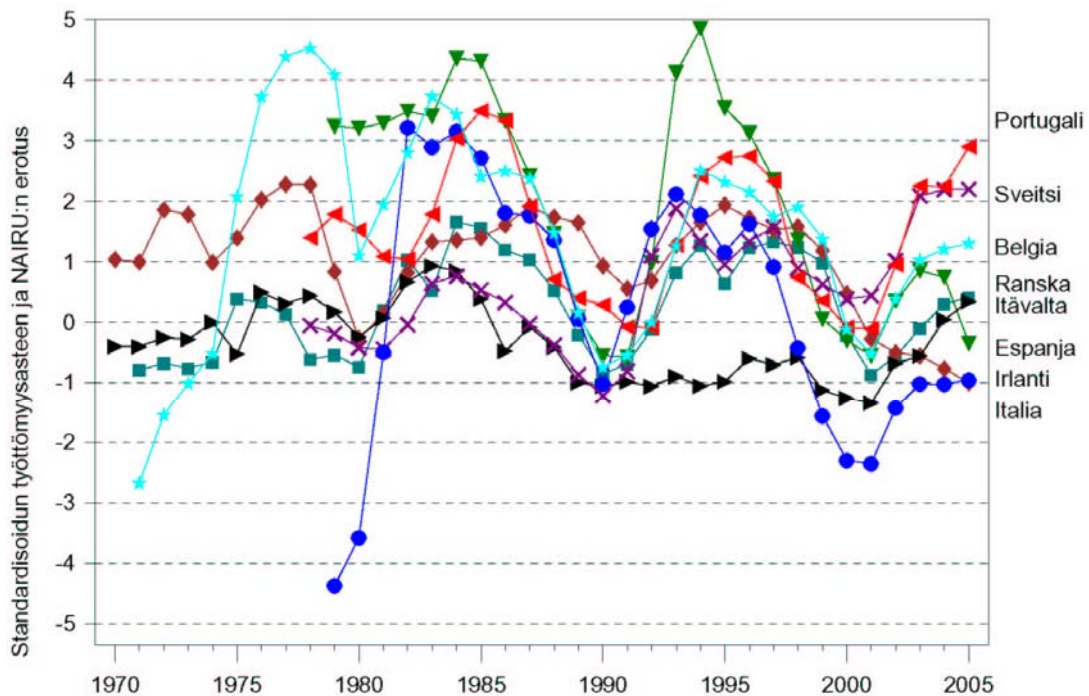
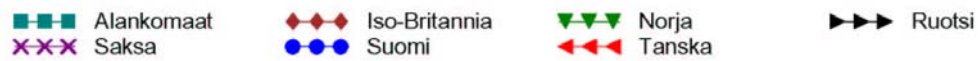
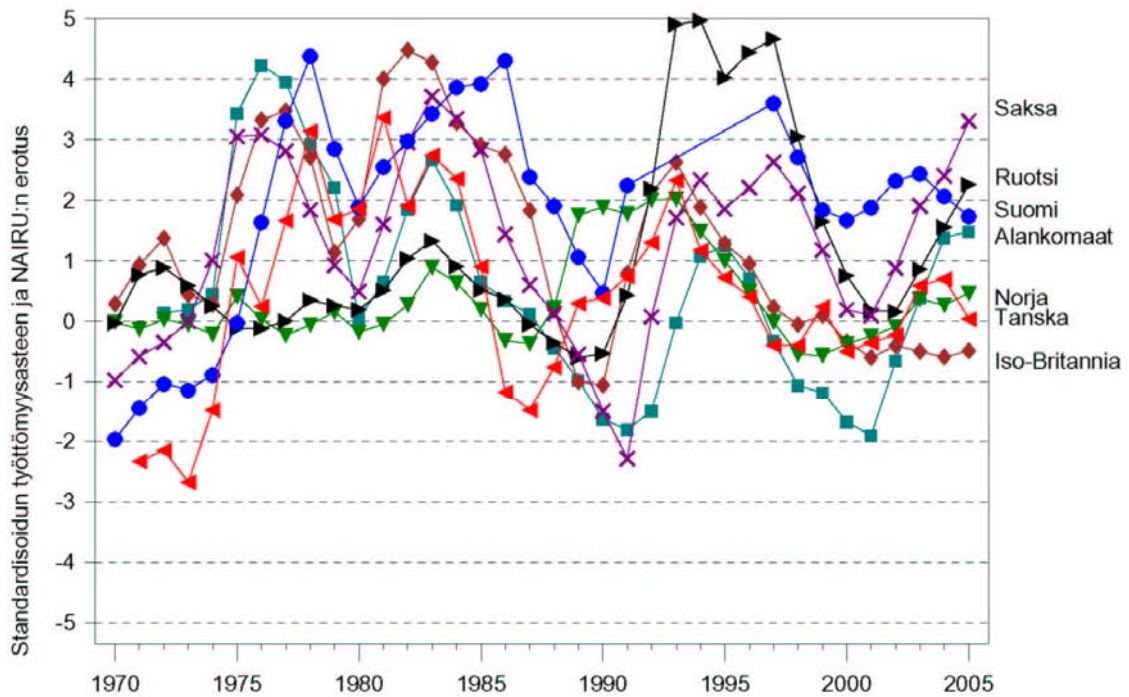
Jotta nähtäisiin, onko työttömyystoimilla aiheutettu inflaatiota, kuviossa 7 on esitetty inflaation ja NAIRUn hajontakuviota.³⁷ Kuvissa havaittavat korrelaatiot ovat positiivisia, joten niiden mukaan työttömyyden torjunta on aiheuttanut inflaatiota. Korrelaatioiden olisi pitänyt olla negatiivisia. Kuviosta 7 ei pidä kuitenkaan vetää mitään kausaalipäätelmiä, sillä määritelmän mukaan vain NAIRU-tasoa matalampi työttömyysaste voi aiheuttaa inflaatiota ja näissä laskelmissa ei ole otettu huomioon todellisen työttömyysasteen ja NAIRUn erotusta.

Aikasarjaregression mukaan NAIRU selittää vain 1,77 % inflaatiosta, joten yksinkertaisella aikasarjaregressiolla kausaalisuhde ei selviä. NAIRU on kylläkin tilastollisesti merkitsevä ($p = 0,026$).

Onko työttömyyttä alentavilla toimilla aiheutettu inflaatiota, vaatisi monimutkaisempaa mallintamista ja lisää selittäviä muuttujia (myös sellaisia, jotka on kohdennettu työttömyyden alentamiseen ja jotka mahdollisesti aiheuttavat inflaatiota) ja sen huomioon ottamista, että NAIRU on joskus suurempi kuin tosiasiallinen työttömyysaste.

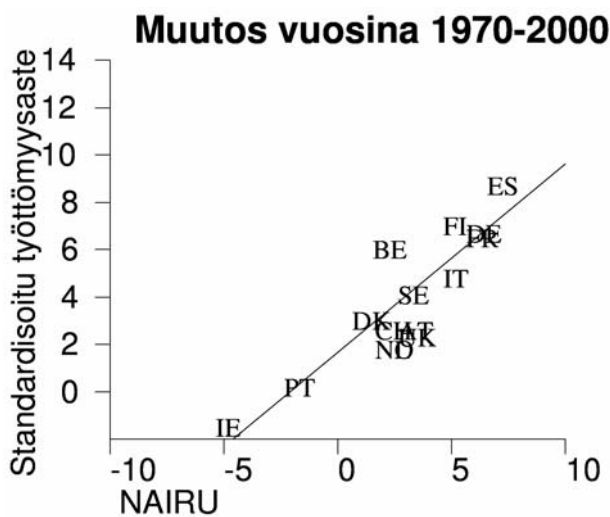
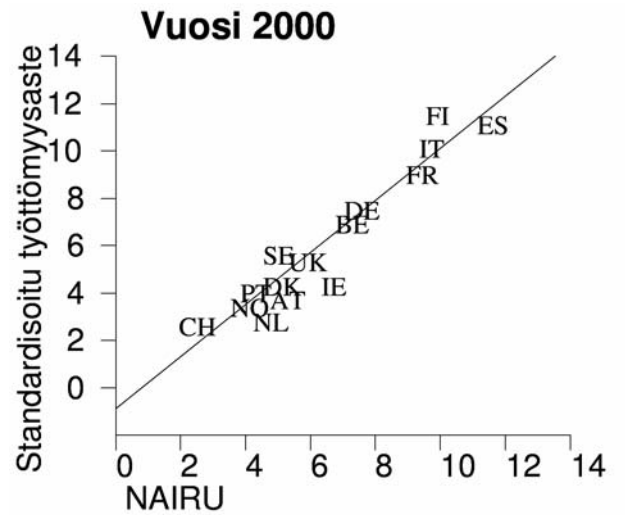
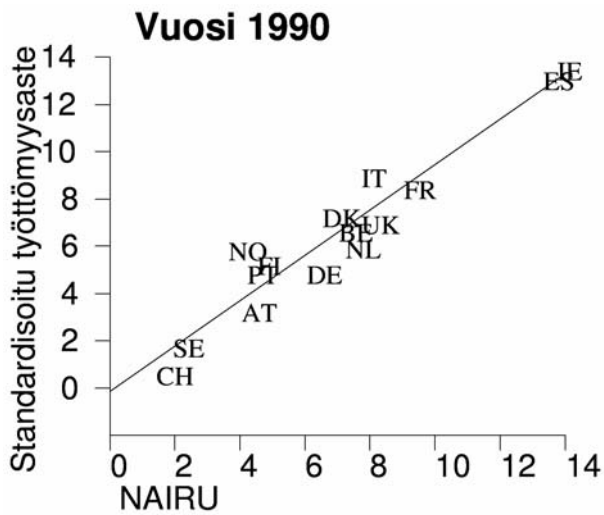
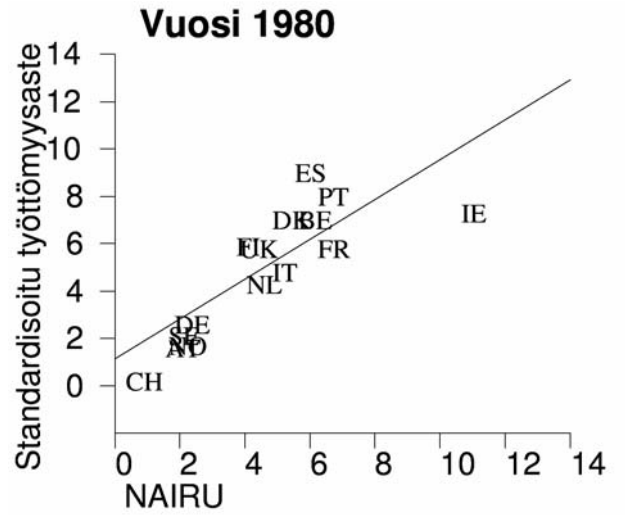
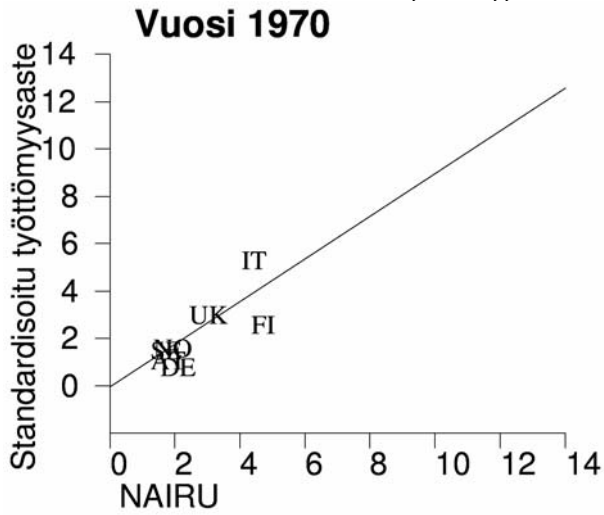
³⁷ Regressiolaskelmat on tehty SAS 9.13 proseduurilla TSCSREG (ETS).

Kuvio 6. Standardisoidun työttömyysasteen ja luonnollisen työttömyysasteen (NAIRUn) erotus 15 maassa vuosina 1970–2006 (%).

Lähde: liitetaulukko 22.

Kuvio 7. NAIRU vs standardisoitu työttömyysaste

Kolmas merkittävä asia, joka liittyy työttömyyteen, on työllisyysaste. Työllisyysasteella (employment rate, employment/population ratio) tarkoitetaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosenttiosuutta saman ikäisestä väestöstä (EK ja SAK 2007, 17; Government of Canada; OECD 1996, 186; Sorrentino 2000, 3–15; Taloussanasto 2002, 335). 15–64-vuotiaalla väestöllä ei tarkoiteta samaa kuin työvoimalla. Joissakin maissa tämän ikäiseen väestöön ei lueta sotilashenkilöstöä tai valtion henkilöstöä. Joskus työllisyysastetta kutsutaankin siviiliväestön työllisyysasteeksi. Joissakin Euroopan maissa, mm. Suomessa, tällaista siviilirajoitusta taas ei ole, joten työllisyysasteluvut eivät ole täysin vertailukelpoisia eri maiden kesken. Työllisyysaste ilmentää valtakunnan työvoiman käyttöastetta.

Työttömyysaste ei välttämättä ole hyvä työmarkkinoiden suorituskyvyn mittari, sillä siihen voi vaikuttaa muun muassa toimenpiteillä, jotka rohkaisevat ihmisiä vetäytymään työvoimasta. Lisäksi se ei ota huomioon piilotyöttömiä. Tässä mielessä työllisyysaste on parempi mittari. Työllisyysaste ilmentää työvoiman käytön tehokkuutta kussakin maassa. Sen nostaminen asetetaan usein työllisyyspolitiikan tavoitteeksi.

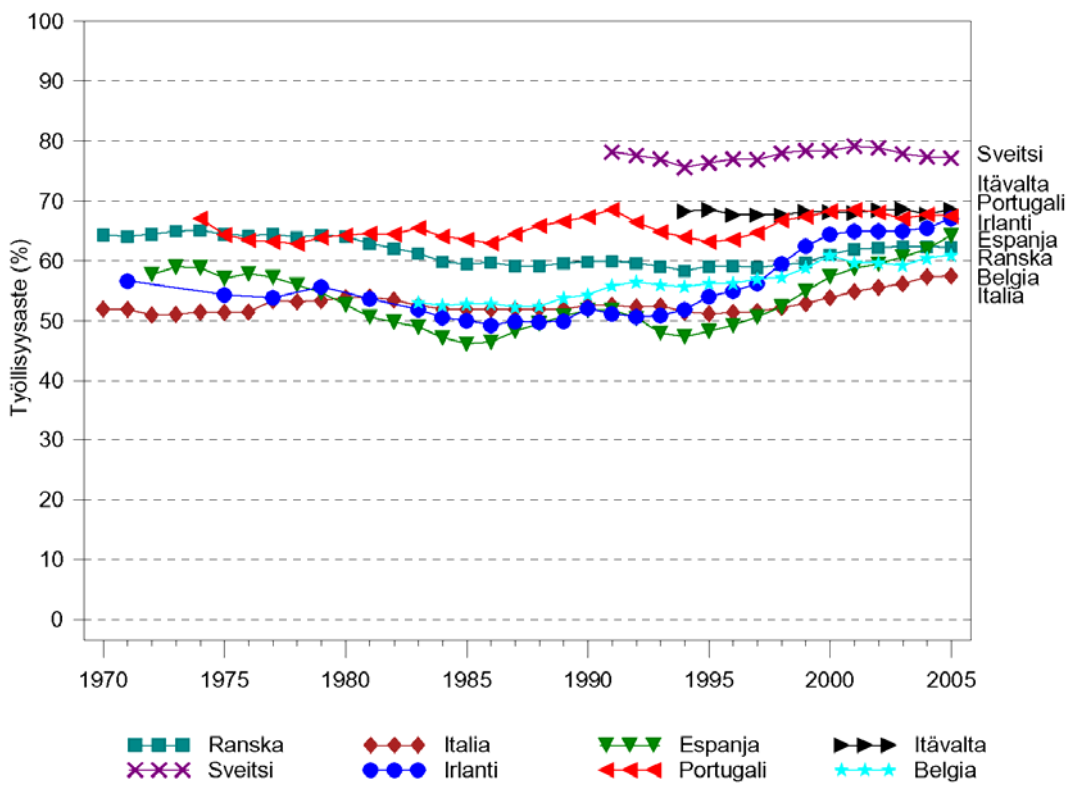
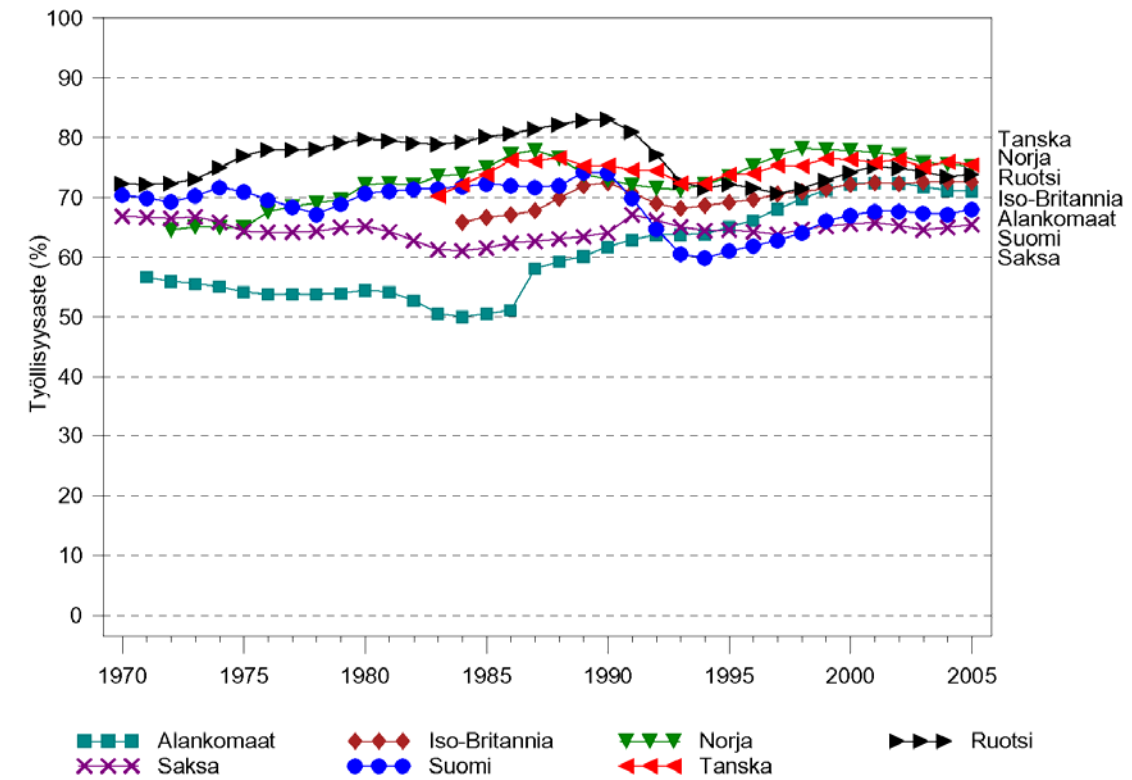
Kuvion 8 mukaan työvoima on ollut tehokkaimmin käytössä Sveitsissä, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Isossa-Britanniassa ja Alankomaissa. Näissä maissa työllisyysaste ylittää vuonna 2005 70 %:n rajan. Suomikin on ylittänyt 70 %:n rajan vuosina 1973–1975 ja 1980–1990, mutta sittemmin työllisyysaste on laskenut. Ruotsi on saavuttanut EU:n vuoden 2010 tavoitteen, 70 %:n työllisyysasteen, jo tarkastelukauden alussa vuonna 1971. Heikoimmin työvoimaansa on käyttänyt koko vertailujakson ajan Italia, Belgia ja Ranska. Vuonna 2005 vain kuusi vertailumaata oli täyttänyt EU:n vuoden 2010 tavoitteen eli ylittänyt 70 %:n työllisyysasteen.

Työllisyysasteellakin mitattuna Suomen työvoiman käyttöaste laski 1990-luvun alussa dramaattisesti yli 14 prosenttiyksikköä (liitetaulukko 4). Suomen työttömyysaste muuttui 1990-luvun alusta lähtien korkeammaksi kuin muissa teollisuusmaissa ja samalla työllisyysaste aleni alle muiden teollistuneiden maiden tason (Kiander ym. 2005, 122). Työvoima ei 1990-luvun alun jälkeen ole ollut Suomessa tehokkaassa käytössä. Kun muistetaan, että työllisyysaste ilmentää myös veronkeruun tehokkuutta ja sitä kautta hyvinvointimenojen maksumahdollisuuksia, Suomen mahdollisuudet hyvinvoinnin kustantamisessa eivät ole olleet yhtä hyvät kuin muissa vertailumaissa.

Työllisyysaste on asetettu usein työllisyyspolitiikan tavoitteeksi. Esimerkiksi EU on asettanut jäsenmaidensa tavoitteeksi 67 %:n työllisyysasteen vuoteen 2005 ja 70 %:n työllisyysasteen vuoteen 2010 mennessä (Gaard ja Kieler 2005, 14; EU:n Lissabonin strategiasista ja sen kehittämisestä ks. Jokelainen 2005, 12–18). Vaikka vertailumaiden työllisyysasteet ovat konvergoituneet, vuonna 2005 Italia, Belgia, Ranska, Espanja ja Saksa eivät olleet saavuttanut EU:n tavoitetta.

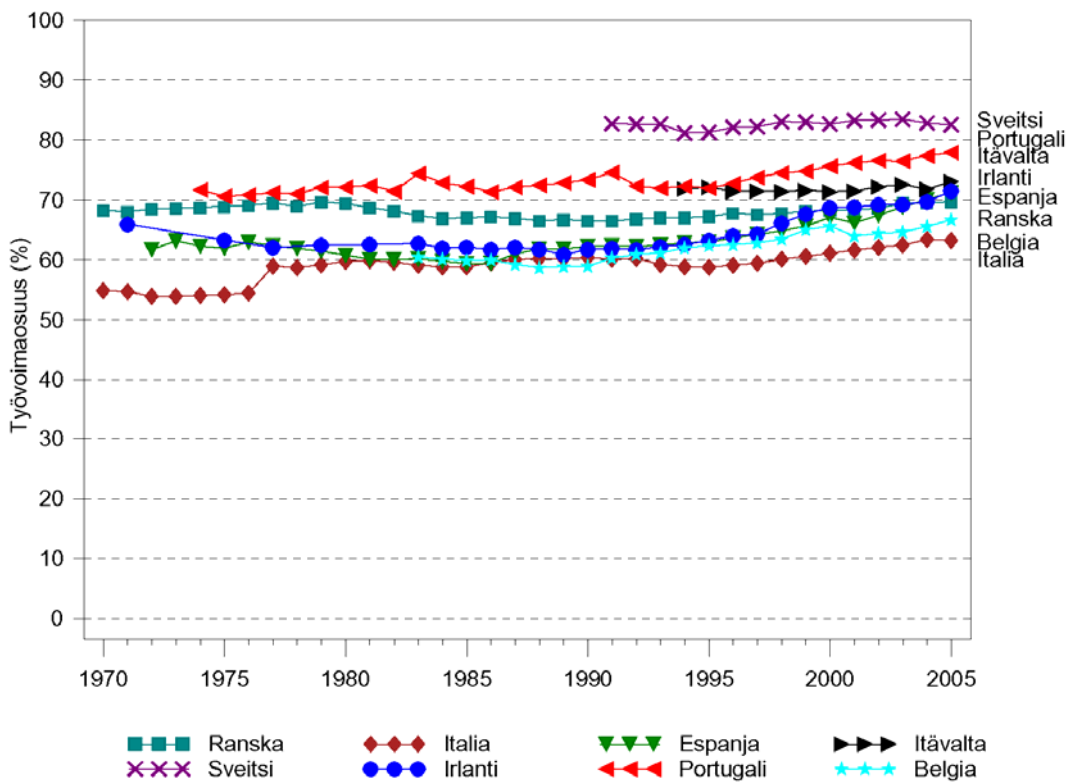
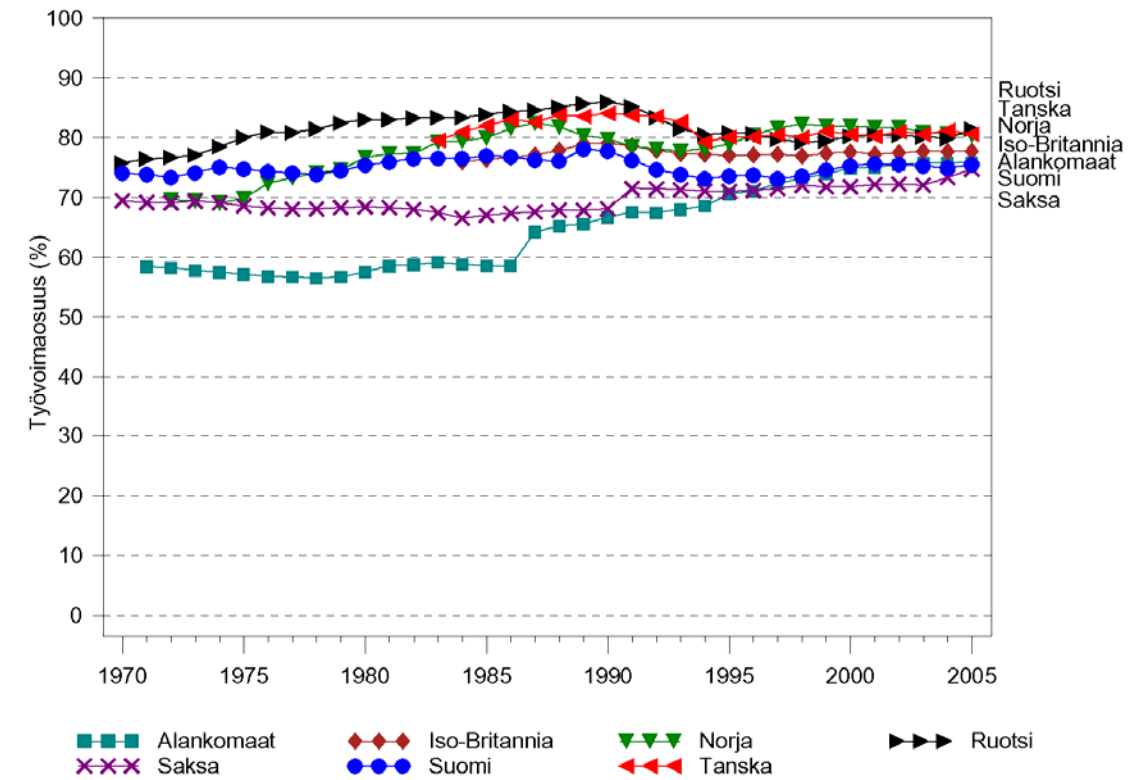
Työllisyysastemittarilla on omat heikkoutensa. Sen ilmaisema työvoiman käytön tehokkuus on osittain harhaa osa-aikatyön vuoksi: jo yhden tunnin työpanos viikossa siirtää henkilön työllisiin (Hulkko 2007, 67; Pohjola 1998b, 27; SVT 2003, 364; Taloussanasto 2002, 342). Maiden välistä vertailua tämä ei kokonaan vinouta, sillä säännöt ovat samat kaikissa vertailumaissa.

Kuvio 8. Työllisyysaste 15 maassa vuosina 1971–2005 (työlliset % samanikäisestä väestöstä).

Lähde: liitetaulukko 4.

Kuvio 9. Työvoimaosuus 15 maassa vuosina 1971–2005.

Lähde: liitetaulukko 1.

Neljäs asia, joka liittyy työttömyyteen, on työvoimaosuus tai työhönosallistumisaste (labour force participation rate), jolla tarkoitetaan työvoimaan kuuluvien prosenttiosuutta 15–74-vuotiaasta väestöstä (ks. luku 4). Työvoimaosuus ilmentää työhalukkuutta valtakunnan koko potentiaalisesta työvoimasta eli siis myös siitä osasta, joka on työmarkkinoiden ulkopuolella erilaisin järjestelyin, mutta joilla on vielä halua ja kykyä työskennellä. Sen kehitystä esitellään kuviossa 9.

Kuvion 9 mukaan korkein työvoimaosuus tarkastelujakson aikana on ollut Ruotsissa vuosina 1985–1991, jolloin se ylitti 80 %:n rajan. Myös Sveitsissä, Tanskassa, Norjassa ja Isossa-Britanniassa työvoimaosuus on ollut korkeampi kuin 70 %. Muissa vertailumaisissa työhönosallistumisaste on jäänyt alle 70 %. Myös Saksan ja Suomen työvoimaosuus on ollut matala. Italian työvoimaosuus on ollut koko vertailujakson ajan alle 60 % ja Espanjassa se on ollut 11 vuoden ajan alle 50 %. Italian ja Espanjan työhönosallistumisaste on ollut selvästi näiden maiden alhaisin. Kaikkien vertailumaiden työvoimaosuuksissa on tapahtunut konvergoitumista jakson loppua kohden.

Suomen osalta 1990-luvun alku oli korkean työttömyysasteen aikaa ja työllisyysasteella mitattu työvoiman käyttöasteikin laski samaan aikaan dramaattisesti. Myös työvoimaosuudella mitattu työhalukkuus väheni tuona aikana dramaattisesti, lähes viisi prosenttiyksikköä, eikä se ole sen jälkeen palannut 1990-luvun vaihteen tasolle.

Työvoimaosuuden kehitys saattaa johtua osittain myös väestön määrän kehityksestä.

Taulukko 1. Työvoimaosuuden ja väestön määrän kasvuasteet seitsemässä maassa vuosina 1971–2005 (%).

Valtio	Työvoimaosuuden kasvuaste*	Väestön määrän kasvuaste*	Erotus
Alankomaat	17,4	23,7	-6,3
Iso-Britannia	1,7	6,3	-4,6
Norja	10,8	17,5	-6,7
Ruotsi	5,7	12,3	-6,6
Saksa	5,3	36,0	-30,7
Suomi	1,4	13,9	-12,5
Tanska	1,0	5,9	-4,9
Belgia	6,2	5,9	-0,3
Espanja	9,5	25,5	-16,0
Irlanti	5,6	38,7	-33,2
Italia	8,4	10,2	-1,8
Itävalta	1,3	2,5	-1,3
Portugali	6,3	19,0	-12,7
Ranska	1,5	19,9	-18,4
Sveitsi	-0,2	9,4	-9,6

* Työvoimaosuuden ja väestön määrän kasvuasteen vertailujakso oli Alankomaissa ja Irlannissa 1971–2005, Isossa-Britanniassa 1984–2005, Norjassa ja Espanjassa 1972–2005, Tanskassa ja Belgiassa 1983–2005, Itävallassa 1994–2005, Portugalissa 1974–2005 ja Sveitsissä 1991–2005.

Lähde: liitetaulukot 1, 2 ja 3; OECD 2007k.

Työvoimaosuus kehittyi nopeiten Alankomaissa, Norjassa ja Espanjassa. Hitaimmin eli alle kaksi prosenttiyksikköä vuodessa, työvoimaosuus kehittyi Sveitsissä, Tanskassa, Itä-vallassa, Suomessa, Ranskassa ja Isossa-Britanniassa. Jos työvoimaosuuden muutos olisi suurempi kuin väestön kasvu samana aikana, väestön määrällä ei pitäisi olla vaikutusta asiaan. Kaikissa vertailumaissa työvoimaosuus on kehittynyt hitaammin kuin väestön määrä (taulukko 1). Väestön kasvu on siten vaikuttanut kaikissa vertailumaissa työvoimaosuuteen. Pienimmillään väestön kasvun vaikutus on ollut Italiassa ja Itävallassa, suurimmillaan Irlannissa ja Saksassa. Myös Ranskassa, Espanjassa Portugalissa ja Suomessa väestön kasvusaste on ollut yli 10 prosenttiyksikköä suurempi kuin työvoimaosuuden kasvu. Saksassa väestövaikutus johtui varmaankin pääosin Saksojen yhdistämisestä ja Irlannissa korkeasta syntyvyydestä ja maahanmuutosta eli nämä maat eivät saaneet tehostettua työhalukkuutta, vaan ovat ainoastaan lisänneet väestöään. Vielä selvemmin näin on käynyt Ranskassa ja Suomessa, joissa työvoimaosuuden kasvu on jäänyt alle kahden prosenttiyksikön, mutta väestö on lisääntynyt reilusti yli 10 prosenttiyksikköä.

Osa työvoimaosuuden kasvusta tai koko kasvu näyttää selittyvän väestön lisäyksellä.

Lisäksi työvoimaosuuden kasvuluvuissa voi olla liikakasvua sen vuoksi, että työllisyystilastoissa työvoiman määrää saatetaan liioitella. Työlliseksi eli taloudellisesti aktiiviksi määritellään yhden tunnin tai enemmän viikossa ansiotyössä olleet (Hulkko 2007, 67; SVT 2003, 364; Taloussanasto 2002, 342). Tällöin tarjoutuu mahdollisuus kaksoistilastointiin esimerkiksi siinä tapauksessa, että eläkkeellä oleva tekee yhden tunnin viikossa ansiotyötä: hänet saatetaan tilastoida sekä työlliseksi että eläkeläiseksi. Esimerkiksi Suomessa työllisen ja eläkeläisen rajaa on ehdotettu vielä hämärrettävän lisää ja houkutella eläkeläisiä yhä enemmän osittain takaisin työhön tuntuvalle ansiotulovähennyksellä verotuksessa (Kaihlanen 2007).

6 Työmarkkinat ja työmarkkinainstituutiot

Talusteorioiden mukaan työmarkkinainstituutioilla on vaikutusta työttömyysasteeseen. Työmarkkinainstituutioista ei ole tarkkoja määritelmiä, mutta niihin luetaan ainakin seuraavat instituutiot: 1) työn verotus (tuloverot, sosiaaliturvamaksut ja kulutusverot), 2) työntekijöiden oikeuksia kattavat lait ja säädökset (työajan säätely, vuosilomat, työterveys ja työsuojelu, työntekijöiden edustus-oikeus työnantajan organisaatiossa, työtaturmavakuutus, määräaikaiset työsuhteet ja irtisanomissuoja), 3) ammattiliitot (jäsenmäärät, sopimusten kattavuus), työsopimusneuvottelujen rakenne (työmarkkinajärjestöjen keskittyneisyys palkkaneuvotteluissa) ja vähimmäispalkat, 4) työttömyysturvajärjestelmät (etuuksien taso ja maksatusjakson pituus) ja työttömien kohtelu (aktiivinen työmarkkinapolitiikka), 5) koulutustaso, ammattitaito ja alueellisen liikkuvuuden esteet (omistusasumisen osuus asuntokannasta) (Nickell 1999a, 3037, 3039, 3041, 3044, 3047). Seuraavassa tarkastellaan osaa näistä instituutioista. Instituutiot, joista ei ollut saatavissa riittävästi tietoja, on jätetty pois tarkastelusta.

Korkeaan työttömyysasteeseen vaikuttavat merkittävästi työmarkkinainstituutiot, ainakin sellaiset kuten keskitetty/koordinoitu neuvottelujärjestelmä, työlainsäädäntö (työlainsäädäntö, työsuhteen säätely ja suojelu) ja työttömyyspäivärahat (korvausaste) (Howell ja Huebler 2005, 35; OECD 1999, 71).

Ensimmäisenä instituutiona tarkastellaan työmarkkinajärjestelmien työsopimisinstituutioita. Näissä järjestelmissä on tärkeintä miten keskittyneesti työsopimukset tehdään. Keskitetty järjestelmä lisää työntekijöiden ominaispainoa ja voi johtaa korkeampiin palkkoihin. Samalla keskitetty sopimisjärjestelmä ehkäisee erilaisten joustojen saavuttamista työmarkkinoilla. Eri tyyppisiä palkkajoustoja saattavat edellyttää talouskasvu tai globalisaation eri kehitysvaiheet. Eri tuotantosektorien erilainen tuottavuus ja/tai kilpailuasema (kotimainen tai nykyään yhä useammin kansainvälinen kilpailuasema) saattavat edellyttää kilpailuaseman parantamista esimerkiksi palkkajoustojen avulla.

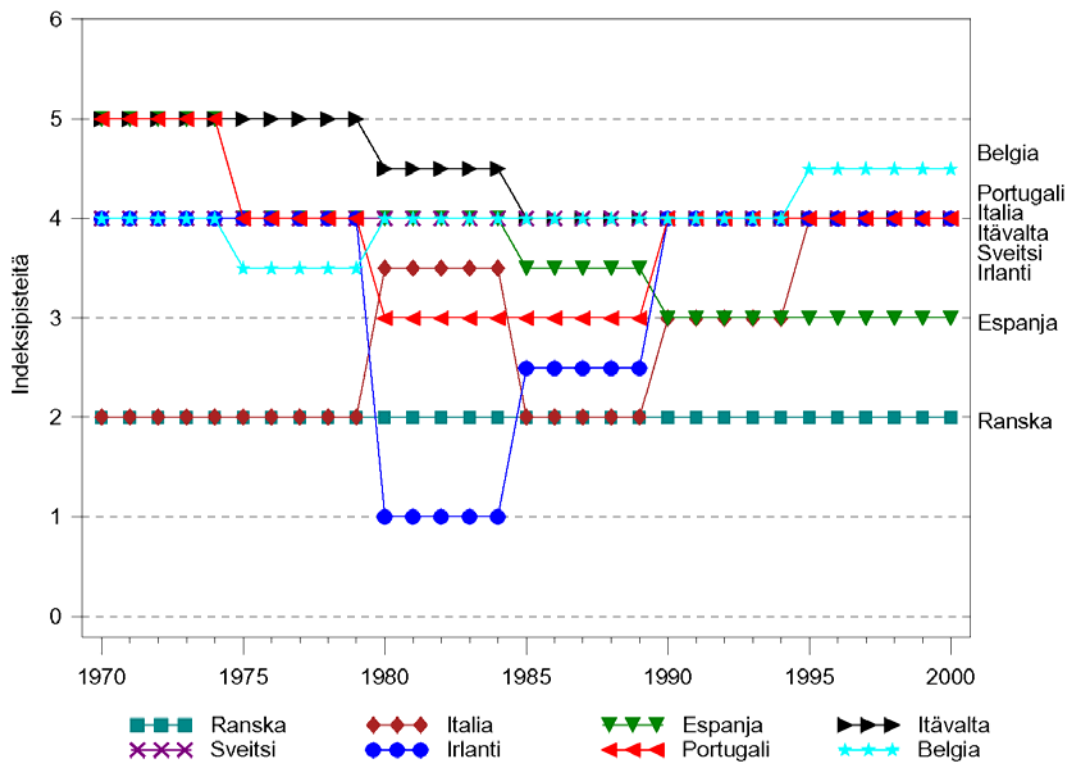
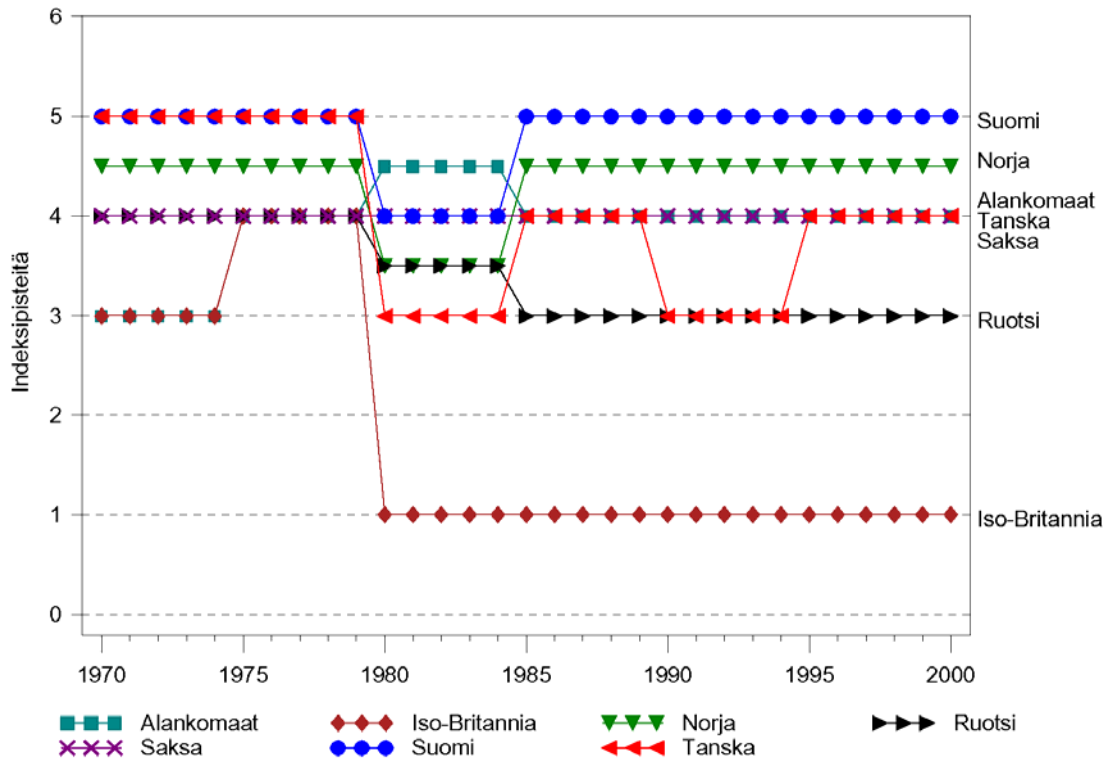
Tavanomaisesti keskittynyt työmarkkinajärjestelmä määrittellään kapeasti, jolloin keskittyminen (centralisation) tarkoittaa yksinkertaisesti sitä, millä tasolla (koko maa, tuotantosektori, yritys) palkkaneuvottelut tapahtuvat (Nickell 1997, 68; Nickell 2002, 129; Ochel 2000). Laajemmasta keskittymisen määritelmästä käytetään nimitystä koordinaatio (co-ordination), jolloin ei ainoastaan tarkastella palkkaneuvottelujen tasoa, vaan otetaan huomioon myös epäsuora keskittyminen. Tällaisia epäsuoria vaikutuksia voi tulla työnantajien järjestöjen tai ammattiliittojen taholta. Usein on kyse niin sanotusta päänavaus-sopimuksesta, jota muut alat seuraavat. Saksassa näin on tapahtunut metalliteollisuuden johdolla ja kyse on korkea-asteisesta keskittymisestä, vaikka muodollisesti neuvottelut käydäänkin teollisuusala- eikä keskusjärjestötasolla.

Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmien keskittyneisyyttä arvioidaan erilaisten indeksien avulla. Niitä ovat kehittäneet useat tahot, joista tärkeimpiä ovat Soskice-, Iversen-, Traxler–Blashke–Kittel-, Golden–Lange–Wallenstein-, Ferner–Hyman- ja Kenworthy-indeksit (Ferner ja Hyman 1998b; Golden ym. 1997; Iversen 1999; Kenworthy 2001a; Kenworthy 2001b; Soskice 1990, Traxler ym 2001). Näiden indeksien yhteisenä heikkoutena on se, että ne perustuvat vain ammattiliittojen tietoihin, Työnantajajärjestöt eivät ole mukana indekseissä, joten nämä indeksit kuvaavat työmarkkinoiden keskittyneisyyttä vain ammattiliittojen näkökulmasta. Sekä Golden–Lange–Kittel- että Kenworthy-indekseistä on olemassa aikasarja 1971–2000. Liitteessä 7 esitellään Kenworthyn ja Ochelin indeksien rakentamistapa. Tässä on valittu OECD:n käyttämä indeksi sen vuoksi että se kuvaa tarkimmin ja monipuolisimmin työmarkkinoiden neuvottelujärjestelmän hajautus / keskittymisilmiötä ja siitä on saatavissa aikasarja. Indeksissä pisteitä annetaan 1–5, jolloin suurin pistemäärä ilmentää korkeinta keskittymisastetta.

Palkkaneuvottelujen koordinointi-indeksin tarkoituksena on mitata neuvottelujen aiotua harmonisoimista eli sitä, missä määrin pienemmät neuvottelupelaajat todennäköisesti seuraavat keskeisiä pelaajia. Indeksi ei kuitenkaan perustu todelliseen käytökseen eli siihen missä määrin palkkaneuvottelut todella olivat keskittyneet. Indeksi perustuu palkkaneuvotteluprosessin rakenteeseen, odotuksiin siitä, mitkä institutionaaliset piirteet palkkaneuvotteluissa todennäköisesti johtavat suurempaan keskittyneisyyssasteeseen (Kenworthy 2001a, 1–4).

Tässä käytettävässä OECD:n koordinointi-indeksissä pisteitä annetaan 1–5, jolloin suurin pistemäärä ilmentää korkeinta koordinointiastetta (ks. tarkemmin liite 7).

Kuvio 10. Työsopimusneuvottelujen koordinointi 15 maassa vuosina 1970–2000 (indeksipisteitä).

Lähde: liitetaulukko 33.

OECD:n palkkaneuvottelujärjestelmien koordinointi-indeksi³⁸ saa pisteitä viisiasteisen skaalan mukaan. Yksi piste tarkoittaa hajanaisia yritystason neuvotteluja, joissa ei ole lainkaan tai on vain vähän ylitason liittojen koordinointia. 2–4 pistettä tarkoittavat tiivistyvää keskusjärjestötason koordinaation astetta ja viimein viisi pistettä keskustason voimakasta koordinaatiota ja mahdollisesti valtiovallan mukana oloa neuvotteluissa (OECD 2004, 151; liite 7).

Kuvion 10 mukaan neuvottelujen koordinaation kehityksessä on vain kaksi maata, joissa koordinaation aste on muuttunut dramaattisesti: Iso-Britannia ja Irlanti. Molemmissa maissa neuvottelujen koordinaatiotaso oli erittäin korkea 1970-luvun alussa (neljä pistettä), mutta laski 1970-luvun lopulla mahdollisimman alas (yksi piste) eli käytännössä lakkasi. Isossa-Britanniassa tilanne jatkui samana koko tarkastelujakson loppuosan, mutta Irlannin palkkaneuvottelujen koordinointiaste kohosi 1980-luvun aikana takaisin entiselle tasolle neljään pisteeseen. Korkean koordinaatiotason palkkaneuvotteluja on käyty erityisesti Suomessa, jossa vain 1980-luvun alkua lukuun ottamatta koordinointiaste pisteet ovat olleet viidessä pisteessä koko ajan (ks. liite 7). Tämä on merkinnyt keskusjärjestötason koordinaatiota ja valtion suoraa osallistumista palkkaratkaisuihin. Suomessa neuvotteluja on kutsuttu tulopolitiikaksi. Hieman laimeampaa koordinaatiota on esiintynyt Norjassa, Itävallassa ja Sveitsissä. Vähäisintä koordinaatio on ollut Isossa-Britanniassa ja Ranskassa. Isossa-Britanniassa koordinointi on suorastaan lakannut 1980-luvun puolivälin jälkeen, jolloin siellä siirryttiin puhtaisiin yritystason neuvotteluihin.

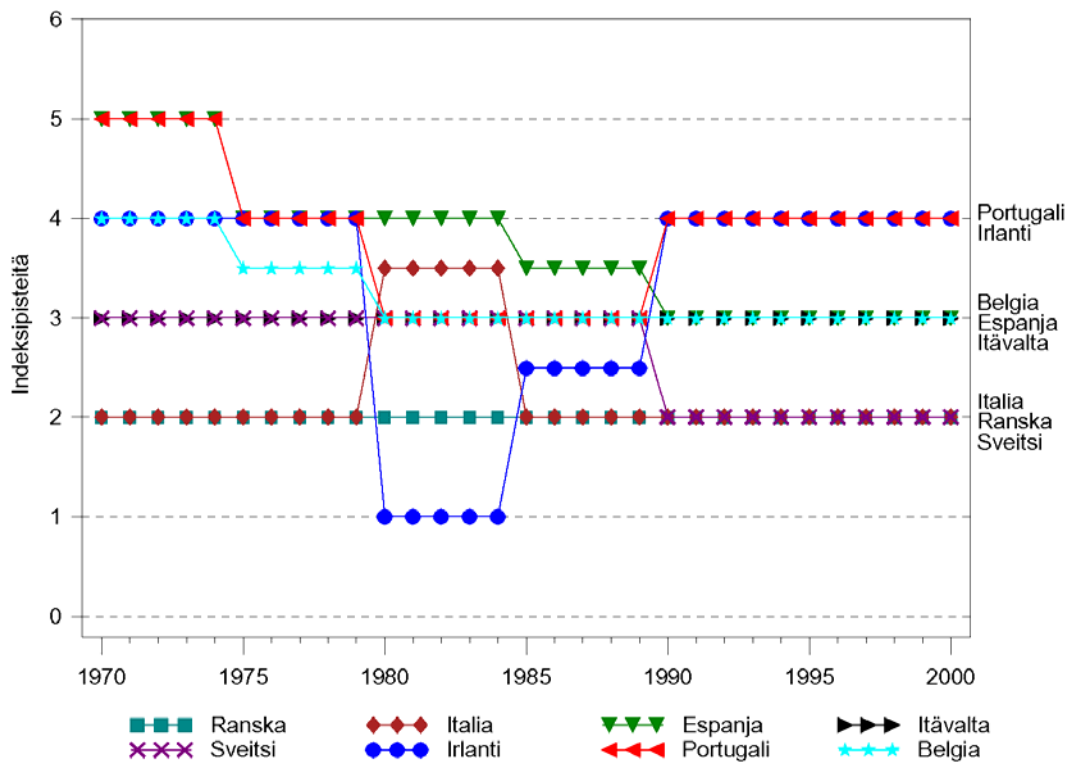
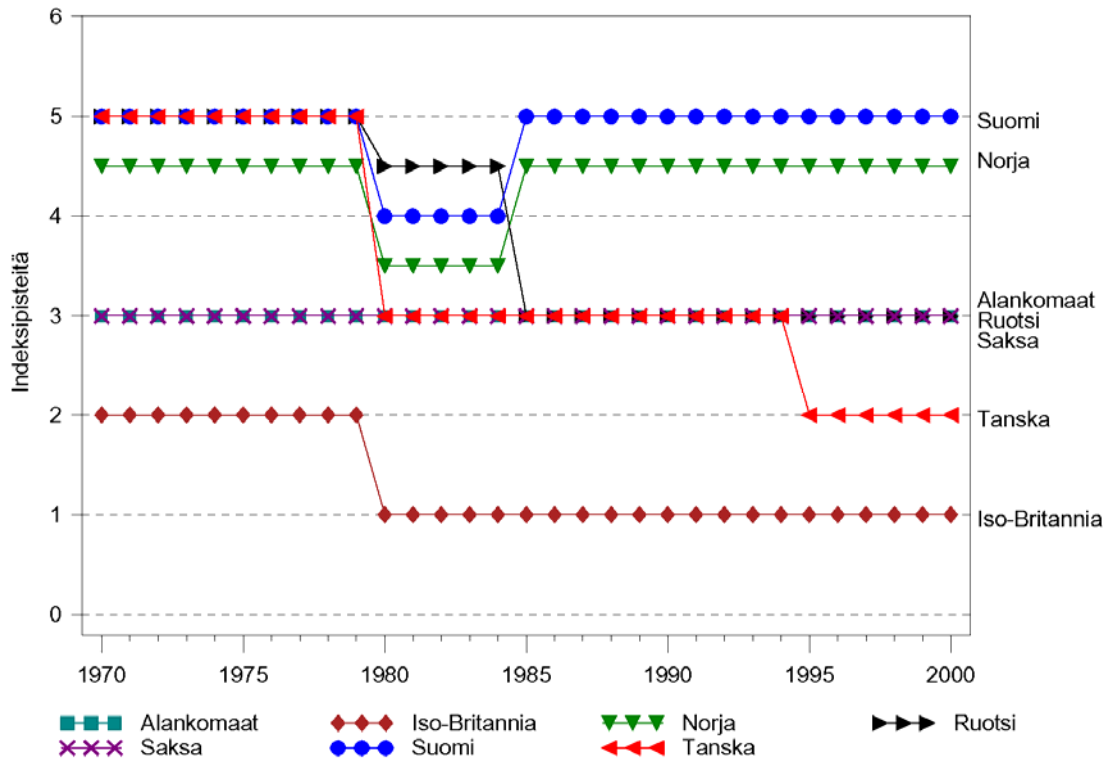
OECD:n palkkaneuvottelujen keskittymisindeksi saa pisteitä viisiasteisen skaalan mukaan. Yksi piste tarkoittaa yritystason neuvotteluja. 2–4 pistettä tarkoittavat neuvottelutason kohoamista keskusjärjestötason suuntaan ja viimein viisi pistettä keskustason sopimista ja mahdollisesti valtiovallan mukana oloa neuvotteluissa (OECD 2004, 151; liite 7).

Kuvion 11 mukaan neuvottelujen keskittymiskehityksessä on vain yksi maa, jossa koordinaation aste on muuttunut dramaattisesti: Irlanti. Irlannissa neuvottelujen keskittymistaso oli erittäin korkea 1970-luvun alussa (neljä pistettä), mutta laski 1980-luvun alussa mahdollisimman alas (yksi piste) eli käytännössä keskittyminen lakkasi ja siellä siirryttiin yritystason neuvotteluihin. Irlannin palkkaneuvottelujen keskittymisaste kohosi 1980-luvun lopulla takaisin entiselle tasolle neljään pisteeseen. Hyvin keskittyneitä palkkaneuvotteluja on käyty erityisesti Suomessa, jossa vain 1980-luvun alkua lukuun ottamatta keskittymisaste pisteet ovat olleet viidessä pisteessä koko ajan (OECD 2004, 151; liite 7). Tämä on merkinnyt keskusjärjestötason sopimuksia ja valtion suoraa osallistumista palkkaratkaisuihin. Suomessa keskittymistasoa kuvaa se, että neuvotteluja on kutsuttu tulopolitiikaksi. Hieman laimeampaa keskittymistä on esiintynyt Norjassa ja Espanjassa. Espanjan keskittymisaste on kylläkin ollut laskusuunnassa ja se päättyi 1990-luvun aikana teollisuusalataseksi. Heikointa neuvottelujen keskittyminen on ollut Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Italiassa. Isossa-Britanniassa oli aluksi teollisuusala- ja yritystason neuvottelujen yhdistelmiä, jotka muuttuivat 1980-luvun alussa pelkiksi yritystason neuvotteluiksi. Ranskassa ja Italiassa teollisuusalan neuvottelut ovat olleet vallitsevia.

Työsopimusneuvottelujen keskittymisen mittareista koordinointi-indeksi on parempi kuin keskittyneisyysindeksi, sillä koordinaatioindeksissä on mukana myös neuvottelujärjestelmän sisäinen keskittyminen, keskusjärjestöjen ohjaus ja ohjeistus. Keskittymisindeksi kuvaa vain neuvottelujen tasoa: paikallis-, teollisuusala- ja keskustasoa ja niiden kombinaatioita.

³⁸ Ochelin indeksi on todelliselta luonteeltaan koordinointi-indeksi, jos keskittyneisyys (centralization) määritellään siten, että se vaatii aina valtion mukaantulon palkkaneuvotteluihin (Nickell 1997, 68).

Kuvio 11. Palkkaneuvottelujärjestelmien keskittyminen 15 maassa vuosina 1970–2000 (indeksipisteitä).

Lähde: liitetaulukko 30.

Neuvottelujärjestelmien keskittymisasteen lisäksi työmarkkinajärjestöjen ominaispiirteitä kuvaavat järjestäytymisaste ja palkkasopimusten kattavuus. Myös näistä työmarkkinainstituutioista on saatavissa vain ammattiliittoja koskevia tietoja.

Ehkä tärkein ammattiliittojen ominaisuus on järjestäytymisaste.³⁹ Sillä on ollut merkittävä kytkös itse työttömyysvakuutuksen syntyyn (ks. liite 5). Seuraavassa ammattiliittojen järjestäytymisastetta kuvataan liittojen jäsenmäärän muutoksilla.

Kuvion 12 mukaan työntekijöiden järjestäytymisaste vaihtelee suuresti eri maissa. Vertailumaista erottuu neljä ryhmää. Ensimmäinen ryhmä on Ruotsi, Tanska ja Suomi. Näissä maissa on hyvin korkea ammattiliittojen jäsenyysaste, viime vuosina noin 80 % työvoimasta. Nämä ovat myös ne maat, joissa on ammattiliittojen hallitsema vapaaehtoinen työttömyyskassajärjestelmä. Näissä maissa on yleinen harhaluulo vallalla: pitää kuulua liittoon, jotta pääsisi työttömyyskassan jäseneksi. Tosiasiassa laki kieltää tällaisen kytkennän (ks. tarkemmin liite 5).

Yhtä selvän ryhmän muodostavat Ranska, Espanja ja Sveitsi. Näissä maissa järjestäytymisaste jää alle 20 %:n. Vähiten jäseniä on Ranskan ammattiliitoissa, joihin on viime vuosina kuulunut vain 10 % työvoimasta.

Suurimman ryhmän muodostavat Alankomaat, Saksa, Portugali, Iso-Britannia, Italia, Irlanti ja Itävalta, joissa järjestäytymisaste on laskenut noin 30 prosentin tienoille, Portugalissa jopa 23 prosenttiin.

Vertailumaiden keskiryhmään kuuluvat Norja ja Belgia, missä hieman yli puolet työvoimasta kuului viime vuosina liittoihin. Norja irrottautui vapaaehtoisesta Ghent-järjestelmästä vuonna 1938 ja Ghent taas sijaitsee Belgiassa.

Ammattiliittojen jäsenmäärän kannalta Ruotsi, Tanska ja Suomi sekä Belgia ovat ilmi selvästi hyötynneet siitä, että näissä maissa ammattiliitoilla on hallinnassaan työttömyysvakuutusorganisaatiot (Ebbinghaus 1993, 229–230; Ebbinghaus 2002b, 467–469).

Vertailumaiden yhteisenä trendinä on viime vuosina ollut ammattiliittojen jäsenmäärän lasku. Kansainvälisenä trendinä on ollut, että jäsenmäärän lasku on korkea erityisesti nuorten keskuudessa sekä yksityisellä sektorilla.⁴⁰ Julkisella sektorilla jäsenyys ei ole laskenut merkittävästi. Suomen järjestäytymisaste on laskenut vuoden 1993 jälkeen. Ruotsin työntekijöiden järjestäytymisaste laski vuonna 2007 ensimmäisen kerran sitten vuoden 1909. Ammattiliitoista erosi yli 184 000 jäsentä. Eniten väheni LO:n jäsenmäärä, 7,2 prosenttiyksikköä. Noin miljoona ruotsalaista työntekijää ei kuulu mihinkään ammattiliittoon (Ebbinghaus 2002a, 131–134; Ebbinghaus 2002b, 466–470; Jacobson 2008b; Jacobson 2008c; Thulin 2008a; Visser 2006, 47). Vuonna 2006 ruotsalaisista työntekijöistä 77 % kuului ammattiliittoihin ja vuonna 2007 enää 73 %. Euroopan elinehtojen ja työolojen kehittämissäätö Eurofoundin⁴¹ kyselyn mukaan ammatillinen järjestäytymisaste tulee laskemaan koko maailmassa, mutta kaikkein eniten Pohjoismaissa (Pohjanpalo 2008b). Suomalaisen työmarkkinoiden ja talouselämän asiantuntijoiden mukaan am-

³⁹ Ammattiliittojen jäsenyystilastot perustuvat työntekijöiden omiin ilmoituksiin, joten ne saattavat olla hieman epätarkkoja (Visser 2006, 41–42). Lisäksi joissakin maissa ammattiliittoihin kuuluu muitakin kuin työntekijöitä: eläkeläisiä, työttömiä, itsenäisiä yrittäjiä, päätoimisia opiskelijoita. Esimerkiksi Italiassa ammattiliittojen jäsenistä yli puolet on eläkeläisiä tai jäsenmaksuista vapautettuja jäseniä. Suomen ammattiliittojen jäsenistä vuonna 2003 oli 11,5 % eläkeläisiä. Noin 1/5 ammattiliittojen jäsenistä noin vuonna 2003 oli eläkeläisiä Norjassa, Ranskassa, Alankomaissa, Saksassa, Belgiassa ja Itävallassa.

⁴⁰ Hyvänä esimerkkinä toimii Iso-Britannia. Siellä ammattiliittojen jäsenyysaste on kolme kertaa korkeampaa julkisella kuin yksityisellä sektorilla (Ebbinghaus 2002b, 470).

⁴¹ Eurofound on EU:n alainen Elinolojen ja työolojen kehittämissäätö. Laitosta johtaa Jorma Karppinen ja tutkimusjohtajana on Timo Kauppinen (Pohjanpalo 2008b).

mattiliittoihin kuulumisen tulee vähenemään vuoteen 2025 mennessä 62 prosenttiin työvoimasta.

Nuorten matala jäsenyysaste ja eläkeläisten lisääntyvä jäsenyysaste luovat ammattiliittoihin ongelman: trendin kohti vanhenevaa jäsenistöä (Ebbinghaus 2000b, 57).

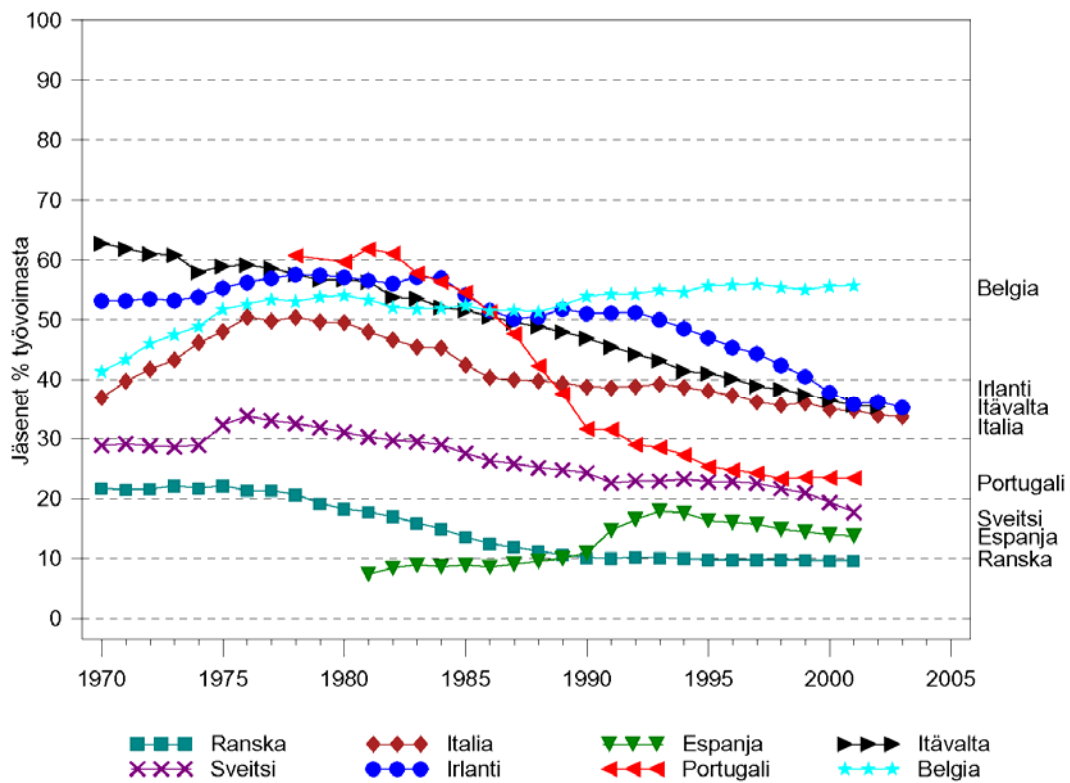
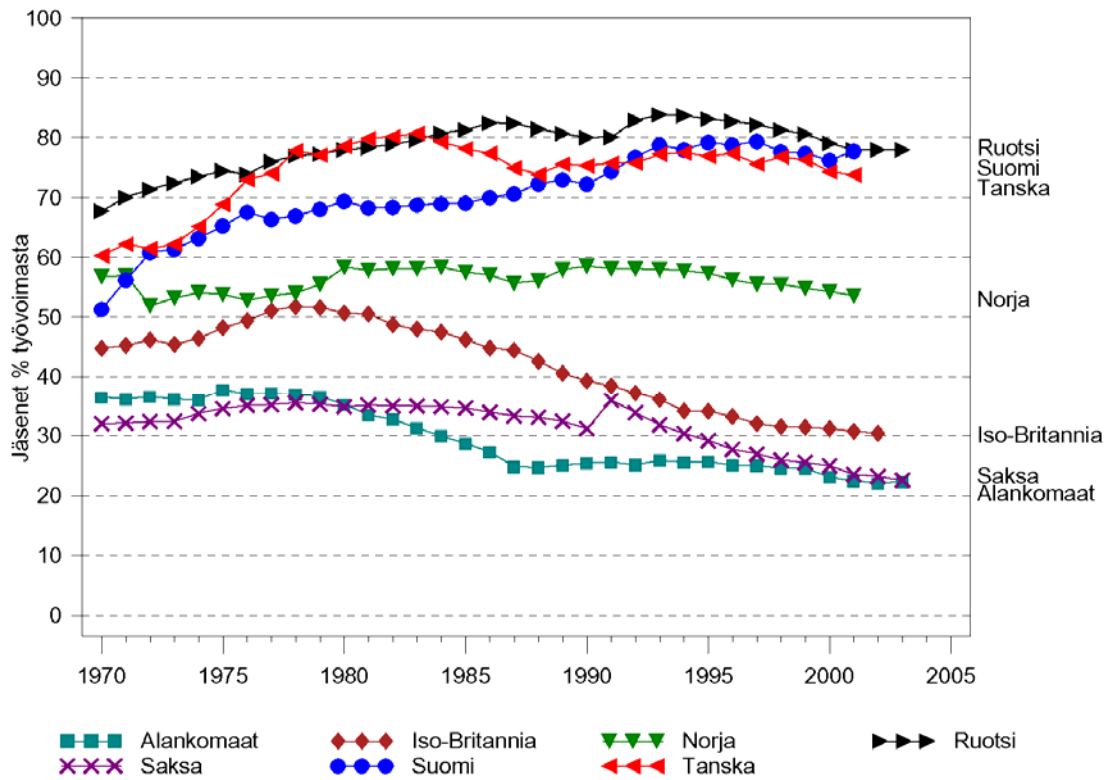
Ruotsin vihreät ovat esittäneet, että työttömyysvakuutus pitäisi säätää pakolliseksi Ruotsissa (Molin 2008; Thulin 2008). Samalla työttömyyspäivärahan enimmäispituutta pitäisi vihreiden mukaan korottaa 200 päivästä 300 päivään ja korvata työttömyysvakuutusmaksut verolla. Ehdotus pakollisesta työttömyysvakuutuksesta on saanut myönteisen vastaanoton maan hallitukselta, mutta LO ja sosiaalidemokraatit vastustavat sitä. Työmarkkinaministeri Sven Otto Littorin lupaa aloittaa keskustelun pakollisen työttömyysvakuutuksen sisällöstä, jos vasemmiston keskuudessa on asiasta laaja yksimielisyys (Carlbom 2008; Thulin 2008a). Kun Norjassa työttömyysvakuutus säädettiin pakolliseksi vuonna 1938, ammattiliittojen jäsenmäärä laski. Vastaavaa LO:n puheenjohtaja Wanja Lundby-Wedin ei halua tapahtuvan Ruotsissa.

Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa ansiosidonnainen työttömyysvakuutus on vapaaehtoista ja sen hallinto on annettu ammattiliittojen haltuun. Tästä on muutamia poikkeuksia. Ruotsissa perustettiin vuonna 1998 Alfa-kassan, johon saattoivat liittyä sellaiset, jotka eivät ole halunneet kuulua ammattiliittojen hallinnoimiin työttömyyskassoihin (Alfa-kassan 2007, 3). Suomessa on vastaavasti ollut vuodesta 1991 lähtien Yleinen työttömyyskassa, YTK-kassa⁴², johon ovat voineet liittyä ne, jotka eivät ole halunneet kuulua ammattiliittojen työttömyyskassoihin. Se on jäsenmäärältään Suomen suurin työttömyyskassa (Wikipedia 2007). Ammattiliittojen jäsenten keskuudessa on edelleen vallitsevana virhekäsityksenä se, että työttömyyskassoihin voi liittyä vain ammattiliittojen jäsenet, mikä on omiaan kohottamaan liittojen jäsenmääriä. Työttömyyskassojen alkuaikoina päivärahat olivat merkittävä jäsenmäärän kohottaja, sillä silloin vain jäsenet saattoivat saada päivärahaa (vapaaehtoisten kassojen historiasta tarkemmin ks. liite 5).

Suomen osalta vapaaehtoisen työttömyysvakuutuksen tuoman jäsenmäärän lisäyksen lisäksi järjestäytymisasteeseen vaikuttaa erikoinen jäsenmaksun perintätapa. Kun Suomessa sovittiin ensimmäinen tulopoliittinen sopimus, Liinamaa I, siihen sisällytettiin myös sopimus siitä, että työnantajat alkavat periä ammattiliittojen jäsenmaksuja ja jäsenmaksut säädettiin samalla verovähennyskelpoisiksi. Se että työnantajat alkoivat periä liittojen jäsenmaksuja, aiheutti merkittäviä jäsenmäärien nousua. Työnantajat perustelivat muutosta sillä, että siten tuettaisiin liittojen valtataistelussa sosiaalidemokraattista osapuolta kommunistien kustannuksella (Elomaa 2007; Laatuinen 2007; Pohjanpalo 2008)

⁴² Alunperin sen nimi oli Yksityisalojen työttömyyskassa ja sen jäseniksi pääsivät vain yksityisten alojen työnantajien palveluksessa olevat (Wikipedia 2007). Sittemmin myös julkisen sektorin työntekijät ovat voineet liittyä kassaan.

Kuvio 12. Ammattiliittojen jäsenyys 15 maassa vuosina 1970–2003 (jäsenet % työvoimasta).

Lähde: liitetaulukko 31.

Ammattiliittojen jäsenmäärä ilmaisee vain osan liittojen voimasta. Tärkeää on myös miten kattavia tehdyt sopimukset ovat. Kuviosta 13 nähdään summittaiset arviot sopimusten kattavuudesta. Tarkkoja lukuja ei ylipäättänsä ole saatavissa ja yleisenä trendinä on ollut käyttää kolmiasteista indeksiä kuvaamaan kattavuutta. Kuviossa korkeaa kattavuutta ilmentää kolme pistettä, mikä tarkoittaa yli 75 %:n työvoimasta. Kaksi pistettä tarkoittaa keskitason kattavuutta, 25–74 %:n työvoimasta. Yksi piste ilmentää matalaa kattavuutta eli alle 25 % työvoimasta.

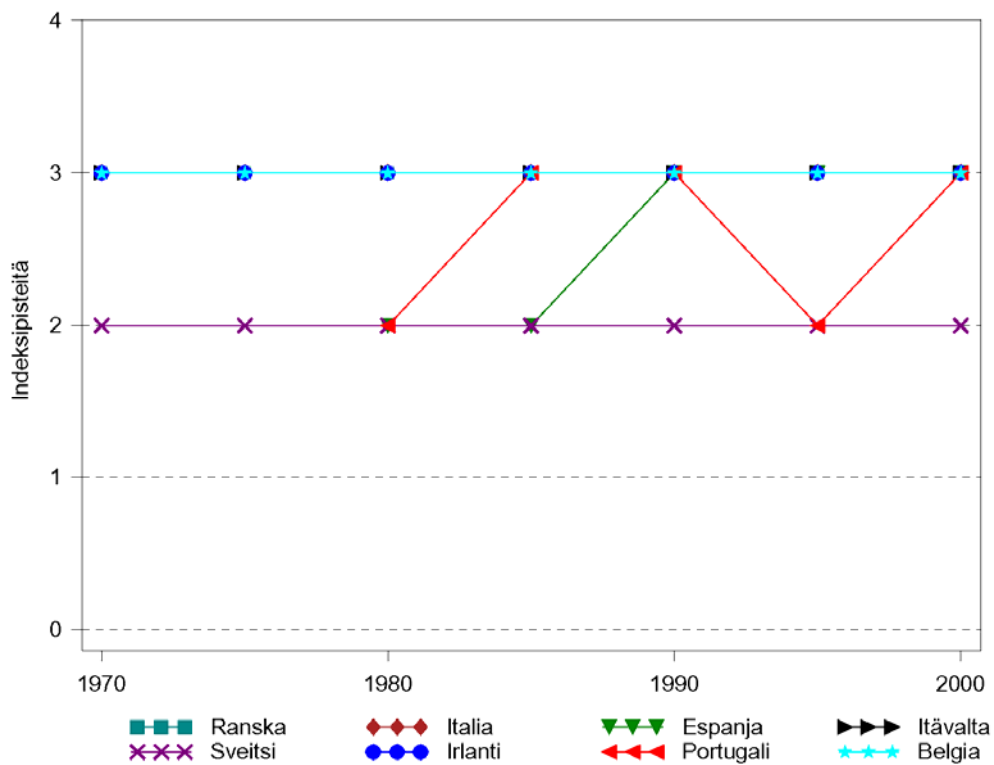
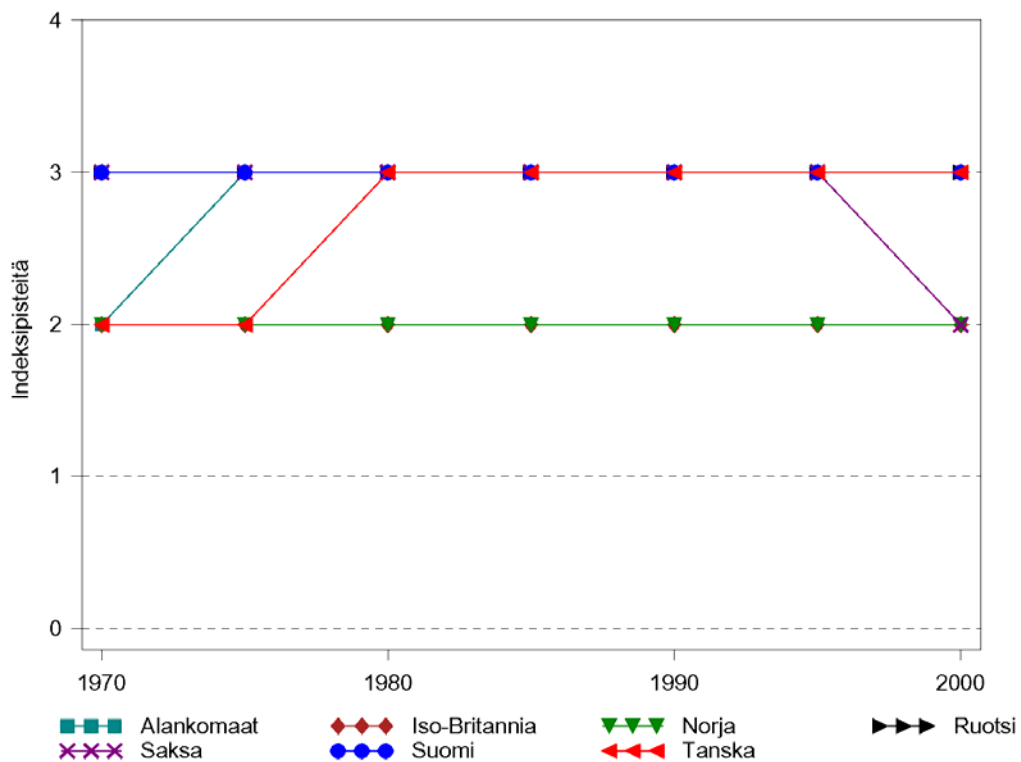
Tiedot sopimusten kattavuudesta saattavat olla hieman epäluotettavia ja joka tapauksessa ne ovat arvioita. Toisaalta sopimusten kattavuudesta sopiminen lienee pitkä prosessi. Ehkä nämä molemmat syyt ovat vaikuttaneet siihen, että kattavuuden muutokset näyttävät olevan harvinaisia. Niitä on tapahtunut vain kahdessa maassa, Espanjassa ja Portugalissa. Näissä maissa työmarkkinat ovat muotoutuneet uudelleen tarkastelujakson aikana diktatuurijakson päätyttyä. Yhdessäkään vertailumaassa sopimusten kattavuus ei ole jäänyt matalaksi eli alle 25 % työvoimasta. Korkean kattavuuden maita ovat Alankomaat, Ruotsi, Saksa, Suomi, Belgia, Irlanti, Italia, Itävalta ja Ranska. Työsopimuksilla on keskitason kattavuus Isossa-Britanniassa, Norjassa, Tanskassa ja Sveitsissä. Espanja on päätenyt viime vuosina korkean kattavuuden ja Portugalin keskitason maaksi.

Merkittävää on, että matalan järjestäytymisasteen maista Ranskassa sopimusten kattavuus on korkea, samoin Espanjassa 1990-luvun alusta lähtien. Näissä maissa työsopimuksista sovitaan kattavasti, mutta työntekijäpuolella päättäjien määrä on vain vähäinen eli päätöksenteko on erittäin keskittynyttä. Sveitsissä taas sopimusten kattavuus on vain keskitasoa, joten siellä ammattiliittojen jäsenyysaste ja sopimusten kattavuus ilmentävät edellistä heikompa ammattiliittojen ominaispainoa.

Sopimusten kattavuus riippuu suuresti määrin työnantajien organisaatiosta ja asenteista (Ebbinghaus 2002b, 474–476). Ammattiliitot eivät neuvottele kattavuudesta samalla intensiteetillä ja tapaa kuin palkoista. Ehkä tästä syystä kattavuuteen ei ole juuri tullut muutoksia.

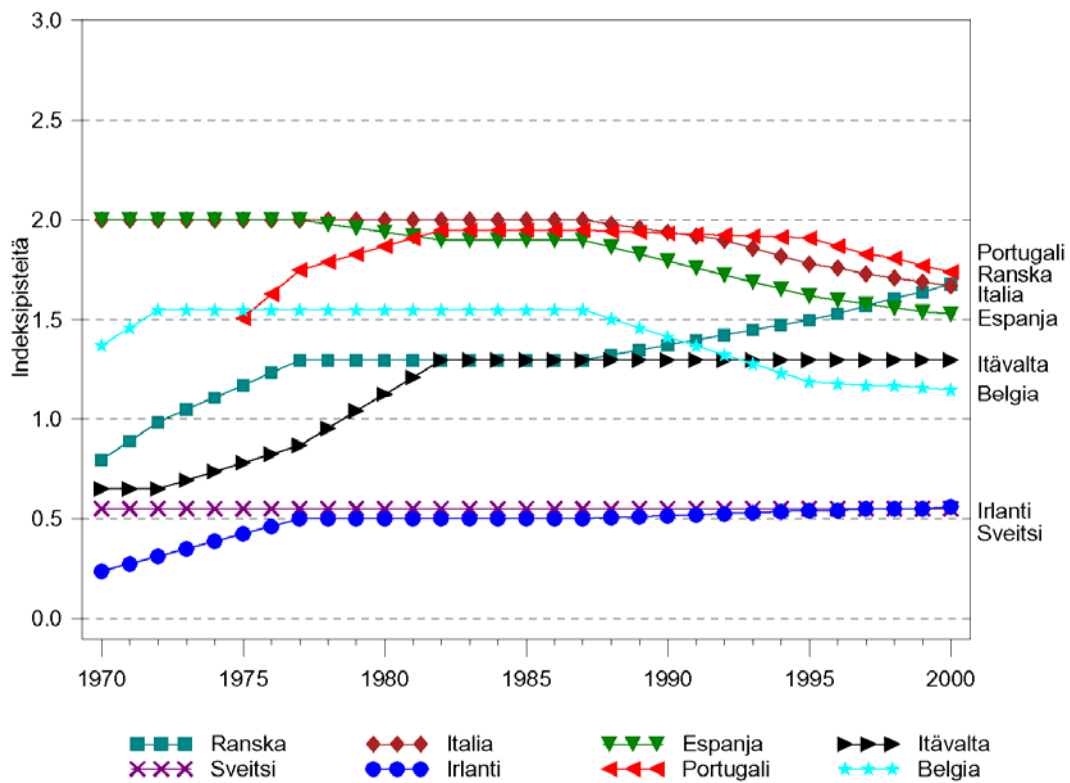
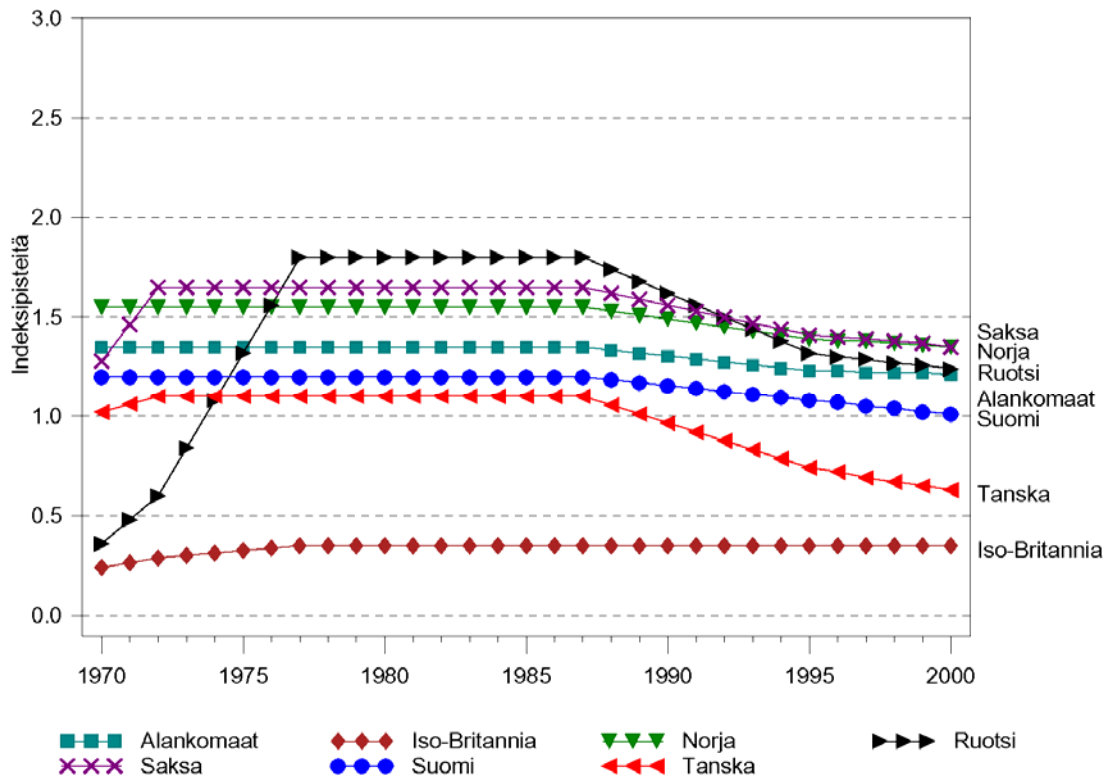
Työmarkkinainstituutiona sopimusten kattavuus on jossain määrin huono sen vuoksi, että siinä ei esiinny juuri ollenkaan vaihtelua tarkastelujakson aikana.

Kuvio 13. Palkkaneuvottelujen kattavuusindeksi 15 maassa 1970–2000 (indeksipisteitä).

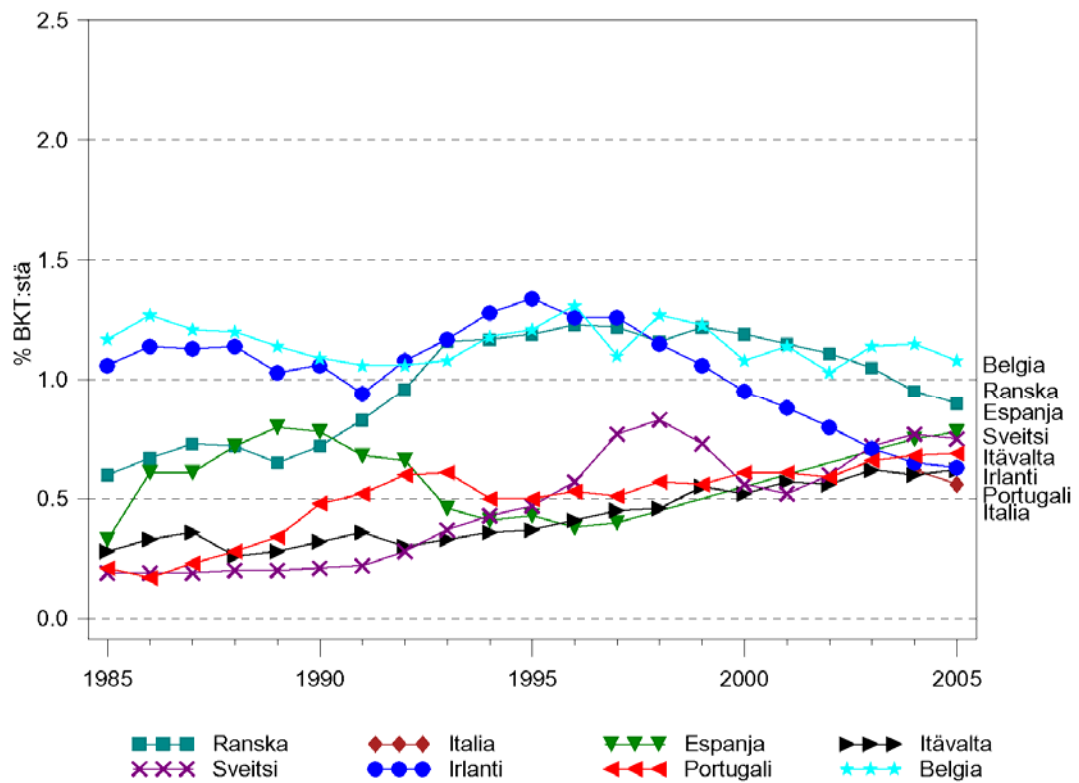
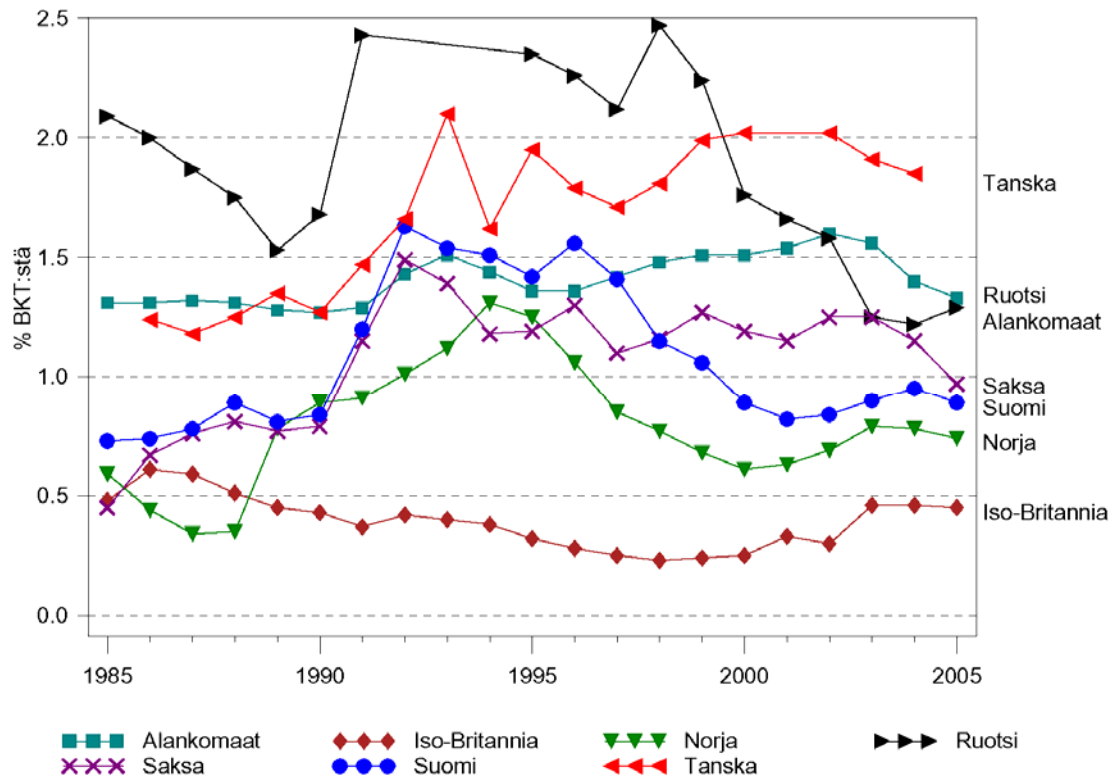
Lähde: liitetaulukko 29.

Kuvio 14. Irtisanomissuojaindeksi 15 maassa 1970–2000 (indeksipisteitä).

Lähde: liitetaulukko 34.

Kuvio 15. Aktiivinen työmarkkinapolitiikka 15 maassa 1985–2006 (% BKT:stä).

Lähde: liitetaulukko 23.

Varsinaisesti aktiivinen työmarkkinapolitiikka on alkanut myöhemmin⁴³ ja sen painopisteeksi on muodostunut ammatillinen koulutus. Tästä syystä aikasarjoja ei ole saatavissa kuin vasta vuodesta 1985 lähtien.

Kuvion 15 mukaan eniten aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan ovat panostaneet Ruotsi ja Tanska. Ruotsissa panostus on ollut ylimmillään vuosina 1992–1994 3 % BKT:sta ja Tanskassa useana vuonna yli 2 % BKT:sta. Toinen selvästi erottuva ryhmä on Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Sveitsi, Portugali ja Espanja. Näissä maissa aktiiviseen työvoimapolitiikkaan on panostettu vähiten, selvästi alle yhden prosentiyksikön BKT:sta. Kaikkein vähiten rahaa asiaan on käyttänyt Iso-Britannia.

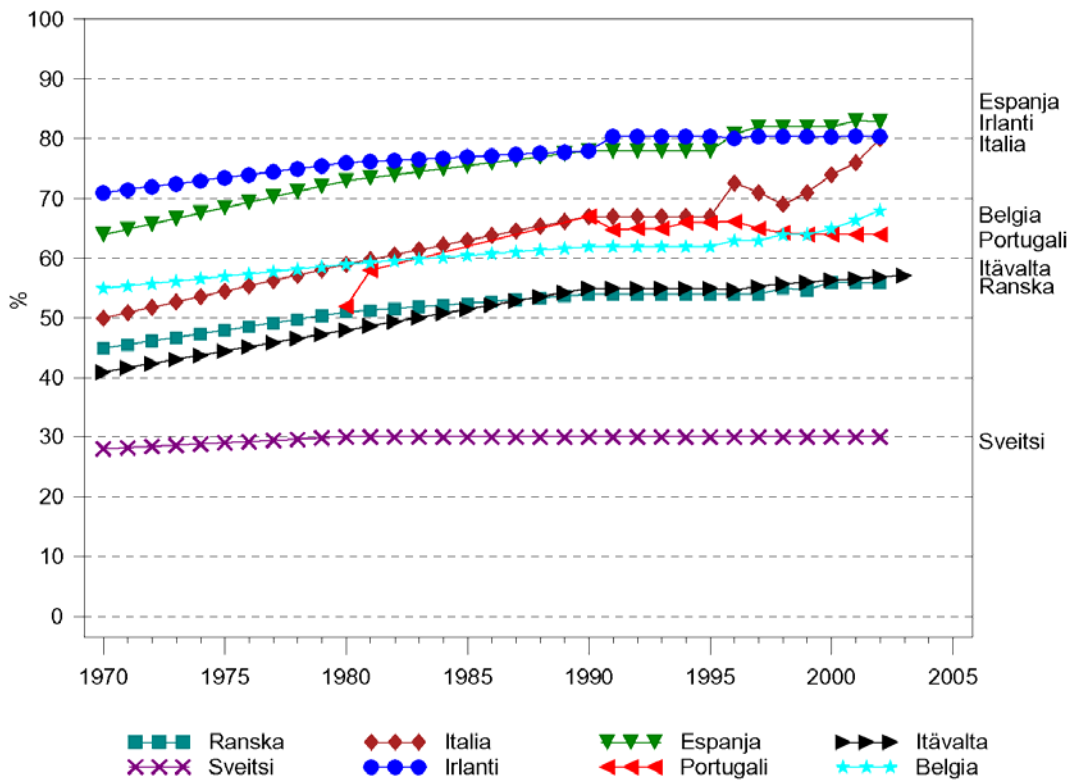
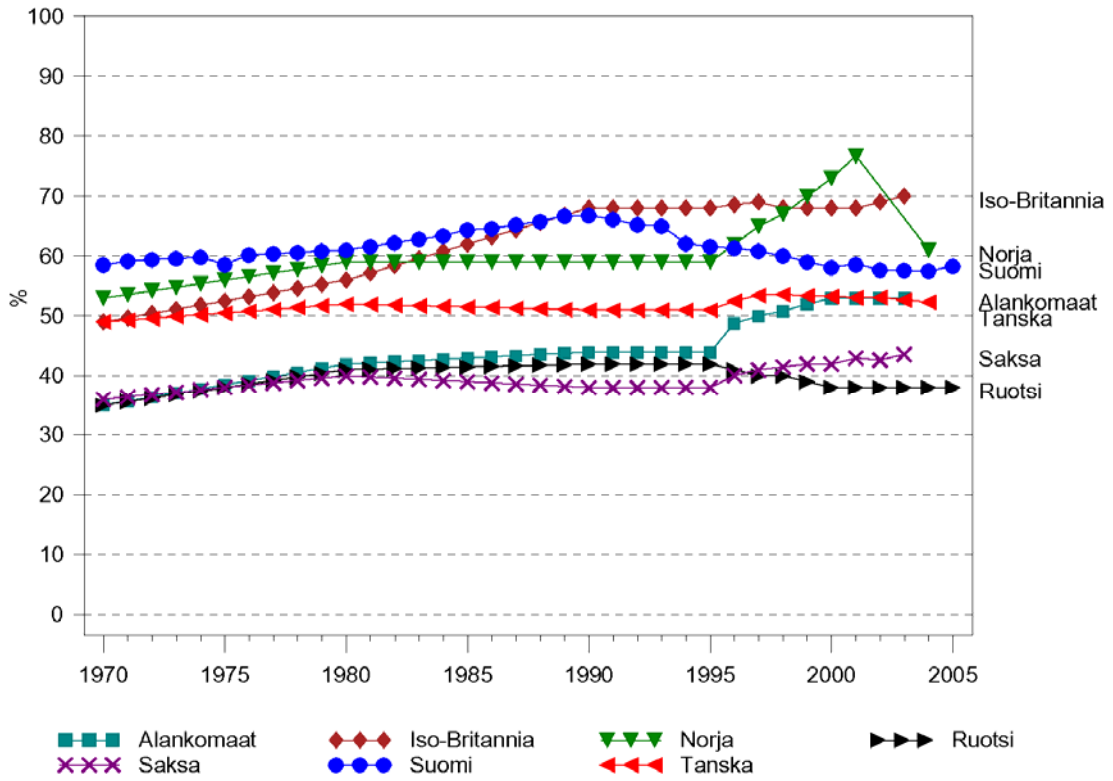
Kolmannen yhteiskunnallisen työmarkkinainstituution muodostaa omistusasuntopolitiikka ja sitä kautta työvoiman alueellinen liikkuvuus (Adnett 1996, 153–154; Boldt ja Laine 2001, 45; de Graaff ja van Leuvensteijn 2007, 3, 7, 9, 11–13; van Leuvensteijn ja Koning 2004, 3–9, Oswald 1996, 14–32; Oswald 1999, 4–7). Teesin mukaan omistusasuntojen omistajat ovat hitaita muuttamaan jouduttuaan työttömäksi. Asiaan vaikuttaa eri paikkakunnilla olevien asuntojen hintaerot, asunnon myynti- ja muuttokulut.

Kuvion 16 mukaan⁴⁴ 2000-luvun alussa omistusasuntokanta oli korkea (yli 70 % asuntokannasta) Espanjassa, Irlannissa, Italiassa, Norjassa ja Isossa-Britanniassa. Vähän eli alle 50 % omistusasuntoja koko asuntokannasta oli Sveitsissä, Ruotsissa, Saksassa, Alankomaissa ja Ranskassa. Lähes kaikissa vertailumaissa trendi on ollut nouseva. Poikkeuksen tekee Suomi, jossa trendi oli nouseva vuoteen 1990 asti, minkä jälkeen omistusasuntoaste on palautunut aika tarkasti vuoden 1970 tasolle. Varsinainen poikkeus on Sveitsi, jossa on ollut omistusasuntoja vain 28–30 % asuntokannasta, mikä on selvästi alhaisin osuus näissä maissa. Espanjassa, Irlannissa ja Italiassa puolestaan on korkein omistusasuntokanta, 80 % ja yli kaikista asunnoista.

⁴³ Aktiivisen työvoimapolitiikan teoria kehitettiin 1950-luvun alkupuolella (Salin 2007, 36; Sihto 2001, 684–690). Aluksi ALMP liitettiin Ruotsin LO:n kaltaiseen täystyöllisyystavoitteeseen, mutta myöhemmin tavoitteena on lähinnä pitkäikaistyöttömien tuominen takaisin työhön.

⁴⁴ Kuvion 16 perustana olevat tilastotiedot (liitetaulukko 35) eivät ole täysin luotettavia. Niillä ei ole yhteistä perustaa tai lähdettä, vaan ne on koottu eri lähteistä.

Kuvio 16. Omistusasuntojen osuus asuntokannasta 15 maassa 1970–2005 (% asuntokannasta).

Lähde: liitetaulukko 35.

7 Työttömyyspäiväraahajärjestelmät

Vakuutusteorian mukaan mm. *moral hazard* riski tarkoittaa sitä, että vakuutettu käyttää työttömyysvakuutusjärjestelmää moraalittomasti hyväkseen. Moral hazardin riski on erityisen suuri jos työttömyyspäivärahat ovat tasoltaan ja pituudeltaan kovin houkuttelevia tai niiden saaminen on muuten helppoa. Tämän vuoksi on hyvä tarkastella, miten helposti niiden etuuksia voi saada ja miten etuuden saamisen eri ominaisuudet ovat kehittyneet tarkastelujakson aikana eri maissa.

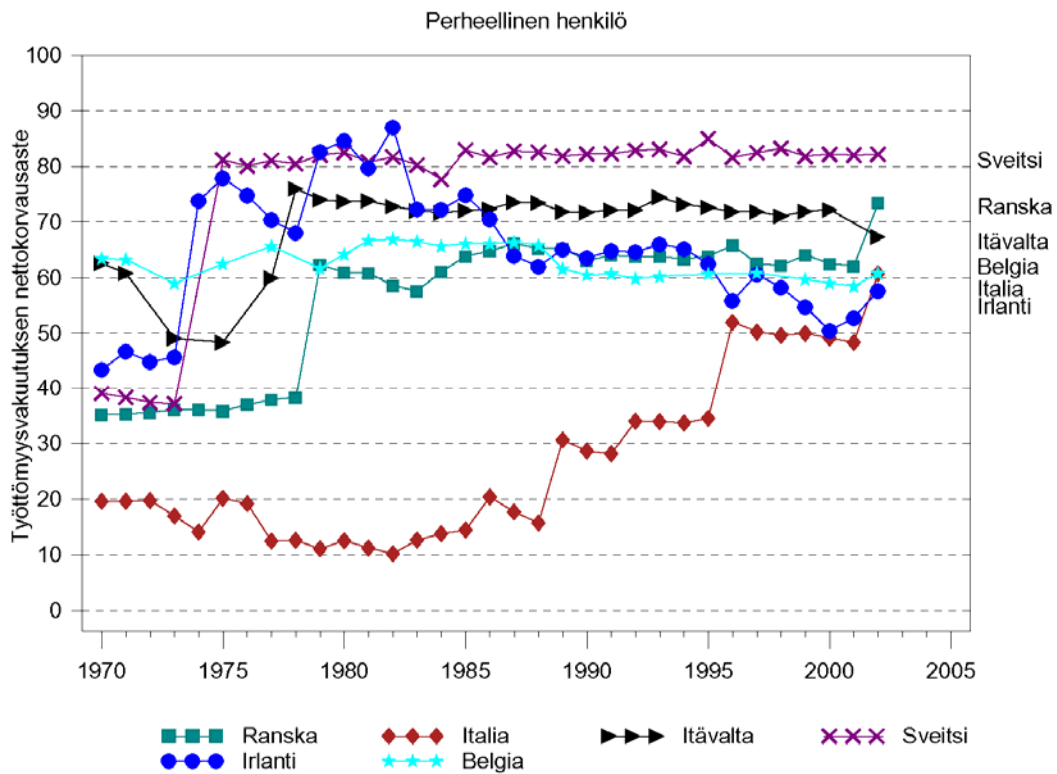
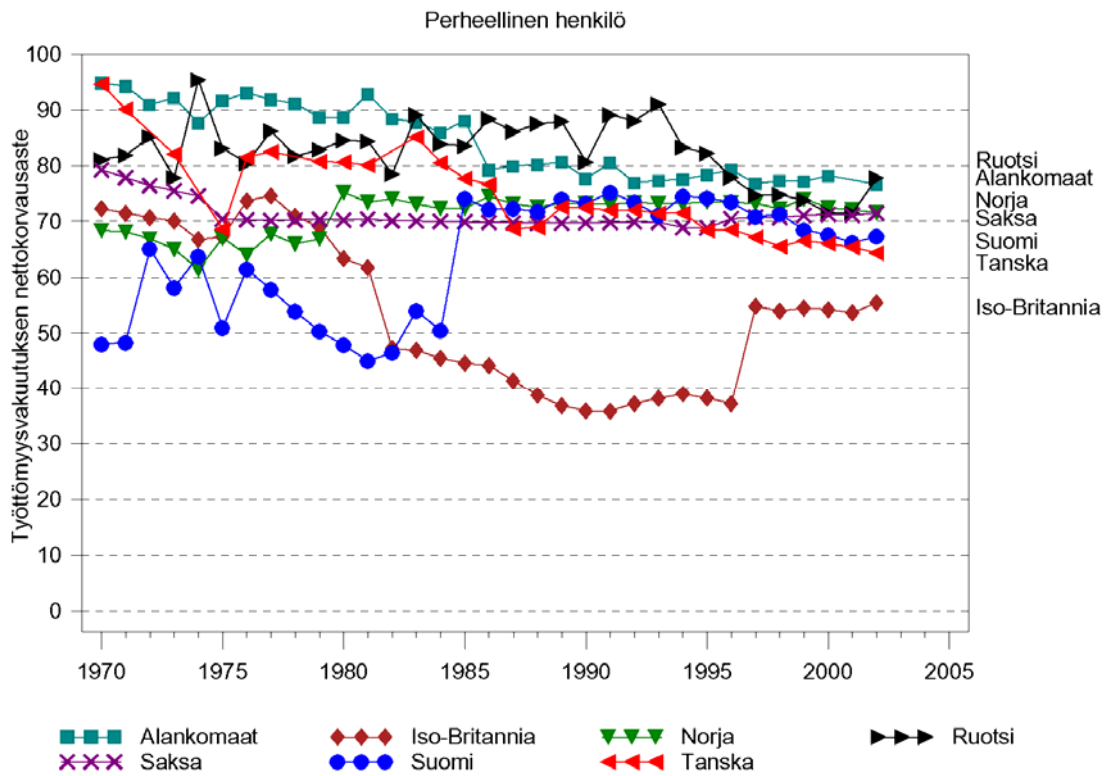
Työttömyysturvajärjestelmässä on neljä aspektia, joiden voidaan ajatella teoreettisten ja empiiristen perusteiden mukaan vaikuttavan työttömyystasapainoon: etuuksien taso, maksatusjakson pituus, järjestelmän kattavuus ja järjestelmän toimeenpanon tiukkuus (Baker ja Rea Jr 1998; Green ja Riddell 1997; Lalive ym. 2006; Nickell 2002, 16; Røed ja Zhang 2003). Seuraavassa tarkastellaan kaikkia näitä neljää ulottuvuutta.

Työttömyyspäivärahojen tasoa mitataan useimmiten korvausasteella, joka voi olla brutto- tai nettotasoinen. OECD:llä on pitkä aikasarja vain bruttokorvausasteista. Nettokorvausasteista on vapaasti käytettäviä aikasarjoja vain Scruggsilla (ks. Martin 1996, 108; Jokelainen 2006b, 8–14, 21, 36–39). Scruggsin laskelmissa ei ole esimerkiksi tehty mitään lisäoletuksia työttömyyspäivärahan saajan muista tuloista, kuten Hansen ym:n vertailussa, jossa työttömyyspäivärahan nettokorvausasteen laskemisessa kaavaan otettiin mukaan sekä nettotyöttömyyspäiväraha että asumistuki.⁴⁵ Laskemismenetelmissä on kaksi peruslinjaa: tyyppitapauksiin perustuvat laskelmat ja työttömyyspäivärahojen keskilukuihin perustuvat laskelmat. Keskilukuihin perustuvat laskelmat, joita kutsutaan empiirisiksi keskimääräisiksi korvausasteiksi (empirical average replacement rates), lasketaan siten, että etuusmenojen yhteissumma jaetaan etuuksien saajien määrällä, jolloin päästään keskimääräiseen korvausasteeseen. Menettelyn heikkous on siinä, että etuusmenojen yhteissummassa saattaa joidenkin maiden osalta olla mukana myös päivärahoihin kuulumattomia menoja. Tämä johtuu siitä, että tilastojen laatijat eivät ole vaivautuneet määrittelemään tilastotermejään, jolloin loppusummiin on saatettu lukea mukaan historiallisista tai poliittisista syistä asiattomia menoja. Tyyppilaskelmat puolestaan eivät perustu lainkaan todellisiin tapauksiin. Ne lasketaan siten, että valitaan tyyppillisiä päivärahansaajia (yksin asuva, perheellinen, lasten lukumäärä jne), joiden laskennallisia päivärahoja verrataan eri tuloluokkiin, esimerkiksi teollisuuden keskipalkkaan. Tällaisien laskelmien aikasarjat ovat kovin työläitä, minkä vuoksi niitä on yleensä vain bruttotasoisia, kuten mm OECD:n luvut. OECD:llä on muutamilta lähivuosilta myös nettokorvausaste-lukuja, mutta niiden heikkous on siinä, että päivärahojen määriin on laskettu joidenkin maiden osalta myös muita tuloja esimerkiksi asumistukea. Ainoa käyttökelpoinen nettokorvaustason aikasarja vuosille 1971–2002 on vapaasti saatavissa Scruggsilta. Niissä on kaksi tyyppitapausta, yhden hengen kotitalous ja perheellisen kotitalous. Näille tyypeille laskettuja nettopäivärahoja verrataan teollisuuden nettokeskipalkkaan. Scruggsin laskelmissa työttömyyspäivärahat on laskettu lyhytaikaisen työttömyyden mukaan eli työttömyyden ensimmäisen vuoden tilanteen mukaan.⁴⁶

⁴⁵ Arvioita muista työttömyyspäivärahojen nettotason laskelmista ks. Jokelainen 2006a, 12 ja Jokelainen 2006b, 12–13). Esimerkiksi OECD:n työttömyyspäivärahojen nettokorvausasteet vastaavat melko hyvin Scruggsin lukuja (Grubb 2006).

⁴⁶ Scruggsin laskelmilla on arvostelijoitakin. Sosiaaliturvan keskusliiton pamfletin mukaan kansaneläkkeen nettokorvausasteen aikasarjakuvio ”... tuskin voi olla kokonaan harhaanjohtava.” (Särkelä ja Eronen 2007, 83). Arvostelijat eivät kuitenkaan kerro miten laskelmat mahtavat olla viallisia. Laskelmat kertovat kansaneläkkeen reaalista kehityksestä, mutta ei luonnollisestikaan kansaneläkkeen saajan kokonaisnettotulojen asteesta. Ehkä arvostelijoiden mielessä on sekoittunut nämä kaksi asiaa.

Kuvio 17. Työttömyyspäivärahojen nettokorvausaste keskimääräisellä tulotasolla 13 maassa vuosina 1971–2002 (perheellisen henkilön nettotyöttömyyspäiväraha teollisuuden nettokeskipalkasta, %).

Lähde: liitetaulukko 17.

Päivärahojen reaalista tasoa voi helpointen tarkastella nettotasolla, jolloin mahdollisimman paljon erilaisia väliin tulevia muuttujia on puhdistettu pois. Toisaalta laskelmien toteutus on tuonut mukanaan myös uusia ongelmia: laskelmat perustuvat perhetyyppeihin, koska muuten niitä ei voi tehdä. Näin perhetyypit edustavat tiettyä keskimääräisyyttä ja laskelmien luotettavuus riippuu siitä, miten edustavia valitut perhetyypit ovat. Keskimääräisyys painottuu kylläkin pääosin siihen, että nettopäivärahojen tasoa verrataan teollisuuden nettokeskipalkkaan.⁴⁷

Selkeimmin työttömyyspäivärahojen taso käy ilmi yksin asuvien kohdalla, sillä heidän tapauksessaan ei ole kovin paljon muita väliin tulevia toimintoja kuten perhepolitiikkaan painottuvia verovähennyksiä jne. Tässä on kuitenkin pidetty perheellisten päivärahoja edustavampana ja päivärahojen tasoa tarkastellaan heidän korvausasteina.

Kuvion 17 mukaan Italiassa on ollut vuoteen 1996 asti vertailumaiden matalatasoisin työttömyyspäiväraha, 10,2–34,5 % teollisuuden keskipalkoista. Sittemmin Italian päivärahojen taso on noussut yhtä suureksi Belgian päivärahojen kanssa, noin 60 %:iin keskipalkoista. Vuonna 2002 vain Isossa-Britanniassa ja Irlannissa päivärahojen taso oli alle 60 % teollisuuden nettopalkoista. Tanskassa päivärahat olivat noin 64 % nettopalkoista. Vuonna 2002 korkeatasoisin päiväraha oli Sveitsissä, yli 80 % nettopalkoista. Myös Ruotsissa, Alankomaissa, Ranskassa, Norjassa ja Saksassa päivärahan taso oli korkea, yli 70 % nettopalkoista.

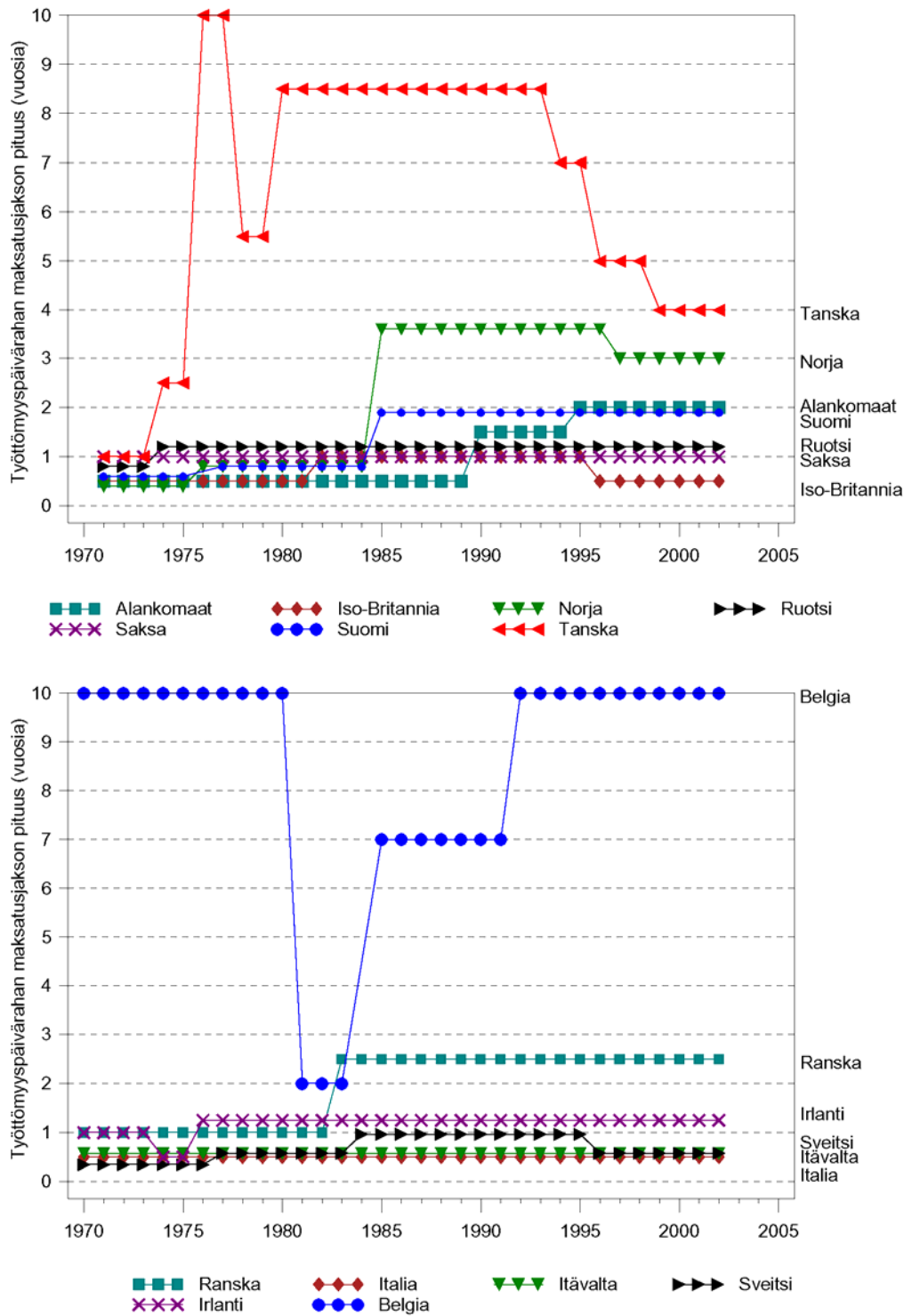
Päivärahojen tasoissa on tapahtunut konvertoitumista tarkastelukauden aikana. Tanskassa, Isossa-Britanniassa ja Alankomaissa päivärahojen taso on laskenut merkittävästi ja Sveitsissä, Italiassa, Ranskassa ja Suomessa päivärahat ovat nousseet merkittävästi. Sveitsissä nousu on ollut yli 40 prosenttiyksikköä.

Vertailumaiden työttömyyspäivärahajärjestelmät ovat päivärahan nettokorvausasteella mitattuna aika anteliaita kaikkien muiden paitsi Italian, Ison-Britannian ja Irlannin osalta.

Toinen merkittävä päivärahajärjestelmän ominaisuus on päivärahan maksatusjakson pituus. Joidenkin tutkimusten mukaan se on merkittävämpi politiikkaparametri kuin päivärahan taso kun tarkastellaan vaikutuksia työnhakukäyttöön ja työttömyyden kestoa (Baker ja Rea Jr 1998; Green ja Riddell 1997; Lalive ym. 2006; Røed ja Zhang 2003). Luvussa 3 tehdyn työttömyyspäivärahan määritelmän mukaan maksatusjärjestelmällä täytyy olla takaraja. Työttömyys on tilapäinen ilmiö, kahden työpaikan välinen aika, ei koko elämän pituinen. Jos päivärahaa maksetaan rajoittamattoman ajan, se ei enää ole työttömyysvakuutusta, vaan toimeentulotukea.

⁴⁷ Scruggsin laskelmat perustuvat ensimmäisen vuoden työttömyyteen ja siihen, että päiväraha on koko vuoden ajan ollut samansuuruinen, jolloin esimerkiksi mahdollinen työttömyysturvan porrastus työttömyysajan pitkeydessä ei näy laskelmissa.

Kuvio 18. Työttömyyspäivärahan maksatusjakson enimmäispituus 15 maassa vuosina 1970–2002 (vuosia).⁴⁸

Lähde: liitetaulukko 32.

⁴⁸ Tanskan osalta kuviossa näkyvä 10 vuoden maksatusjakso vuosina 1976–1977 tarkoitti käytännössä sitä, että maksatusjaksolla ei ollut ylärajaa. Vastaavasti Belgian maksatusjaksot vuosina 1970–1980 ja 1992–2002 olivat ylärajattomia. Kuviossa ylärajaksi on teknisistä syistä asetettu 10 vuotta. Suomen vuoden 1985 luku on korjattu 1,9 vuodeksi, koska päivärahaudistus tuli voimaan 1.1.1985 lukien (TyöttömyysturvaL 1984 26 ja 48 §). Eri maiden tietojen antajat löytyvät Scruggsin koodikirjasta. Työttömyyspäivärahoista Suomen osalta tietoja on koonnut Anneli Sollo sosiaali- ja terveysministeriöstä (Scruggs 2005b).

Pitkä maksatusjakso on yksi anteliaan työttömyyspäivärahajärjestelmän ominaisuus.

Kuvion 18 mukaan vertailumaat voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Lyhyimmän maksatusjakson päivärahoja, jolloin päivärahat ovat enimmillään yhden vuoden mittaisia, maksavat Italia, Itävalta, Iso-Britannia, Sveitsi ja Saksa. Seuraavaan eli keskipitkien päivärahojen (yli vuoden, mutta alle kaksi vuotta) ryhmään kuuluvat Ruotsissa, Irlannissa ja Suomessa maksettavat päivärahat. Pitkien (2 vuotta tai pitempien) päivärahojen maksajien ryhmään kuuluvat Alankomaat, Ranska, Norja,⁴⁹ Tanska ja Belgia. Näistä Tanskan maksatusjaksot ovat olleet erittäin pitkiä, 1980-luvun ajan ne lähentelivät yhdeksää vuotta. Sittemmin Tanskan päivärahan maksatusjakso on lyhentynyt. Belgian päivärahoilla ei ole ollut 22 vuoden aikana kattoa ollenkaan, joten tuolloin ne eivät ole täyttäneet päivärahan määritelmän ehtoja ja eivät ole olleet tosiasiaa työttömyysvakuutuspäivärahoja.

Norjassa, Alankomaissa, Suomessa ja Ranskassa päivärahan maksatusjakso on pidentynyt kauden aikana. Italiassa, Itävallassa ja Saksassa se on pysynyt koko ajan samana. Lyhimmät maksatusjaksot ovat olleet Italiassa, Itävallassa ja Isossa-Britanniassa.

Tässä vertailussa on käytetty lukuja, joiden perustana on 40-vuotias työntekijä, joka on maksanut vakuutusmaksuja 20 vuoden ajan (Scruggs 2005b, 4). Tällä on ollut merkitystä mm. Saksan maksatusjakson määrittelyssä. Yleensä on arvioitu, että pitkä päivärahan maksatusjakso lisää ainakin pitkäaikaistyöttömyyttä (Lalive ym. 2006; Meyer 2002, 24–25). Kun muistetaan että Saksassa pitkäaikaistyöttömyys oli korkea, lyhyt maksatusjakso 40-vuotiaiden kohdalla viittaisi päinvastaiseen suuntaan. Pitkäaikaistyöttömyys keskittyy kuitenkin usein iäkkäisiin työntekijöihin ja heille Saksassa maksettiin päivärahaa lähes kolmen vuoden ajan (Hansen 1997, 24; Hansen 1998, 24; Hansen 2002, 29). Erityisesti Ruotsissa lyhyt päivärahajakso esiintyy teorian mukaisesti matalan pitkäaikaistyöttömyyden tason kanssa. Isossa-Britanniassa pitkäaikaistyöttömyyden taso on vaihdellut, mutta on laskenut 1990-luvun alun jälkeen.

Erityisesti Suomen, mutta myös Ruotsin ja ehkä Tanskankin lukuihin on suhtauduttava hieman varauksellisesti, sillä päivärahajakso-oikeuden on saanut uusittua täyttämällä työssäoloehdon, joka on lyhimmillään ollut noin 0,5 vuotta. Tässä mielessä näissä maissa työttömyyspäivärahan kokonaismaksatusjakso voi yltyä (hieman pätkittynä) vanhuuseläkeikänsä asti eli tietyllä tapaa näiden maiden ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahajärjestelmät eivät ole lainkaan työttömyysvakuutusta.⁵⁰

Kolmas merkittävä päivärahajärjestelmän ominaisuus on sen kattavuus. Niin kuin liitteestä 5 nähdään, päivärahajärjestelmien historian alussa niiden kattavuus oli merkittävä ongelma. Mikäli tilanne ei heti korjaantunut, muilla ominaisuuksilla ei ollut enää niin kovin paljon merkitystä, jos koko järjestelmä koski vain pientä osaa työvoimaa. Vaikka asiasta ei olekaan saatavissa aikasarjaa, voidaan todeta, että 12:sta vertailumaassa työttömyysvakuutus on koko vertailujakson ollut pakollista, joten näissä maissa kattavuus on ollut 100 % työvoimasta. Kattavuus on ongelma vain vapaaehtoisen työttömyysvakuutuksen maissa eli Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa.

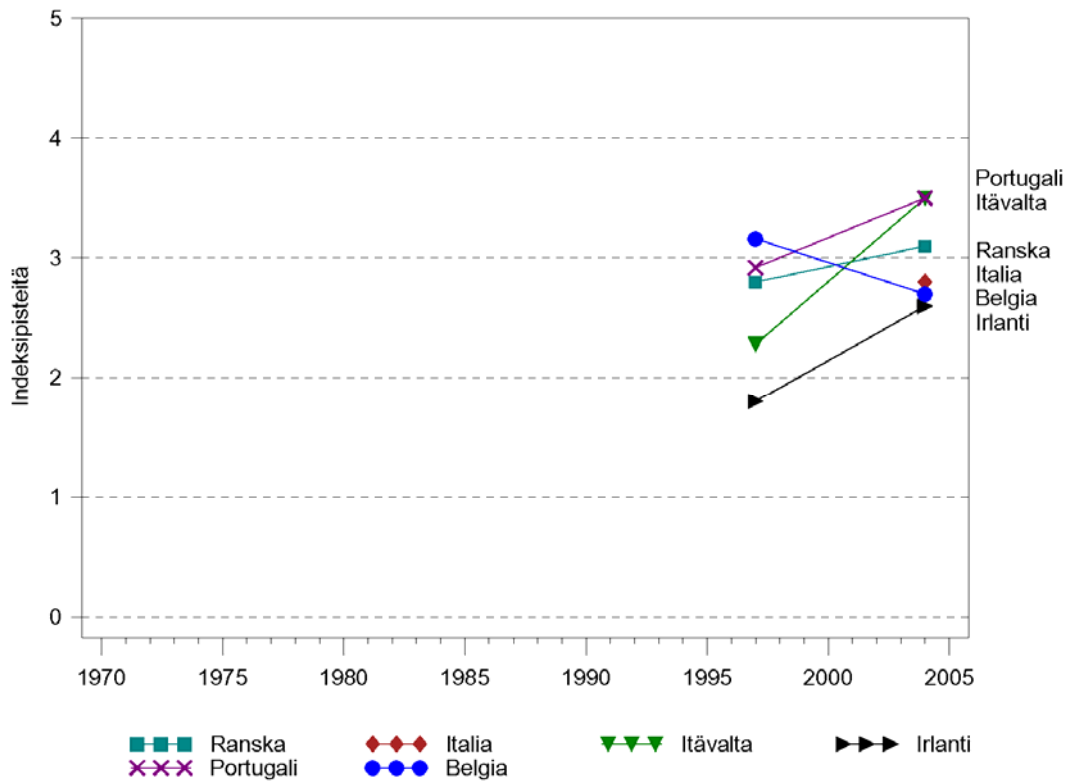
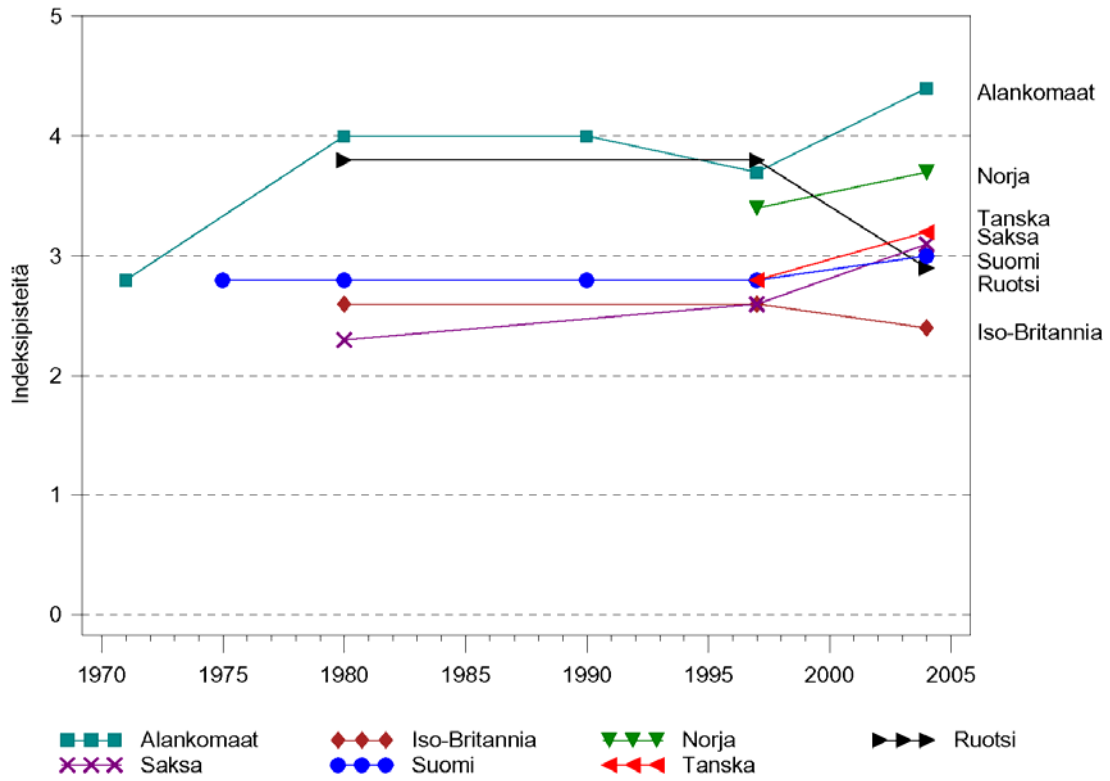
⁴⁹ Norjan vuosien 1985–1997 luvut on korjattu (Kauhanen ja Lilja 2008, 38). Scruggsin tiedostoissa on ilmiesvä virhe. Vuonna 1997 Norjan työttömyyspäivärahan maksatusjakso lyheni 186 viikosta 156 viikkoon. Aiempi maksimijakso muodostui kahdesta 80 viikon jaksosta plus 13 viikon lisäjaksoista. Norjan lukuja kerännyt Mona Klausen lienee tulkinnut, että päivärahoja maksetaan vain yksi 80 viikon jakso.

⁵⁰ Jopa Ruotsin sosiaalidemokraatit sanovat nykyään, että päiväraha pitää ymmärtää kahden työpaikan väliseksi ajaksi maksettavaksi rahaksi. He paheksuvat Ruotsista löytyneitä tapauksia, joissa työttömyysjakso on venynyt käsittämättömän pitkäksi (Hermansson 2008). Esimerkkinä he esittävät norrlandilaisen henkilön, joka oli 18 vuoden ajan ”työtön”. Hän sai aina maksimiajan päivärahaa ja sitten täytti uudelleen työhönsä tukityöllä (beredskapsjobb) ja sai taas oikeuden päivärahaan. Tämä täysin sääntöjen mukainen prosessi jatkui sitten 18 vuoden ajan.

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan saantiehtojen kiristäminen lisää kannustimia työllistyä eli nostaa työllistymisen todennäköisyyttä (Baker ja Rea Jr 1998; Green ja Riddell 1997; Kauhanen ja Lilja 2008, 41; Lalive ym. 2006; Nickell 2002, 16; Røed ja Zhang 2003). Tästä havainnosta päädytään työttömyyspäivärahajärjestelmän neljänteen merkittävään ominaisuuteen: sen hallinnon tiukkuuteen tai anteliaisuuteen. Hallinnon anteliaisuutta tai tiukkuutta voidaan mitata kahdella tavalla: tarkastelemalla päivärahan saamisen ehtoja (työehto, karenssimääräykset jne.) tai arvioimalla työhönpaluun eli työtarjojen hyväksymisen ehtoja ja tarjouksista kieltäytymisen sanktioita. Anteliaisuusindeksejä on saatavissa vain työhönpaluun ehtojen osalta. Päivärahan hallinnon ominaisuuksia on perinteisesti mitattu anteliaisuusindeksillä. Indeksien anteliaisuus-nimi viittaa päivärahajärjestelmän hallinnon anteliaisuuteen. Se ei tarkoita päivärahan anteliasta määrää tai maksatusjakson pituutta. Se tarkoittaa sitä, mitä työtä työttömän pitää ottaa vastaan ja millaisia sanktioita häneen kohdistetaan, jos hän ei ota tarjottua työtä vastaan. Näin indeksi kuvaa työttömyysturvajärjestelmän yhtä keskeisintä ominaisuutta: millä ehdoilla työttömän tulee palata takaisin työhön. Työttömyyspäivärahan tarkoituksena on turvata tai avustaa työttömän toimeentuloa kahden työpaikan väliajalla. Näitä ehtoja mitataan kahdeksalla kysymyksellä, joista muodostetaan kahdeksan osaindeksiä. Varsinainen indeksi on näiden osaindeksien summaindeksi.

Asiasta on tehty aiemmin vain kaksi vertailua (FM 1998; Hasselpflug 2005). Näissä kummassakin käytettiin samaa kyselykaavaketta, joten tulokset ovat vertailukelpoisia. Tässä on tehty kolmas kysely samalla kyselykaavakkeella. Tarkoituksena oli saada tietoja ainakin vuodelta 1980 (kyselystä tarkemmin, ks. liite 1).

Kuvio 19. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksi 13 maassa vuosina 1970–2004 (indeksipisteitä).

Lähde: liitetaulukko 15.

Indeksin muodostamisesta katso tarkemmin liite 1. Indeksi saa pisteitä 1–5, jolloin korkeimmat pisteet merkitsevät tiukkaa systeemiä ja matalat pisteet anteliasta järjestelmää.

Kyselyiden toteutus ei onnistunut erityisen hyvin. Vastauksia tuli kovin vähän. Vuoden 1980 tietoja saatiin vain viidestä maasta, varsinaisia aikasarjoja vain Alankomaista ja Suomesta. Työttömyyspäivärahojen hallinnon kyselyihin vastaaminen on vaikeaa sen vuoksi, että se vaatii todellista asiantuntemusta aiheesta. Hallinnon säännöt eivät ole useinkaan kokonaan koottu lainsäädäntöön, vaan osa on eri viranomaisten hallinto-ohjeissa. Jos aihe ei ole kuvin tuttu, vastaaja jättää helposti kyselyn sikseen vastausten työläyden vuoksi.

Kuvion 19 mukaan Alankomaiden päivarahajärjestelmän hallinto eli päivärahan saamisen ehdot ovat kiristyneet merkittävästi 1970-luvulla ja aivan viime vuosikymmenen aikana. Sen vuoksi se on näiden vertailumaiden hallinnollisesti tiukin järjestelmä. Alankomaiden järjestelmä on ollut tiukin kuudella osa-alueella: työnhakemisen aktiivisuudessa, työn vastaanotossa aktivoinnin aikana, pätevät syyt työstä kieltäytymiseen, sanktiot omasta irtisanoutumisesta, sanktiot työstä kieltäytymisestä ja sanktiot toistamiseen työstä kieltäytymisestä. Alankomaissa työttömän on pitänyt koko jakson ajan osoittaa joka viikko hakeneensa työtä,⁵¹ ja ottaa vastaan työtä aktivointiohjelman aikana.⁵² Päteviä syitä työstä kieltäytymiseen on ollut suhteellisen vähän, itse aiheutettu työttömyys on estänyt päivärahan saamisen kokonaan ja työstä kieltäytymisestä on seurannut päivärahan evääminen kokonaan, kuten tietenkin toistuvasta työstä kieltäytymisestäkin (liite 1, liitetaulukot 7, 8, 11, 12, 13, 14).

Suomen työttömyyspäivarahajärjestelmä on ollut lähes koko ajan kolmanneksi anteliaain eli se on saanut 2,8 indeksipistettä muina vuosina paitsi vuonna 2004 3,0 pistettä (liite 1, liitetaulukko 15). Suomen järjestelmä on anteliaain työnhakemisen aktiivisuus-, ammatillinen liikkuvuus- ja sanktiot työstä kieltäytymisestä -osaindekseissä. 1970-luvulta lähtien Suomessa työttömän työnhakuaktiiviteettia ei ole kontrolloitu millään tapaa. Vertailujakson lopulla asiassa on tapahtunut lievää tiukentumista: työttömän on pitänyt tehdä työnhakusuunnitelma viiden kuukauden työttömyyden jälkeen. Koko jakson ajan suomalaisella työttömällä on ollut ammattisuoja kolmen ensimmäisen työttömyyskuukauden ajan eli hänen ei ole tarvinnut ottaa työttömyyden alussa vastaan työtä, joka ei ole hänen omaa työtään.⁵³ Samoin koko jakson ajan Suomen järjestelmässä työstä kieltäytymisestä on saanut lievät sanktiot: päivärahan maksaminen on keskeytetty vain 6–8 viikon ajaksi.

1980-luvulta lähtien Iso-Britannia ja Saksa ovat olleet hallinnollisesti anteliaampia kuin Suomi päivarahajärjestelmien hallinnon suhteen. Ruotsissa taas on ollut lähes yhtä tiukka päivärahojen hallinto kuin Alankomaissa, mutta viimeisen vuosikymmenen aikana sen linja on merkittävästi lieventynyt.

Viimeisen vuosikymmenen aikana, Ruotsia, Belgiaa ja Isoa-Britanniaa lukuun ottamatta, kaikissa vertailumaissa on tiukennettu päivärahan saamisen ehtoja eli hallinto on konvergoitunut.

Ruotsissa taas päivarahajärjestelmän hallinnon anteliaisuus on lisääntynyt merkittävästi, lähes kokonaisen indeksipisteen verran. Suurimmat helpotukset Ruotsissa tulivat amma-

⁵¹ Poikkeuksena on 1970-luku, jolloin mitään systemaattista työnhaun kontrollia ei ollut (liite 1, liitetaulukko 7).

⁵² Vuosina 1971–1997 aktivointiohjelman ulkopuolisten aktivointietujen aikana työtarjojousia ei ole tarvinnut ottaa vastaan (liite 1, liitetaulukko 8).

⁵³ Myös Suomessa on esitetty työvoiman liikkuvuuden lisäämistä: ”Työttömyysturva voitaisiin evätä, jos työtön kieltäytyy ammatin tai paikkakunnan vaihdosta.” Sixten Korkman kehottaa ottamaan mallia Tanskasta (Kaihlänen 2007).

tillinen liikkuvuus- (5 pisteestä 2 pisteeseen) ja pätevä syy kieltäytyä työstä -osaindeksiin (3 pisteestä 1 pisteeseen). Lisäksi helpotettiin työstä kieltäytymisen ja toistuvasti työstä kieltäytymisen sanktioita (liitetaulukot 7–14). Ruotsin päivärahan saamista helpotettiin siten neljän eri tyyppisen työstä kieltäytymisen osalta. Hallinnon alimmat pisteet eli yksi pistettä Ruotsissa saa työnhakemisen aktiivisuus- ja pätevä syy kieltäytyä työstä -osaindeksit eli Ruotsissa saa päivärahan vaikka ei hakisi lainkaan omatoimisesti työtä (sillä aktiivisuutta ei tarkisteta millään tapaa)⁵⁴ ja siellä voi päteviin syihin vedoten kieltäytyä yhden kerran tarjotusta työstä ilman seuraamuksia. Ruotsin järjestelmän pätevien syiden luettelo on vertailumaiden laajin (Sjöberg 2008).

⁵⁴ Ruotsissa kolmasosaa työnvälityksen tarjoamista töistä ei todellisuudessa haeta, vaikka työnhakija saa samaan aikaan työttömyyspäivärahaa. Työttömät valehtelevat näissä tapauksissa työnvälityksen virkailijoille, että ovat hakeneet tarjottua työtä vaikka eivät ole tehneet mitään asian eteen (Jacobsson 2008d; Thulin 2008b). Ruotsin työnvälitys osoittaa haettavaksi vuosittain 600 000–800 000 vapaata työpaikkaa, joista työnantajien mukanaan noin 30 prosenttia ei tosiasiaa haeta. Korkeasti koulutetut ja 1950-luvulla tai myöhemmin syntyneet ovat ahkerimpia hakemaan töitä. Seuraavassa esimerkkejä syistä, miksi työtön ei ole hakenut työnvälityksen osoittamaa työtä: ”Haluan itse määrätä mitä työtä heen.”, ”En tule toimeen työnvälitysvirkailijan kanssa.”, ”Olen hakenut niin montaa työtä, että en enää jaksa.”, ”Saan perheeltä muita tuloja niin paljon, että minun ei tarvitse hakea työtä.”, ”Työhön on liian pitkä matka.”, ”Työhön on liian kallista matkustaa.”, ”Olen ylipätevä työhön.”, ”Olen alipätevä työhön.”, ”Työ ei sovi koulutukseeni.”, ”Työ ei sovi työkokemukseeni.” ja ”Minulla on osa-aikatyö, jossa viihdyn enkä halua luopua siitä ja mennä vähemmän kiinnostavaan työhön.”.

8 Muutokset työttömyydessä ja työmarkkinainstituutioissa

Seuraavassa työttömyyttä ja työmarkkinainstituutioita tarkastellaan kahdella tapaa. Ensimmäinen poikkileikkauksina vuosina 1970, 1980, 1990 ja 2000 sekä muutostrendeinä vuosina 1970–2000. Nämä tarkastelut toteutetaan yhden muuttujan regressioina. Näin saadaan jonkinlainen yleiskuvan kunkin selittävän muuttujan kehityksestä tarkastelujakson aikana. Toiseksi varsinainen analyysi pyritään tekemään monimuuttuja-aikasarjaregression avulla.⁵⁵

Poikkileikkausanalyysillä pyritään saamaan edes jotain suuntaa antavia tietoja niistä selittävästä muuttujista, jotka eivät puutteellisten aikasarjatietojen vuoksi ole mukana monimuuttujaregressiossa. Näitä muuttujia on kolme: työttömyyspäivärahan hallinnon anteliaisuus, aktiivinen työmarkkinapolitiikka ja työmarkkinasopimusten kattavuus.

Ensimmäiset poikkileikkaushajontakuviot koskevat työttömyyspäivärahan hallinnon anteliaisuusindeksiä. Indeksillä kuvaa sitä, mitä työtä työttömän pitää ottaa vastaan ja millaisia sanktioita häneen kohdistetaan, jos hän ei ota tarjottua työtä vastaan. Indeksillä puutteellisia aikasarjoja on esitelty kuviossa 20. Indeksillä kuvaa työttömyysturvajärjestelmän yhtä keskeistä ominaisuutta: millä ehdoilla työttömän tulee palata takaisin työhön. Sitä voidaan kutsua myös päivärahan saatavuusindeksiksi. Korkeat pisteet merkitsevät tiukkaa systeemiä ja matalat pisteet anteliaista järjestelmää. Kuviossa 20 esitetään yhden muuttujan regression poikkileikkaushajontakuviot. On huomattava, että vuoden 1980 kuviossa on vain viisi havaintoa, mikä on liian vähän.⁵⁶ Regressio näyttäisi olevan lievästi negatiivinen eli tiukat työhönpaluun ehdot saattavat vähentää työttömyyttä. Aiheesta ei ole merkittävästi aiempia tutkimustuloksia.

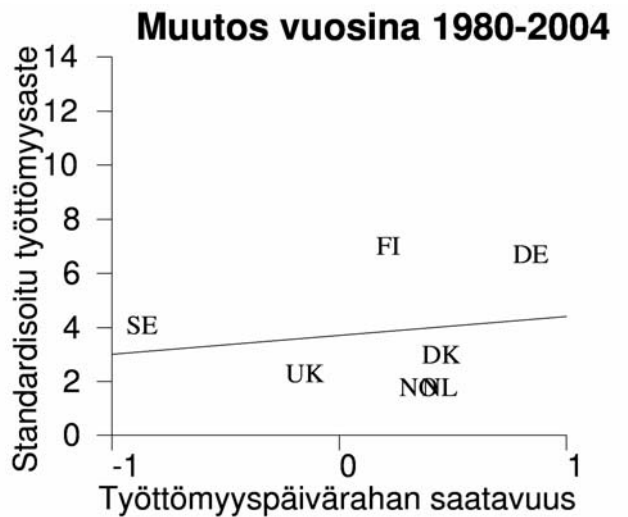
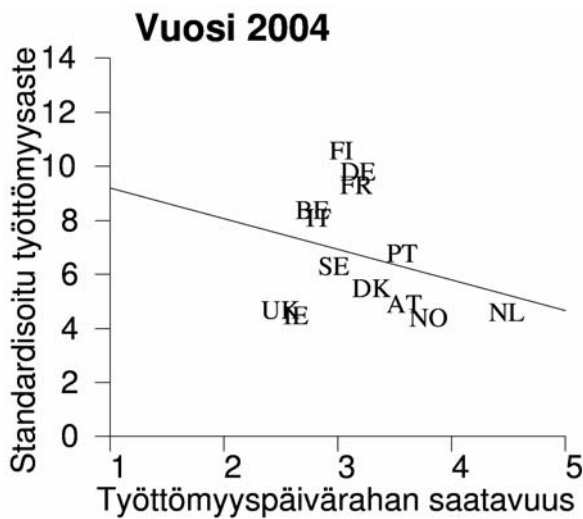
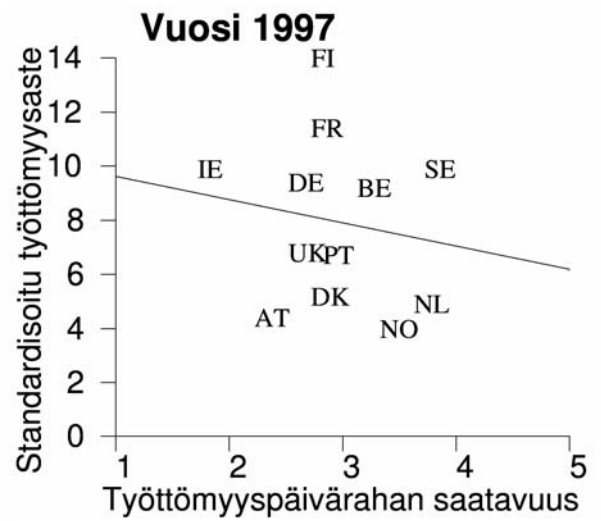
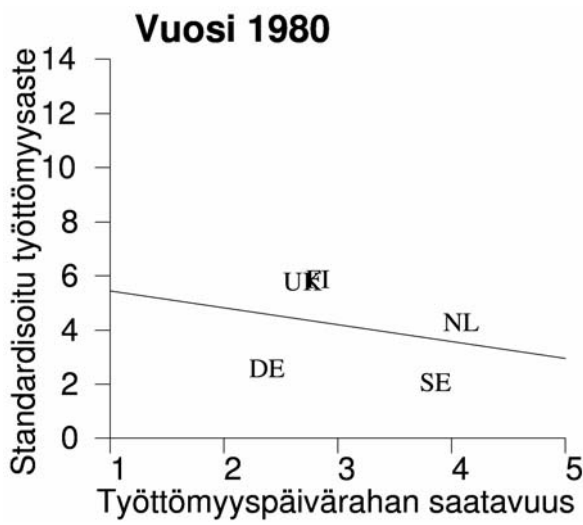
Kuviossa 21 esitellään poikkileikkaushajontoja aktiivisen työmarkkinapolitiikan vaikutuksista työttömyyteen. Laskelmien perustana on indeksi, joka saa arvoja 0–2. Suuret indeksipisteet saadaan anteliaalla aktiivisella työmarkkinapolitiikalla. Poikkileikkaukset ja muutostrendi ilmentävät lievästi positiivista korrelaatiota, joten aktiivisen työmarkkinapolitiikan vaikutukset eivät tämän vertailun mukaan ehkä vähentäisikään työttömyyttä. Aktiivinen työmarkkinapolitiikka saattaa olla täysin tehotonta eikä se loisi pysyviä työpaikkoja. Aiemmissa tutkimuksissa aktiivisen työmarkkinapolitiikan vaikutusten on arvioitu olevan lievästi positiivisia tai negatiivisia tai sitten vaikutuksia ei olla pystytty havaitsemaan ollenkaan. Useimmiten aktiivinen työmarkkinapolitiikka on arvioitu melko tehottomaksi työttömyyden vähentämisen keinoksi (ks. esimerkiksi Boone ja van Ours 2004, 25–6; Hujer ja Caliendo 2000, 20; Kluge 2006, 26; Lind ja Møller 2006, 10–11; Martin 200, 89).

Kuviossa 22 nähdään hajontakuviota työmarkkinasopimusten kattavuudesta. Tämä muuttuja on jäänyt pois aikasarjaregressiosta sen vuoksi, että siitä on tiedot vain viiden vuoden välein. Se on kuitenkin jossain määrin huono selittävä muuttuja aikasarjaregressioon sen vuoksi, että siinä ei esiinny juuri ollenkaan vaihtelua. Kuvion mukaan sen regressiokerroin näyttää olleen ainakin vuosina 1970, 1990 ja 2000 lievästi positiivinen, mikä tarkoittaa sitä, että korkea sopimusten kattavuus saattaa lievästi lisätä työttömyysastetta. Tällöin se toimisi samansuuntaisesti kuin ammattiliittojen jäsenyyden on arvioitu tekevän.

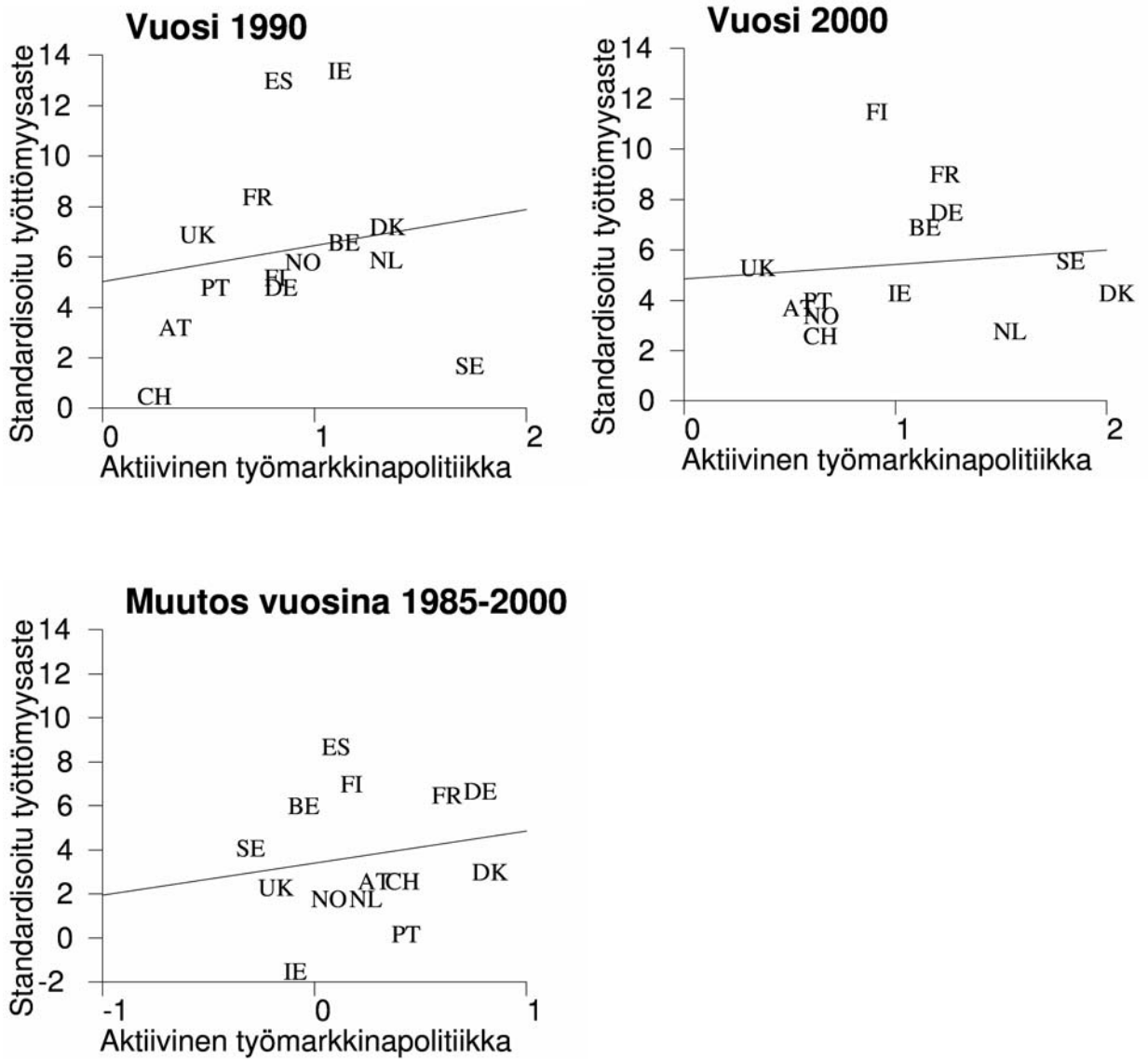
⁵⁵ Regressiolaskelmat on tehty SAS 9.13 proseduurilla TSCSREG (ETS).

⁵⁶ Yleisenä sääntönä pidetään, että havaintoja tulisi olla ainakin 10 (Ebbinghaus 2003, 13–26; Ebbinghaus 2005, 11–20).

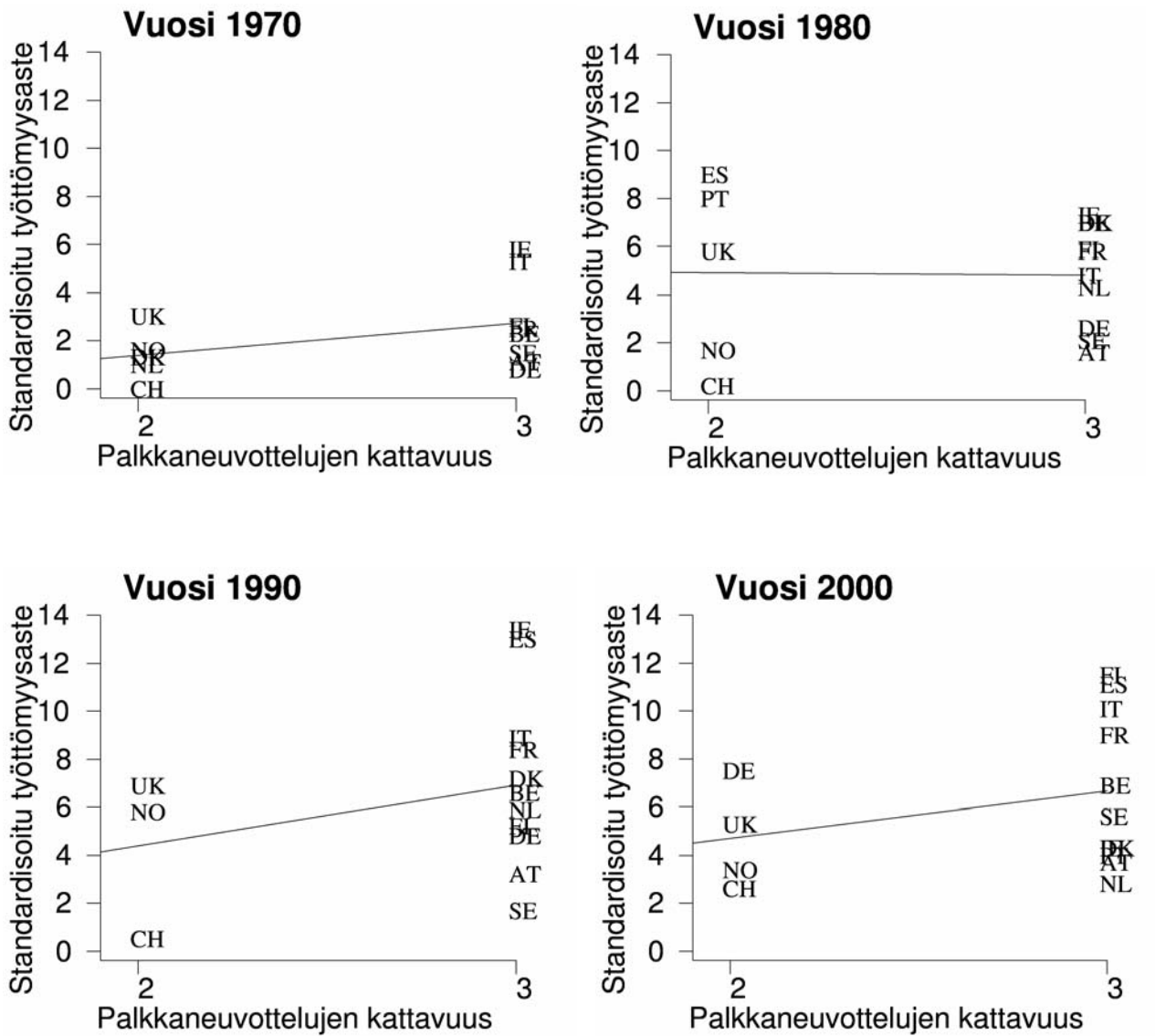
Kuvio 20. Työttömyyspäivärahan saatavuus vs standardoitu työttömyysaste.

Kuvio 21. Aktiivinen työmarkkinapolitiikka vs standardisoitu työttömyysaste.

Kuvio 22. Palkkaneuvottelujen kattavuus vs standardoitu työttömyysaste.

Kuviossa 23 esitetään päivärahan nettokorvausasteen hajontakuvioita. Korvausasteeksi on valittu perheellisen päivärahan korvausaste (ks. kuvio 17). Sitä on pidetty edustavampana kuin yksin asuvan päivärahan vastaavia lukuja.

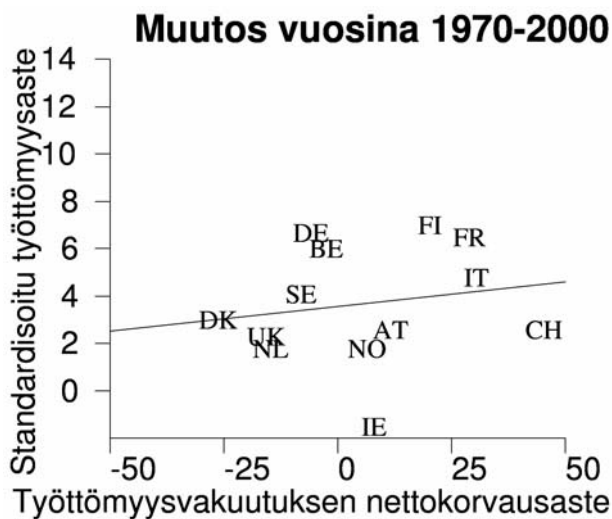
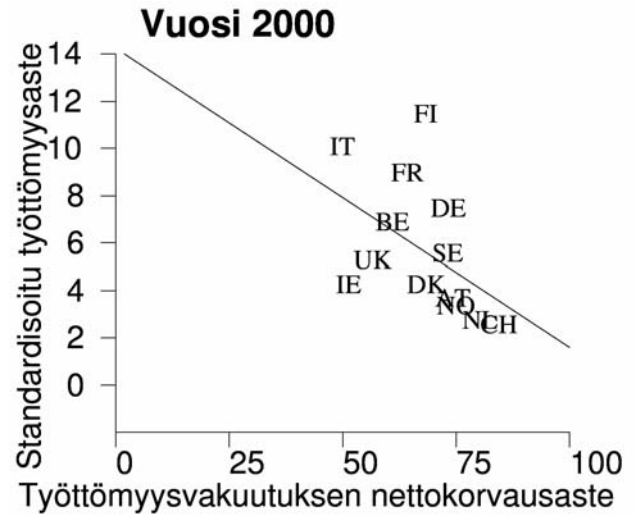
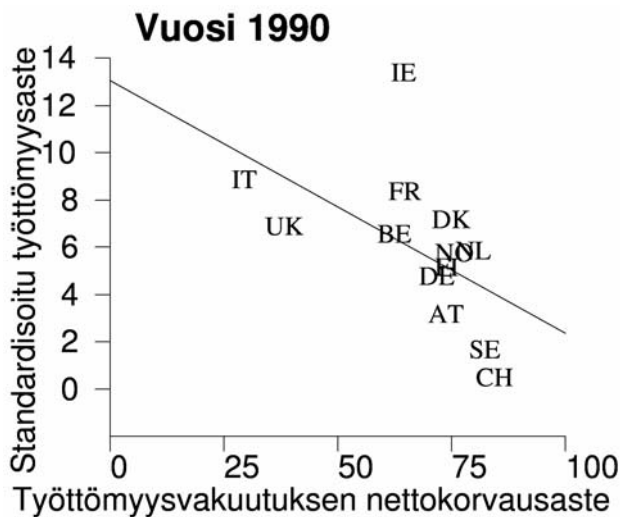
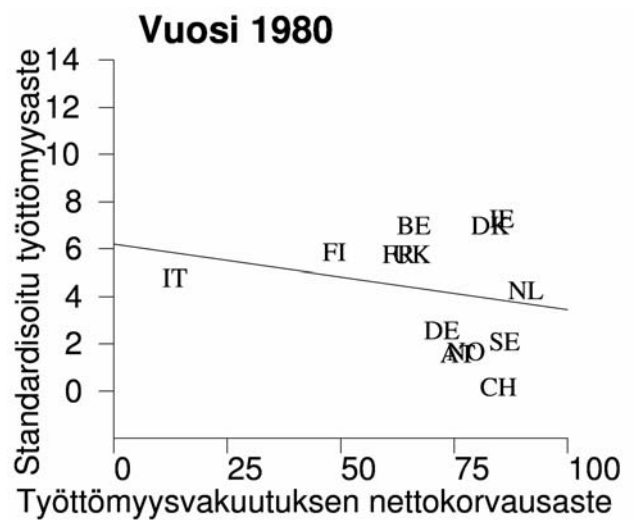
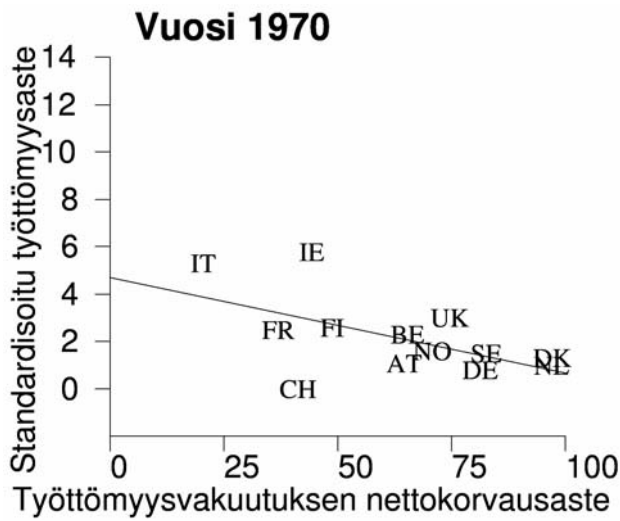
Kuvion 23 hajontakuvioiden mukaan päivärahan nettotason noustessa työttömyys vähenee. Vuosien 1970–2000 muutostrendi on kylläkin positiivinen eli tuon aikavälin päivärahan tason muutos lisäisi lievästi työttömyyttä. Hajontakuviot eivät näyttäisi tukevan yleistä teoriaa, jonka mukaan työttömyyspäivärahan tason kohoaminen lisää työttömyyttä (Boone ja van Ours 2004, 25). On mahdollista, että perheellisten työttömyyspäivärahojen nettokorvausaste ei olekaan edustava indikaattori kuvaamaan työttömien päivärahan todellista tasoa. Aiemmissä tutkimuksissa on säännönmukaisesti käytetty bruttopäivärahojen tasoja, mikä ei ainakaan kuvaa totuudenmukaisesti päivärahojen tasoa. Yleisimmin on käytetty OECD:n tekemiä bruttokorvausasteita. Päivärahojen nettotasosta ei edes ole muita pitkiä aikasarjoja kuin tässä käytetty Scruggsin sarjat ja ne on tehty 2000-luvulla.

Keynesiläisyyden kulta-aikana, 1950- ja 1960-luvuilla, ajateltiin, että antelias työttömyyspäivarahajärjestelmä voi lisätä talouden tehokkuutta. On huomattava, että teollistuneissa maissa vallitsi tuolloin lähes täystyöllisyys eikä työttömyys ollut missään maassa suuri ongelma. 1970-luvun puolivälin jälkeen tämän suuntainen ajattelu on kadonnut ja työttömyysturvajärjestelmien anteliaisuutta on alettu pitää yhtenä merkittävänä ellei merkittävimpänä tekijänä, joka lisää työttömyyttä. Yleensä arvioidaan, että antelias työttömyysvakuutusjärjestelmä lisää työttömyyttä neljällä tapaa (Blanchard ja Wolfers 2000, C12; Lalive ym. 2006; Sjöberg 2008b, 74–75). Ensinnäkin antelias työttömyysturvajärjestelmä antaa työttömälle mahdollisuuden valita työtarjouksien välillä ja voi täten ehkäistä työnhakijoiden tehokkuutta palata työmarkkinoille. Toiseksi antelias päivarahajärjestelmä voi vähentää työttömyyden pelkoa ja siten lisätä ammattiliittojen ja työntekijöiden paineita ajaa palkkojen korotuksia. Kolmanneksi antelias päivarahajärjestelmä saattaa lisätä työntekijöiden todennäköisyyttä siirtyä työttömäksi. Tämä voi ilmetä esimerkiksi siten että antelias järjestelmä saattaa houkuttaa työntekijöitä irtisanoutumaan työstään johon he jostain syystä ovat tyytymättömiä. Neljänneksi anteliaan järjestelmän kustannukset lisäävät työvoimakustannuksia, heikentävät työnantajien halukkuutta palkata työvoimaa ja sitä kautta vaikuttavat työllisyyteen.⁵⁷ Antelias järjestelmä saattaa siten vaikuttaa työttömyyden lisääntymiseen alentamalla työn hakemisen tai lisäämällä työvoimasta poistumisen intensiteettiä ja vaikuttamalla kohonneiden työvoimakustannusten kautta kokonaistyöllisyyteen alentavasti.

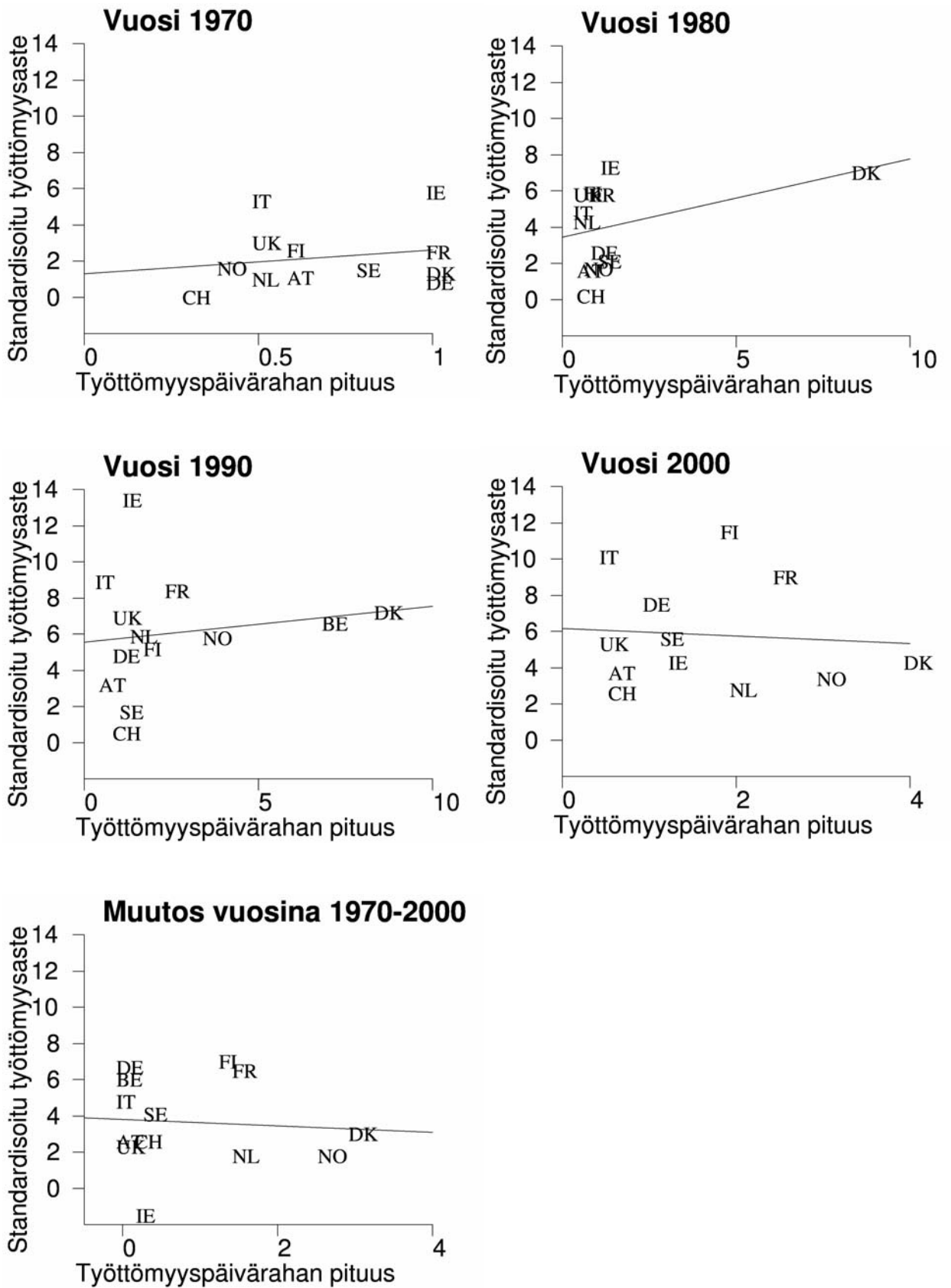
Toinen merkittävä päivarahajärjestelmän ominaisuus on päivärahan maksatusjakson pituus. Kuviossa 24 esitetään työttömyyspäivärahojen pituuksien hajontakuvioita. Hajontakuvioiden mukaan päivärahan pituudella ja työttömyydellä on lievästi positiivinen korrelaatio. Tämän mukaan päivärahan pituus saattaisi lisätä työttömyyttä. Hajontakuviot ovat lievästi samansuuntaisia aiempien arvioiden kanssa, mutta ei yhtä vahvasti kuin aiemmat tutkimustulokset. Joidenkin tutkimusten mukaan päivärahan pituus on merkittävämpi politiikkaparametri kuin päivärahan taso kun tarkastellaan vaikutuksia työnhakukäytökseen ja työttömyyden kestoa. Pitkä maksatusjakso mahdollistaa pitkän työstä poissaolon (Baker ja Rea Jr 1998; Green ja Riddell 1997; Lalive ym. 2006; Røed ja Zhang 2003).

⁵⁷ Anteliaan työttömyysturvajärjestelmän vaikutuksista työttömyysasteeseen ja sen kritiikistä ks. Sjöberg 2008b, 76–82.

Kuvio 23. Työttömyyspäivärahan nettokorvausaste vs standardisoitu työttömyysaste.

Kuvio 24. Työttömyyspäivärahan pituus vs standardisoitu työttömyysaste.

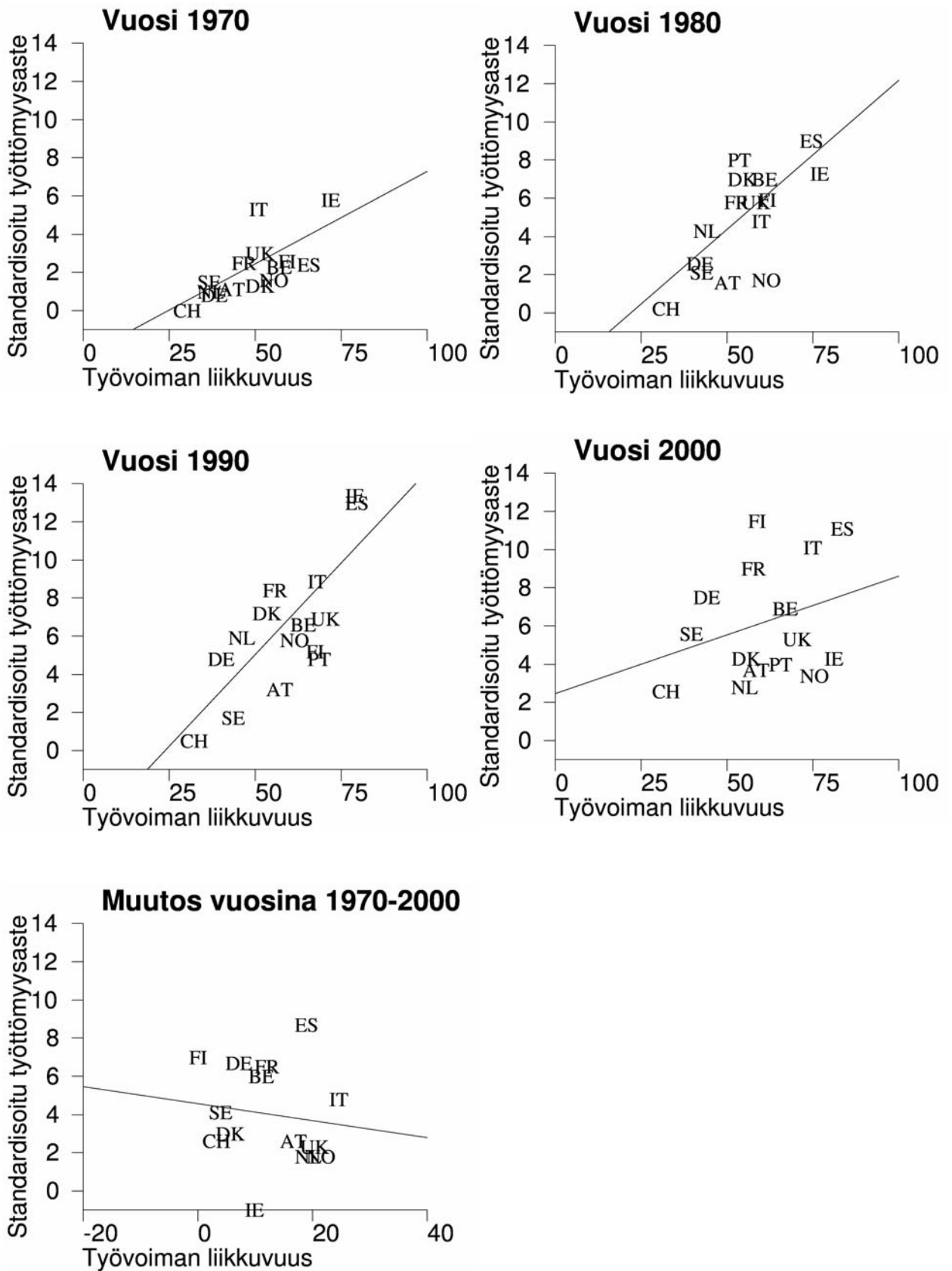
Omistusasuntopolitiikka ja sitä kautta työvoiman alueellinen liikkuvuus muodostaa yhteiskunnallisen työmarkkinainstituution (Adnett 1996, 153–154; de Graaff ja van Leuvensteijn 2007, 3, 7, 9, 11–13; van Leuvensteijn ja Koning 2000, 6–8, 16–17; van Leuvensteijn ja Koning 2004, 3–9, Oswald 1996, 14–32; Oswald 1999, 4–7). Teesin mukaan omistusasuntojen omistajat ovat hitaita muuttamaan jouduttuaan työttömäksi. Asiaan vaikuttaa eri paikkakunnilla olevien asuntojen hintaerot, asunnon myynti- ja muuttokulut. Oswaldin tuloksia tukevat makrotason tutkimukset,⁵⁸ mutta ei mikrotason tutkimukset. Oswaldin tulokset eivät kaikilta osin ole luotettavia eikä niistä pitäisi tehdä niin pitkälle meneviä johtopäätöksiä kuin Oswald tekee (ks. tarkemmin liite 8.). Teoriaa omistusasumisen vaikutuksista työvoiman liikkuvuuteen ja sitä kautta työttömyyteen ovat kehittäneet Green ja Henderschott (Green ja Henderschott 2001). Esimerkiksi Suomen SAK:n ekonomistit pitävät selvänä, että omistusasuminen heikentää työvoiman liikkuvuutta ja sitä kautta lisää työttömyyttä (Boldt ja Laine 2001, 45).

Teorioista riippumatta yleisesti ollaan sitä mieltä, että runsas omistusasuntokanta ehkäisee työvoiman alueellista liikkuvuutta, koska kaikissa maissa asuntojen hinnat ovat korkeimmillaan muuttovoittoisilla paikkakunnilla eikä muuttotappiopaikkakuntien asuntojen myyntihinnoilla saa ostettua asuntoa sieltä mistä saisi todennäköisimmin työtä. Valtion tukitoimet ovat tärkeimmät tekijät, jotka muovaavat asuntopolitiikkaa, joten valtio vaikuttaa aktiivisesti työvoiman alueelliseen liikkuvuuteen. Asiaan vaikuttaa kyllä myös kulttuurilliset ja työllisten omat asenteet.

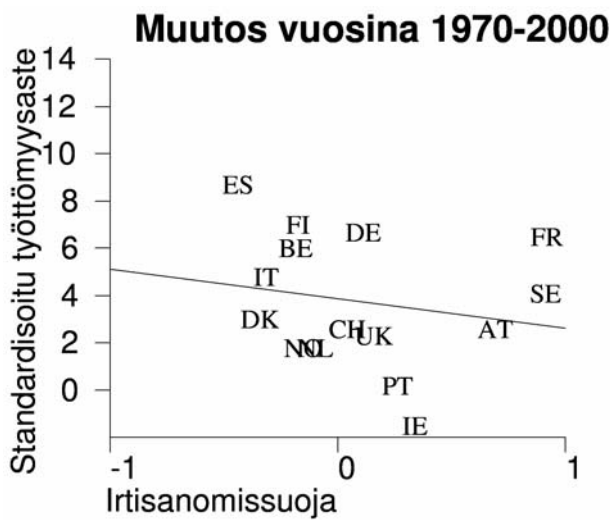
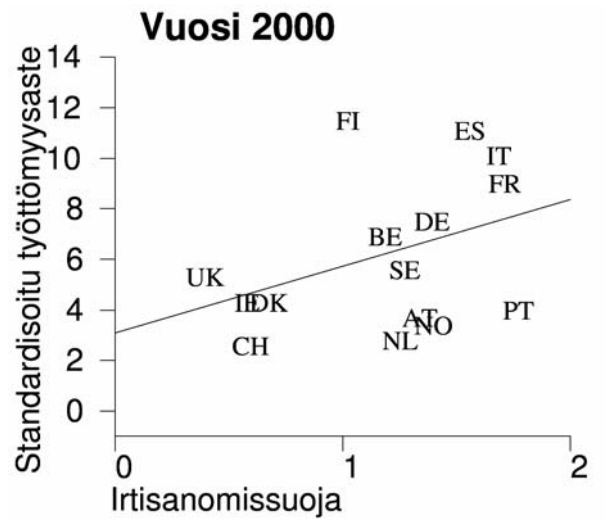
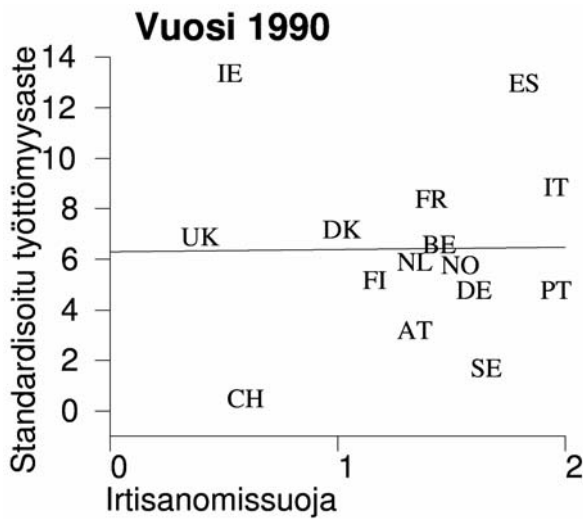
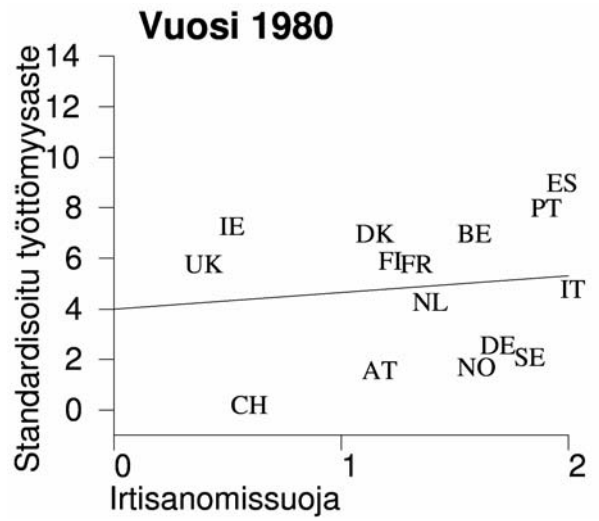
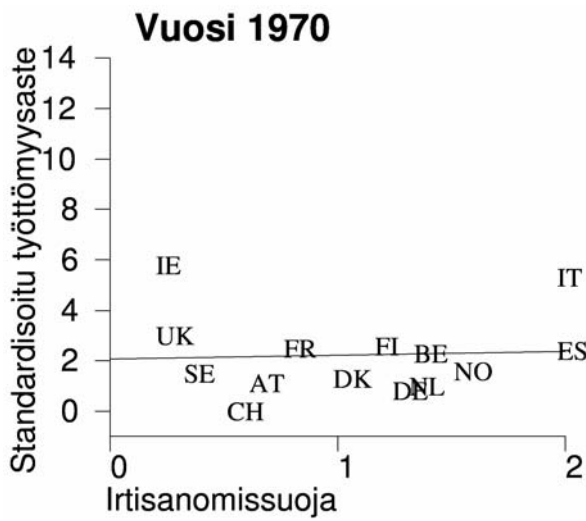
Kuvion 25 mukaan omistusasuntopolitiikka korreloi työttömyyden kanssa kuten Oswaldin aiemmassa tutkimuksessa. Poikkeuksen muodostaa kuitenkin vuosien 1970–2000 muutos: korrelaatio on yllättäen negatiivinen. Poikkileikkaushajonnoista voisi tehdä samat johtopäätökset kuin Oswald: omistusasuminen vaikuttaa työmarkkinainstituutioista eniten työttömyyteen. Kun otetaan huomioon liitteessä 8 esitetty Oswaldin kritiikki, tässä voidaan vain todeta, että omistusasumisen korrelaatio työttömyyden kanssa on vain suuntaa antava.

⁵⁸ Esimerkiksi van Leuvensteijnin ja Koningin mukaan työssä olevat omistusasunnossa asuvat muuttavat haluttomammin kuin vuokralla asuvat (van Leuvensteijn ja Koning 2000, 16–17).

Kuvio 25. Työvoiman liikkuvuus vs standardisoitu työttömyysaste.

Kuvio 26. Irtisanomissuoja vs standardisoitu työttömyysaste.

Irtisanomissuoja on myös yhteiskunnan luoma työmarkkinainstituutio. Sen tasoa esitetään useimmiten indeksillä, jossa alhaiset pisteet ilmentävät huonoa irtisanomissuojaa ja korkeat pisteet hyvää. Kuviossa 26 esitetyt hajontakuviot perustuvat tällaiseen indeksiin. Hajontakuvioiden mukaan korrelaatio on lievästi positiivinen ja vuoden 2000 korrelaatio selvästi positiivinen. Hyvä tai tiukka irtisanomissuoja näyttäisi siten lisäävän työttömyyttä. Tulos on samansuuntainen aiempien tulosten kanssa. Yleensä ajatellaan että tiukka työsuhteen säätely lisää tai ainakin pitkittää työttömyyttä (Blanchard ja Wolfers 2000, C12–C13).

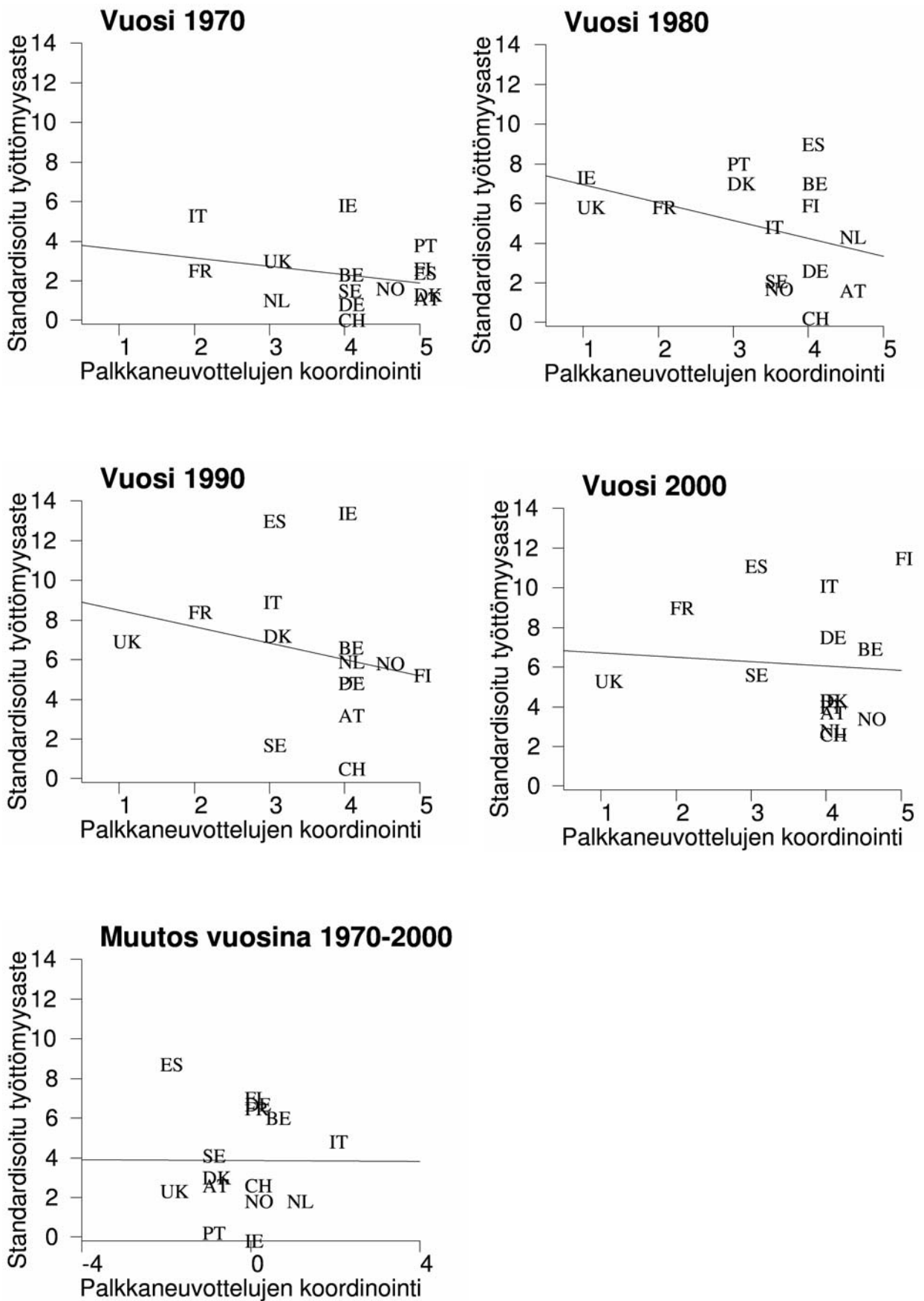
Lopuksi on vielä kolme suoraan ammattiliittoihin liittyvää muuttujaa. Ensinnäkin palkkaneuvottelujen koordinointi ja keskittyneisyys sekä ammattiliittojen jäsenyys.

Kuviossa 27 esitetään palkkaneuvottelujen koordinointia ilmentäviä hajontakuvioita. Koordinointi näyttäisi korreloivan lievän negatiivisesti työttömyyteen eli korkea koordinointiaste saattaisi vähentää työttömyyttä.

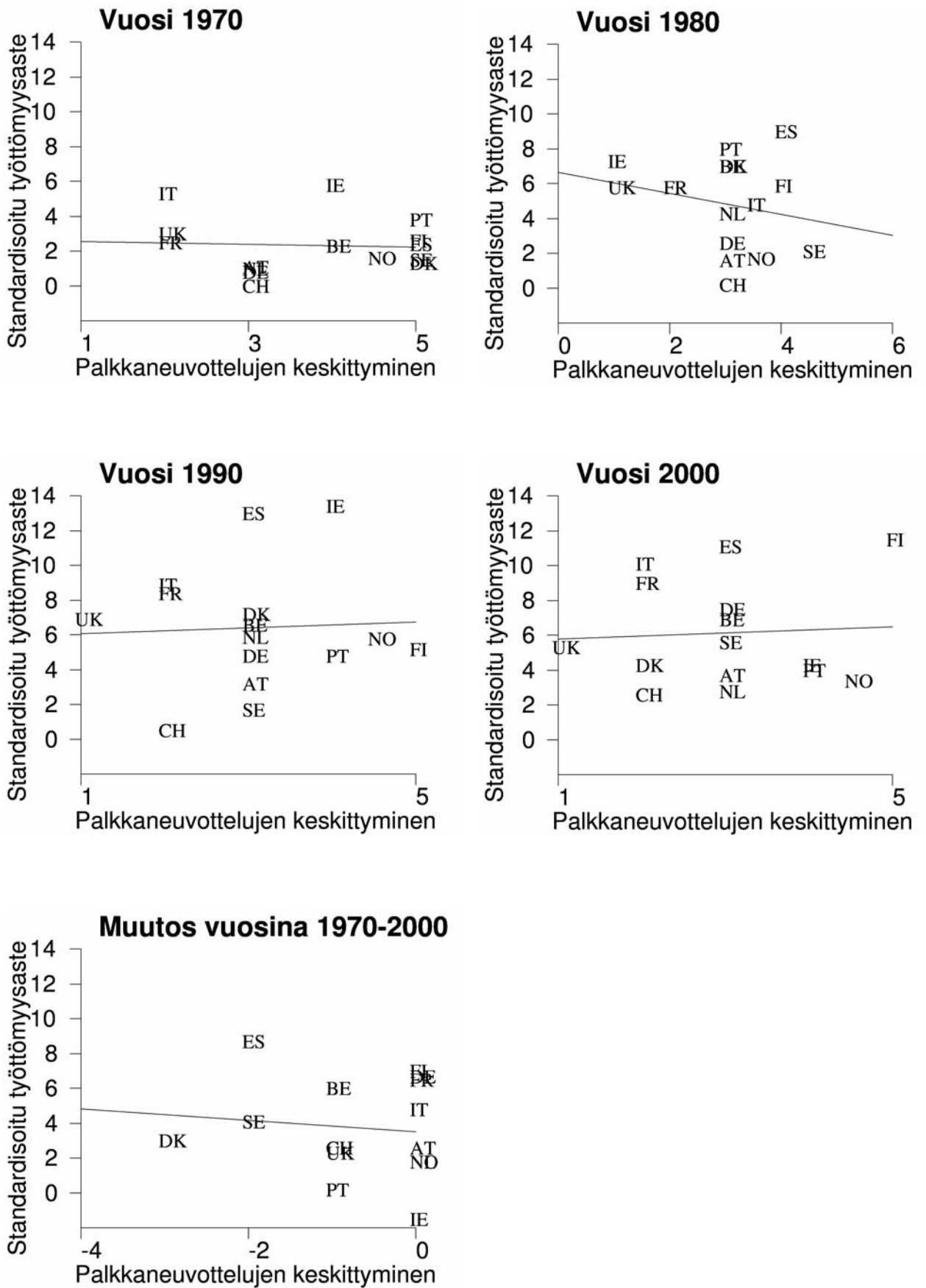
Kuvion 28 mukaan palkkaneuvottelujen keskittyneisyys saattaisi olla lievästi negatiivisesti tai positiivisesti korreloitunut työttömyyteen.

Kuvion 29 mukaan ammattiliittojen jäsenyys korreloi lievästi poikkileikkauksiin, mutta muutos vuosina 1970–2000 puolestaan korreloi voimakkaasti ja positiivisesti työttömyyden muutokseen. Muutoskorrelaatio on samansuuntainen aiempien tulosten kanssa. Ammattiliittojen jäsenyysasteen nousu lisää työvoimakuluja ja sitä kautta työttömyyttä (Boone ja van Ours 2004, 25).

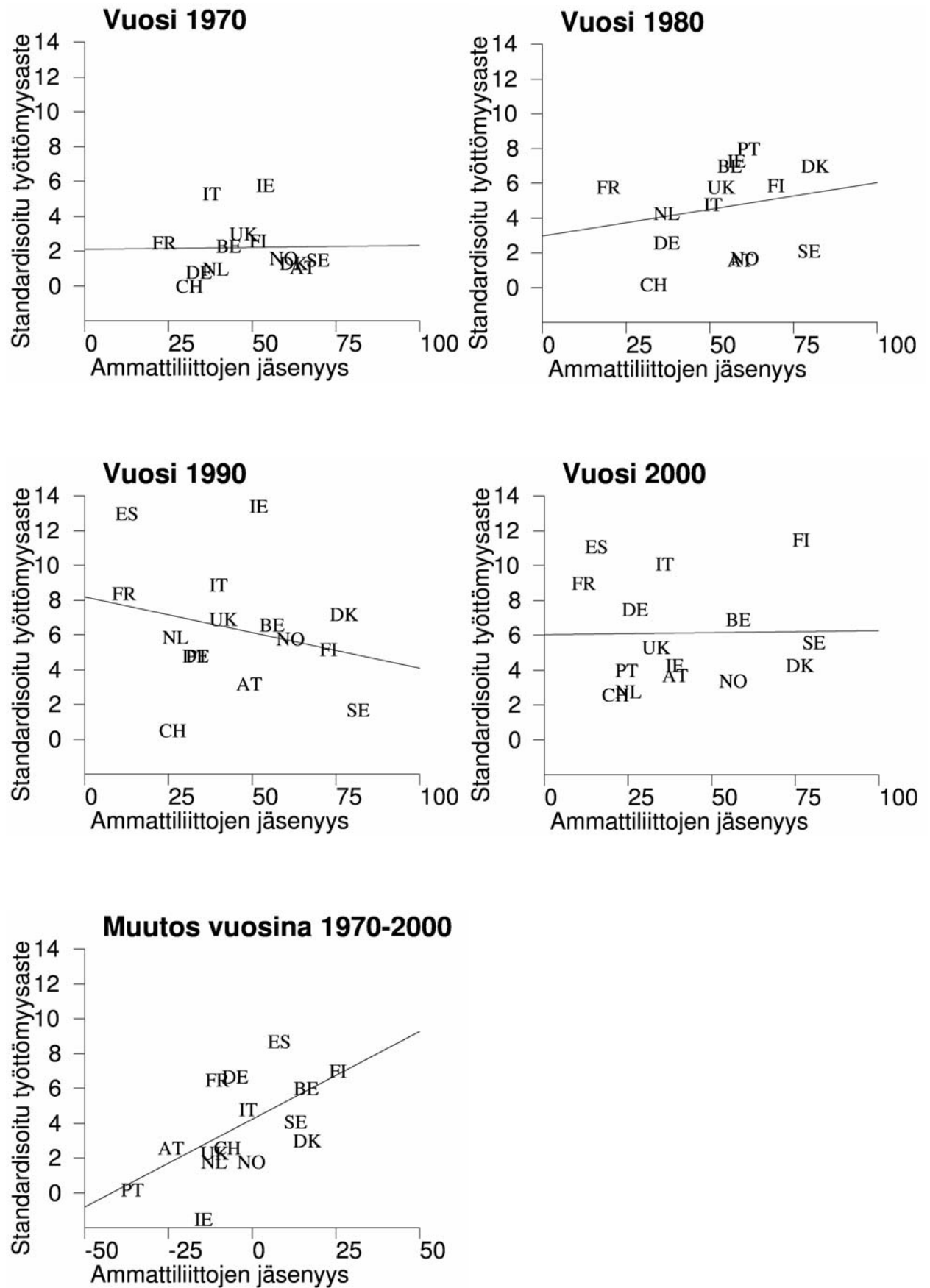
Kuvio 27. Palkkaneuvottelujen koordinointi vs standardisoitu työttömyysaste.

Kuvio 28. Palkkaneuvottelujen keskittyminen vs standardisoitu työttömyysaste.

Kuvio 29. Ammattiliittojen jäsenyys vs standardisoitu työttömyysaste.

Lopuksi työmarkkinainstituutioiden yhteyttä työttömyyteen testataan monimuuttuja-aikasarjaregressiolla.⁵⁹ Puutteellisten aikasarjatietojen vuoksi analyysin ulkopuolelle jää kolme työmarkkinainstituutiota: työttömyyspäivärahan saatavuus eli päivärahan hallinnon anteliaisuus, aktiivinen työmarkkinapolitiikka ja työmarkkinasopimusten kattavuus. Samasta syystä kaksi maata, Espanja ja Portugali jäävät pois, joten malleissa on mukana vain 13 maata. Regressiossa on mukana seitsemän työmarkkinainstituutiota selittävänä muuttujana. Regression tulokset käyvät ilmi taulukosta 2 ja tarkemmat tiedot saa liitteestä 2. Analyysissä on kaksi yksinkertaista mallia; malli 1, jossa on mukana kaikki seitsemän työmarkkinainstituutiota ja malli 2, jossa on neljä selittävää muuttujaa ja johon on päädytty alenevan askeltavan regression menetelmällä.

Taulukko 2. Regressio: työmarkkinainstituutioiden vaikutus työttömyyteen vuosina 1970–2000.

	Malli 1	Malli 2
Päivärahan taso	0.040***	0,039***
Järjestäytymisaste	0,091***	0,072***
Irtisanomissuoja	-1,558	-1,189
Palkkasop. koordinointi	-0,845***	-0,611***
Päivärahan maksatusjakso	-0,058	
Työvoiman liikkuvuus	0.004	
Palkkasop. keskittyneisyys	0.356	
Havainnot	364	388
Maita	13	13
Aikasarjojen pituus	31	31
R ²	0,122	0,104

* = 0,01 < p < 0,05

** = 0,001 < p < 0,01

*** = p < 0,001

Tämän regressioanalyysin mukaan työmarkkinainstituutioilla näyttäisi olevan vain heikko yhteys työttömyyteen. Molemmat mallit selittävät vain hieman yli 10 % tarkastelujakson aikana tapahtuneesta työttömyyden vaihtelusta. Tilastollisesti erittäin merkittäviä selittäjiä ovat työntekijöiden järjestäytymisaste ja päivärahan taso. Palkkasopimusten koordinaatiolla on negatiivinen vaikutus työttömyyteen.

Regressiosta jäi pois kaksi maata, Espanja ja Portugali, joista Espanja on yksi kolmesta erittäin korkean työttömyysasteen vertailumaasta. Tällä on saattanut olla vaikutusta tuloksiin.

Nämä tulokset ovat vain lievästi samansuuntaisia kuin aiemmat tulokset. Useiden tutkimusten mukaan korkeaan työttömyysasteeseen vaikuttavat merkittävästi työmarkkinainstituutiot, ainakin sellaiset kuten keskitetty/koordinoitu neuvottelujärjestelmä, työlaainsäädäntö (työlainsäädäntö, työsuhteen säätely ja suojele) ja työttömyyspäivärahat (korvausaste) (Howell ja Huebler 2005, 35; OECD 1999, 71).

⁵⁹ Regressiolaskelmat on tehty SAS 9.13 proseduurilla TSCSREG (ETS).

Ainakin yhdessä tutkimuksessa päädytään hyvin korkeaan selitysasteeseen. Nickellin työryhmän mukaan muutokset työmarkkinainstituutioissa vuosina 1960–1995 selittää 55 % tuon ajan työttömyyden noususta Euroopassa (Nickell ym. 2002, 17, 19, 25–33). Työryhmän data oli viisivuotiskeskisarvoina, mikä on vähentänyt informaatiota merkittävästi. Työryhmä ei myöskään esitellyt regressiotaan millään tapaa, joten tuloksiin jää epävarmuutta.

9 Yhteenveto

Tässä tutkimuksessa oli tarkoitus tehdä vertailuja kolmella tasolla. Ensin eri maiden työttömyyden ja työmarkkinainstituutioiden ominaisuuksia vertaillaan deskriptiivisen aineiston perusteella. Seuraavaksi työttömyyden yhteyttä työmarkkinainstituutioihin analysoidaan yhden muuttujan poikkileikkausregressioilla. Lopuksi työmarkkinainstituutioiden yhteyttä työttömyyteen eritellään monimuuttuja-aikasarjaregressiolla.

Ensimmäisenä vertailtiin työttömyyttä ja sen ominaisuuksia.

Itse työttömyyttä kuvataan parhaiten standardisoidulla työttömyysasteella. Vaikka Euroopan maiden työttömyys USA:han verrattuna on kokonaisuudessaan korkea, tämän projektin vertailumaiden joukosta erottuu kaksi erityisryhmää. Suomi, Espanja ja Irlanti lukeutuivat korkean työttömyyden maihin, joissa työttömyysaste oli pitkään yli 10 prosenttiyksikön. Näistä maista Suomella oli lyhytaikaisesti korkein työttömyysaste. Näille kolmelle maalle työttömyys on ollut todella suuri ongelma: korkea työttömyysaste on vaivannut Espanjaa 24 vuotta, Irlantia 15 vuotta ja Suomea 14 vuotta. Suomi on kuullut tähän joukkoon vasta kun työttömyystilastot on oikaistu siten, että työttömiksi on luettu myös ”työttömyyseläkeläiset”. Toisen erityisryhmän muodostavat Sveitsi ja Itävalta, joissa työttömyysaste on ollut hyvin alhaista. Paras työllisyystilanne on ollut Sveitsissä, jossa työttömyysaste on pysytellyt koko vertailujakson ajan alle 5 prosenttiyksikön. Lähes yhtä hyvä tilanne on ollut Itävallassa, jossa vain vuonna 2005 on ollut yli 5 %:n työttömyysaste.

Työttömyyden osajoukoista tarkasteltiin ensin pitkäaikaistyttömiä. Norjassa ja Ruotsissa pitkäaikaistyttömyys ei ole ollut ongelma. Mutta se on muodostunut merkittäväksi ongelmaksi lähes koko vertailujakson ajaksi ainakin Belgiassa, Italiassa, Irlannissa, Espanjassa, Saksassa, Portugalissa ja Alankomaissa. Näissä maissa työttömistä on ainakin jossain vaiheessa ollut yli 50 % pitkäaikaistyttömiä. Suomi jää tästä joukosta täpärästi, sillä vuonna 1987 Suomen pitkäaikaistyttömien osuus kokonaistyöttömyydestä oli 48 %. Todellinen ongelma pitkäaikaistyttömyys on ollut Belgiassa, jossa vuonna 1988 kaikista työttömistä oli yli 76 % pitkäaikaistyttömiä. 1990-luvun alku näyttää olleen kaikissa maissa pitkäaikaistyttömyyden nousun kautta. Suomi sijoittui vertailumaiden keskikastiin vaikka 1990-luvun alussa pitkäaikaistyttömien määrä nousi jyrkästi.

Toisessa työttömyyden osassa, nuorisotyöttömyydessä, vertailumaista erottuivat Norja ja Saksa. Saksassa nuorisotyöttömyys ei ole koko tarkastelujakson aikana ollut merkittävä ongelma. 1980-luvun lopulta lähtien Saksan nuorisotyöttömyysaste on pysynyt alle 20 prosentin. Norjassa nuorisotyöttömyys puolestaan on ollut koko tarkastelujakson ajan merkittävä ongelma. 1970-luvun alussa Norjan työttömistä lähes 70 prosenttia oli nuoria. Yhteiskunnallistan katastrofia ei kuitenkaan päässyt tapahtumaan, sillä Norjan kokonaistyöttömyysaste tuolloin oli vain noin kahden prosenttiyksikön luokkaa. 1990-luvun alussa Norjan työttömyysaste ja sitä myötä nuorten työttömyys kasvoi todelliseksi ongelmaksi, sillä työttömistä oli vielä lähes puolet nuoria. Kun samaan aikaan myös pitkäaikaistyttömien osuus oli korkeimmillaan, voidaan päätellä, että tuolloin Norjan nuorista suuri osa saattoi olla myös pitkäaikaisesti työttömiä ja siten vaarassa syrjäytyä. Tarkastelujakson lopulla tilanne hieman korjautui, sillä sekä kokonais- että nuorisotyöttömyysaste laskivat Norjassa.

Norjan ohella nuorten työttömyys on ollut ongelma ainakin Italiassa, Portugalissa ja Espanjassa. Näissä maissa työttömistä oli nuoria yli 40 % 1990-luvun alkuun asti. Muiden vertailumaiden nuorisotyöttömyysaste on ollut 30 %:n molemmin puolin. 1970-luvulla Suomen työttömistä on ollut yli 30 % nuoria.

Kolmantena työttömyyden osana tarkasteltiin luonnollista työttömyyttä eli NAIRUa. Se on työttömyysaste, joka ei lisää inflaatiota. Luonnollinen työttömyysaste (NAIRU) on ollut erittäin korkealla (yli 10 %) Irlannissa, Espanjassa, Suomessa, ja Ranskassa. Sveitsissä, Saksassa, Itävallassa, Ruotsissa ja Norjassa NAIRU on ollut hyvin matalalla tasolla eli alle kahden prosenttiyksikön. Sveitsissä NAIRU on ollut koko tarkastelujakson ajan alle kolmen prosenttiyksikön.

Normaalisti NAIRU jää alle työttömyysasteen, mikä ilmentää sitä, että erotus on se liikumavara, millä työttömyyden torjunta voi toimia ilman että lisätään inflaatiota. Joissakin vertailumaissa luonnollinen työttömyys on ollut pitkiäkin aikoja korkeampi kuin normaali työttömyysaste. Pisimpään NAIRU on ollut yli kokonaistyöttömyysasteen Itävallassa: 25 vuotta. Yli 10 vuotta NAIRU on ollut yli kokonaistyöttömyysasteen Alankomaissa, Norjassa, Tanskassa, Irlannissa ja Ranskassa. Tämä pitäisi olla mahdotonta tai sitten työttömyyden torjunnalla on aiheutettu inflaatiota tai NAIRU-estimaattorit ovat olleet huonosti laskettavissa. Kaikkien vertailumaiden luonnollista työttömyyttä ilmentävä NAIRU-indikaattori on ollut joitakin vuosia yli kokonaistyöttömyysasteen.

Jotta nähtäisiin, onko työttömyyden torjuntatoimilla aiheutettu inflaatiota, laskettiin inflaation ja NAIRUn erotuksen hajontakuvioita poikkileikkausvuosille. Kuvissa havaittavat korrelaatiot olivat positiivisia, joten niiden mukaan työttömyyden torjunta olisi aiheuttanut inflaatiota. Korrelaatioiden olisi pitänyt olla negatiivisia. Hajontakuvioista ei voi kuitenkaan vetää mitään kausaalipäätelmiä, sillä määritelmän mukaan vain NAIRU-tasoa matalampi työttömyysaste voi aiheuttaa inflaatiota ja näissä laskelmissa ei ole otettu huomioon todellisen työttömyysasteen ja NAIRUn erotuksen positiivisuutta tai negatiivisuutta.

Aikasarjaregression mukaan NAIRU selittää vain alle kaksi prosenttiyksikköä inflaatiota, joten yksinkertaisella aikasarjaregressiolla kausaalisuhte ei selviä.

Onko työttömyyttä alentavilla toimilla aiheutettu inflaatiota, vaatisi monimutkaisempaa mallintamista ja lisää selittäviä muuttujia (myös sellaisia, jotka on kohdennettu työttömyyden alentamiseen ja jotka mahdollisesti aiheuttavat inflaatiota) ja sen huomioon ottamista, että NAIRU on joskus suurempi kuin tosiasiallinen työttömyysaste.

Neljäs merkittävä asia, joka liittyy työttömyyteen, on työllisyysaste. Työllisyysasteella tarkoitetaan 15–64-vuotiaiden työllisten prosentiosuutta saman ikäisestä väestöstä. Työllisyysaste ilmentää työvoiman käyttöastetta.

Työvoima on ollut tehokkaimmin käytössä Sveitsissä, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Isossa-Britanniassa ja Alankomaissa. Näissä maissa työllisyysaste ylitti vuonna 2005 70 %:n rajan. Suomikin on ylittänyt 70 %:n rajan vuosina 1973–1975 ja 1980–1990, mutta sittemmin työllisyysaste on laskenut merkittävästi. Heikoimmin työvoimaansa on käyttänyt koko vertailujakson ajan Italia, Belgia ja Ranska.

Työllisyysasteellakin mitattuna Suomen työvoiman käyttöaste laski 1990-luvun alussa yli 14 prosenttiyksikköä. Suomen työttömyysaste muuttui 1990-luvun alusta lähtien korkeammaksi kuin muissa teollisuusmaissa ja samalla työllisyysaste aleni alle muiden teollistuneiden maiden tason. Työvoima ei 1990-luvun alun jälkeen ole ollut Suomessa tehokkaassa käytössä.

Viides asia, joka liittyy työttömyyteen, on työvoimaosuus tai työhönosallistumisaste, jolla tarkoitetaan työvoimaan kuuluvien prosentiosuutta 15–74-vuotiaasta väestöstä. Työvoimaosuus ilmentää työhalukkuutta maan koko potentiaalisesta työvoimasta eli myös siitä osasta, joka on työmarkkinoiden ulkopuolella erilaisin järjestelyin, mutta joilla on vielä halua ja kykyä työskennellä.

Korkein työvoimaosuus tarkastelujakson aikana on ollut Ruotsissa vuosina 1985–1991, jolloin se ylitti 80 %:n rajan. Myös Sveitsissä, Tanskassa, Norjassa ja Isossa-Britanniassa työvoimaosuus on ollut korkeampi kuin 70 %. Muissa vertailumaissa työhönosallistumisaste on jäänyt alle 70 %. Myös Saksan ja Suomen työvoimaosuus on ollut matala. Italian työvoimaosuus on ollut koko vertailujakson ajan alle 60 % ja Espanjassa se on ollut 11 vuoden ajan alle 50 %. Italian ja Espanjan työhönosallistumisaste on ollut selvästi näiden maiden alhaisimmat. Kaikkien vertailumaiden työvoimaosuuksissa on tapahtunut konvergoitumista jakson loppua kohden.

Suomen osalta 1990-luvun alku oli korkean työttömyysasteen aikaa ja työllisyysasteella mitattu työvoiman käyttöasteikin laski samaan aikaan merkittävästi. Myös työvoimaosuudella mitattu työhalukkuus väheni tuona aikana lähes viisi prosenttiyksikköä, eikä se ole sen jälkeen palannut 1990-luvun vaihteen tasolle. Muutoin Suomen työmarkkinat toimivat 1990-luvulle asti amerikkalaisten työmarkkinoiden tavoin: työttömyys oli Euroopan keskiarvoa alempi ja kestoltaan lyhyempää. 1990-luvun alun työttömyyshuipun seurauksena Suomen työmarkkinat ovat saaneet kiinni eurooppalaisia markkinoita.

Työvoimaosuuden kehitys saattaa johtua osittain myös väestön määrän kehityksestä. Kaikissa vertailumaissa työvoimaosuus on kehittynyt hitaammin kuin väestön määrä. Väestön kasvu on siten vaikuttanut kaikissa vertailumaissa työvoimaosuuteen. Pienimillään väestön kasvun vaikutus on ollut Italiassa ja Itävallassa, suurimmillaan Irlannissa ja Saksassa. Myös Ranskassa, Espanjassa Portugalissa ja Suomessa väestön kasvusaste on ollut yli 10 prosenttiyksikköä suurempi kuin työvoimaosuuden kasvu.

Saksassa ja Irlannissa mutta myös Ranskassa ja Suomessa ei ole saatu tehostettua työhalukkuutta, vaan siellä on pääasiassa saatu lisättyä väestöä.

Osa työvoimaosuuden kasvusta tai koko kasvu näyttää selittyvän vertailumaiden väestön lisäyksellä.

Työttömyyden ja siihen liittyvien asioiden mukaan vertailumaiden joukosta erottuu kaksi pientä ryhmää: vähäongelmaiset Sveitsi ja Ruotsi ja toisaalta moniongelmaiset Espanja ja Suomi. Sveitsissä yleensä työttömyys on ennätyksellisen alhaista eikä työttömyysaste ole erityisen korkea Ruotsissakaan. Ruotsin työttömistä on erittäin vähän pitkäaikaisia eikä heidän osuutensa ole kovin suuri Sveitsissäkään. Nuorten osuus työttömistä on molemmissa maissa keskitasoa eli 1/3:n tienoilla. Työvoiman tehokkaan käytön tai työhalukkuuden mittareista työllisyysaste on korkeimmillaan Sveitsissä ja Ruotsissa lähes yhtä korkealle. Työvoimaosuus on molemmissa maissa huipputasoa. Sveitsi ja Ruotsi ovat siten Euroopan mallimaita: työttömiä on vähän ja niistäkin vain vähän ongelmatyöttömiä eli pitkäaikais- ja nuorisotyöttömiä, työvoima on tehokkaassa käytössä ja sen ulkopuolellakin työhalukkuus on korkealla.

Päinvastaisen ryhmän muodostavat Espanja ja Suomi. Molemmissa maissa työttömyysaste on erittäin korkea. Espanjassa siitä suuri osa on ongelmatyöttömiä, pitkäaikaistyöttömiä ja nuoria. Suomen työttömistä on aika suuri osa, suurimmillaan lähes puolet, pitkäaikaistyöttömiä, mutta nuoria vain noin 1/3:n verran. Työvoiman tehokkaan käytön tai työhalukkuuden mittareista Suomen osalta työvoima ei näyttäisi olleen tehokkaassa käytössä (1990-luvun alusta lähtien) eikä työvoiman ulkopuolinen työhalukkuus ole suurta. Espanjan osalta vastaavat mittarit näyttävät matalaa tai korkeintaan keskitasoa. Espanja ja Suomi ovat siten Euroopalle huonon mallin maita: työttömiä on paljon ja niistä on suuri osa ongelmatyöttömiä eli pitkäaikais- ja nuorisotyöttömiä, työvoima ei ole tehokkaassa käytössä ja sen ulkopuolella työhalukkuus on vähäistä.

Työmarkkinoiden yhteyksiä työttömyyteen arvioitiin 10 työmarkkinainstituution avulla.

Ammattiliittojen ominaispainoa mittaavista tekijöistä mukana olivat järjestäytymisaste, palkkaneuvotteluiden keskittyneisyys ja koordinointi sekä palkkasopimusten kattavuus. Deskriptiivisten tietojen mukaan korkean järjestäytymisasteen maita olivat Ruotsi, Tanska ja Suomi ja matalan Ranska, Espanja ja Sveitsi. Palkkaneuvottelut olivat hyvin keskittyneitä Suomessa, Norjassa ja Espanjassa, hyvin hajautuneita Isossa-Britanniassa, Ranskassa ja Italiassa. Palkkaneuvottelujen koordinointi, jolloin keskusjärjestöt ohjaavat alajärjestöjen päätöksentekoa, oli korkeaa Suomessa, Norjassa, Itävallassa ja Sveitsissä, heikkoa Isossa-Britanniassa ja Ranskassa. Itse palkkasopimusten kattavuusaste puolestaan oli korkea Alankomaissa, Ruotsissa, Suomessa, Belgiassa, Irlannissa, Itävallassa ja Ranskassa, keskitasoa Isossa-Britanniassa, Norjassa, Tanskassa ja Sveitsissä. Kattavuus ei ollut missään maassa matalaa tasoa eli alle 25 prosenttiyksikön.

Kun kootaan yhteen näiden neljän tekijän ominaisuudet, havaitaan että Suomen ammattiliitoissa on tämän vertailun korkein korporatiivisuuden aste: korkea järjestäytymisaste, palkkaneuvottelujen keskittyneisyys- ja koordinaatioaste sekä sopimusten kattavuusaste. Heikoin ammattiliittojen ominaispaino puolestaan oli Isossa-Britanniassa ja Ranskassa. Isossa-Britanniassa palkkaneuvottelut käytiin yritystasolla hajautetusti, keskusliitot eivät ohjailleet neuvotteluja, sopimusten kattavuus oli erittäin kapeaa ja järjestäytymisaste keskitasoa. Ranskassa järjestäytymisaste oli vertailumaiden matalin, palkkaneuvottelujen keskittyneisyys ja koordinointi matalaa, mutta sopimusten kattavuus korkea.

Kun verrataan korporatiivisuuden astetta työttömyyteen, havaitaan, että hyvin korkea korporatiivisuus esiintyy Suomessa yhdessä hyvin korkean työttömyysasteen kanssa. Erittäin matalan korporatiivisuuden maissa, Isossa-Britanniassa ja Ranskassa, työttömyys ei ole ennätysalhaalla, vaan jonkin verran keskitason yläpuolella, joten näiden maiden osalta teorian mukaiset odotukset eivät toteutuneet.

Työhönpaluun insentiivimuuttujia eli itse päivärahajärjestelmään liittyviä muuttujia oli mukana työttömyyspäivärahan taso, sen pituus ja päivärahahallinnon anteliaisuus/tiukkuus.

Vertailumaiden työttömyyspäivarahajärjestelmät ovat päivärahan nettokorvausasteella mitattuna aika anteliaita kaikkien muiden paitsi Italian, Ison-Britannian ja Irlannin osalta.

Matalatasoisten päivärahojen maista vain Irlanti on hyvin korkean työttömyysasteen maa, Iso-Britannia ja Italia hieman keskitason yläpuolella, joten ennako-odotukset eivät täytyneet kovin hyvin päivärahan tason osalta.

Lyhyimmän maksatusjakson päivärahoja, jolloin päivärahat ovat enimmillään yhden vuoden mittaisia, maksavat Italia, Itävalta, Iso-Britannia, Sveitsi ja Saksa. Pitkien (2 vuotta tai pitempien) päivärahojen maksajien ryhmään kuuluvat Alankomaat, Ranska, Norja, Tanska ja Belgia.

Päivärahojen lyhyimmän maksatusjakson maiden joukossa on matalan työttömyyden maita, Sveitsi ja Itävalta, mutta myös sellaisia, joiden työttömyysaste on yli keskitason. Vastaavasti pitkien päivärahojen maissa on korkean työttömyystason maita, Ranska ja Belgia, mutta myös kolme matalan työttömyysasteen maita, joten jakauma ei vastaa ennustetta.

Ison-Britannian ja Irlannin päivärahajärjestelmien hallinto oli anteliaain, Alankomaiden ja Norjan järjestelmät tiukimmat. Viimeisen vuosikymmenen aikana – Ruotsia, Belgiaa

ja Isoa-Britanniaa lukuun ottamatta – kaikissa vertailumaissa on tiukennettu päivärahan saamisen ehtoja eli hallinto on konvergoitunut.

Päivärahojen hallinnon suuntaukset eivät vastaa kuin osittain työttömyysasteen suuntauksia: anteliaissa Isossa-Britanniassa ja Irlannissa ei ole korkea-asteista työttömyyttä, mutta tiukkahallintoisessa Alankomaissa ja Norjassa on matala työttömyysaste.

Päivärahajärjestelmämuuttujien avulla on löydettävissä yksi erikoinen maa, Iso-Britannia, jossa päivärahat ovat matalatasoisia, lyhytkestoisia, mutta itse järjestelmän hallinto on antelias. Iso-Britannia ei kuitenkaan kuulu matalan työttömyyden maihin.

Yhteiskunnan toimia työttömyyden suhteen arvioitiin kolmen muuttujan avulla: irtisanomissuojasäännösten, aktiivisen työmarkkinapolitiikan ja työvoiman liikkuvuuden.

Viime aikoina Portugalin, Ranskan, Italian ja Espanjan työmarkkinoilla on ollut erittäin tiukat irtisanomissuojasäännökset, Isossa-Britanniassa ja Sveitsissä erittäin väljät säännöt.

Yleensä ajatellaan että tiukka työsuhteen säätely lisää tai ainakin pitkittää työttömyyttä. Tässä vertailumaavalikoimassa tämä näyttäisi myös pätevän, sillä tiukimmissa työsuhteen säätelyjärjestelmän maissa, Portugalissa, Ranskassa ja Italiassa, on myös korkea pitkäaikaistyöttömyysaste. Vähän sama pätee Espanjaan ja Saksaan. Norjassa on alhaisin pitkäaikaistyöttömyysaste ja aika tiukka irtisanomissuoja, joten se ei noudata sääntöä.

Eniten aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan ovat panostaneet Ruotsi ja Tanska. Toinen selvästi erottuva ryhmä on Iso-Britannia, Italia, Itävalta, Sveitsi, Portugali ja Espanja. Näissä maissa aktiiviseen työvoimapolitiikkaan on panostettu vähiten, selvästi alle yhden prosenttiyksikön BKT:sta. Kaikkein vähiten rahaa asiaan on käyttänyt Iso-Britannia.

Aktiivisen työmarkkinapolitiikan pitäisi auttaa työttömyysasteen alentamisessa. Hyvin aktiivisen työmarkkinapolitiikan maissa, Ruotsissa ja Tanskassa työttömyys on ollut alhaalla lähinnä ennen a.o. politiikan aikaa eli ennen 1980-lukua. Aktiivinen työmarkkinapolitiikka ei näissä maissa ole ollut kovin tehokasta. Niissä maissa, joissa on satsattu aktiivointiin vähemmän, on sekä korkean työttömyyden maita (Espanja ja Portugali), että matalan työttömyyden maita (Sveitsi ja Itävalta), joten näistä tiedoista ei saa mitään suuntaa syysuhteelle.

Kolmannen yhteiskunnallisen työmarkkinainstituution muodostaa omistusasuntopoliitiikka ja sitä kautta työvoiman alueellinen liikkuvuus. Teesin mukaan omistusasuntojen omistajat ovat hitaita muuttamaan jouduttuaan työttömäksi. Asiaan vaikuttaa eri paikkakunnilla olevien asuntojen hintaerot, asunnon myynti- ja muuttokulut. 2000-luvun alussa omistusasuntokanta oli korkea (yli 70 % asuntokannasta) Espanjassa, Irlannissa, Italiassa, Norjassa ja Isossa-Britanniassa. Vähän eli alle 50 % omistusasuntoja koko asuntokannasta oli Sveitsissä, Ruotsissa, Saksassa, Alankomaissa ja Ranskassa. Lähes kaikissa vertailumaissa trendi on ollut nouseva. Poikkeuksen tekee Suomi, jossa trendi oli nouseva vuoteen 1990 asti, minkä jälkeen omistusasuntoaste on palautunut aika tarkasti vuoden 1970 tasolle. Varsinainen poikkeus on Sveitsi, jossa on ollut omistusasuntoja vain 28–30 % asuntokannasta, mikä on selvästi alhaisin osuus näissä maissa. Espanjassa, Irlannissa ja Italiassa puolestaan on korkein omistusasuntokanta, 80 % ja yli kaikista asunnoista.

Korkean omistusasuntokannan maissa, Espanjassa, Irlannissa ja Italiassa, on myös korkea tai aika korkea työttömyysaste. Matalan omistusasuntokannan maissa taas on sekä matalan että korkean työttömyysasteen maita, joten kausaalisuhde ei ole mitenkään täysin selkeä.

Deskriptiivisellä aineistolla työttömyyden ja työmarkkinainstituutioiden kausaalisuhdetta ei saada esiin.

Seuraavaksi työttömyyden ja työmarkkinainstituutioiden suhteita etsittiin yhden muuttujan regression hajontakuviolla. Yleensä ne olivat työttömyyden ja yhden työmarkkinainstituution välisiä regressioita 10 vuoden välein. Lisäksi laskettiin muutostrendin regressio.

Hajontakuvioiden perusteella työttömyyteen näytti vaikuttavan merkittävimmin omistusasuntojen korkea määrä, joka hidastaa alueellista liikkuvuutta ja työntekijöiden korkea järjestäytymisaste, joka lisää palkkatason odotusarvoa ja sitä kautta lisää työttömyyttä. Järjestäytymisasteen poikkileikkaukset eivät näyttäneet merkittävää korrelaatiota, vaan ainoastaan vuosien 1970–2000 muutostrendi, joka oli merkittävästi positiivinen. Muiden työmarkkinainstituutioiden suhde työttömyyteen jäi heikoksi. Tämä koski myös aktiivista työmarkkinapolitiikkaa, joten vaikka sen korrelaatio oli lievästi positiivinen, se ei näyttäisi olleen tehokas työttömyyden vähentämisessä.

Yhden muuttujan poikkileikkausregressiot eivät tuoneet selvyyttä työttömyyden ja työmarkkinainstituutioiden väliseen kausaliteettiin: merkittäviä tuloksia saatiin vain kahden instituution osalta. Alueellisesti liikkuvuudesta työttömyyden selittäjänä ei kuitenkaan voida tehdä samoja johtopäätöksiä kuin Oswald, vaikka korrelaatio olikin yhtä voimakas. Poikkileikkaushajontakuviot ovat korkeintaan suuntaa-antavia.

Seuraavaksi laskettiin työttömyyden ja työmarkkinainstituutioiden välisiä monimuuttujaregressioita. Regressioanalyysimallien mukaan tässä projektissa mukana olleilla työmarkkinainstituutioilla näyttäisi olevan vain heikko yhteys työttömyyteen. Molemmat mallit selittivät vain hieman yli 10 % tarkastelujakson aikana tapahtuneesta työttömyyden vaihtelusta. Tilastollisesti erittäin merkittäviä selittäjiä olivat työntekijöiden järjestäytymisaste ja päivärahan taso. Palkkasopimusten koordinaatiolla oli negatiivinen vaikutus työttömyyteen.

Nämä tulokset ovat vain lievästi samansuuntaisia kuin aiemmat tulokset. Useiden tutkimusten mukaan työmarkkinainstituutiot vaikuttavat työttömyysasteeseen.

Kausaalisuhteen tarkempi selvittäminen vaatisi tarkempia aikasarjoja, lisää työmarkkinainstituutiomuuttujia ja lisäksi talouden instituutioita selittäviksi muuttujiksi.

Kirjallisuus

30.000 vainajaa sai Italiassa eläkettä työkyvyttömyydestä. Iltalehti 16.6.1997

Aarts, Leo, de Jong, Philip, R. Disability insurance in a multi-pillar framework. Seventh International Research Seminar on "Issues in Social Security". Saturday 17 June – Tuesday 20 June 2000. Sigtuna, Sweden. (moniste)

Abbring, Jaap, H., van der Berg, Gerard, J., van Ours, Jan, C. The effect of unemployment insurance sanctions on the transition rate from unemployment to employment. *The Economic Journal* 2005; 115(July): 6002–630.

Acemoglu, Daron. Institutions as a fundamental cause of long-run growth. Julkaisussa Philippe Eghion and Steven N. Durlauf (eds). *Handbook of economic growth*. Amsterdam: Elsevier, 2005: 385–472.

Adler, Georg. Arbeitslosigkeit und Arbeitslosenversicherung. Julkaisussa Conraad, J., Elster, L., Lexis, W., Loening, Edg. *Handwörterbuch der Staatswissenschaften*. Dritte gänzlich umgearbeitete Auflage. Erste Band. Jena: Verlag von Gustav Fischer, 1909: 1101–1180.

Adnett, Nick. *European labour markets: analysis and policy*. London and New York: Longman, 1996.

Alber, Jens. Government responses to the challenge of unemployment: the development of unemployment insurance in Western Europe. Julkaisussa Peter Flora, Arnold J. Heidenheimer (eds). *The development of welfare states in Europe and America*. New Brunswick and London: Transaction Books, 1981: 151–183.

Alenius, Sigyn. Tanska luopumassa samapalkkaisuusjärjestelmästä. *Kauppalehti* 30.1.1992.

Alfakassan. Välkommen till Arbetslöshetskassan Alfa. December 2007, [viitattu 6.3.2008], saatavissa: <http://alfa.gotlandica.se>.

Ali-Yrkkö, Jyrki, Pajarinen, Mika, Ylä-Anttila, Pekka. Globalisaatio ja talouskasvu. Julkaisussa Ari Hyytiäinen, Petri Rouvinen (toim). *Mistä talouskasvu syntyy?* Helsinki: Taloustieto Oy, 2005: 201–218.

Allen, Judith. Welfare regimes, welfare systems and housing in Southern Europe. *European Journal of Housing Policy* 2006; 6(3): 251–277.

Andersson, Bosse. A-kassan blir obligatorisk. *Dagens Nyheter* 21.4.2007.

Andersson, Bosse. Arbetslösa studenter förs in i statistik. *Dagens Nyheter* 16.11.2007.

Andersson, Bosse. Bidragen minskar. Men s-kommuner har oftare problem med växande nota. *Dagens Nyheter* 11.8.2008.

Andersson, Bosse, Jacobsson, Cecilia. Fler utesluter tvång på a-kassan. *Dagens Nyheter* 19.1.2008.

Andersson, Fredrik. Fusk med personförsäkring. *NFT* 2005, 86 (2): 159–168.

Andrews, Emily, S. Disability insurance: programs and practice. World Bank. April 1998, [viitattu 6.4.2006], saatavissa: <http://ESAndrews-siteresources.worldbank.org>.

Answers Corporation. Adverse selection. Answers Corporation, Online Encyclopedia. 2006a, [viitattu 8.2.2006], saatavissa: <http://www.answers.com/>.

Answers Corporation. Moral hazard. Answers Corporation, Online Encyclopedia. 2006b, [viitattu 8.2.2006], saatavissa: <http://www.answers.com/topic/moral-hazard>.

Anttonen, Anneli. Vertailut ja sosiaalipolitiikan tutkimuksen uusi suunta. *Janus* 2005; 13(3): 268–288.

Arrow, Kenneth, J.. *Aspects of the theory of risk-bearing*. Helsinki: Yrjö Jahnssoonin säätiö, 1965.

Ashiagbor, Diamond. *The European employment strategy. Labour market regulation and new governance*. Oxford: Oxford University Press, 2005.

Baker, Michael, Rea, Jr., Samuel A. Employment spells and unemployment insurance eligibility requirements. *The Review of Economics and Statistics* 1998; 80 (1): 80–94, [viitattu 29.10.2008], saatavissa: <http://ideas.repec.org/a/restat/v80y1998i1p80-94.html>.

Baldwin P. We define a European welfare state model? Julkaisussa: Greve B, ed. *Comparative welfare systems. The Scandinavian model in a period of change*. New York: St. Martin's Press, 1996: 29–44.

Baldwin, Richard. Globalisaatio: suuret ositukset. Julkaisussa *Globalisaation haasteet Euroopalle. Talousneuvoston sihteeristön globalisaatioselvitys. Osa I. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 16/2006*. Helsinki: Edita Prima Oy, 2006: 11–56.

Barnes, Martin, Poynter, Richard, Mitchell, Susan. *Jobseeker's allowance handbook*. 2nd edition. London: Child Poverty Action Group, 1997.

Bassanini, Andrea, Duval, Romain. Employment patterns in OECD countries: reassessing the role of policies and institutions. OECD. Economic department working papers no. 486. 2 June 2006, [viitattu 22.12.2008], saatavissa: [http://www.oilis.oecd.org/olis/2006doc.nsf/linkto/ECO-WKP\(206\)14](http://www.oilis.oecd.org/olis/2006doc.nsf/linkto/ECO-WKP(206)14).

Belot, Michèle, van Ours, Jan, C. Unemployment and labor market institutions: an empirical analysis. *Journal of the Japanese and International Economics* 2001; 15: 403–418.

Belot, Michèle, van Ours, Jan, C. Does the recent success of some OECD countries in lowering their unemployment rates lie in clever design of their labor market reforms? *Oxford Economic Papers* 2004; 56 (4):621–642.

Beveridge, W., H. *Unemployment. A problem of industry*. Second edition. London, New York, Bombay and Calcutta: Longmans, Green and Co, 1910.

Bized 2007. NAIKU. Macroeconomic controversies. Economics – learning materials. Bized.com. 12 July 2007, [viitattu 5.10.2007], saatavissa: <http://www.bized.co.uk/learn/economics/macrocont/nairu/index.htm>.

Blanchard, Olivier. The economics of unemployment. Shocks, institutions, and interactions. October 2000; [viitattu 31.1.2008], saatavissa: <http://econ-www.mit.edu/faculty/blanchar/papers>.

Blanchard, Olivier, Katz, Lawrence, F. What we know and do not know about the natural rate of unemployment. *Journal of Economic Perspectives* 1997; 11(1): 51–72.

Blanchard, Olivier, Wolfers, Justin. The role of shocks and institutions in the rise of European unemployment: the aggregate evidence. *The Economic Journal* 2000; 110(1): C1–C33.

Blom, Raimo, Melin, Harri, Nikula, Jouko. It's a long way to Tipperary: rakennetutkimus ja selittäminen. Julkaisussa Klaus Weckroth, Mirja Tolkki-Nikkonen (toim). *Jos A niin* Tampere: Vastapaino, 1994: 55–73.

Bodin, Anna. Skola och dagis ska intyga att sjuka barn varit hemma. *Dagens Nyheter* 16.2.2008.

Boekraad, N., Hermans, C. Authority and self-interest: alternative approaches to organizing solidarity? International Social Security Association. International research meeting Social security: a time for redefinition? Vienna, 9–11 November 1994. (Moniste.)

Boje T. Welfare state model in comparative research: Do the models describe the reality? Julkaisussa: Greve B, ed. *Comparative welfare systems. The Scandinavian model in a period of change.* Ipswich: Ipswich Book, 1996: 13–27.

Boldt, Peter, J., Laine, Pekka. Joustavuus, työmarkkinarakenteet ja työttömyys. SAK: Tutkimustieto 1/2001, [viitattu 7.7.2009], saatavissa: <http://netti.sak.fi/sak/pdf/tutk0101.pdf>.

Bonoli, Guiliano. The politics of pension reform. Institutions and policy change in Western Europe. Cambridge: University Press, 2000.

Boone, Jan, van Ours, Jan, C. Effective active labor market policies. IZA DP No. 1335. October 2004, [viitattu 23.12.2008], saatavissa: <http://www.iza.org>.

Borch, Karl. The economic theory of insurance. *Astin Bulletin* 1967; 4 (3): 252–264, [viitattu 8.2.2006], saatavissa: <http://www.casact.org/library/astin/vol4no3/252.pdf>.

Borch, Karl. Problems in the economic theory of insurance. *Astin Bulletin* 1978; 10 (1): 1–11, [viitattu 8.2.2006], saatavissa: <http://www.casact.org/library/astin/vol10no1/1.pdf>.

Bovenberg, A., Lans. Reforming social insurance in the Netherlands. *International Tax and Public Finance* 2000; 7 (3): 345–368.

Boyer, Robert. The variety oand unequal performance of really existing markets: farewell to doctor pangloss? Julkaisussa: J. Rogers Hollingsworth, Robert Boyer (eds). *Contemporary capitalism. The embeddedness of institutions.* Cambridge: Cambridge University Press, 1997: 55–93.

Boyer, Robert, Hollingsworth, J., Rogers. The variety of institutional arrangements and their complementary in modern economies. Julkaisussa: J. Rogers Hollingsworth, Robert Boyer (eds). *Contemporary capitalism. The embeddedness of institutions.* Cambridge: Cambridge University Press, 1997a: 49–54.

Boyer, Robert, Hollingsworth, J., Rogers. How and why do social systems of production change? Julkaisussa: J. Rogers Hollingsworth, Robert Boyer (eds). *Contemporary capitalism. The embeddedness of institutions.* Cambridge: Cambridge University Press, 1997b: 189–195.

Bradshaw, Jonathan, Finch, Naomi. A comparison of child benefit packages in 22 countries. Research Report No 174. Department for Work and Pension. 2002, [viitattu 20.9.2007], saatavissa: <http://dwp.gov.uk/asd/asd5/rrep174.asp>.

Brandt, Nicola, Burniaux, Jean-Marc, Duval, Romain. Assessing the OECD jobs strategy: past developments and reforms. Economic Department Working Paper No. 429, Annexes. OECD. 2005, [viitattu 11.3.2008], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/22/20/34876523.pdf>.

Bratberg, Espen. Incentives in social insurance. Department of Economics. University of Bergen. Dissertations in economics No 11. June 1996. Bergen: University of Bergen, 1996.

Brugiavini, Agar, Ebbinghaus, Bernhard, Freeman, Richard, Garibaldi, Pietro, Schludi, Martin. What do unions do to the welfare states? A report for the Fondazione Rodolfo De Benedetti. 2000, [viitattu 2.5.2005], saatavissa: <http://www.sowi.uni-mannheim.de/Issoz3>.

Burke, Vee, Townsend, Alair, A. Public welfare and work incentives: theory and practice. Studies in public welfare, Paper no 14. A staff study prepared for the use of the Subcommittee on Fiscal Policy of the Joint Economic Committee. Congress of the United States. Washington: U.S. government printing office, 1974.

Burnett, John. Idle hands. The experience of unemployment, 1790–1990. London and New York: Routledge, 1994.

By, Ulrika. F-kassan kräver tillbaka 50 miljoner. Dagens Nyheter 20.2.2007.

Byrne, Richard, W., Stokes, Emma. Can monkeys malinge? Julkaisussa: Peter W. Halligan, Christopher Bass, David A. Oakley (eds). Malingering and illness deception. Oxford: Oxford University Press, 2003: 54–67.

Calmfors, Lars. Flexicurity: A Swedish perspective. European Parliament. 11 April 2007, [viitattu 3.10.2007], saatavissa: <http://www.iies.su.se/~lcalmfor/FlexiBrusApril07.pdf>.

Calmfors, Lars, Driffill, John. Centralization of wage bargaining. Economic Policy 1988; 6 (April): 13–61.

Carlbom, Mats. Svenskar fuskar till sig bidrag för 10 miljarder. Dagens Nyheter 10.11.2007.

Carlbom, Mats. A-kasseutspel applåderas av Littorin – LO och s emot. Dagens Nyheter 26.2.2008.

Carroll, Eero. The clear and present danger of the “globaloney” industry: globalization concepts in welfare research and social opinion pieces since 1995. Global Social Policy 2003; 3(2): 195–211, [viitattu 19.9.2007], saatavissa: <http://gsp.sagepub.com/cgi/content/absytract/3/2/195..>

Catte, Pietro, Girouard, Nathalie, Price, Robert, André, Christopher. The contribution of housing markets to cyclical resilience. OECD Economic Studies, No. 38, 2004/1, [viitattu 15.1.2009], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/15/12/35028368.pdf>.

Castron luoma palkkajärjestelmä kaatumassa Kuubassa. Monet valtion yritykset ovat jo luopuneet palkkakattojen käytöstä. Helsingin sanomat 13.6.2008.

CEC 1992. Towards a Europe of solidarity: housing. Social Europe Supplement 3/1992. Commission of the European Communities. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 1992.

Chomsky, Noam. Hinnalla millä hyvänsä. Uusliberalismi ja globaalijärjestys. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy, 2005.

Chua, Amy. Maailma liekeissä: globaali markkinatalous, demokratia ja konfliktit. Helsinki: Like, 2006.

Clasen, Jochen, Viebrock, Elke. Voluntary unemployment insurance and trade union membership: investigating connections in Denmark and Sweden. *Journal of Social Policy* 2008; 37 (3): 433–452.

Coe, David, T. Nominal wages, the NAIRU and wage flexibility. *OECD economic studies* 5/1985: 87 – 126, 16 November 1985, [viitattu 9.10.2007], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/59/19/33917832.pdf>.

Coriat, Benjamin. Globalization, variety, and mass production: the metamorphosis of mass production in the new competitive age. Julkaisussa J. Rogers Hollingsworth, Robert Boyer (eds). *Contemporary capitalism. The embeddedness of institutions*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997: 240–264.

Cousins, Mel. *European welfare states. Comparative perspectives*. London: SAGE Publications, 2005.

Cutler, David, M., Zeckhauser, Rickhard. Extending the theory to meet the practice of insurance. Harvard University and NBER. December 2003, [viitattu 8.2.2006], saatavissa: <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/Cutler%38%20Zeckhauser.pdf>.

Debrun, Xavier. Unemployment and labor market institutions: why reforms pay off. Julkaisussa *World Economic Outlook*, April 2003: 129–150, [viitattu 11.3.2008], saatavissa: <http://www.imf.org/External/Pubs/FT/weo/2003/01/pdf/chapter4.pdf>.

Deelen, Anja. Adverse selection in disability insurance: empirical evidence for Dutch firms. CPB Discussion Paper No 46. Juni 2005, [viitattu 11.7.2006], saatavissa: <http://www.cpb.nl/eng/pub/discussie/46/>.

Dell’Aringa, Carlo, Lucifora, Claudio. Work as key to the social question. Wage inequalities, low pay, and social exclusion: the role of labour market institutions. 12–15 September 2001, Rome and Vatican City, [viitattu 3.8.2004], saatavissa: <http://www.stthomas.edu/cathstudies/cst/mgmt/LE/schelude.htm>.

Deurell, Mats. Statliga a-kassor nedlagda. Från riksdag & departement 1995; 20 (1): 3.

Diamond, Jared. *Tykit, taudit ja teräs. Ihmisen yhteiskuntien kohtalot*. Helsinki: Hakapaino, 2004.

Di Tella, Rafael, MacCulloch, Robert. The consequences of labour market flexibility: panel evidence based on survey data. ZEI Working Paper 1999: B2. Center for European Integration Studies. November 25, 1998, [viitattu 23.1.2008], saatavissa: <http://www.zei.de>.

Di Tella, Rafael, MacCulloch, Robert. The consequences of labour market flexibility: panel evidence based on survey data. *European Economic Review* 2005; 49 (5): 1225–1259.

Dølvik, Jon, Erik, Aarvaag Stokke, Torgeir. Norway: the revival of centralized concertation. Julkaisussa Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). *Changing industrial relations in Europe*. Second edition. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998: 118–145.

Edwards, Paul, Hall, Mark, Hyman, Richard, Marginson, Paul, Sisson, Keith, Waddington, Jeremy, Winchester, David. Great Britain: from partial collectivism to neo-liberalism to where?. Julkaisussa: Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). *Changing industrial relations in Europe*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998: 1–54.

Eichengreen, Barry. Unemployment and the structure of labor markets: the long view. Julkaisussa Herbert Giersch (ed). *Fighting Europe’s unemployment in the 1990s*. Berlin, Heidelberg: Springer Verlag, 1996: 3–22.

Ebbinghaus, Bernhard. Labour unity in union diversity. Trade unions and social cleavages in Western Europe, 1890–1989. 14 May 1993, [viitattu 2.5.2005], saatavissa: <http://www.sowi.uni-mannheim.de/Issoy3/>.

Ebbinghaus, Bernhard. Finland. Julkaisussa Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). Trade unions in Western Europe since 1945. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 201–236.

Ebbinghaus, Bernhard. Where have all the members gone? Max Planck Institute for the Study of Societies, Cologne. *Mitbestimmung* 2000b; (8): 57–59, [viitattu 2.5.2005], saatavissa: <http://www.sowi.uni-mannheim.de/Issoz3>.

Ebbinghaus, Bernhard. Globalization and trade unions: a comparative-historical examination of the convergence thesis. Max Planck Institute for the Study of Societies, Cologne. *Economie appliquée* 2002a; 60 (2): 121–139, [viitattu 2.5.2005], saatavissa: <http://www.sowi.uni-mannheim.de/Issoz3>.

Ebbinghaus, Bernhard. Trade unions changing role: membership erosion, organisational reform, and social partnership in Europe. *International Relations Journal* 2002b; 33 (5): 465–483, [viitattu 2.5.2005], saatavissa: <http://www.sowi.uni-mannheim.de/Issoz3>.

Ebbinghaus, Bernhard. How the cases you choose limit the questions you ask: selection problems in comparative research design. European Consortium for Political research. ECPR Conference – Marburg, September 19, 2003, [viitattu 2.5.2005], saatavissa: <http://www.sowi.uni-mannheim.de/Issoz3>.

Ebbinghaus, Bernhard. The changing union and bargaining landscape: union concentration and collective bargaining trends. *Industrial Relations Journal* 2004; 35 (6): 574–587.

Ebbinghaus, Bernhard. When less is more: selection problem in large-N and small-N cross-national comparisons. University of Mannheim. 2005, [viitattu 2.5.2005], saatavissa: <http://www.sowi.uni-mannheim.de/Issoz3>.

Ebbinghaus, Bernhard, Armingeon, Klaus, Hassel, Anke. Germany. Julkaisussa: Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). Trade unions in Western Europe since 1945. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 279–337.

Ebbinghaus, Bernhard, Scheuer, Steen. Denmark. Julkaisussa: Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). Trade unions in Western Europe since 1945. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 157–199.

Ebbinghaus, Bernhard, Waddington, Jeremy. United Kingdom/Great Britain. Julkaisussa: Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). Trade unions in Western Europe since 1945. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 705–756.

Ebbinghaus, Bernhard, Visser, Jelle. A guide to the handbook. Julkaisussa: Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). Trade unions in Western Europe since 1945. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 3–32.

Eihengreen, B. Unemployment and the structure of labor markets: the long view. Julkaisussa: H. Gierch (ed). *Fighting Europe's unemployment in the 1990s*. Berlin: Springer Verlag, 1996: 3–22.

Eichenhofer, Eberhard. What a right – the right to social security. Julkaisussa: Jef van Langendonck (ed). *The right to social security*. Antwerpen and Oxford: Insertia, 2007: 153–164.

Eiro 2001. New government challenges trade union movement. 12/2001, [viitattu 10.8.2004], saatavissa: <http://www.eiro.eurofound.eu.int/print/2001/12/feature/dk0112147f.html>.

Eiro 2002a. Government withdraws proposal to set up state unemployment insurance fund. 4/2002, [viitattu 10.8.2004], saatavissa: <http://www.eiro.eurofound.eu.int/print/2002/04/inbrief/dk0204101n.html>.

Eiro 2002b. Government liberalises unemployment insurance funds. 9/2002, [viitattu 10.8.2004], saatavissa: <http://www.eiro.eurofound.eu.int/print/2002/09/feature/dk0209102f.html>.

EK ja SAK 2007. Näin on käynyt. Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ja Suomen Ammtiliittojen Keskusjärjestö (SAK). 2007.

Ekedahl, Carolyn, H. „Finlandization“ in action: Helsinki’s experience with Moscow. Intelligence report. Directorate of Intelligence. Central Intelligence Agency. August 1972, [viitattu 3.8.2007], saatavissa: <http://www.foia.cia.gov/CPE/ESAU/esau-55.pdf>.

Ekerdt, David, J., DeViney, Stanley. On defining persons as retired. *Journal of Aging Studies* 1990; 4 (3): 211–229.

Elder, Joseph, W. Comparative cross-national methodology. Julkaisussa Inkeles, Alex, Coleman, James, Smelser, Neil (eds). *Annual review of sociology* 1976, volume 2. Palo Alto: Annual Reviews Inc., 1976: 209–230.

Elmeskov, Jørgen, Martin, John, P., Scarpetta, Stefano. Key lessons for labour market reforms: evidence from OECD countries’ experience. *Swedish Economic Policy Review* 1998; 5 (2): 205–252.

Elomaa, Simo. Miksi SAK lähti mukaan? Seminaarialustus. Tulopolitiikan historiaseminaari 28.11.2007. Palace, konferenssisali. (Muistio.)

Engström, Per, Hesselius, Patrik, Persson, Malin. Övernyttjande i tillfällig föräldrapenning för vård av barn. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU). Rapport 2006: 9. 18.9.2006, [viitattu 27.9.2006], saatavissa: <http://www.ifau.se>.

Esping-Andersen, Gøsta. *Politics against markets: the social democratic road to power*. New Jersey: Princeton University Press, 1985.

Esping-Andersen Gøsta. *The three worlds of welfare capitalism*. Oxford: Polity Press, 1990.

Esping-Andersen Gøsta. *The social foundations of postindustrial economies*. Oxford: Oxford University Press, 1999.

ETK, Kuntien eläkevakuutus, Valtiokonttori 1997. *Suomen työeläkkeensaajat vuonna 1996*. Helsinki: F.G. Lönnberg, 1997.

Faggio, Guilia, Nickell, Stephen. Patterns of work across the OECD. CEP Discussion Paper No 730, June 2006, [viitattu 4.6.2008], saatavissa: <http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp0730.pdf>.

Ferner, Anthony, Hyman, Richard (eds). *Changing industrial relations in Europe*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998a.

Ferner, Anthony, Hyman, Richard. Introduction: towards European industrial relations? Julkaisussa: Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). Changing industrial relations in Europe. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998b: x–xxvi.

Flaceliere, Ribert. Sellaista oli elämä antiikin Kreikassa. Juva: WSOY, 2004.

Flora, Peter, Alber, Jens. Modernization, democratization, and the development of welfare states in Western Europe. Julkaisussa: Peter Flora, Arnold J. Heidenheimer (eds). The development of welfare states in Europe and America. New Brunswick and London: Transaction Books, 1981: 37–80.

FM 1998. Availability criteria in selected OECD-countries. Finansministeriet. Working Paper no. 6. November 1998, [viitattu 1.6.2007], saatavissa: http://www.fm.dk/db/filarkiv/8564/Availability_criteria_samlet.pdf.

Forss, Mikael. Sosiaalivakuutus: vakuutusta, säästämistä vai tulojen uudelleenjakoa. Luentosarja Kelan tutkimusosastossa keväällä 2004, [viitattu 9.2.2006], saatavissa: <http://kelanetti.kela.fi>.

Frank, H. Microeconomics and behavior. New York: McGraw Hill, 1991.

Fraser, Neil. How strong is the case for targeting active labour market policies? A review of efficiency and equity arguments. International Journal of Manpower 1999; 20 (3/4): 151–162.

Fredriksson, Peter, Holmlund, Bertil. Improving incentives in unemployment insurance: a review of recent research. 11 February 2003, [viitattu 11.3.2008], saatavissa: http://www.nek.uu.se/Pdf/wp2003_10.pdf.

Friedman, M. The role of monetary policy. American Economic Review Papers and Proceedings, 1968; 58 (1): 1–17.

Gaard, Søren. Labour market regimes in Europe and labour market performance. Finansministeriet. Working Paper 13/2005, [viitattu 16.11.2007], saatavissa: <http://www.fm.dk/db/filarkiv/10569/arbpap1305.pdf>.

Gaard, Søren, Kieler, Mads. Two decades of structural reform in Denmark: a review. Finansministeriet. Working Paper 16/2005, [viitattu 16.11.2007], saatavissa: <http://www.fm.dk/db/filarkiv/11968/arbpap1605.pdf>.

Galor, Oded. From stagnation to growth: unified growth theory. Julkaisussa: Philippe Eghion and Steven N. Durlauf (eds). Handbook of economic growth. Amsterdam: Elsevier, 2005: 171–293.

Gamet, Laurent. Towards a definition of “flexibility” in labour law. Julkaisussa: Bo Stråth (ed). After full employment. European discourses on work and flexibility. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000: 197–218.

Garret, M, D. Life expectancy indicators for the elderly: a global analysis and critique. Bold 1991; 1 (2): 6–9.

Garsten, Christina, Turtinen, Jan. “Angels” and “chameleons”: the cultural construction of the flexible temporary agency worker in Sweden and Britain. Julkaisussa: Bo Stråth (ed). After full employment. European discourses on work and flexibility. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000: 161–196.

van Gerven, Minna 2007a. Sähköpostitse 7.9.2007 saadut vastaukset Alankomaiden työttömyysturvaan koskevaan kyselyyn.

van Gerven, Minna 2007b. Sähköpostitse (11.10.2007) saadut vastaukset Alankomaiden työttömyysturvaa koskevaan kyselyyn.

Global policy network. Overview of current economic conditions in denmark. March 2, 2001, [viitattu 11.9.2008], saatavissa: <http://www.globalpolicynetwork.org>.

Goerne, Alexander. Sähköpostitse 24.4.2008 saadut vastaukset Ison-Britannian työttömyysturvaa koskevaan kyselyyn.

Golden, Miriam, Lange, Peter, Wallerstein, Michael. Union centralization among advanced industrial societies: an empirical study. Version dated 11/2/1998, [viitattu 26.5.2008], saatavissa: <http://www.shelley.polisci.ucla.edu/data>.

Gorm Larsen, Peter. Globalisering – en verden af betydninger. 15.12.1996, [viitattu 30.10.2007], saatavissa: <http://www.policy.dk/art1,htm>.

Government of Canada. Economic concepts. Employment rate. (ei vuotta), [viitattu 26.9.2007], saatavissa: <http://www.candianeconomy.gc.ca/english/economy/employment.html>.

de Graaff, Thomas, van Leuvensteijn, Michiel. The impact of housing market institutions on labour mobility. A European cross-country comparison. CPB Discussion Paper No. 82. June 19, 2007, [viitattu 8.7.2009], saatavissa: <http://www.cpb.nl/eng/pub/cpbreeksen/discussie/82/disc82.pdf>.

Green, David, A., Riddell, W., Craig. Qualifying for unemployment insurance: an empirical analysis. The Economic Journal 1997; 107 (January): 67–84.

Grubb, David. Eligibility criteria for unemployment benefits. Julkaisussa: OECD 2000 Labour market policies and the public employment service. Prague Conference, July 2000. Paris: OECD, 2000: 187–216.

Grubb D. Trends in unemployment insurance, related benefits and active labour market policies in Europe. Paper prepared for the International Seminar on Employment/Unemployment insurance celebrating the 10th anniversary of Employment Insurance in Korea, 7th and 8th July 2005, [viitattu 29.3.2006], saatavissa: http://www.kli.re.kr/kli/html_kor/notice/notesseminaboard/notesdown.asp?seq=1127&cover=0&file=1.

Gulbrandsen, Lars. Home ownership and social inequity in Norway. Julkaisussa: Karin Kurz, Hans-Peter Blossfeld (ed). Home ownership and social inequity in comparative perspective. Stanford: Stanford University Press, 2004: 166–186.

Haffner, M., E., A., Dol, C., D. Housing statistics in the European Union 2007. OTB Research Institute for Housing, Urban and Mobility Studies. Delft University of Technology. 2007, [viitattu 22.1.2009], saatavissa: http://www.ebst.dk/file/2007/housing_stat_eu_2000.pdf.

Hagfors, Robert. Essays on the structure of social protection financing. Helsinki: The Social Insurance Institution, Studies in social security and health 74, 2004.

Hakola, Tuulia. Economic incentives and labour market transition of the aged Finnish workforce. Helsinki: VATT-Research Reports 89, 2002a.

Hakola, Tuulia. Alternative approaches to model withdrawals from the labour market – a literature review. The Central Pension Security Institute, 20 December 2002b, [viitattu 12.7.2005], saatavissa: http://www.nek.uu.se/pdf/wp2003_4.pdf.

Haltsonen, Irina. Globalization criticism and its impact on international purchasing operations. – A case study of three Nordic retail companies. International Business Master's thesis. Helsinki School of Economics. Department of Marketing and Management. Spring 2006.

Hansen, Hans. Elements of social security in 6 European countries. A comparison covering: Denmark, Sweden, Finland, Germany, Great Britain, The Netherlands. The Danish National Institute of Social Research 97:8. Copenhagen: The Danish National Institute of Social Research, 1997.

Hansen, Hans. Elements of social security. A comparison covering: Denmark, Sweden, Finland, Austria, Germany, The Netherlands, Great Britain, Canada. The Danish National Institute of Social Research 00:7. Copenhagen: The Danish National Institute of Social Research, 2002, [viitattu 17.3.2004], saatavissa: http://www.sfi.dk/sw210_fr_content.asp?StoreId=552663.

Hansen, Hans. Elements of social security. A comparison covering: Denmark, Sweden, Finland, Austria, Germany, The Netherlands, Great Britain, Canada. The Danish National Institute of Social Research 02:5. Copenhagen: The Danish National Institute of Social Research, 2002, [viitattu 17.3.2004], saatavissa: <http://www.sfi.dk/sw1317.asp>.

Hantrais, Linda, Mangen, Steen. Method and management of cross-national social research. Julkaisussa Hantrais, Linda, Mangen, Steen (eds). Cross-national research methods in the social sciences. London: Printer, 1996: 1–12.

Hasselpflug, Søren. Availability criteria in 25 countries. Finansministeriet. Working Paper no 12/2005, [viitattu 1.6.2007], saatavissa: <http://www.fm.dk/db/Filarkiv/10568/arbap1205.pdf>.

Havakka, Pauliina. Suomen työeläkeuudistus kansainvälisessä valossa. Marraskuu 2006, [viitattu 15.10.2008], saatavissa: <http://www.edilex.fi/lakikirjasto/4551>.

Hayek, F., A. New studies in philosophy, politics, economics and the history of ideas. London: Routledge & Kegan Paul Ltd, 1978.

HE 81/1925. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apuraha valtion varoista. Valtioapäivät 1925. Asiakirjat. Toinen ja kolmas osa. Helsingissä: Valtioneuvoston kirjapaino, 1926.

HE 7/1931. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apuraha valtion varoista. Valtioapäivät 1931. Asiakirjat. Ensimmäinen ja toinen osa. Helsingissä: Valtioneuvoston kirjapaino, 1932.

HE 35/1933. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apuraha valtion varoista. Valtioapäivät 1933. Asiakirjat. Ensimmäinen ja toinen osa. Helsingissä: Valtioneuvoston kirjapaino, 1934.

HE 65/1936 Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apuraha valtion varoista, annetun lain muuttamisesta. Valtioapäivät 1936. Asiakirjat. Ensimmäinen, toinen ja kolmas osa. Helsingissä: Valtioneuvoston kirjapaino, 1937.

HE 40/1959. Hallituksen esitys Eduskunnalle työttömyysvakuutuslaiksi sekä eräksi siihen liittyviltä laeiksi. Valtioapäivät 1959. Asiakirjat. Ensimmäinen osa. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1960.

HE 5/1960. Hallituksen esitys Eduskunnalle työttömyysvakuutuslaiksi sekä eräksi siihen liittyviltä laeiksi. Valtioapäivät 1960. Asiakirjat. Ensimmäinen osa. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1961.

HE 60/1971. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kansaneläkelain, työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain, maatalousyrittäjien eläkelain, yrittäjien eläkelain, merimieseläkelain ja sairausvakuutuslain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. Valtioapäivät 1971. Asiakirjat. Ensimmäinen osa. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 1972.

HE 39/1974. Hallituksen esitys Eduskunnalle valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain muuttamisesta. Valtioapäivät 1974. Asiakirjat. Ensimmäinen osa. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 1975.

HE 38/1984. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömysturvalaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Vuoden 1984 valtiopäivät. Asiakirjat. A 1. Hallituksen esitykset 1–70. Helsinki: Eduskunta, 1984.

HE 172/1986. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömysturvalain ja työttömyyskassalain 26 ja 27 §:n muuttamisesta. Vuoden 1986 valtiopäivät. Asiakirjat. A 4. Hallituksen esitykset 111–200. Helsinki: Eduskunta, 1986.

HE 242/2002. Hallituksen esitys Eduskunnalle eläkelainsäädännön muuttamisesta. [viitattu 23.5.2008], saatavissa: <http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/akxhref2.sh?{KEY}=HE+242/2002>.

Hechter, Michael. Rational choice theory and historical sociology. *International social science journal* 1992; 44 (3): 367–373.

Hechter, Michael. From class to culture. Department of Sociology. University of Washington. August 4, 2004, [viitattu 4.8.2004], saatavissa: <http://www.yale.edu/ccr/hechter.doc>.

Held, David, McGrew, Anthony. *Globalisaatio – puolesta ja vastaan*. Tampere: Vastapaino, 2005.

Herkner, Heinrich. *Työväenkysymys*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 1909.

Hermansson, Ralph. S kopplar hög a-kassa till förlängd arbetslöshet. *Riksdag & department* 2008; 32 (25): 12.

Hicks, Alexander, Kenworthy, Lane. Cooperation and political economic performance in affluent democratic capitalism. *American Journal of Sociolology* 1998; 103 (3): 1631–1672.

Hicks, Alexander, Misra, Joya. Political resources and the growth of welfare in affluent capitalist democracies. *American Journal of Sociolology* 1993; 99(3): 668–710.

Hirst, Paul, Thompson, Grahame. Globalization in question: international economic relations and forms of public governance. Julkaisussa J. Rogers Hollingsworth, Robert Boyer (eds). *Contemporary capitalism. The embeddedness of institutions*. Cambridge: Cambridge University Press, 1997: 337–360.

Hjerpe, Reino. Globalisaation kehityssuunnat ja vaikutukset. Julkaisussa Reino Hjerpe (toim.). *Julkinen talous globalisoituvassa maailmantaloudessa*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. VATT-julkaisuja 36. Saarijärvi: Gummeruksen Kirjapaino Oy, 2003: 3–22.

van der Hoek, M., Peter, Radloff, Sarah, E. Taxing owner-occupied housing: comparing the Netherlands to other European Union countries. MPRA paper no. 5876. November 2007, [viitattu 15.1.2009], saatavissa: <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/5876/>.

Hoffman, Anders, Giovannini, Enrico, Nardo, Michela, Saisana, Michaela, Saltelli, Andrea, Tarantola, Stefano. *Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide*.

Hollingsworth, J., Rogers, Boyer, Robert. Coordination of economic actors and social systems of production. Julkaisussa: J. Rogers Hollingsworth, Robert Boyer (eds). Contemporary capitalism. The embeddedness of institutions. Cambridge: Cambridge University Press, 1997: 1–48.

Honkapohja, Seppo. Maktoteorian mullistukset viimeisten 60 vuoden kuluessa. 17.10.199, [viitattu 7.11.2007], saatavissa: <http://www.tsv.fi/TTAPAHT/896/honkapoh.html>.

Howell, D., R., Huebler, F. Wage compression and the unemployment crisis: labor market institutions, skills, and inequality-unemployment tradeoffs. Julkaisussa: D. R. Howell (edt). Fighting unemployment. The limits of free market orthodoxy. New York: Oxford University Press, 2005: 35–71.

Huber, Evelyn, Stephens, John, D. Development and crisis of the welfare state – parties and politics in global markets. Chicago IL and London: University of Chicago Press, 2001, [viitattu 9.8.2004], saatavissa: http://www.unc.edu/~jdsteph/Huber_Stephens.html.

Hujer, Reinhard, Caliendo, Marco. Evaluation of active labour market policy: methodological concepts and empirical estimates. IZA DP No. 236. December 2000, [viitattu 20.12.2007], saatavissa: <http://www.iza.org>.

Hulkko, Laura. Työlliseksi tunnin työllä. Hyvinvointikatsaus 2007; 18 (3): 67–69.

Hüfner, Felix, Lundsgaard, Jens. The Swedish housing market – better allocation via less regulation. OECD: Economic department working paper no. 559. 11 June 2007, [viitattu 22.12.2008], saatavissa: [http://www.oilis.oecd.org/oilis/2007doc.nsf/linkto/eco-wkp\(2007\)19. /](http://www.oilis.oecd.org/oilis/2007doc.nsf/linkto/eco-wkp(2007)19./)

Hytti, Helka. Early exit from the labour market through the unemployment pathway in Finland. Central Pension Security Institute. Working Papers 2. Helsinki: Central Pension Security Institute, 2002.

Hytti Helka. Suomen ja Ruotsin työkyvyttömyyspolitiikat OECD:n viitekehyksessä. Työpoliittinen Aikakauskirja 2006; (4): 7–22.

Hytönen, Hanna. Päihderiippuvuus ja aivot. Kalliolan klinikat. Myllyhoito.(ei päiväystä), [viitattu 10.6.2008], saatavissa: http://www.nettimylly.fi/index.php?optio=com_content&task=view&id=115&Itemid=29.

Hyttiä, Petri. Päihderiippuvaista imee mielihyvän musta aukko. Tiede 2007; (10), 30.11.2007, [viitattu 1.8.2008], saatavissa: http://www.mielenterveys-taimi.fi/verkko/keskustelu/aiheet/2008_01_09_10_18_43/index.php.

Hämäläinen, Kari. Education and unemployment: state dependence in unemployment among young people in the 1990s'. VATT – discussion papers 312/2003. Helsinki: Government Institute for Economic Research, 2003.

Hämäläinen, Ulla. Nuorisotyöttömyys. Julkaisussa: Matti Pohjola (toim). Suomalainen työttömyys Helsinki: Taloustieto Oy, 1998: 179–218.

Italiassa maksettiin eläkkeitä kuolleille. Ilta-Sanomat 16.6.1996.

Iversen, Torben. Contested economic institutions. New York: Cambridge University Press, 1999.

Jackman, R., Layard, R. Does long term unemployment reduce a person's change of a job? London School of Economics. Centre for Labour Economics. Discussion Paper No. 309. London: London School of Economics, 1988.

Jacobi, Otto, Keller, Berndt, Müller-Jentsch, Walther. Germany: facing new challenges. Julkaisussa: Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). Changing industrial relations in Europe. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998: 190–238.

Jacobsson, Cecilia. Saco sågar a-kassa för alla. Dagens Nyheter 18.1.2008a.

Jacobsson, Cecilia. Fritt fall för fackförbunden. Över 184 000 medlemmar flydde förra året. Dagens Nyheter 6.3.2008b.

Jacobsson, Cecilia. Största tappet sedan 1909. Dagens Nyheter 6.3.2008c.

Jacobsson, Cecilia. Skärpt kontroll av arbetslösa. Dagens Nyheter 14.3.2008d.

Janhunen Jouko. Eläkejärjestelmät teollisuusmaissa 1990. Helsinki: Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 1990: 1.

Johansson, Jonas. Globalisering och demokrati. Finns det ett samband? Svenskt Näringsliv. November 2001, [viitattu 30.10.2007], saatavissa: <http://www.svensktnaringsliv.se>.

Jokelainen, Matti. Sosiaalivakuutus Alankomaissa, Isossa-Britanniassa ja Tanskassa. Helsinki: Kela, Kansaneläkelaitoksen julkaisuja M 82, 1992.

Jokelainen, Matti. Eläkejärjestelmien muutoksista Alankomaissa, Isossa-Britanniassa, Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 62, 2004a.

Jokelainen, Matti. Sosiaalivakuutuksen käsitteestä ja järjestelmästä. Julkaisussa: Hellsten, Katri, Helne, Tuula (toim). Vakuuttava sosiaalivakuutus. Helsinki: Kansaneläkelaitos, 2004b: 152–183.

Jokelainen, Matti. Eläkkeen käsitteestä ja eläketurvan kehityslinjoista viidessä EU-maassa. Helsinki: Kela, 2005, [viitattu 2.8.2005], saatavissa: [http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/140305103302PN/\\$File/Jokelainen2.pdf?openElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/140305103302PN/$File/Jokelainen2.pdf?openElement).

Jokelainen, Matti. Sairaus- ja työttömyyspäivärahan sekä kansaneläkkeen nettokorvausaste viidessä EU-maassa vuosina 1971–2002. Helsinki: Kela, 2006a, [viitattu 17.1.2006], saatavissa: <http://www.kela.fi/in/internet/julkaisu.nsf/WWWTKYlan3!OpenView&Start=1&Count=1000&Expand=4.1>.

Jokelainen, Matti. Sosiaalivakuutuksen nettokorvausaste 18 OECD-maassa vuosina 1971–2002. Helsinki: Kela, 2006b, [viitattu 27.6.2006], saatavissa: [http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/020606122034EK/\\$File/Jokelainen18OECD.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/020606122034EK/$File/Jokelainen18OECD.pdf?OpenElement).

Jokelainen, Matti. Työkyvyttömät ja työmarkkinat. Sairauspäivärahan ja työkyvyttömyyseläkkeen saajien tie työmarkkinoilta seitsemässä maassa vuosina 1971–2002. Helsinki: Kela, 2007, [viitattu 21.2.2008], saatavissa: [http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/250507104308EK/\\$File/Jokelainen_2007.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/250507104308EK/$File/Jokelainen_2007.pdf?OpenElement).

Jones, Larry, E. Neoclassical models of endogenous growth: the effects of fiscal policy, innovation and fluctuations. Julkaisussa: Philippe Eghion and Steven N. Durlauf (eds). Handbook of economic growth. Amsterdam: Elsevier, 2005: 13–65.

Jones, Anwen, Quilgars, Deborah. Household perspectives on risk and homeownership across the UE. [viitattu 6.6.2008], saatavissa: <http://www.tudelft.nl/live/ServeBinary?id=72d39530-86ea-4a35-8768-a67e45b91c94&binary=/doc/Jones%20and%20Quilgars.pdf>.

de Jong, Philip, R. Disability and disability insurance. Julkaisussa: Prinz, Christopher (ed). European disability pension policy. 11 country trends 1970–2002. With an introduction by Bernd Marin. Vienna: European Centre, 2003: 77–106.

Junankar, P., N., Kapuscinski, Cezary, A. The incidence of long term unemployment in Australia. The Australian National University. Centre for Economic Policy Research. Discussion Paper No. 249. February 1991, [viitattu 23.11.2007], saatavissa: <http://ideas.repec.org/e/pju27.html>.

Jäske, Petri. Suuret ikäluokat ja osa-aikatyö nostavat työllisyysastetta. Hyvinvointikatsaus 2007; 18 (3): 17–21.

Kaihlanen, Juha. Eläkeläiset töihin muita alemmalla veroprosentilla. Etlan Korkmanin mielestä työssäolon ja eläkeajan raja voisi olla häilyvämpi. Turun Sanomat 29.12.2007.

Kajos, Miina. Dopamiinireseptorien merkitys 1-bentsyyliiperatsiin palkitsevuudessa. Pro gradu - tutkielma. Helsingin yliopisto. Bio- ja ympäristötieteen laitos. Fysiologian osasto. Lokakuu 2005, [viitattu 25.6.2008], saatavissa: <http://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/476/dopamiini.pdf?sequence=1>.

Kalela, Jorma. Pulapolitiikka. Valtion talous- a sosiaalipoliittikka Suomessa lamavuosina 1929–1933. Työväen taloudellinen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 13. Helsinki: Työväen taloudellinen tutkimuslaitos, 1987.

Kalela, Jorma. Työttömyys 1900-luvun suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa. Helsinki: Valtion painatuskeskus, 1989.

Kallioinen, Mika. Rutto & rukous. Tartuntataudit esiteollisen ajan Suomessa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 2005.

Kamppinen, Matti. Uskonto sellaisena kuin se on. Tieteessä tapahtuu 2007; (5): 48–54.

Kantola, Anu. Markkinakuri ja managerivalta. Poliittinen hallinta Suomen 1990-luvun talouskriisissä. Viestinnän julkaisuja 6, Viestinnän laitos, Helsingin yliopisto. Tampere: Pallas/Loki-kirjat, 2002.

Kauhanen, Merja, Lilja, Reija. Työttömyysturvan saantiehtojen kiristymisen vaikutus työn etsintään kolmessa Pohjoismaassa. Talous & yhteiskunta 2008; 36 (1): 36–41.

Kautto, Mikko. Diversity among Welfare States. Comparative studies on welfare state adjustment in Nordic countries. Stakes. National Research and Development Centre for Welfare and Health. Research report 188. Saarijärvi: Gummerus, 2001.

Katz, M., Rosen, H. Microeconomics. 2nd ed. Illinois: Irwin, 1994.

Kekkonen, Jukka. Vertailevan tutkimuksen haasteita. Tieteessä tapahtuu 2008; 26 (3–4): 32–37.

Kela, ETK 1995. Tilasto Suomen eläkkeensaajista 1994. Helsinki: Painatuskeskus, 1995.

Kennett, Patricia, Yeates, Nicola. Defining and constructing the research process. Julkaisussa: Kennett, Patricia (ed). Comparative social policy: theory and research. Buckingham: Open University Press, 2001: 40–61.

Kenworthy, Lane. Wage-setting coordination scores. June 17, 2001a, [viitattu 26.5.2008], saatavissa: <http://www.u.arizona.edu/%7Elkenwor/WageCoorScores.pdf>.

Kenworthy, Lane. Wage-setting coordination scores. Data. June 17, 2001b, [viitattu 26.5.2008], saatavissa: <http://www.u.arizona.edu/%7Elkenwor/WageCoorScores.xls>.

Kenworthy, Lane. Wage-setting measures. A survey and assessment. *World Politics* 2001c; 54 (October): 57–98.

Kenworthy, Lane. Do affluent countries face an incomes-jobs trade-off? *Comparative Political Studies* 2003; 36 (10): 1180–1209. Data, [viitattu 26.8.2008], saatavissa: <http://www.u.arizona.edu/~lkenwor/research.html>.

Kenworthy, Lane. *Egalitarian capitalism*. New York: Russell Sage Foundation, 2004.

Kemmerling, Achim. The employment effects of different regimes of welfare state taxation. Discussion Paper 02/8. MPiFG. November 2002, [viitattu 19.9.2007], saatavissa: http://www.mpifg.de/pu/mpifg_dp/dp02-8.pdf.

Kenworthy, Lane. Wage-setting coordination scores, 1960 – 2000. Data set. Discussion and documentation. Version dated: June 17, 2001, [viitattu 7.8.2007], saatavissa: <http://www.u.arizona.edu/~lkenwor/research.html>.

Kenworthy, Lane. Wage-setting measures. A survey and assessment. *World Politics* 2001; 54 (October): 57–98.

van Kersbergen, K. *Social capitalism. A study of Christian democracy and the welfare state*. New York: Routledge, 1995.

Keränen, Marja. Vertaileva ja poikkikulttuurinen tutkimus. Kaksi tapaa lähestyä muita maita. *Politiikka* 2001; 63 (2): 82–92.

Kiander, Jaakko. Työmarkkinoiden rakenteet ja joustavuus. Julkaisussa Matti Pohjola (toim). *Suomalainen työttömyys* Helsinki: Taloustieto Oy, 1998: 262–288.

Kiander, Jaakko, Lönnqvist, Henrik. Hyvinvointivaltio, sosiaalipolitiikka ja taloudellinen kasvu. *Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus* 2002:20. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, 2002.

Kiander, Jaakko, Pehkonen, Jaakko. Työttömyyden kasvun syyt. Julkaisussa: Matti Pohjola (toim). *Suomalainen työttömyys* Helsinki: Taloustieto Oy, 1998a: 155–177.

Kiander, Jaakko, Pekkarinen, Jukka, Vartia, Pentti, Ylä-Anttila, Pekka. *Suomi maailmantaloudessa. Uuden ajan talouspolitiikkaa*. Helsinki: Edita Prima Oy, 2005.

Kiander, Jaakko, Vartia, Pentti. Pitkän aikavälin talouskasvu – mitkä maat ja alueet ovat menestyneet? Julkaisussa: Ari Hyytinen, Petri Rouvinen (toim). *Mistä talouskasvu syntyy?* Helsinki: Taloustieto Oy, 2005: 219–242.

Kilpeläinen A-M. Kotihoito este uralle? Naisjohtajat: liian pitkä tauko kotona saattaa haitata uraa. *Ilta-Sanomat* 23.8.2006.

Kjellberg, Anders. Sweden: restoring the model? Julkaisussa: Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). *Changing industrial relations in Europe*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998: 74–117.

Kjellberg, Anders. Sweden. Julkaisussa Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). Trade unions in Western Europe since 1945. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 605–655.

Kjønstad, Asbjørn. Norwegian social law. Oslo: Norwegian University Press, 1987.

Kluve, Jochen. The effectiveness of European active labor market policy. IZA DP No. 2018. March 2006, [viitattu 9.1.2009], saatavissa: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=892341.

Kohn, Melvin, L. Cross-national research as an analytic strategy. Teoksessa Inkeles, Alex, Sasaki, Masamichi (eds). Comparing nations and cultures: readings in a cross-disciplinary perspective. Englewood Cliffs (N.J.): Prentice Hall, 1996.

Koivula, Liisa. Äly viriää dopamiinilla. Lääkärilehden uutisia. 18.3.2005, [viitattu 19.6.2008], saatavissa: <http://www.tiede.fi/keskustelut/viewtopic.php?t=89>.

de Koning, Jaap. Aggregate impact analysis of active labour market policy. A literature review. International Journal of Manpower 2001; 22 (8): 707–735.

Koponen, Kalle. Poliisimestari paljasti salaisen operaation. Helsingin Sanomat 23.2.2006a.

Koponen, Kalle. Ruotsi patistaa varhaiseläkeläisiä ja työttömiä takaisin hommiin. Helsingin Sanomat 16.11.2006b.

Korpi, Walter. Social policy and distributional conflict in the capitalistic democracies. West European Politics 1980; 3: 269–316.

Korpi, Walter, Palme, Joakim. New politics and class politics in the context of austerity and globalization: welfare state regress in 18 countries, 1975–1995. American Political Science Review 2003; 97 (3): 425–446.

Kremalis, Konstantinos. Right to social security? Julkaisussa Jef van Langendonck (ed). The right to social security. Antwerpen and Oxford: Intertia, 2007: 143–152.

Krugman, Paul. Past and prospective causes of high unemployment. Federal Reserve Bank of Kansas City Economic Review 1994; (4): 23–43, [viitattu 11.3.2008], saatavissa: <http://www.kc.frb.org/publicat/econrev/pdf/4q94krug.pdf>.

Kuusi, Eino. Talvityöttömyys, sen esiintyminen, syyt ja ehkäisytöimenpiteet Suomen suurimmissa kaupungeissa. Tampere: Isak Julinin kirjapaino, 1914.

L 1993:1447. Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring; utfärdad den 16 december 1993. SFS 1993:1447.

L 1994:1673. Lag om ändring i lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring; utfärdad den 20 december 1994. SFS 1993:1673.

L 634/2003. Laki työntekijäin eläkelain muuttamisesta. Annettu Naantalissa 27 päivänä kesäkuuta 2003, [viitattu 23.5.2008], saatavissa: <http://finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030634>.

Laatunen, Timo. Puheenvuoro Tulopolitiikan historiaseminaarissa 28.11.2007. Palace, konferenssisali.

Laitinen-Kuikka Sini, Bach Jarna. Eläketurva muissa maissa. Helsinki: Eläketurvakeskus, 1999.

Lalive, Rafael, van Ours, Jan, Zweimüller, Josef. How changes in financial incentives affect the duration of unemployment. February 17, 2006, [viitattu 15.10.2008], saatavissa: http://www.restud.com/PDF/02_2006/9934_3_paper_text.pdf.

Lange, Peter, Wallerstein, Michael, Golden, Miriam. The end of corporatism? Wage setting in the Nordic and Germanic countries. Julkaisussa Sanford M. Jacoby (ed). The workers of nations. Industrial relations in a global economy. New York and Oxford: Oxford University Press, 1995: 76–100.

van Langendonck, Jef. The meaning of the right to social security. Julkaisussa Jef van Langendonck (ed). The right to social security. Antwerpen and Oxford: Insertia, 2007: 3–12.

Larsen, Lis, Svarre Nielsen, Karen. Social lovgivning. De sociale love – det sociale system. København: Munksgaard, 1987.

Layard, Richard, Nickell, Stephen, Jackman, Richard. Unemployment. Macroeconomic performance and the labour market. Oxford: Oxford University Press, 1991.

Layard, Richard, Nickell, Stephen, Jackman, Richard. Unemployment: macroeconomic performance and the labour market. 2. painos. New York: Oxford University Press, 2005.

Lesch, Hagen. Gewerkschaftlicher Organisationsgrad im Internationalen Vergleich. April 2004, [viitattu 6.6.2008], saatavissa: http://www.iwkoeln.de/Portals/0/pdf/trends02_04_2.pdf.

Leino, Topias. Paikallinen sopiminen ja palkkaerot Ruotsissa ja Tanskassa. Talous & yhteiskunta 2008; 36(1): 12–18.

Leppänen, Seppo. Pitkä tie tasapainoon. Kansantaloudellinen aikakauskirja 2008; 104(1): 42–56.

van Leuvensteijn, Michiel, Koning, Pierre. The effects of home – ownership on labour mobility in The Netherlands. CPB. Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis. Research Memorandum No. 173. The Hague. December 2000, [viitattu 11.11.2008], saatavissa: <http://www.cpb.nl/eng/cpbreeksen/ouderzoek/173/om173.pdf>.

van Leuvensteijn, Michiel, Koning, Pierre. The effects of home-ownership on labour mobility in The Netherlands. Universiteit Utrecht. Utrecht School of Economics. Discussion Paper Series 04 – 01. Januari 2004, [viitattu 8.7.2009], saatavissa: <http://www.uu.nl/uupublish/content/04.01.pdf>.

Lilja, Kari. Finland: continuity and modest moves towards company-level corporatism. Julkaisussa: Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). Changing industrial relations in Europe. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998: 171–189.

Lind, Jens, Møller, Iver Hornemann. Activation for what purpose? Lessons from Danmark. International Journal of Sociology and Social Policy 2006; 26 (1/2): 5–19.

Living in Britain. The 2002 general household survey. A summary of changes over time. Housing tenure. 20 April 2004, [viitattu 7.11.2008], saatavissa: <http://www.statistics.gov.uk/cci/nugget.asp?id=821>.

Ljungberg, Dick. Klart för ändring av a-kassan. Dagens Nyheter 12.6.1994.

Louhivuori, O., W. Vakuutuksen asema kansantalouden rakenteessa. Kansantaloudellinen aikauskirja 1950; 46: 179–196.

Lundberg, Urban. A leap in the dark. From a large area approach: the Joint Committee of the Nordic Social Democratic Labour Movement and the Crisis of the Nordic Model. Julkaisussa Niels Finn Christiansen, Klaus Petersen, Nils Edling and Per Haave (eds). The Nordic model of welfare – a historical reappraisal. Copenhagen: Museum Tusulanum Press, 2006: 269–298.

Lundqvist Bo. Suomalaiset eläketilit: tahdon asia vai välttämättömyys. Julkaisussa: Lassila J, Valkonen T, toim. Henkilökohtaiset sosiaalilit . sosiaaliturvan uusi rahoitusratkaisu? Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Sarja B 157, 1999: 113–170.

Luoma, Väinö. Talouselämän sanakirja. Lahti: Kustannusosakeyhtiö Kivi, 1955.

Luoma, Väinö, Siipi, Jouko. Talous- ja sosiaalitiedon käsikirja. Helsinki: Otava, 1968.

Mabbett, Deborah, Bolderson, Helen. Theories and methods in comparative social policy. Julkaisussa Jochen Clasen (ed). Comparative social policy: concepts, theories and methods. Oxford: Blackwell, 1999: 34–56.

MacEwan, Arthur. Neo-liberalism or democracy? Economic strategy, markets, and alternatives for the 21st century. London and New York: Zed Books Ltd, 1999.

Machin, Stephen, Manning, Alan. The causes and consequences of longterm unemployment in Europe. Julkaisussa: Orley Ashenfelter and David Card (eds). Handbook of labor economics. Volume 3C. Amsterdam: Elsevier, 1999: 3085–3139.

Maddison, Angus. The world economy in the 20th century. Development Centre Studies. OECD. Paris: OECD, 1989.

Maddison, Angus. Growth and interaction in the world economy. Washington: The AEI Press, 2005.

Mahtavan SAK:n aika on päättymässä. (Pääkirjoitus). Helsingin Sanomat 28.8.2008.

Maliranta, Mika. Kuinka tuottavuustekijät muuntuvat tuottavuus- ja talouskasvuksi ja kuinka tutkia sitä? Julkaisussa Ari Hyytinen, Petri Rouvinen (toim). Mistä talouskasvu syntyy? Helsinki: Taloustieto Oy, 2005: 51–72.

Mares, Isabel. The politics of social risk. Business and welfare state development. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Mares, Isabel. Taxation, wage bargaining and unemployment. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.

Martikainen, Juha. Avoimet työpaikat ja työntekijät eivät kohtaa. Hyvinvointikatsaus 2007; 18 (3): 74–77.

Martin, John, P. Measures of replacement rates for the purpose of international comparisons: a note. OECD Economic Studies No. 26, 1996/1, [viitattu 30.8.2004], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/60/23/2502965.pdf>.

Martin, John, P. What works among active labour market policies: evidence from OECD countries' experiences. OECD Economic Studies No. 30, 2000/1, [viitattu 3.8.2007], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/31/35/2732343.pdf>.

MacEvan, Arthur. Neo-liberalism or democracy? Economic strategy, markets, and alternatives for the 21st century. London, New York: Zed Books, 1999.

McMichael, Philip. Rethinking comparative analysis in a post – developmentalist context. *International social science journal* 1992; 44 (3): 351–365.

McTaggart, D., Findley, C., Parkin, M. *Economics*. Sydney: Addison-Wesley, 1992.

Meyer, Bruce, D. Unemployment and workers' compensation programmes: rationale, design, labor supply and income support. *Fiscal Studies* 2002; 23 (1): 1–49.

Miettinen, Hanna. Brunila perää palkkamalattia ja työttömille parempaa työvoimakoulutusta. *Helsingin Sanomat* 9.8.2004.

Mikaelsson B, Ekholm J, Kärrholm J, Murray R, Sandberg T, Söderberg J, Nyman K. Den svenska sjukan II . regelverk och försäkringsmedicinska bedömningar i åtta länder. Socialdepartementet, Departementsserien (Ds) 2003:63. December 2003, [viitattu 16.8.2005], saatavissa: <<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/356>>.

Minford, Patrick. Unemployment in the OECD and its remedies. Julkaisussa Herbert Giersch (ed). *Fighting Europe's unemployment in the 1990s*. Berlin, Heidelberg: Springer Verlag, 1996: 45–68.

Ministry of Finance. The Danish economy. Medium term economic survey. March 1999, [viitattu 3.11.2008], saatavissa: <http://uk.fm.dk/Publications/1999>.

Ministry of Social Affairs and Employment. *Social security in the Netherlands*. Deventer and Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990.

Misner, Paul. A role for intermediate bodies in social insurance: precedents in the “Ghent system” and the Weimar Republic. *Work as key to the social questions. The Great Social and Economic Transformations and the Subjective Dimension of Work*. Rome and Vatican City. 12–15 September 2001, [viitattu 3.8.2004], saatavissa: <http://www.stthomas.edu/cathstudies/cst/mgmt/LE/papers/misner.htm>.

Mitchell, William, Muysken, Joan. Misrepresentation and fudge – the OECD NAIRU consensus. Centre of Full Employment and Equity. Working Paper No. 03–11. November 2003, [viitattu 27.3.2008], saatavissa: <http://www.roa.unimaas.nl/seminars/pdf2005/muysken.pdf>.

Modigliani, F., Papademos, L. Targets for monetary policy in the coming year. *Brookings Paper on Economic Activity* 1975; 1: 141–163.

Moffatt, Mike. What is the labor force participation rate? Your guide to economics. Newsletter. About.com, Inc, a part of The New York Times Company, 2007, [viitattu 26.9.2007], saatavissa: http://economics.about.com/od/unemploymentrate/f/labor_force.htm?p=1.

Molin, Kari. Mp vill att a-kassan ska bli obligatorisk. *Dagens Nyheter* 25.2.2008a

Molin, Kari. Mp:s a-kassa får svagt gehör. *Dagens Nyheter* 25.2.2008b

Morel, Nathalie. Commodification and decommodification. Julkaisussa: Tony Fitzpatrick, Huck-ju Kwon, Nick Manning, James Midgley, Gillian Pascall (eds). *International encyclopedia of social policy*. Volume 1. A–F. London and New York: Routledge, 2006: 176–179.

Myllyharju, Olavi. Sähköpostitse 3.9.2007a saadut vastaukset Suomen työttömyysturvaa koskevaan kyselyyn.

Myllyharju, Olavi. Postitse 4.9.2007b saadut vastaukset Suomen työttömyysturvaa koskevaan kyselyyn (Kysymys 8, vuosi 1985).

Myllymäki, L. ym. Toivomusaloite 44/1930. Esityksen antamiseksi laiksi yleisestä, pakollisesta työttömyysvakuutuksesta. Valtiopäivät 1930. Liitteet I–XI. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1930: 246–247.

Nestler, Eric, J., Malenka, Robert, C. Aivot koukussa. (Suomennos artikkelista The addicted brain. Scientific American 2004; 9.2.2004), [viitattu 1.8.2008], saatavissa: <http://www.juwanet.org/sosterv/alkoholi/aivotkoukussa.htm>.

Nickell, Stephen. Unemployment and labor market rigidities: Europe versus North America. Journal of Economic Perspectives 1997; 11 (3): 55–74.

Nickell, Stephen. Suomalainen työttömyys ulkopuolisen silmin. Julkaisussa: Matti Pohjola (toim). Suomalainen työttömyys Helsinki: Taloustieto Oy, 1998: 391–427.

Nickell, Stephen. Unemployment: questions and some answers. The Economic Journal 1998b; 108 (May): 802–816.

Nickell, Stephen. Labor market institutions and economic performance. Julkaisussa: Orley Ashenfelter and David Card (eds). Handbook of labor economics. Volume 3C. Amsterdam: Elsevier, 1999a: 3029–3084.

Nickell, Stephen. Finnish unemployment: a view from outside. Finnish Economic Papers 1999b; 12 (2): 62–81.

Nickell, Stephen. A picture of European unemployment: success and failure. Bank of England Monetary Policy Committee and Landon School of Economics. November 2002, [viitattu 4.6.2008], saatavissa: <http://www.nuffield.ox.ac.uk/users/nickell/papers/APictureofEuropeanUnemployment-SuccessandFailure.pdf>.

Nickell, Stephen. Labor market institutions and unemployment in OECD countries. CESifo DICE Report 2003; 1(2): 13–26.

Nickell, Stephen, Layard, Richard. Labor market institutions and economic performance. Julkaisussa A. Ashenfelter and D. Card (eds.). Handbook of labor economics. Vol. 3. Amsterdam: North Holland, 1999: 3030–3084.

Nickell, Stephen, Nunziata, Luca, Ochel, Wolfgang, Quintini, Glenda. The Beveridge curve, unemployment and wages in the OECD from the 1960s to the 1990s. Data files. Labour market institutions database (LMIDB). Centre for Economic Performance. London School of Economics and Political Science. July 2001, [viitattu 11.3.2008], saatavissa: http://cep.lse.ac.uk/_new/publications/series.asp?prog=CEP.

Nickell, Stephen, Nunziata, Luca, Ochel, Wolfgang, Quintini, Glenda. The Beveridge curve, unemployment and wages in the OECD from the 1960s to the 1990s. Centre for Economic Performance. London School of Economics and Political Science. July 2002, [viitattu 11.3.2008], saatavissa: <http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/dp0502.pdf>.

Niemelä, Heikki. Suomen kokonaiseläkejärjestelmän muotoutuminen. Kansaneläkelaitoksen julkaisuja. Tutkimus- ja kehitysyksikkö. Toinen painos. Helsinki: Hakapaino Oy, 1994.

Niemelä, Heikki. Köyhäinhoidosta perusturvaan – universaalien perusturvan juurtuminen Pohjoismaihin. Kansaneläkelaitos. Tutkimusosasto. TOPSOS-luento 5.2.2009 (moniste).

Niskanen, Paavo. Puolueet luokkaetujen vaalijoina Suomen eduskunnassa 1960-luvulta 1990-luvulle. Acta Universitatis Tamperensis 1366. Tampere: Tampere University Press, 2008.

Norris, Michelle, Shiels, Patrick. Regular National Report on housing developments in European countries. Synthesis report. Department of the Environment, Heritage and Local Government. The Stationery Office. Ireland. November 2004, [viitattu 12.11.2008], saatavissa: <http://www.environ.ie>.

Nunziata, Luca. Labour market institutions and the cyclical dynamics of employment. Labour Economics 2003; 10: 31–53.

Nyman, Heidi. Työttömyyseläkkeensaajat vuosina 1971–1980. Heidi Nymanilta Eläketurvakeskuksesta 16.5.2008 sähköpostitse saadut tiedot.

Ochel, Wolfgang. Collective bargaining (centralization/co-ordination). Ifo Institute. Munich 2000. Wolfgang Ochelilta 16.6.2008 sähköpostitse saatu muistio.

Ochel, Wolfgang. Collective bargaining coverage in the OECD from the 1960s to the 1990s. CESifo Forum 2001; (Winter): 13–26, [viitattu 4.6.2008], saatavissa: <http://www.ifo.de/pls/guestci/download/CESifo%20Forum%202001/CESifo%20Forum%204/2001/Forum401-dice3.pdf>.

Odmark, Petter. Vad är försäkring? Samtal om socialförsäkring. Nr 1. Socialförsäkringsutredningen. 28.6.2005, [viitattu 9.4.2006], saatavissa: <http://www.sou.gov.se/socialforsakring/aktuellt.htm>

OECD 1983. Employment outlook. Paris: OECD, 1983.

OECD 1988. Employment outlook. September 1988. Paris: OECD, 1988.

OECD 1990. Economic outlook. December 1990. Paris: OECD, 1990.

OECD 1992a. Economic outlook. June 1992. Paris: OECD, 1996.

OECD 1992b. Employment outlook. July 1992. Paris: OECD, 1996.

OECD 1994. Economic outlook. December 1994. Paris: OECD, 1994.

OECD 1996. Employment outlook. July 1996. Paris: OECD, 1996.

OECD 1999. Employment outlook. June 1999. Paris: OECD, 1999.

OECD 2000a. OECD employment outlook June 2000. Paris: OECD, 2000.

OECD 2000b, OECD Economic outlook 68. December 2000. Standardised unemployment rates. 2000, [viitattu 12.9.2007], saatavissa: http://findarticles.com/p/articles/mi_m4456/is_2000_Dec/ai_69442491.

OECD 2000c, OECD Economic outlook 68. December 2000. Revised OECD measures of structural unemployment. 2000, [viitattu 27.3.2008], saatavissa: <http://oecd.org/dataoecd/44/50/2086120.pdf>.

OECD 2001, OECD Economic outlook no. 69: annual and semiannual data. June 2001. CD-ROM.

OECD 2003a, OECD Economic outlook. June 2003. Standardised unemployment rates. 2003, [viitattu 12.9.2007], saatavissa: http://findarticles.com/p/articles/mi_m4456/is_73/ai_105851454.

OECD 2003b. Trade union density. 2003, [viitattu 7.1.2009], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/25/42/39891561.xls>.

OECD 2004. OECD employment outlook. Paris: OECD, 2004.

OECD 2005a. OECD handbook on economic globalisation indicators. Paris: OECD, 2005.

OECD 2005b. Measuring globalisation: OECD economic globalisation indicators. Paris: OECD, 2005.

OECD 2005c. Trade and structural adjustment. Embracing globalisation. Paris: OECD, 2005.

OECD 2005d. OECD factbook 2005. Paris: OECD, 2005.

OECD 2005e. OECD Statistics Working paper. 9 August 2005, [viitattu 26.6.2007], saatavissa: <http://www.ois.oecd.org>.

OECD 2005f. Share of owner-occupied housing, 1980 and 2002/2003. OECD Employment Outlook 2005, 97. 2005, [viitattu 12.1.2009], saatavissa: <http://dx.doi.org/10.1787/146066386887>.

OECD 2006. Economic outlook no. 78: annual and semiannual data. Unemployment rate. OECD 2006, [viitattu 24.4.2006], saatavissa: <http://oecd-stats.ingenta.com/OECD/eng/TableView/wdsview/disview.asp>.

OECD 2006b. Economic outlook no. 80. December 2006. Public version. Dataset, [viitattu 6.1.2009], saatavissa: <http://stats.oecd.org/WBOS/Index.aspx>.

OECD 2006c. Economic outlook no. 80. December 2006. Annual projections for OECD countries. Dataset, [viitattu 6.1.2009], saatavissa: <http://stats.oecd.org/WBOS/Index.aspx>.

OECD 2007a. Main economic indicators. Long-term unemployment rate – total. 21 february 2007, [viitattu 12.9.2007], saatavissa: <http://stats.oecd.org/mei/default.asp?lang=e&subject=10>.

OECD 2007b. OECD employment outlook. Paris: OECD, 2007.

OECD 2007c. OECD factbook 2007. Labour market. Long-term unemployment. 2007. [viitattu 1.10.2007], saatavissa: <http://puck.sourceoecd.org/v1=11087826/c1=22/nw=1/rpsv/fact2007/06-02-02.htm>.

OECD 2007d. Economic outlook no. 81. Annex tables. OECD, May 2007, [viitattu 4.10.2007], saatavissa: http://www.oecd.org/documentprint/0,3455,en_2649_33733_2483901_1_1_1_1,00.html.

OECD 2007e. SourceOECD. OECD Economic outlook Database. Economic Outlook: annual and quarterly data. Vol. 2007, release 01, [viitattu 23.9.2007], saatavissa: http://new.sourceoecd.org/rpsv/statistics/s3_about.htm?jnlissn=16081153.

OECD 2007f. Employment rates: total. Share of persons of working age (15 to 64 years) in employment. OECD Factbook 2007: Economic, environmental and social statistics. OECD 2007, [viitattu 31.10.2007], saatavissa: <http://oecd.p4.siteinternet.com/publications/doifiles/302007011P1T053.xls>.

OECD 2007g. Standardised unemployment rates. OECD statistics. Labour force survey. OECD 3.12.2007, [viitattu 3.12.2007], saatavissa: <http://stats.oecd.org/wbos/Default.aspx?QueryName=251&QueryType=View&Lang=en>.

OECD 2007h. Labour force participation rates. OECD statistics. Labour force survey. OECD 10.12.2007, [viitattu 10.12.2007], saatavissa: http://stats.oecd.org/wbos/default.aspx?DatasetCode=LFS_SEXAGE_I_R.

OECD 2007i. Population growth rates. Annual growth in percentage. OECD Factbook 2007: Economic, environmental and social statistics. OECD 2007, [viitattu 12.12.2007], saatavissa: <http://oecd.p4.siteinternet.com/publications/doifiles/302007011P1T00-4.xls>.

OECD 2007j. Sources and methods: OECD Economic Outlook. Notes to statistical annex tables 11–19: wages, costs, unemployment and inflation. 15 March 2007, [viitattu 30.1.2008], saatavissa: <http://www.oecd.org/els/employmentoutlook>.

OECD 2007k. Total population. OECD Factbook. Paris 2007, [viitattu 16.7.2009], saatavissa: <http://titania.sourceoecd.org/vl=2991947/cl=16/nw=1/rpsv/fact2007/01-01-01.htm>.

OECD 2008. Labour force survey by sex and age. OECD. StatExtracts. 18.3.2007, [viitattu 18.3.2007], saatavissa: http://www.oecd.org/document/15/0,3343,en_2825_495670_38938959_1_1_1_1,00.html.

OECD 2009a. Public expenditure and participant stocks on LMP. OLISNet. OECD Stat. 7.1.2009, [viitattu 7.1.2009], saatavissa: <http://stats.oecd.org/WBOS/Index.aspx>.

OECD 2009b. Strictness of EPL (Employment Protection Legislation) – overall. Version 1. OLISNet. OECD Stat. 7.1.2009, [viitattu 7.1.2009], saatavissa: <http://stats.oecd.org/WBOS/Index.aspx>.

Ogus, A., I., Barendt, E., M., Buck, T., M., Lynes, T. The law of social security. Third edition. London: Butterworth, 1988.

Ogus, A., I., Wikeley, N., J., Davey, M., Deakin, S., F., Lewis, R., K., Luckhaus, L. The law of social security. Fourth edition. London, Dublin, Edinburgh: Butterworths, 1995.

Okko, Paavo. Globalisaation tulkinnan uusi paradigma-toimintojen välinen kilpailu. Kansantaloudellinen aikakauskirja 2007; 103 (4): 449–457.

Opheikens, L. (red). Kluwers Sociaal Zakboek. Supplement 340. Sociale verzekering. Werkloosheidswet, januari 1998. Kluwer-Deventer, April 1998: Werkloosheidswet, 1–114.

Origin of the term "social security". Social Security Bulletin 1992; 55 (1): 63–64.

Oswald, Andrew, J. A conjecture on the explanation for high unemployment in the industrialized nations: part 1. University of Warwick. Warwick Economic Research Papers No. 475. December 1996, [viitattu 9.7.2009], saatavissa: http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/economics/woekingpapers/publication/1995-1998/twerp_475.pdf.

Oswald, Andrew, J. The housing market and Europe's unemployment: a non-technical paper. May 1999, [viitattu 12.1.2009], saatavissa: <http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/economics/staff/faculty/oswald.pdf>.

Paakkanen, Mikko. Työkyvyttömyyden teeskentelyä pidettiin törkeänä petoksena. Etsivät näkivät työkyvyttömyyskorvauksia nostaneen naisen töissä. Helsingin Sanomat 7.7.2006.

Pain, Nigel, Koske, Isabell, Sollie, Marte. Globalisation and inflation in the OECD economies. Economic department working papers No. 524. 21.10.2006, [viitattu 28.8.2007], saatavissa: http://www.oecd.org/eco/working_papers.

Palmer, Ian, P. Malinger, shirking, and self-inflicted injuries in the military. Julkaisussa Peter W. Halligan, Christopher Bass, David A. Oakley (eds). Malinger and illness deception. Oxford: Oxford University Press, 2003: 43–53.

Palo, Maria. Ruotsiin ajetaan vauhdilla ansiotulovakuutuksia. Savon Sanomat 24.10.2006.

Paqué, Karl-Heinz. Unemployment and the crisis of the german model: a long-term interpretation. Julkaisussa Herbert Giersch (ed). Fighting Europe's unemployment in the 1990s. Berlin, Heidelberg: Springer Verlag, 1996: 119–155.

Parsons, Donald, O., Tranæs, Torben, Bie Lilleør, Helene. Voluntary public unemployment insurance. 5/2003, [viitattu 10.8.2004], saatavissa: <http://www.econ.ku.dk/epru/files/wp/wp-03-05.pdf>.

Pehkonen, Jaakko. Työttömyys: teoreettisia lähtökohtia. Julkaisussa: Matti Pohjola (toim). Suomalainen työttömyys Helsinki: Taloustieto Oy, 1998a: 53–90.

Pehkonen, Jaakko. Pitkäaikaistyöttömyys. Julkaisussa: Matti Pohjola (toim). Suomalainen työttömyys Helsinki: Taloustieto Oy, 1998b: 220–244.

Pekkarinen, Jukka, Sutela, Pekka. Kansantaloustiede. Helsinki: WSOY, 2002.

Pennings, Frans. Benefits of doubt. A comparative study of the legal aspects of employment and unemployment schemes in Great Britain, Germany, France and the Netherlands. Denver–Boston: Kluwer Law and Taxation Publishers, 1990.

Pentikäinen, Teivo, Kankkunen, Aimo, Koivusalo, Lauri, Tienhaara, Rauno. Työeläke. Helsinki: Vakuutusalan kustannus Oy, 1983.

Phelps, E., S. Money, wage dynamics and labour market equilibrium. Journal of Political Economy 1968; 76 (4): 678–711.

Phillipson, Chris. The sociology of retirement. Julkaisussa John Bond, Peter Coleman (eds). Ageing in society. An introduction to social gerontology. London: SAGE Publications Ltd, 1990: 144–322.

Piore, Michael. Historical perspective and the interpretation of unemployment. Journal of Economic Literature 1987; 25(December): 1834–1850.

Pitkäaikaistyöttömiä on yhä liikaa. Helsingin Sanomat 15.3.2007.

Ploug, Niels, Kronborg Bak, Carsten. Appendix 4.3.: Institutional analysis of the welfare states. Sociology: detailed research plan. Project 4: Level of living conditions and distributional mechanisms.

2001online Graduate School for “intergration, Production and Welfare”, 2001, [viitattu 28.7.2005], saatavissa: <http://www.grad-inprowe.dk/Sociology/Appendix4-3.htm>.

Ploug, Niels, Kvist, Jon. Social security in Europe. Development or dismantlement? The Haque, London, Boston: Kluwer Law International, 1996.

Pohjanpalo, Olli. Elinkeinoelämän keskusliitto ei enää neuvottele työehtosopimuksista. Työnantajilta lopullinen kuolinisku tulopoliittisille kokonaisratkaisuille. Helsingin Sanomat 22.5.2008.

Pohjanpalo, Olli. Asiantuntijat: Ay-liike menettää arvostustaan. Joustavuuden ja tuloerojen uskotaan kasvavan Suomessa. Helsingin Sanomat 20.6.2008b.

Pohjola, Matti. Työttömyys suomalaisen yhteiskunnan ongelmana: johdanto ja kirjan tiivistelmä. Julkaisussa: Matti Pohjola (toim). Suomalainen työttömyys Helsinki: Taloustieto Oy, 1998a: 1–19.

Pohjola, Matti. Suomalaist työmarkkinoiden toimivuus. Julkaisussa: Matti Pohjola (toim). Suomalainen työttömyys Helsinki: Taloustieto Oy, 1998b: 23–49.

Pohjola, Matti. Talouskasvu talouspolitiikan tavoittttena. Julkaisussa: Ari Hyytinen, Petri Rouvinen (toim). Mistä talouskasvu syntyy? Helsinki: Taloustieto Oy, 2005: 275–295.

Pohjola, Matti, Pekkartnen, Jukka, Sutela, Pekka. Taloustiede. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 2006.

Pois työttömien päivähoidosta. Pääkirjoitus. Ilta-Sanomat 10.8.2004.

Pontusson, Jonas, Kwon, Hyeok, Yong. Welfare spending, government partisanship, and varieties of capitalism. The conference of Europeanists, Chicago, IL, March 11–13, 2004, [viitattu 26.7.2004], saatavissa: <http://www.europamet.org/conference2004/program.htm>.

Poutanen, Mikko. Rakennetyöttömyys. Työmarkkinoiden instituutioiden vaikutus työttömyyteen sekä pienituloisten tulotasoon Euroopassa. Kansantaloustieteen Pro gradu -tutkielma. Kansantaloustieteen laitos. Kauppatieteellinen tiedekunta. Vaasan yliopisto. 2007, [viitattu 10.3.2008], saatavissa: <http://www.tritonia.fi>.

Quadagno, Jill. Theories of the welfare state. Annual Review of Sociology 1987; 13: 109–128.

Ragin, Charles. The comparative method: moving beyond qualitative and quantitative strategies. Berkeley: University of California Press, 1987.

Rakare rör i välfärdssystemen. (Ledare) Dagens Nyheter 22.11.2006.

Rantala, Juha. Työttömyyseläkeuudistuksen työllisyysvaikutukset. Julkaisussa: Takala, Mervi, Uusitalo, Hannu. Varhaiseläkkeet muuttuvat – mutta miten? Helsinki: Hakapaino Oy, 2002: 30–50.

Rasi, Chris-Marie, Viikari, Jan-Matti. The time-varying NAIRU and potential output in Finland. Bank of Finland. Economic Department. Discussion papers 6/98. 15.4.1998. Helsinki: Suomen Pankin monistuskeskus, 1998.

Raumolin, Jussi. Mitä globalisaatio on? Maailmanpyörä 1/1999, [viitattu 17.8.2007], saatavissa: <http://www.ykliitto.fi/maapyora/raumolin.htm>.

Rescher, Nicholas. Rationality. A philosophical inquiry into the nature and rationale of reason. Oxford: Clarendon Press, 1988.

Reijo, Marie, Juntto, Anneli. Kansallinen omaleimaisuus säilyy asumisessa. Taustaa asumiseroille. Julkaisussa Marjo Pyy-Martikainen (toim.). Arki EU-maissa. Työ, tulot ja asuminen 1996. Tilastokeskus. Elinolot 2002:1. Helsinki: Yliopistopaino, 2002: 57–90.

Reinikainen, Pauli. Nuoret: jyrkkä ei pakkotyölle! Kunnallisliiton esitys alle 25-vuotiaiden pakottamisesta töihin työttömyysturvalta saa nuoret päättäjät takajaloilleen. Iltalehti 20.12.2004.

Richardson, Pete, Boone, Laurence, Giorno, Claude, Meacci, Mara, Rae, David, Turner, David. The concept, policy use and measurement of structural unemployment: estimating a time varying NAIRU across 21 OECD countries. OECD. Economics Department Working Paper No. 250. 29 June 2000, [viitattu 28.3.2008], saatavissa: <http://oecd.org/dataoecd/14/51/1885410.pdf>.

Rieger, Elmar, Liebfried, Stephan. Welfare state limits to globalization. Julkaisussa: Ritu Vij (ed). Globalization and welfare. A critical reader. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2007: 120–132.

Romppanen, Antti. Maailmantalouden yhdentymisen. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. VATT-muistioita 66. Helsinki: VATT, 2004.

Rose R. Is American public policy exceptional? Julkaisussa: Shafer BE, ed. Is America different? A new look at American exceptionalism. Oxford: Oxford University Press, 1991: 197–221.

Rosengren, Åsa. Sosiaaliturva Ruotsissa. Helsinki: Kuntaliiton painatuskeskus, 1999.

Rossi, Juhana. Ekonomisti Milton Friedman. Vapaan yhteiskunnan ja talouden puolustaja. Helsingin Sanomat 18.11.2006.

Røed, Knut, Zhang, Tao. Does unemployment compensation affect unemployment duration? The Economic Journal 2003; 113 (January): 190–206.

QuickMBA 2007. Economics. Unemployment. QuickMBA.com, 2007, [viitattu 28.9.2007], saatavissa: <http://www.quickmba.com/econ/macro/unemployment/>.

Saari, Juho. Globaali hallinta. Historiallinen tutkimus globalisaation tulevaisuudesta. Helsinki: Yliopistopaino, 2004.

Salin, Milla. Täystyöllisyyden velvoittavuudesta uudistamisen diskurssiin. EU:n työpoliittisten dokumenttien retoriikan muutos 1974–2002. Janus 2007; 15 (1): 35–48.

Sally, Razeen. Classical liberalism and international economic order. Studies in theory and intellectual history. London and New York: Routledge, 1998.

Scarpetta, Stefano. Assessing the role of labour market policies and institutional settings on unemployment: a cross country study. OECD Economic Studies 26: 43–98. 1996, [viitattu 31.10.2008], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/60/29/2502834.pdf>.

Scheuer, Steen. Denmark: a less regulated model. Julkaisussa Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). Changing industrial relations in Europe. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998: 146–170.

Schmid, Günther. Institutional incentives to prevent unemployment: unemployment insurance and active labor market policy an a comparative perspective. The Journal of Socio-Economics 1995; 24(1): 51–103.

Scruggs, Lyle. Summary dataset, Welfare state entitlements data set: a comparative institutional analysis of eighteen welfare states, Version 1.1., 2004, [viitattu 29.7.2005], saatavissa: <http://sp.uconn.edu/~scruggs/wp.htm>.

Scruggs, Lyle. Welfare state generosity across space and time. May, 2005a, [viitattu 21.5.2008], saatavissa: <http://sp.uconn.edu/~scruggs/wp.htm>.

Scruggs, Lyle. Welfare state entitlements project codebook, Welfare state entitlements data set: a comparative institutional analysis of eighteen welfare states, Version 1.1., June 1, 2005b, [viitattu 29.7.2005], saatavissa: <http://sp.uconn.edu/~scruggs/wp.htm>.

Scruggs, Lyle. Generosity index. Welfare state entitlements data set: a comparative institutional analysis of eighteen welfare states, Version 1.2., 4.6 2006, [viitattu 21.5.2008], saatavissa: <http://sp.uconn.edu/~scruggs/wp.htm>.

Scruggs L, Allan J. Welfare state decommodification in eighteen OECD countries: a replication and revision. May 2005a, [viitattu 29.7.2005], saatavissa: <http://sp.uconn.edu/~scruggs/wp.htm>.

Scruggs L, Allan J. Welfare state generosity across space and time. May 2005b, [viitattu 29.7.2005], saatavissa: <http://sp.uconn.edu/~scruggs/wp.htm>.

Scruggs L, Allan J. Welfare-state decommodification in 18 OECD countries: a replication and revision. *Journal of European Social Policy* 2006; 16 (1): 55–72.

Seeleib-Kaiser, Martin. Comparative analysis. Julkaisussa Tony Fitzpatrick, Huck-ju Kwon, Nick Manning, James Midgley, Gillian Pascall (eds). *International encyclopedia of social policy*. Volume 1. A–F. London and New York: Routledge, 2006: 196–199.

Selden, Thomas, M. Premium subsidies for health insurance: excessive coverage vs. adverse selection. *Journal of Health Economics* 1999; 18 (6): 709–725.

Sif 2006a. Allmänna försäkringsvillkor i Sifs inkomstförsäkring. Medlemsförsäkring. 1.7.2006a, [viitattu 24.11.2006], saatavissa: <http://www.sif.se/EPiBrowser/Dokumentarkiv/Försäkringar/Broschyler/Broschyler%20inkfors/Allmänna%20försäkringsvillkor%20060701.pdf>.

Sif 2006b. Sveriges bästa inkomstförsäkring? [viitattu 27.11.2006], saatavissa: <http://www.sif.se>.

Sihto, Matti. The strategy of an active labour market policy. An analysis of its development in a changing labour market. *International Journal of Manpower* 2001; 22 (8): 683–705.

Sjöberg, Ola 2008a. Sähköpostitse 12.2.2008 saadut vastaukset Ruotsin työttömyysturvaan koskevaan kyselyyn.

Sjöberg, Ola 2008b. Labour market mobility and worker's skills in a comparative perspective: exploring the role of unemployment insurance benefits. *International Journal of Social Welfare* 2008; 17 (1): 74–83.

Skocpol, Theda. *Social policy in the United States*. Princeton: Princeton University Press, 1995.

Skocpol, Theda, Amenta, Edwin. States and social policies. *Annual Review of Sociology* 1986; 12: 131–157.

Sneessens, Henri, R. Lessons for employment and growth in Western Europe. Julkaisussa Herbert Giersch (ed). *Fighting Europe's unemployment in the 1990s*. Berlin, Heidelberg: Springer Verlag, 1996: 183–211.

Solow, Robert, M. Reflections on growth theory. Julkaisussa Philippe Eghion and Steven N. Durlauf (eds). *Handbook of economic growth*. Amsterdam: Elsevier, 2005: 3–10.

Sorrentino, Constance. International unemployment rates: how comparable are they? *Monthly Labor Review* 2000; (June): 3–20.

Soskice, Davis. Wage determination: the changing role of institutions in advanced industrialized societies. *Oxford Review of Economic Policy* 1990; 6 (4): 36–61.

Spence, Sean, Farrow, Tom, Leung, David, Shah, Samir, Reilly, Becky, Rahman, Anna, Herford, Amy. Lying as an executive function. Julkaisussa Peter W. Halligan, Christopher Bass, David A. Oakley (eds). *Malingering and illness deception*. Oxford: Oxford University Press, 2003: 255–266.

Stokke, Torgeir Aarvaag. Norway. Julkaisussa Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). *Trade unions in Western Europe since 1945*. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 503–543.

Stryker, Robin. Globalization and the welfare state. *The International Journal of Sociology and Social Policy* 1998; 18 (2–4): 1–49.

Stråth, Bo. After full employment and the breakdown of conventions of social responsibility. Julkaisussa Bo Stråth (ed). *After full employment. European discourses on work and flexibility*. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000a: 11–31.

Stråth, Bo. The concept of work in construction of community. Julkaisussa Bo Stråth (ed). *After full employment. European discourses on work and flexibility*. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000b: 65–104.

Stråth, Bo, Wagner, Peter. After full employment: theoretical and political implications. Julkaisussa: Bo Stråth (ed). *After full employment. European discourses on work and flexibility*. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000: 261–278.

STV 2003. *Suomen tilastollinen vuosikirja 2003*. Tilastokeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 2003.

Stähler, Nikolai. *Employment protection and unemployment. A theoretical analysis evaluating recent policy proposals*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2007.

Suominen, Heli. Ranska lisää työelämän joustoja. Uusi välimuoto potkujen ja eroamisen välille. *Helsingin Sanomat* 18.1.2008a.

Suominen, Heli. ”Lisäjoustavuus hyväksi Ranskalle”. *Helsingin Sanomat* 18.1.2008b.

SVT Sosiaaliturva 2005. *Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2003*. Suomen virallinen tilasto (SVT). Eläketurvakeskus. kansaneläkelaitos. Helsinki: Hakapaino Oy, 2005.

SVT Sosiaaliturva 2007. *Tilasto Suomen eläkkeensaajista 2006*. Suomen virallinen tilasto (SVT). Eläketurvakeskus. Kansaneläkelaitos. Helsinki: Hakapaino Oy, 2007.

Sztompka, Piotr. Conceptual frameworks in comparative inquiry: divergence or convergence? Julkaisussa: Albow, Martin, King, Elizabeth (eds). *Globalization, knowledge and society. Readings from International Sociology*. London, Newbury Park, New Delhi: SAGE Publications, 1990: 47–58.

Söderström, Lars. Moral hazard in the welfare state. Julkaisussa: Herbert Giersch (ed). *Reforming the welfare state*. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag, 1997: 25–50.

Søndergaard, Jørgen. Preface. Julkaisussa: Peter A. Kemp, Annika Sundén, Bernhard Bakker Tauriz (eds). *Sick societies? Trends in disability benefits in post-industrial welfare states*. International Social Security Association (ISSA). Geneva: ISSA, 2006: iii–v.

Särkelä, Riitta, Eronen, Anne (toim.). *Perusturvan pulmat ja uudistamisen vaihtoehdot*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, 2007.

Tabell ym. Anomusehdotus n:o 24/ 1926. Esityksen antamisesta laiksi yleisestä, pakollisesta työttömyysvakuutuksesta. Valtiopäivät 1926. Liitteet I–XI. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 27: 399–400.

Taloussanasto 2002. *Taloussanasto. Yritys- ja kansantaloutta suomeksi, ruotsiksi, englanniksi, saksaksi ja ranskaksi*. 8. uudistettu painos. Helsinki: Taloustieto, Yliopistopaino, 2002.

Taloustieto 2006. Valtion budjetin laatimisprosessi. Lisämateriaalia julkaisuun Ensio Tikkanen, Pentti Vartia. *Taloudellista pääomaa – Johdatus kansantaloustieteeseen*. 5. uudistetun painoksen lisäpainos. Helsinki: Taloustieto Oy, 2006.

Teikari, Ismo. Kun epävarmuus tuli taloustieteeseen. *Tieto&trendit* 2006, (3): 66–67.

Temin, Peter. Financial intermediation in the early Roman Empire. *Journal of Economic History* 2004a; 64 (3): 705–733.

Temin, Peter. The labour market of the early Roman Empire. *Journal of Interdisciplinary History* 2004b; 34 (4): 513–538.

Temin, Peter. The economy of the early Roman Empire. *Journal of Economic Perspectives* 2006a; 20 (1): 133–151.

Temin, Peter. Estimating GDP in the Early Roman Empire. Julkaisussa: Valentina Natali (ed). *Innovazione tecnica e progressa economico nel mondo romano. Atti degli Incontri capresi di storia dell'economia antica (Capri 13–16 aprile 2003)*. Bari: Edipuglia, 2006b: 31–54.

Therborn, Göran. *Why some peoples are more unemployed than others*. London: Verso, 1986.

Thulin, Staffan. Papor fuskar mer än mammor. *Riksdag & departement* 2006; 30 (27): 7.

Thulin, Staffan. Mp-förslag kan lösa knuten om a-kassan. *Riksdag & departement* 2008a; 32 (7): 8.

Thulin, Staffan. Arbetslösa ljuger om att de sökt jobb. *Riksdag & departement* 2008b; 32 (9): 4.

Thulin, Staffan. Det blir ingen statlig inblandning i a-kassan. *Riksdag & departement* 2008c; 32 (27): 13.

Thulin, Staffan. Fusk med a-kassepengar. *Riksdag & departement* 2009; 33 (7): 10.

TKa. Työmarkkinatilastot. Verkkokoulu. Tilastokeskus (ei vuosilukua), [viitattu 25.9.2007], saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/index.html?>

TKb. Työvoimaosuus. Käsitteet ja määritelmät. Tilastokeskus (ei vuosilukua), [viitattu 23.1.2008], saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/tyovoimaosuus.html>.

TKc. Työllisyysaste. Käsitteet ja määritelmät. Tilastokeskus (ei vuosilukua), [viitattu 23.1.2008], saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/tyollisyysaste.html>.

TKd. Rakenteellinen työttömyys. Verkkokoulu. Tilastokeskus (ei vuosilukua), [viitattu 27.3.2008], saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/05/04/index.html>.

TK 1999. Suomen tilastollinen vuosikirja 1999. 94. vuosikerta. Hämeenlinna: Karisto Oy, 1999.

TK 2001. Työvoimaosuus. Verkkokoulu. Tilastokeskus (2001), [viitattu 23.1.2008], saatavissa: <http://www.stat.fi/tup/verkkokoulu/data/tvt/03/01/index.html>.

TK 2004. Suomen tilastollinen vuosikirja 2004. 99. vuosikerta. Hämeenlinna: Karisto Oy, 2004.

TK 2008. Työmarkkinat. Väestö toiminnan maukaan. Työttömyys. Tilastokeskus 22.1.2008, [viitattu 23.1.2008], saatavissa: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tyoelama.html.

TK 2008b. Asuminen. Asuinhuoneistot hallintaperusteen mukaan. 28.10.2008, [viitattu 15.1.2009], saatavissa: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_asuminen.html.

TK 2009. Asunnot hallintaperusteen ja käytössäolutilanteen mukaan 1960–2007. Tilastokeskus. Asuminen. Tilastokeskuksesta Elina Aspblad-Huohvanaiselta sähköpostitse 16.1.12009 saadut tiedostot.

Topel, Robert. Labor markets and economic growth. Julkaisussa Orley Ashenfelter and David Card (eds). Handbook of labor economics. Volume 3C. Amsterdam: Elsevier, 1999: 2943–2984.

Tossavainen, Pekka. Työvoimareservit paikkaamaan työvoimapulaa. Hyvinvointikatsaus 2007; 18 (3): 27–30.

Traxler, Franz, Blashke, Sabine, Kittel, Bernhard. National labour relations in internationalized markets. New York: Oxford University Press, 2001.

Tupala, Erkki. Alkoholistien aivojen mielihyvakeskuksen toiminta on häiriintynyt. Kansanterveyslehti 3/2002, [viitattu 1.8.2008], saatavissa: <http://www.ktl.fi>.

Turner, Dave, Boone, Laurence, Giorno, Claude, Meacci, Mara, Rae, Dave, Richardson, Pete. Estimating the structural rate of unemployment for the OECD countries. OECD Economic Studies No. 33 2001/II: 171–216, [viitattu 5.10.2007], saatavissa: <http://www.oecd.org/dataoecd/27/46/18464874.pdf>.

TyöttömyyskassaL 1960. Laki työttömyyskassoista, joilla on oikeus saada apurahaa valtionvaroista. Laki 328/1960. Annettu Helsingissä 20 päivänä kesäkuuta 1960. Julkaisussa Suomen asetuskokoelma vuodelta 1960. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1961: 914–916.

TyöttömyyskassaL 1971. Laki valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain muuttamisesta. Laki 513/1971. Annettu Helsingissä 18 päivänä kesäkuuta 1971. Julkaisussa Suomen asetuskokoelma vuodelta 1971. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1972: 994–915.

TyöttömyyskassaL 1974. Laki valtakunnallisista työttömyyskassoista annetun lain muuttamisesta. Laki 453/1974. Annettu Helsingissä 6 päivänä kesäkuuta 1974. Julkaisussa Suomen asetuskokoelma vuodelta 1974. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1975: 817.

TyöttömyysturvaL 1984. Työttömyysturvalaki. Laki 602/1984. Annettu Helsingissä 24 päivänä elokuuta 1984, [viitattu 12.8.2008], saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1984/19840602>.

Työttömyysvakuutus. Julkaisussa: Jaakko Forsman, I. Havu, Hannes Salovaara, Vilho Setälä, J. A. Wecksell (toim). Pieni tietosanakirja. Neljäs osa: San Remo–Öölanti. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava, 1928: 949–950, [viitattu 10.3.2008], saatavissa: <http://runeberg.org/pieni/4/0521.html>.

UNECE 2004a. Size of dwelling by tenure. Bulletin of Housing Statistics for Europe and North America 2004. UN Economic Commission for Europe. Geneva. 2004, [viitattu 12.11.2008], saatavissa: <http://www.unece.org/hlm/prgm/hsstat/2004docs/pubHB05.pdf>.

UNECE 2004b. Size of households by tenure. Bulletin of Housing Statistics for Europe and North America 2004. UN Economic Commission for Europe (UNECE). Geneva. 2004, [viitattu 12.11.2008], saatavissa: <http://www.unece.org/hlm/prgm/hsstat/2004docs/pubHB05.xls>.

UNECE 2009. Presentation dwelling stock (occupation and tenure). Environment, housing and land management division. UN Economic Commission for Europe (UNECE). Geneva. 2004, [viitattu 12.11.2008], saatavissa: <http://www.unece.org/hlm/prgm/hsstat/2004docs/pubHB05.xls>.

Unemployment. Unemployment. Your guide to economics. Newsletter. About.com, Inc, a part of The New York Times Company, 2007, [viitattu 26.9.2007], saatavissa: <http://economics.about.com/od/economicsglossary/g/unemployment.htm?p=1>.

Vandenberg, Philipp. Nero. Keisari ja jumala, taiteilija ja narri. Porvoo–Helsinki–Juva: WSOY, 1998.

Varian, H., R. Intermediate microeconomics: a modern approach. 2nd ed. New York: W.W. Norton and Co, 1990.

Vattula, Kaarina (toim). Suomen historia 3. Historiallinen tilasto. Helsinki: Tammi, 1983.

Vihriälä, Vesa. Globalisaatio ja globaalisuutisoluvukset – mitä niistä olisi nyt ajateltava? Talous & yhteiskunta 2007; 35 (4): 4–10.

Visser, Jelle. The Netherlands: the return of responsive corporatism. Julkaisussa: Anthony Ferner, Richard Hyman (eds). Changing industrial relations in Europe. Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1998: 284–314.

Visser, Jelle. The Netherlands. Julkaisussa: Bernhard Ebbinghaus, Jelle Visser (eds). Trade unions in Western Europe since 1945. Hampshire and New York: Palgrave Macmillan, 2000: 429–501.

Visser, Jelle. Union membership statistics in 24 countries. Monthly Labor Review 2006; (1): 38–49, [viitattu 9.1.2009], saatavissa: <http://www.bls.gov/opub/mlr/2006/01/art3full.pdf>.

VM 2001. Talouspolitiikan lähivuosien haasteita. Taloudelliset ja poliittiset katsaukset 3/2001. Valtiovainministeriö. Helsinki: Hakapaino Oy, 2001.

VM 2004. Kansliapäällikkö Markku Wallin: Virheitä Brunilan haastattelussa. Työministeriö 9.8.2004, [viitattu 10.8.2004], saatavissa: <http://www.valtioneuvosto.fi/vn/liston/print.lsp?r=87850&l=fi&page=0&rapo=1240>.

VP 1926, Työttömyyskassat. Valtiopäivät 1926. Pöytäkirjat I. Istunnot 1–50. Valtiopäivien alusta marraskuun 24 päivään. Helsinki: Valtioneuvoston kirjapaino, 1927: 626–633.

Volkens, Andrea. Convergence of parties? Policy changes and consequences for European Parliament Party Groups. Social Science Research Centre. Berlin. 2004, [viitattu 26.7.2004], saatavissa: <http://www.europamet.org/conference2004/program.htm>.

Vroman W, Brusentsev V. Unemployment compensation throughout the world. A comparative analysis. Kalamazoo: Upjohn Institute for Employment Research, 2005.

Wagner, Peter. The exit from organised modernity: "flexibility" in social thought and in historical perspective. Julkaisussa: Bo Stråth (ed). After full employment. European discourses on work and flexibility. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000: 35–63.

Wessely, Simon. Malingering: historical perspectives. Julkaisussa: Peter W. Halligan, Christopher Bass, David A. Oakley (eds). Malingering and illness deception. Oxford: Oxford University Press, 2003: 31–41.

Western, Bruce. Postwar unionization in eighteen advanced capitalist countries. American Sociological Review 1993; 58 (April): 266–282.

Western, Bruce. Between class and market. Postwar unionization in the capitalist democracies. Princeton: Princeton University Press, 1997.

Whiteside, Noel. From full employment to flexibility: Britain and France in comparison, 1960–2000. Julkaisussa Bo Stråth (ed). After full employment. European discourses on work and flexibility. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000: 107–133.

Wikipedia 2007a. Yleinen työttömyyskassa. 22.7.2007, [viitattu 6.3.2008], saatavissa: http://fi.wikipedia.org/wiki/Yleinen_ty%C3%B6tt%C3%B6myyskassa.

Wikipedia 2007b. Suomen työtaturmavakuutus. 22.1.2007, [viitattu 13.3.2008], saatavissa: http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_ty%C3%B6taturmavakuutus.

Wikipedia 2008. Työttömyys. 18.3.2008, [viitattu 27.3.2008], saatavissa: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Ty%C3%B6tt%C3%B6myys>.

Wilenski, Harold, L. The welfare state and equality. Structural and ideological roots of public expenditures. Berkeley: University of California Press, 1975.

Wivel, Dorrit. Työn vaatavuuden arviointi ja samapalkkaisuus Tanskassa. Julkaisussa: Jónsdóttir, Hildur, Saija Koskenniemi, Harriman, Anita, Dorrit Wivel, Hietanen, Eija, Wiik, Jorum, Löfström, Åsa, Sigur ardóttir, Erla (toim). Työn vaatavuus palkkaperusteeksi? Nord 1992:19. Århus: AKA-PRINT A/S, 1992: 45–64.

Wolff, Joachim. Sähköpostitse 21.11.2007 saadut vastaukset Saksan työttömyysturvaa koskevaan kyselyyn.

World Bank 2002. Globalization, growth, and poverty – Building an inclusive world economy. Oxford and New York: Oxford University Press, 2002.

Yeates, Nicola. Social politics and policy in an era of globalization: critical reflections. Julkaisussa: Ritu Vij (ed). Globalization and welfare. A critical reader. Hampshire: Palgrave Macmillan, 2007: 60–71.

YK 1989. Sosiaalisen edistyksen ja kehityksen julistus. STM:n esitteitä 1/1989. Helsinki: KauppaKirjapaino Oy, 1989.

YK:n ihmisoikeussopimukset. Ulkoasiain miniasteriön julkaisu 5/91. Helsinki: UM, 1991.

Yli-Kovero, Kristiina. Yksikään Voikkaan peperintekijä ei vaihtanut telakkatöihin Turkuun tai Raumalle. Helsingin Sanomat 16.11.2007.

Zhou, Jianping. Danish for all? Balancing flexibility with security: the flexicurity model. IMF Working Paper 36/07. International Monetary Fund, February 2007, [viitattu 16.11.2007], saatavissa: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2007/wp0736.pdf>.

Zimmermann, Bénédicte. Negotiated flexibilities: the cases of France and Germany. Julkaisussa: Bo Stråth (ed). After full employment. European discourses on work and flexibility. Brussels: PIE-Peter Lang, 2000: 135–160.

Liitetaulukko 1. Työvoimaosuus 15 maassa 1971–2006 (%).

Appendix table 1. Labour force participation rate in 15 countries in 1971–2006 (%).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	75,8	69,5	74,1	54,9	68,3	..
1971	58,5	76,4	69,2	73,9	66,0	54,7	68,1	..
1972	58,3	..	69,6	76,7	69,1	73,4	61,8	..	54,0	68,5	..
1973	57,8	..	69,5	77,1	69,4	74,2	63,2	..	53,9	68,6	..
1974	57,5	..	69,1	78,5	69,1	75,1	62,3	..	54,1	..	71,7	68,8	..
1975	57,2	..	69,8	80,1	68,6	74,8	62,0	63,3	54,2	..	70,6	68,9	..
1976	56,8	..	72,4	81,0	68,3	74,3	63,0	..	54,5	..	70,8	69,1	..
1977	56,7	..	73,3	80,9	68,1	74,2	62,4	62,1	59,0	..	71,2	69,5	..
1978	56,6	..	74,1	81,5	68,1	73,9	61,9	..	58,7	..	71,0	68,9	..
1979	56,7	..	74,6	82,5	68,3	74,5	61,5	62,5	59,2	..	72,1	69,7	..
1980	57,6	..	76,7	83,1	68,4	75,4	60,8	..	59,8	..	72,1	69,5	..
1981	58,6	..	77,3	83,0	68,3	75,9	60,1	62,6	59,9	..	72,5	68,7	..
1982	58,8	..	77,4	83,3	68,0	76,5	60,1	..	59,6	..	71,5	68,2	..
1983	59,2	..	79,3	83,4	67,5	76,6	79,6	60,5	60,2	62,8	59,1	..	74,4	67,4	..
1984	58,8	76,0	79,5	83,4	66,6	76,5	81,0	60,1	59,8	62,0	58,8	..	72,9	66,9	..
1985	58,6	76,4	80,0	83,9	67,1	77,0	82,0	59,9	59,4	62,2	58,9	..	72,3	67,0	..
1986	58,6	76,7	81,6	84,4	67,4	76,8	83,1	60,0	59,4	61,7	59,5	..	71,4	67,2	..
1987	64,3	77,1	82,5	84,6	67,6	76,3	82,7	59,2	61,0	62,2	60,1	..	72,1	67,0	..
1988	65,2	77,9	81,8	85,2	67,9	76,1	83,8	58,7	61,9	61,8	60,2	..	72,5	66,5	..
1989	65,6	79,0	80,4	85,7	67,9	78,1	83,6	58,9	61,9	60,9	60,3	..	72,9	66,7	..
1990	66,7	79,1	79,8	86,0	68,1	77,8	84,1	59,0	62,3	61,7	60,4	..	73,4	66,5	..
1991	67,6	78,6	78,5	85,2	71,6	76,2	83,8	60,3	62,4	61,9	60,1	..	74,6	66,5	82,8
1992	67,5	77,9	78,2	83,4	71,5	74,7	83,6	60,9	62,2	61,7	60,3	..	72,4	66,8	82,7
1993	68,0	77,4	77,8	81,5	71,3	73,9	82,7	61,2	62,5	62,2	59,3	..	72,0	67,0	82,7
1994	68,6	77,2	78,2	80,5	71,1	73,1	79,3	62,0	62,9	62,6	58,8	71,9	72,3	67,1	81,2
1995	70,6	77,0	78,9	80,9	71,0	73,6	80,1	62,4	63,0	63,3	58,8	72,2	72,0	67,3	81,3
1996	71,1	77,1	80,5	80,7	71,2	73,8	80,1	62,5	63,7	64,0	59,1	71,4	72,8	67,8	82,2
1997	72,4	77,2	81,7	79,7	71,5	73,2	80,5	62,9	64,3	64,3	59,4	71,5	73,8	67,5	82,3
1998	73,3	76,9	82,3	79,2	72,0	73,6	80,1	63,5	64,9	66,2	60,1	71,4	74,5	67,8	83,1
1999	74,0	77,4	82,0	79,5	71,8	74,6	81,1	65,0	65,7	67,7	60,6	71,6	74,8	68,1	83,0
2000	74,9	77,6	82,0	80,3	71,8	75,3	80,6	65,6	67,1	68,8	61,2	71,4	75,7	68,3	82,7
2001	75,1	77,3	81,8	80,5	72,2	75,7	80,3	64,0	66,2	68,8	61,7	71,5	76,2	68,3	83,3
2002	75,5	77,5	81,7	80,4	72,3	75,6	81,1	64,4	67,5	69,2	62,1	72,2	76,6	68,6	83,4
2003	75,8	77,7	80,9	80,2	72,1	75,3	80,6	64,7	68,9	69,3	62,5	72,6	76,5	69,5	83,5
2004	75,8	77,7	80,7	79,9	73,4	75,0	81,3	65,6	70,1	69,7	63,4	71,8	77,4	69,6	82,9
2005	75,9	77,8	80,5	81,5	74,8	75,5	80,6	66,7	71,3	71,5	63,3	73,1	77,9	69,7	82,6
1971-2000	16,5	1,6	12,4	3,8	2,6	1,4	1,0	5,1	5,3	2,8	6,4	-0,5	4,0	0,2	-0,1

1971–1990: West Germany, 1991–2006: Germany

Lähde: OECD 2007h
Source: OECD 2007h

Liitetaulukko 2. Työvoimaosuuden kasvuaste 15 maassa 1971–2005 (%).

Appendix table 2. Labour force participation growth rate in 15 countries in 1971–2005 (%).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971				0,6	-0,3	-0,2					-0,2			-0,2	
1972	-0,2			0,3	0,0	-0,5					-0,8			0,4	
1973	-0,5		-0,1	0,4	0,3	0,8			1,4		0,0			0,1	
1974	-0,3		-0,3	1,4	-0,3	0,9			-0,9		0,2			0,2	
1975	-0,3		0,7	1,6	-0,5	-0,3			-0,3		0,1		-1,0	0,1	
1976	-0,3		2,6	0,9	-0,4	-0,5			1,0		0,3		0,2	0,2	
1977	-0,1		0,9	-0,1	-0,2	-0,1			-0,6		4,5		0,4	0,4	
1978	-0,1		0,8	0,6	0,1	-0,3			-0,5		-0,2		-0,2	-0,6	
1979	0,2		0,5	1,0	0,2	0,6			-0,5		0,4		1,1	0,7	
1980	0,8		2,1	0,5	0,1	0,9			-0,7		0,6		0,0	-0,2	
1981	1,0		0,6	0,0	-0,1	0,5			-0,7		0,1		0,3	-0,8	
1982	0,2		0,0	0,3	-0,3	0,6			0,0		-0,3		-1,0	-0,5	
1983	0,4		1,9	0,1	-0,6	0,1			0,1		-0,5		3,0	-0,8	
1984	-0,4		0,2	0,0	-0,9	-0,1	1,4	-0,4	-0,4	-0,8	-0,3		-1,6	-0,5	
1985	-0,2	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	1,1	-0,2	-0,4	0,2	0,0		-0,6	0,1	
1986	0,0	0,3	1,6	0,5	0,3	-0,1	1,0	0,1	0,1	-0,4	0,7		-0,9	0,2	
1987	5,7	0,4	0,9	0,3	0,2	-0,6	-0,4	-0,8	1,6	0,4	0,5		0,8	-0,3	
1988	1,0	0,8	-0,7	0,6	0,3	-0,2	1,1	-0,5	0,8	-0,4	0,2		0,4	-0,4	
1989	0,3	1,1	-1,4	0,6	0,0	2,0	-0,2	0,2	0,0	-0,8	0,0		0,4	0,2	
1990	1,1	0,2	-0,5	0,3	0,2	-0,3	0,5	0,1	0,4	0,8	0,1		0,5	-0,2	
1991	0,9	-0,5	-1,3	-0,8	3,4	-1,5	-0,4	1,4	0,1	0,2	-0,3		1,2	0,0	
1992	-0,1	-0,7	-0,4	-1,9	-0,1	-1,6	-0,1	0,6	-0,1	-0,2	0,1		-2,2	0,3	-0,1
1993	0,5	-0,5	-0,4	-1,9	-0,1	-0,8	-0,9	0,3	0,2	0,5	-1,0		-0,4	0,2	0,0
1994	0,6	-0,1	0,4	-1,0	-0,2	-0,7	-3,4	0,8	0,4	0,4	-0,4		0,4	0,0	-1,5
1995	2,0	-0,2	0,8	0,4	-0,1	0,5	0,8	0,4	0,2	0,7	-0,1	0,3	-0,4	0,2	0,1
1996	0,5	0,1	1,5	-0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,6	0,8	0,3	-0,7	0,8	0,6	0,8
1997	1,3	0,1	1,2	-0,9	0,3	-0,6	0,4	0,4	0,6	0,3	0,3	0,0	1,0	-0,3	0,1
1998	0,9	-0,3	0,6	-0,5	0,5	0,4	-0,4	0,6	0,6	1,9	0,7	-0,1	0,7	0,3	0,8
1999	0,7	0,5	-0,3	0,2	-0,2	1,0	0,9	1,6	0,8	1,5	0,5	0,2	0,3	0,3	-0,1
2000	0,9	0,2	0,0	0,8	0,0	0,7	-0,5	0,6	1,4	1,1	0,5	-0,2	0,9	0,2	-0,3
2001	0,2	-0,4	-0,2	0,3	0,4	0,3	-0,3	-1,7	-0,9	0,1	0,5	0,1	0,6	0,0	0,6
2002	0,4	0,3	0,0	-0,1	0,1	-0,1	0,8	0,4	1,3	0,4	0,5	0,7	0,4	0,3	0,0
2003	0,3	0,2	-0,8	-0,2	-0,2	-0,3	-0,5	0,3	1,4	0,0	0,4	0,4	-0,1	0,9	0,2
2004	0,0	0,0	-0,2	-0,3	1,3	-0,3	0,7	0,9	1,3	0,5	0,9	-0,8	0,9	0,1	-0,6
2005	0,1	0,1	-0,2	1,6	1,4	0,5	-0,6	1,1	1,1	1,8	-0,2	1,3	0,5	0,1	-0,3
1971–2000	16,5	1,6	12,4	4,5	2,3	1,2	1,0	5,1	5,3	6,0	6,3	-0,5	4,0	0,0	-0,1

Source: Calculated from appendix table 1.

Liitetaulukko 3. Väestön määrän kasvuaste 15 maassa 1971–2005 (%).
Appendix table 3. Population growth rates in 15 countries in 1971–2005 (%).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971	1,2	0,5	0,6	0,7	1,1	0,1	0,7	0,2	..	1,0	0,7	0,4	-0,5	0,9	0,5
1972	1,0	0,3	0,8	0,3	0,6	0,6	0,6	0,4	1,0	1,6	0,7	0,6	0,2	0,9	0,8
1973	0,8	0,2	0,7	0,2	0,5	0,6	0,6	0,3	1,0	1,6	0,7	0,6	-0,1	0,8	0,7
1974	0,8	0,0	0,6	0,3	0,1	0,5	0,5	0,3	1,1	1,7	0,9	0,2	2,9	0,7	0,5
1975	0,9	0,0	0,6	0,4	-0,4	0,5	0,3	0,3	1,1	1,7	0,7	-0,3	4,8	0,5	0,0
1976	0,8	0,0	0,5	0,4	-0,5	0,3	0,3	0,2	1,2	1,6	0,6	-0,2	1,0	0,4	-0,6
1977	0,6	-0,1	0,4	0,4	-0,2	0,3	0,3	0,1	1,2	1,4	0,4	0,0	1,1	0,5	-0,3
1978	0,6	0,0	0,4	0,3	-0,1	0,3	0,3	0,1	1,1	1,3	0,3	-0,1	1,1	0,4	0,0
1979	0,7	0,1	0,4	0,2	0,1	0,3	0,3	0,1	0,9	1,6	0,3	-0,2	1,1	0,4	0,2
1980	0,8	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3	0,1	0,1	0,6	1,0	0,1	-	1,1	0,5	0,4
1981	0,7	0,1	0,3	0,1	0,2	0,4	0,0	-	0,6	1,2	0,2	0,2	0,7	0,6	0,6
1982	0,5	-0,1	0,4	0,1	-0,1	0,6	-0,1	0,0	0,5	1,1	0,4	0,1	0,6	0,6	0,6
1983	0,4	0,0	0,3	0,1	-0,4	0,6	-0,1	0,0	0,5	0,7	0,4	-0,3	0,3	0,5	0,4
1984	0,4	0,2	0,3	0,1	..	0,5	-0,1	-	0,4	0,7	0,2	0,0	0,4	0,5	0,4
1985	0,5	0,3	0,3	0,2	-0,3	0,4	0,0	0,0	0,4	0,3	0,3	0,1	0,1	0,5	0,4
1986	0,6	0,2	0,4	0,2	0,1	0,3	0,1	0,0	0,3	0,0	0,1	0,1	-0,1	0,5	0,5
1987	0,6	0,2	0,4	0,3	..	0,3	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	-0,3	0,5	0,6
1988	0,7	0,2	0,5	0,5	0,6	0,3	0,1	0,3	0,2	-0,1	0,2	0,3	-0,3	0,5	0,7
1989	0,6	0,3	0,4	0,7	1,0	0,3	0,1	0,4	0,2	-0,7	0,1	0,4	-0,4	0,5	0,8
1990	0,7	0,3	0,3	0,8	1,9	0,4	0,2	0,3	0,2	-0,3	-0,2	1,2	-0,5	0,5	1,0
1991	0,8	0,4	0,5	0,7	..	0,6	0,3	0,4	0,2	0,6	0,0	1,4	-0,1	0,5	1,3
1992	0,8	0,3	0,6	0,6	0,8	0,6	0,3	0,4	0,3	0,7	0,2	0,8	-0,3	0,5	1,1
1993	0,7	0,2	0,6	0,6	0,7	0,5	0,3	0,4	0,3	0,4	..	1,4	0,1	0,4	0,9
1994	0,6	0,3	0,6	0,7	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	0,6	0,3	0,5	-	0,3	0,8
1995	0,5	0,3	0,5	0,5	0,3	0,4	0,5	0,2	0,2	0,5	0,2	0,2	0,1	0,3	0,7
1996	0,5	0,2	0,5	0,2	0,3	0,3	0,6	0,2	0,2	0,7	0,1	0,2	0,2	0,3	0,4
1997	0,5	0,3	0,5	0,1	0,2	0,3	0,4	0,2	0,3	1,1	0,2	0,2	0,1	0,3	0,2
1998	0,6	0,3	0,6	0,1	0,0	0,3	0,4	0,2	0,4	1,1	0,2	0,1	..	0,3	0,3
1999	0,7	0,4	0,7	0,1	..	0,2	0,3	0,2	0,5	1,1	0,1	0,2	0,4	0,5	0,5
2000	0,7	0,3	0,7	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,8	1,3	0,2	0,2	0,6	0,6	0,6
2001	0,8	0,4	0,5	0,3	0,1	0,2	0,4	0,4	1,1	1,5	0,3	0,3	0,7	0,7	0,6
2002	0,6	0,4	0,5	0,3	0,2	0,3	0,3	0,5	1,5	1,8	0,2	-0,6	0,7	0,7	0,8
2003	0,5	0,4	0,6	0,4	0,1	0,2	0,2	0,4	1,7	1,6	0,0	0,4	0,7	0,6	0,8
2004	0,4	0,5	0,6	0,4	0,0	0,3	0,3	0,3	1,6	1,6	0,1	0,7	0,6	0,6	0,7
2005	0,2	0,3	0,7	0,4	0,0	0,3	0,3	0,3	1,7	2,2	1,0	0,7	0,5	0,6	0,6
1971-2000	20,1	5,7	14,7	9,9	7,3	11,7	8,0	6,0	16,3	25,2	8,8	8,3	14,3	15,1	15,1
1971-2005	22,6	7,6	17,6	11,7	7,7	13,0	9,5	7,8	23,9	33,9	10,5	9,8	17,5	18,2	18,6

1971–1990: West Germany, 1991–2006: Germany

Lähde: OECD 2007i.
Source: OECD 2007i.

Liitetaulukko 4. Työllisyysaste 15 maassa 1971–2005 (%).

Appendix table 4. Employment rates in 15 countries in 1971–2005 (%).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	72,3	66,9	70,4	52,0	64,4	..
1971	56,7	72,2	66,7	69,9	56,7	51,9	64,1	..
1972	56,0	..	64,6	72,4	66,5	69,3	57,8	..	51,0	64,5	..
1973	55,6	..	65,1	73,1	66,8	70,3	59,0	..	51,1	65,0	..
1974	55,1	..	65,0	75,0	65,9	71,7	58,9	..	51,5	..	67,1	65,1	..
1975	54,2	..	65,0	77,0	64,4	71,0	57,1	54,4	51,4	..	64,4	64,5	..
1976	53,8	..	67,6	78,0	64,2	69,6	57,9	..	51,5	..	63,5	64,2	..
1977	53,9	..	68,5	78,0	64,2	68,4	57,3	53,9	53,4	..	63,2	64,5	..
1978	53,8	..	69,1	78,1	64,4	67,2	56,0	..	53,2	..	62,9	64,0	..
1979	54,0	..	69,6	79,2	65,0	68,9	54,7	55,7	53,4	..	63,9	64,3	..
1980	54,5	..	72,2	79,8	65,2	70,7	52,7	..	53,9	..	64,3	64,1	..
1981	54,2	..	72,3	79,5	64,3	71,1	50,7	53,7	54,0	..	64,6	62,9	..
1982	52,8	..	72,1	79,1	62,8	71,4	49,8	..	53,5	..	64,5	62,1	..
1983	50,6	..	73,6	78,9	61,3	71,5	70,3	53,1	49,0	51,9	52,6	..	65,5	61,3	..
1984	50,1	65,9	73,9	79,3	61,1	71,8	72,2	52,6	47,2	50,6	52,0	..	64,1	59,9	..
1985	50,6	66,7	75,0	80,2	61,6	72,3	73,9	52,8	46,2	50,1	51,9	..	63,6	59,5	..
1986	51,2	67,1	77,2	80,7	62,4	72,0	76,3	52,9	46,5	49,3	51,9	..	63,0	59,8	..
1987	58,1	67,8	77,9	81,5	62,7	71,7	76,1	52,3	48,3	49,9	51,9	..	64,5	59,2	..
1988	59,3	69,9	76,6	82,2	63,1	72,0	76,7	52,5	49,6	49,8	52,0	..	65,9	59,2	..
1989	60,2	72,0	73,9	82,9	63,5	74,2	75,3	53,8	50,8	50,0	52,0	..	66,6	59,7	..
1990	61,8	72,5	73,0	83,1	64,1	74,1	75,4	54,4	51,8	52,1	52,6	..	67,4	59,9	..
1991	62,9	70,8	72,1	81,0	67,1	69,9	74,6	55,9	51,8	51,2	52,6	..	68,6	60,0	78,2
1992	63,8	69,0	71,6	77,2	66,2	64,7	74,5	56,5	50,5	50,7	52,3	..	66,5	59,7	77,6
1993	63,8	68,2	71,3	72,6	65,1	60,6	72,4	56,0	48,0	50,9	52,5	..	64,9	59,1	77,0
1994	63,9	68,7	72,2	71,5	64,5	59,9	72,4	55,7	47,4	51,9	51,5	68,3	64,0	58,4	75,6
1995	65,1	69,2	73,5	72,2	64,6	61,1	73,9	56,3	48,3	54,1	51,2	68,6	63,2	59,1	76,4
1996	66,2	69,7	75,3	71,6	64,3	61,9	74,0	56,3	49,3	55,0	51,4	67,7	63,6	59,2	77,0
1997	68,1	70,6	77,0	70,7	63,8	62,8	75,4	57,0	50,7	56,3	51,6	67,7	64,7	58,9	76,9
1998	69,8	71,0	78,3	71,5	64,7	64,1	75,3	57,3	52,4	59,6	52,2	67,7	66,8	59,4	78,0
1999	71,3	71,5	78,0	72,9	65,2	66,1	76,5	58,9	55,0	62,5	52,9	68,2	67,4	59,8	78,4
2000	72,3	72,2	77,9	74,2	65,6	67,0	76,4	60,9	57,4	64,5	53,9	68,2	68,3	61,1	78,4
2001	72,5	72,5	77,5	75,2	65,8	67,7	75,9	59,7	58,8	65,0	54,9	68,0	68,6	62,0	79,2
2002	72,4	72,3	77,1	74,9	65,3	67,7	76,4	59,7	59,5	65,0	55,6	68,5	68,1	62,2	78,9
2003	71,8	72,6	75,8	74,3	64,6	67,4	75,1	59,3	60,7	65,0	56,2	68,7	67,1	62,5	77,9
2004	71,2	72,7	75,6	73,5	65,0	67,2	76,0	60,5	62,0	65,5	57,4	67,8	67,8	62,4	77,4
2005	71,1	72,6	75,2	73,9	65,5	68,0	75,5	61,0	64,3	67,1	57,5	68,6	67,5	62,3	77,2
1970–2000	15,6	6,3	13,3	1,9	-1,3	-3,4	6,1	7,8	-0,4	7,8	1,9	-0,1	1,2	-3,3	0,2

Lähde: OECD 2007f

Source: OECD 2007f

Liitetaulukko 5. Standardisoitu työttömyysaste 15 maassa vuosina 1970–2006 (%).
Appendix table 5. Standardised unemployment rates in 15 countries in 1970–2006 (%)

Vuosi Year	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	1,0	3,0	1,6	1,5	0,8	2,6	1,3	2,3	2,4	5,8	5,3	1,1	3,8	2,5	0,0
1971	1,4	3,4	1,5	2,5	0,9	3,0	1,6	2,4	3,1	5,5	5,3	1,0	2,1	2,7	0,0
1972	2,4	3,7	1,7	2,7	0,8	3,3	1,6	3,0	3,1	6,2	6,3	1,0	2,1	2,8	0,0
1973	2,5	2,7	1,6	2,4	0,8	3,1	1,0	3,1	2,5	5,7	6,2	0,9	2,2	2,7	0,0
1974	3,0	2,6	1,5	2,0	1,6	2,5	2,3	3,4	2,6	5,3	5,3	1,1	1,9	2,8	0,0
1975	5,8	4,1	2,3	1,6	3,6	2,9	5,3	5,6	3,6	7,3	5,8	0,5	3,5	4,0	0,3
1976	6,2	5,4	1,8	1,6	3,7	4,5	5,3	7,2	4,5	9,0	6,6	1,5	5,8	4,4	0,6
1977	6,0	5,8	1,5	1,8	3,6	6,6	6,4	8,2	5,1	8,8	7,0	1,4	7,1	4,9	0,4
1978	5,7	5,7	1,8	2,2	3,0	7,9	7,3	8,8	6,0	8,2	7,1	1,8	7,9	4,9	0,3
1979	5,8	4,7	2,0	2,1	2,7	6,5	6,2	9,1	7,7	7,1	5,8	1,8	8,2	5,6	0,3
1980	4,3	5,8	1,7	2,1	2,6	5,3	7,0	7,0	9,0	7,3	4,8	1,6	8,0	5,8	0,2
1981	5,8	8,8	2,0	2,6	4,0	5,7	9,2	8,5	11,0	9,9	5,5	2,2	7,7	7,0	0,2
1982	7,7	10,1	2,7	3,3	5,7	6,1	7,8	9,8	13,0	12,9	6,5	3,1	7,5	8,0	0,4
1983	9,2	10,8	3,5	3,7	6,9	6,1	8,4	10,8	14,3	13,9	7,4	3,7	8,1	7,7	0,9
1984	8,9	10,9	3,2	3,3	7,1	5,9	7,9	10,8	16,6	15,5	7,8	3,8	8,9	9,2	1,1
1985	7,9	11,2	2,6	2,9	7,2	6,0	6,6	10,1	17,8	16,8	8,2	3,6	9,1	9,6	0,9
1986	7,8	11,2	2,0	2,7	6,5	6,7	5,0	10,1	17,5	16,8	8,9	3,1	8,8	9,7	0,8
1987	7,7	10,3	2,1	2,2	6,3	4,9	5,0	9,8	16,8	16,6	9,6	3,8	7,2	9,8	0,7
1988	7,2	8,5	3,3	1,8	6,2	4,2	5,7	8,8	15,8	16,2	9,7	3,6	5,8	9,4	0,6
1989	6,6	7,1	5,4	1,5	5,6	3,1	6,8	7,4	13,9	14,7	9,7	3,1	5,2	8,8	0,5
1990	5,9	6,9	5,8	1,7	4,8	3,2	7,2	6,6	13,0	13,4	8,9	3,2	4,8	8,4	0,5
1991	5,5	8,6	6,0	3,1	4,2	6,7	7,9	6,4	13,0	14,7	8,5	3,5	4,2	8,9	1,1
1992	5,3	9,8	6,5	5,6	6,3	11,6	8,6	7,1	14,7	15,4	8,8	3,6	4,1	9,8	3,1
1993	6,2	10,2	6,6	9,0	7,6	16,2	9,5	8,6	18,3	15,6	9,8	3,9	5,5	11,0	4,0
1994	6,8	9,3	6,0	9,4	8,2	16,8	7,7	9,8	19,5	14,4	10,6	3,8	6,8	11,6	3,8
1995	6,6	8,5	5,4	8,8	8,0	15,1	6,8	9,7	18,4	12,3	11,2	3,9	7,2	11,0	3,5
1996	6,0	7,9	4,8	9,6	8,7	14,9	6,3	9,6	17,8	11,6	11,2	4,4	7,2	11,5	3,9
1997	4,9	6,8	4,0	9,9	9,4	12,7	5,2	9,2	16,7	9,9	11,2	4,4	6,7	11,4	4,2
1998	3,8	6,1	3,2	8,2	9,0	11,4	4,9	9,3	15,0	7,6	11,4	4,5	5,0	11,0	3,5
1999	3,2	5,9	3,2	6,7	8,2	10,3	5,1	8,5	12,5	5,7	11,0	3,9	4,5	10,4	3,0
2000	2,8	5,3	3,4	5,6	7,5	9,6	4,3	6,9	11,1	4,3	10,1	3,7	4,0	9,0	2,6
2001	2,2	5,0	3,6	4,9	7,6	9,1	4,5	6,6	10,4	4,0	9,1	3,6	4,0	8,3	2,6
2002	2,8	5,1	3,9	4,9	8,3	9,1	4,6	7,5	11,1	4,5	8,7	4,2	5,1	8,6	3,2
2003	3,7	4,9	4,5	5,6	9,3	9,1	5,4	8,2	11,1	4,7	8,5	4,3	6,4	9,0	4,3
2004	4,6	4,7	4,4	6,3	9,8	8,8	5,5	8,4	10,6	4,5	8,1	4,9	6,8	9,3	4,4
2005	4,7	4,8	4,6	7,3	10,6	8,3	4,8	8,5	9,2	4,4	7,7	5,2	7,7	9,3	4,4
2006	3,9	5,3	3,5	7,0	9,8	7,7	3,9	8,3	8,5	4,5	6,8	4,7	7,8	9,2	4,0
Change 1970– 2000	1,8	2,3	1,8	4,1	6,7	7,0	3,0	6,0	8,7	-1,5	4,8	2,6	0,2	6,5	2,6

Vuodet 1970–1990: Länsi-Saksa, vuodet 1991–2006: Saksa.
 Years 1970–1990: West Germany, years 1991–2006: Germany

Lähteet: OECD 2007g; OECD 1994, A23 (Itävalta 1978–1992, Sveitsi 1978–1991); OECD 1990, 192–193 (Espanja 1970–1977, Iso-Britannia 1970, Irlanti 1970–1981, Itävalta 1970–1977, Norja 1970, Portugali 1970–1982, Ranska 1970–1977, Saksa 1970–1977, Sveitsi 1970–1977, Tanska 1970–1981).

Sources: OECD 2007g; OECD 1994, A23 (Austria 1978–1992, Switzerland 1978–1991); OECD 1990, 192–193 (Austria 1970–1977, Denmark 1970–1981, France 1970–1977, Germany 1970–1977, Ireland 1970–1981, Norway 1970, Portugal 1970–1982, Spain 1970–1977, Switzerland 1970–1977, UK 1970).

Liitetaulukko 6. Pitkäaikaistyöttömien (vähintään 12 kuukautta) osuus kokonaistyöttömyydestä 15 maassa vuosina 1971–2005 (%).

Appendix table 6. Long-term unemployed (12 months and more) as a percentage of the total unemployment in 15 countries in 1971–2005 (%).

Vuosi Year	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971
1972
1973
1974
1975	17,1	..
1976	6,2	24,7	..
1977	4,7	20,5	25,2	..
1978	5,7	25,4	31,0	..
1979	6,8	29,1	33,1	..
1980	5,5	..	27,0	32,9	35,1	..
1981	6,0	40,1	35,5	..
1982	8,4	..	22,3	48,3	36,2	..
1983	48,8	45,6	4,8	10,3	41,6	19,8	44,3	64,8	52,7	36,7	58,2	39,3	..
1984	..	46,3	14,3	12,4	44,5	22,3	32,9	67,6	53,6	45,8	63,8	39,3	..
1985	59,4	50,3	10,0	11,4	47,8	21,1	34,4	68,9	56,7	63,4	66,3	43,7	..
1986	..	48,2	..	8,0	48,3	16,0	28,3	69,6	57,6	63,9	67,1	..	53,7	44,2	..
1987	46,5	47,9	5,1	18,3	48,2	19,0	24,9	73,5	61,9	64,7	66,3	..	53,9	45,3	..
1988	49,1	43,0	10,5	14,9	46,2	..	24,5	76,2	61,4	64,3	68,7	..	48,2	44,6	..
1989	48,1	39,1	10,9	13,8	49,1	1,5	22,1	75,4	58,5	66,0	69,5	..	45,6	43,7	..
1990	49,3	34,4	20,4	12,1	46,8	..	29,9	68,5	54,0	66,0	69,8	..	44,9	38,1	..
1991	46,1	28,8	20,2	11,2	31,6	9,2	31,9	62,9	51,0	61,5	68,1	..	38,7	37,3	17,0
1992	43,9	35,4	23,5	13,5	33,5	..	27,0	59,1	47,4	58,8	58,2	..	30,9	36,2	20,0
1993	52,4	42,5	27,2	15,8	40,3	30,6	25,2	53,0	50,1	59,1	57,7	..	43,5	34,2	20,3
1994	49,4	45,4	28,8	25,7	44,3	..	32,1	58,3	56,2	64,3	61,5	18,4	43,4	38,5	29,0
1995	46,8	43,6	24,2	27,8	48,7	37,6	27,9	62,4	57,1	61,6	63,6	29,1	50,9	42,5	33,6
1996	50,0	39,8	14,2	30,1	47,8	34,5	26,5	61,3	55,9	59,5	65,6	24,9	53,1	39,6	25,6
1997	49,1	38,6	12,4	33,4	50,1	29,8	27,2	60,5	55,7	57,0	66,3	27,5	55,6	41,4	28,2
1998	47,9	32,7	8,3	33,5	52,6	27,5	26,9	61,7	54,3	..	59,6	30,3	44,7	44,2	34,8
1999	43,5	29,6	7,1	30,1	51,7	29,6	20,5	60,5	51,2	55,3	61,4	29,2	41,2	40,4	39,6
2000	..	28,0	5,4	26,4	51,5	29,0	20,0	56,3	47,6	..	61,3	25,8	42,9	42,6	29,0
2001	..	27,8	5,5	22,3	50,4	26,2	22,2	51,7	44,0	33,1	63,4	23,3	38,1	37,6	29,9
2002	26,7	22,9	6,4	21,0	47,9	24,4	19,7	49,6	40,2	29,4	59,2	19,2	35,5	33,8	21,8
2003	29,2	22,8	6,4	17,8	50,0	24,7	19,9	46,3	39,8	35,5	58,2	24,5	32,8	41,0	26,1
2004	32,5	21,4	9,2	18,9	51,8	23,4	22,6	49,6	37,7	34,3	49,7	27,6	43,2	40,9	33,5
2005	40,1	22,4	9,5	..	54,0	24,9	25,9	51,6	32,6	34,3	52,2	25,3	48,6	41,4	39,0

Vuodet 1971–1990 Länsi-Saksa, vuodet 1991–2005 Saksa.

Years 1971–1990: West Germany, years 1991–2006: Germany

Lähteet: OECD 2007c

Source: OECD 2007c

Liitetaulukko 7. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin työnhakemisen aktiivisuus-osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971–2004 (indeksipisteitä).

Appendix table 7. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Job search activity in 1971–2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971	1						
1972							
1973							
1974							
1975						1	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	5	5		1	1	1	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	5					1	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	5	5	2	1	3	1	1
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	5	5	2	1	3	2	1

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007

Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 8. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin työnvastaanottovelvollisuus aktivointiohjelman aikana - osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971–2004 (indeksipisteitä).
Appendix table 8. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Demands on job availability during ALMP's in 1971–2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971	1						
1972							
1973							
1974							
1975						5	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	5	1		5	3	5	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	5					5	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	3	3	5	5	1	5	5
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	5	1	5	5	5	5	5

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007
Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 9. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin ammatillinen liikkuvuus -osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971–2004 (indeksipisteitä).

Appendix table 9. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Occupational mobility in 1971–2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971	1						
1972							
1973							
1974							
1975						2	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	1	3		5	3	2	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	1					2	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	1	2	4	5	2	2	1
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	3	2	5	2	3	2	5

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007

Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 10. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin maantieteellinen liikkuvuus -osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971–2004 (indeksipisteitä).

Appendix table 10. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Geographical mobility in 1971–2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971							
1972							
1973							
1974							
1975						3	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	3	1		5		3	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	3					3	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	3	2	4	5	3	3	4
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	3	2	5	5	3	3	4

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007

Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 11. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin pätevä syy työstä kieltäytymiseen - osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971-2004 (indeksipisteitä).
Appendix table 11. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Valid reason for refusal of a job in 1971–2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971							
1972							
1973							
1974							
1975						3	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	5	3		3	3	3	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	5					3	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	5	3	5	3	3	3	3
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	5	3	5	1	5	3	3

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007
Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 12. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin sanktiot omasta irtisanoutumisesta - osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971-2004 (indeksipisteitä).
Appendix table 12. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Sanctions in case of self-induced resignation in 1971-2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971	5						
1972							
1973							
1974							
1975						2	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	5	2		2	1	2	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	5					2	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	5	3	2	2	3	2	2
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	5	3	2	2	3	3	1

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 13. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin sanktiot työstä kieltäytymisestä - osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971-2004 (indeksipisteitä).
Appendix table 13. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Sanctions in case of refusal of a job offer in 1971-2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971	5						
1972							
1973							
1974							
1975						2	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	5	2		3	1	2	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	5					2	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	5	2	2	3	3	2	2
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	5	2	2	2	1	2	1

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.
Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 14. Työttömyyspäivärahan saatavuusindeksin sanktiot toistuvista työstä kieltäytymisistä - osaindeksi seitsemässä maassa vuosina 1971-2004 (indeksipisteitä).
Appendix table 14. Availability index of unemployment benefits in seven countries: Sanctions in case of repeated refusals of job offers in 1971-2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark
1971	5						
1972							
1973							
1974							
1975						4	
1976							
1977							
1978							
1979							
1980	5	5		4	4	4	
1981							
1982							
1983							
1984							
1985							
1986							
1987							
1988							
1989							
1990	5					4	
1991							
1992							
1993							
1994							
1995							
1996							
1997	5	2	3	4	4	4	4
1998							
1999							
2000							
2001							
2002							
2003							
2004	5	3	3	3	3	4	4

Lähteet: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Myllyharju 2007b; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.
Sources: FM 1998, 23; van Gerven 2007a; Goerne 2008; Hasselpflug 2005, 12; Myllyharju 2007a; Myllyharju 2007b; Sjöberg 2008a; Wolff 2007.

Liitetaulukko 15. Työttömyyspäivärahan saatavuus - summaindeksi 15 maassa vuosina 1971-2004 (indeksipisteitä).

Appendix table 15. Availability index of unemployment benefits in 15 countries: Sum index in 1971-2004 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971	2,8														
1972															
1973															
1974															
1975						2,8									
1976															
1977															
1978															
1979															
1980	4,0	2,6		3,8	2,3	2,8									
1981															
1982															
1983															
1984															
1985															
1986															
1987															
1988															
1989															
1990	4,0					2,8									
1991															
1992															
1993															
1994															
1995															
1996															
1997	3,7	2,6	3,4	3,8	2,6	2,8	2,8	3,2		1,8		2,3	2,9	2,8	
1998															
1999															
2000															
2001															
2002															
2003															
2004	4,4	2,4	3,7	2,9	3,1	3,0	3,2	2,7		2,6	2,8	3,5	3,5	3,1	
Change 1980-2004	0,4	-0,2	0,3	-0,9	0,8	0,2	0,4	Huom! Norja ja Tanska Muutos 1997-2004							

Lähteet: FM 1998, 15; Hasselpflug 2005, 12; liitetaulukot 7-14.
Sources: FM 1998, 15; Hasselpflug 2005, 12; appendix tables 7-14.

Liitetaulukko 16. Työttömyysvakuutuksen nettokorvausaste 15 OECD-maassa vuosina 1970–2002 (yksin asuva henkilö, % teollisuuden nettokeskipalkasta).
Appendix table 16. Unemployment insurance net replacement rates in 15 OECD countries in 1970–2002 (single person).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	87,2	55,2	51,8	74,9	62,5	40,3	86,8	53,3		24,4		51,6		43,4	24,9
1971	87,2	55,2	51,8	74,9	62,5	40,3	86,8	53,3		24,4		51,6		43,4	24,9
1972	84,9	51,7	51,4	80,6	62,5	54,6				24,0	9,8			43,3	24,8
1973	85,3	49,5	52,0	73,0	62,5	48,5	77,3	56,0		23,5	8,3	40,8		43,6	26,6
1974	88,1	53,0	51,1	93,3	62,5	50,2				46,9	6,3			44,2	
1975	86,7	46,7	59,9	79,7	68,0	41,8	63,9	60,5		51,4	10,3	37,9		44,3	70,1
1976	87,8	53,4	58,1	76,3	68,0	47,6	79,0			49,5	8,8			44,8	68,0
1977	83,7	52,9	61,6	83,4	68,0	43,0	80,2	63,9		44,7	7,0	50,5		45,5	67,0
1978	84,9	47,3	60,9	79,1	68,0	39,6				42,5	6,2	58,0		45,0	67,7
1979	84,2	49,0	62,0	80,0	68,0	36,7	77,6	64,3		60,9	5,1	58,0		68,7	67,8
1980	86,2	45,8	70,2	82,0	68,0	34,4	77,6			60,0	4,1	58,0		67,7	68,5
1981	91,7	41,6	67,3	78,9	68,0	31,4	77,0			67,5	3,7	58,0		67,5	68,1
1982	86,4	25,3	67,7	74,6	68,0	32,6				69,1	3,3	58,0		65,9	68,9
1983	86,5	25,9	66,4	87,6	68,0	34,2	79,2	68,7		47,9	3,3	58,0		66,0	68,0
1984	85,0	25,8	66,3	81,7	63,0	31,5	76,5	69,9		47,5	2,9	58,0		68,8	71,9
1985	85,7	25,2	66,6	80,8	63,0	64,2	73,6	71,2		49,1	2,4	58,0		71,4	73,0
1986	77,1	25,0	66,6	79,9	63,0	62,7	72,3	69,8		46,2	2,3	58,0		72,2	73,1
1987	78,2	23,1	67,3	82,4	63,0	63,4	64,5	69,1		38,5	2,1	58,0		75,6	72,2
1988	78,4	21,4	67,3	85,5	63,0	63,8	64,0	69,1		40,6	2,0	58,0		72,6	71,8
1989	77,9	20,3	67,7	86,1	63,0	64,0	68,2	65,0		35,8	20,5	58,0		72,6	71,6
1990	74,3	19,9	67,5	85,2	63,0	62,7	67,9	63,9		35,1	20,0	58,0		70,3	72,1
1991	73,8	20,2	66,9	87,5	63,0	64,7	67,2	64,2		35,5	20,1	58,0		71,3	71,1
1992	72,9	21,1	65,5	86,3	63,0	63,2	66,6	63,0		34,7	27,0	58,0		71,0	72,8
1993	73,0	21,3	65,5	89,8	63,0	62,9	66,1	63,0		35,7	27,0	58,0		72,2	72,7
1994	74,5	21,6	65,6	80,9	60,0	62,5	68,4			35,4	27,3	58,0		72,2	71,6
1995	73,5	21,0	66,0	79,7	60,0	62,9	64,9	65,0		37,0	27,6	57,0		72,3	73,4
1996	75,5	20,4	66,1	75,4	60,0	62,9	64,3			32,1	35,9	57,0		71,8	72,7
1997	73,6	19,9	65,8	71,9	60,0	59,9	63,2	65,5		31,5	36,1	56,5		70,5	72,6
1998	73,2	20,1	65,8	71,4	60,0	60,4	61,3			30,6	36,2	57,0		70,0	72,4
1999	73,2	19,5	65,8	70,6	60,0	58,7	62,3	63,9		29,9	39,3	56,0		70,2	71,6
2000	73,4	19,0	65,1	67,8	60,0	57,2	61,5	62,9		27,7	41,3	56,0		70,1	72,2
2001		18,7	64,8	68,2	60,0	55,7	60,8	61,7		28,6	41,0			68,8	73,6
2002	78,1	18,5	64,6	74,8	60,0	57,4	59,4	65,7		29,0	45,1	55,0		70,1	72,2
Change 1970-2000	-13,8	-36,1	13,2	-7,1	-2,5	16,9	-25,3	9,6		3,3	41,3	4,4		26,7	47,3

1970=1971

Lähde: Scruggs 2004; Scruggs 2005b.
 Source: Scruggs 2004; Scruggs 2005b.

Liitetaulukko 17. Työttömyysvakuutuksen nettokorvausaste 15 OECD-maassa vuosina 1970–2002 (perheellinen henkilö, % teollisuuden nettokeskipalkasta).
Appendix table 17. Unemployment insurance net replacement rates in 15 OECD countries in 1970–2002 (married couple, % of average net wage in manufacturing).

	Alankomaat The Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	94,9	72,3	68,4	81,1	79,3	48,0	94,7	63,4		43,4	19,6	62,6		35,2	39,1
1971	94,3	71,5	68,2	81,9	77,9	48,3	90,2	63,3		46,7	19,6	60,8		35,2	38,3
1972	90,9	70,7	66,9	85,2	76,5	65,1				44,9	19,7			35,6	37,4
1973	92,3	70,1	65,1	77,9	75,5	58,1	82,1	59,0		45,7	17,0	49,1		36,1	37,1
1974	87,7	66,8	61,5	95,4	74,6	63,8				73,8	14,1			36,1	
1975	91,7	67,2	67,1	83,1	70,5	50,9	68,7	62,5		77,9	20,2	48,4		35,9	81,2
1976	93,1	73,7	64,0	80,5	70,3	61,5	81,5			74,8	19,2			37,0	80,1
1977	91,9	74,6	67,8	86,2	70,2	57,8	82,5	65,7		70,4	12,5	59,9		37,9	81,1
1978	91,2	70,9	66,0	81,7	70,2	53,9				68,0	12,6	76,0		38,3	80,5
1979	88,7	69,0	66,9	82,9	70,4	50,3	80,8	61,7		82,7	11,1	74,0		62,3	82,1
1980	88,7	63,3	75,3	84,6	70,3	47,9	80,6	64,2		84,6	12,5	73,7		61,0	82,5
1981	92,9	61,7	73,4	84,4	70,5	45,0	80,1	66,6		79,7	11,2	73,8		60,8	80,8
1982	88,5	47,2	74,1	78,5	70,2	46,5		66,9		87,1	10,2	72,8		58,5	81,7
1983	87,9	46,9	73,1	89,2	70,1	54,0	85,2	66,5		72,3	12,6	72,0		57,6	80,3
1984	86,0	45,5	72,4	83,9	70,0	50,4	80,6	65,6		72,3	13,8	71,7		61,1	77,6
1985	88,1	44,5	72,4	83,6	70,0	74,2	77,7	66,1		74,8	14,5	72,1		63,8	83,0
1986	79,3	44,2	74,6	88,4	69,9	72,2	76,7	66,1		70,5	20,4	72,3		64,8	81,6
1987	80,0	41,4	73,2	86,1	69,8	72,3	68,7	66,4		63,9	17,7	73,6		66,1	82,8
1988	80,2	38,7	72,6	87,6	69,8	71,8	69,0	65,9		62,0	15,7	73,4		65,2	82,6
1989	80,7	36,8	73,3	88,0	69,7	74,1	72,5	61,6		65,1	30,6	71,8		65,2	81,9
1990	77,7	35,9	73,2	80,7	69,8	73,3	72,5	60,5		63,5	28,6	71,7		63,0	82,2
1991	80,5	35,8	73,1	89,2	69,9	75,3	72,0	60,7		64,8	28,2	72,1		64,0	82,3
1992	77,0	37,2	73,4	88,0	70,0	73,4	72,1	59,8		64,6	34,0	72,1		63,8	82,9
1993	77,3	38,2	73,2	91,1	69,9	71,1	71,5	60,2		66,0	33,9	74,5		63,8	83,1
1994	77,6	39,0	73,2	83,3	68,9	74,6	71,5			65,2	33,7	73,2		63,4	81,8
1995	78,4	38,2	73,6	82,2	68,9	74,2	68,4	60,7		62,5	34,5	72,6		63,9	85,0
1996	79,3	37,2	73,4	77,9	70,5	73,5	68,6			55,9	52,0	71,8		65,8	81,7
1997	76,8	54,7	73,3	74,8	70,8	70,9	67,2	60,9		60,6	50,2	71,9		62,5	82,4
1998	77,3	54,0	72,3	74,8	70,8	71,4	65,5			58,2	49,6	71,0		62,1	83,3
1999	77,2	54,5	74,1	73,8	71,1	68,5	66,6	59,7		54,7	50,0	71,9		64,0	81,8
2000	78,2	54,2	72,5	71,6	71,3	67,6	66,0	59,0		50,4	49,1	72,2		62,5	82,2
2001		53,7	72,1	71,5	71,2	66,2	65,4	58,5		52,8	48,4			62,1	82,1
2002	76,7	55,4	71,6	77,8	71,5	67,3	64,4	60,8		57,6	60,8	67,3		73,4	82,1
Change 1970-2000	-16,7	-18,1	4,1	-9,5	-8,0	19,6	-28,7	-4,4		7,0	29,5	9,6		27,3	43,1

Extrapolated: 1970: all countries, 1971: Italy; interpolated: 1980: Belgium.

Lähde: Scruggs 2004; Scruggs 2005b.
 Source: Scruggs 2004; Scruggs 2005b.

Liitetaulukko 18. 15–24-vuotiaat nuoret työttömät 15 maassa vuosina 1971–2006 (tuhansia).

Appendix table 18. Unemployed persons between 15 and 24 years of age in 15 countries in 1971–2006 (thousands).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971	20	35	37	21	28	364	166	..	
1972	36	..	14	39	49	26	..	111	..	453	176	..	
1973	35	..	15	35	64	23	..	145	..	420	146	..	
1974	47	..	15	30	166	19	..	182	..	364	..	33	199	..	
1975	76	..	22	26	307	25	..	274	47	416	..	88	327	..	
1976	84	..	17	30	304	34	..	292	..	469	..	135	419	..	
1977	84	..	15	36	303	58	..	348	44	926	..	173	460	..	
1978	89	..	18	46	283	63	..	491	..	964	..	197	444	..	
1979	93	..	20	43	229	49	..	608	33	1033	..	196	546	..	
1980	111	..	16	45	243	37	..	805	..	1059	..	182	602	..	
1981	176	..	19	54	380	41	..	990	54	1085	..	185	674	..	
1982	243	..	26	65	555	43	..	1121	..	1190	..	165	741	..	
1983	320	..	31	70	660	45	95	163	1218	72	1298	..	197	759	..
1984	319	1 220	26	55	648	42	81	164	1353	81	1388	..	206	918	..
1985	286	1 118	23	51	603	39	68	149	1381	84	1423	..	202	949	..
1986	249	1 142	19	47	470	40	46	134	1344	88	1474	..	193	856	..
1987	217	992	21	38	425	37	52	130	1336	81	1535	..	160	818	..
1988	199	799	32	31	387	31	51	99	1265	76	1511	..	127	721	..
1989	175	621	43	29	295	33	66	79	1061	62	1419	..	109	613	..
1990	160	598	42	34	234	35	64	71	979	53	1367	..	95	581	..
1991	149	770	43	55	333	55	63	69	914	64	1291	..	84	536	21
1992	107	802	45	85	361	82	64	63	987	66	1320	..	82	560	29
1993	128	848	43	126	413	97	73	83	1212	72	1020	..	97	619	43
1994	132	752	38	121	435	91	49	101	1249	66	1027	31	109	650	32
1995	166	689	35	102	397	78	51	95	1136	55	1029	31	114	589	30
1996	157	657	38	106	439	73	53	86	1091	51	996	36	116	581	26
1997	123	590	33	102	470	72	40	86	992	47	963	35	108	588	33
1998	105	525	29	79	418	71	33	84	885	37	942	31	77	526	31
1999	92	519	30	68	392	70	44	93	735	28	872	27	63	555	32
2000	81	505	32	57	383	72	30	68	647	22	799	26	58	452	28
2001	78	449	32	59	378	66	33	64	496	20	670	29	66	422	31
2002	81	486	36	64	440	67	28	66	513	24	617	32	82	464	33
2003	105	508	36	68	455	69	38	80	510	24	599	36	99	529	50
2004	124	490	36	84	560	65	30	75	530	25	514	54	89	575	45
2005	127	550	37	120	746	64	31	83	490	27	490	60	91	591	50
2006	103	629	29	121	663	62	32	78	443	28	425	53	88	620	47

Lähde: OECD 2008.
Source: OECD 2008.

Liitetaulukko 19. 15– 64-vuotiaat työttömät 15 maassa vuosina 1971–2006 (tuhansia).

Appendix table 19. Unemployed persons between 15 and 64 years of age in seven countries in 1971–2006 (thousands).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971	62	96	185	55	73	610	464	..	
1972	108	..	28	104	246	62	..	244	..	697	500	..	
1973	110	..	22	95	272	57	..	279	..	668	416	..	
1974	135	..	24	77	582	44	..	349	..	560	..	49	498	..	
1975	196	..	38	64	1 074	62	..	564	108	654	..	158	808	..	
1976	211	..	31	70	1 060	92	..	607	..	732	..	239	1005	..	
1977	204	..	27	82	1 030	138	..	687	103	1491	..	284	1099	..	
1978	206	..	35	104	995	173	..	923	..	1535	..	309	1114	..	
1979	210	..	36	98	876	143	..	1154	83	1643	..	317	1327	..	
1980	248	..	31	96	889	114	..	1530	..	1653	..	299	1440	..	
1981	385	..	40	120	1 272	121	..	1888	132	1703	..	319	1666	..	
1982	542	..	53	154	1 833	135	..	2159	..	1866	..	283	1847	..	
1983	801	..	67	171	2 259	139	259	450	2392	182	2099	..	354	1909	..
1984	822	3 172	63	154	2 000	132	240	467	2791	202	2298	..	384	2265	..
1985	761	3 056	52	138	2 034	131	214	448	3002	218	2378	..	394	2452	..
1986	711	3 071	39	127	1 852	136	169	447	2972	225	2602	..	388	2465	..
1987	617	2 974	45	102	1 795	132	170	440	2974	223	2822	..	331	2589	..
1988	602	2 459	67	84	1 802	115	185	392	2904	214	2878	..	268	2456	..
1989	555	2 033	104	73	1 632	83	232	324	2631	196	2862	..	240	2336	..
1990	510	1 940	112	84	1 447	80	240	283	2508	171	2743	..	224	2253	..
1991	487	2 368	114	150	2 201	167	262	279	2543	197	2644	..	206	2211	66
1992	383	2 709	125	260	2 612	293	261	271	2877	206	2791	..	196	2473	109
1993	434	2 868	126	415	3 110	406	307	329	3596	219	2279	..	263	2756	144
1994	489	2 671	114	424	3 315	409	222	400	3877	210	2499	134	330	3074	148
1995	522	2 395	107	404	3 197	383	195	390	3713	177	2628	139	348	2896	128
1996	487	2 263	107	441	3 502	363	192	396	3656	177	2643	155	358	3057	142
1997	420	1 970	89	443	3 901	315	152	377	3470	158	2674	159	342	3104	161
1998	335	1 710	74	366	3 688	289	141	396	3176	126	2736	160	253	3005	143
1999	277	1 685	74	314	3 327	261	147	377	2721	97	2660	142	226	3012	121
2000	245	1 565	80	260	3 062	254	126	290	2485	75	2487	134	205	2590	106
2001	219	1 355	81	227	3 107	238	118	266	1868	65	2259	137	215	2284	99
2002	257	1 457	93	236	3 394	236	122	301	2082	77	2154	156	272	2339	119
2003	357	1 402	105	263	3 659	235	154	337	2126	82	2087	170	344	2297	170
2004	418	1 349	104	299	4 106	230	150	329	2212	84	1953	194	364	2411	178
2005	431	1 352	110	360	4 571	221	138	370	1909	87	1886	208	422	2428	184
2006	363	1 589	83	330	4 246	204	114	382	1835	93	1669	195	428	2429	168

Lähde: OECD 2008.

Source: OECD 2008.

Liitetaulukko 20. 15–24-vuotiaiden työttömien osuus kaikista työttömistä 15 maassa vuosina 1971–2006 (%).

Appendix table 20. Ratio of unemployed persons between ages 15 and 24 to all unemployed in seven countries in 1971–2006

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971	32			37	20	38				39	60			36	
1972	33		50	37	20	42			45		65			35	
1973	32		68	37	23	40			52		63			35	
1974	35		63	39	28	43			52		65		68	40	
1975	39		58	40	29	40			49	43	64		56	41	
1976	40		55	43	29	37			48		64		56	42	
1977	41		56	44	29	42			51	43	62		61	42	
1978	43		51	44	28	36			53		63		64	40	
1979	44		56	44	26	34			53	40	63		62	41	
1980	45		52	47	27	32			53		64		61	42	
1981	46		48	45	30	34			52	41	64		58	40	
1982	45		49	42	30	32			52		64		58	40	
1983	40		46	41	29	32	37	36	51	40	62		56	40	
1984	39	38	41	36	32	32	34	35	48	40	60		54	41	
1985	38	37	44	37	30	30	32	33	46	38	60		51	39	
1986	35	37	49	37	25	29	27	30	45	39	57		50	35	
1987	35	33	47	37	24	28	31	30	45	36	54		48	32	
1988	33	32	48	37	21	27	27	25	44	36	53		47	29	
1989	32	31	41	40	18	40	29	24	40	32	50		45	26	
1990	31	31	38	40	16	44	27	25	39	31	50		43	26	
1991	31	33	38	37	15	33	24	25	36	32	49		41	24	32
1992	28	30	36	33	14	28	24	23	34	32	47		42	23	27
1993	29	30	34	30	13	24	24	25	34	33	45		37	22	30
1994	27	28	33	29	13	22	22	25	32	32	41	23	33	21	22
1995	32	29	33	25	12	20	26	24	31	31	39	22	33	20	23
1996	32	29	36	24	13	20	28	22	30	29	38	23	32	19	18
1997	29	30	37	23	12	23	26	23	29	30	36	22	31	19	20
1998	31	31	39	22	11	25	23	21	28	29	34	19	30	18	22
1999	33	31	41	22	12	27	30	25	27	29	33	19	28	18	26
2000	33	32	40	22	13	28	23	23	26	29	32	20	28	17	26
2001	36	33	40	26	12	28	28	24	27	31	30	21	31	18	31
2002	32	33	39	27	13	28	23	22	25	31	29	20	30	20	27
2003	29	36	34	26	12	29	24	24	24	30	29	22	29	23	30
2004	30	36	35	28	14	28	20	23	24	30	26	28	25	24	25
2005	29	41	34	33	16	29	23	22	26	31	26	29	22	24	27
2006	28	40	35	37	16	30	28	20	24	30	25	27	21	26	28

Lähde: Laskettu liitetaulukoista 18 ja 19.

Source: Calculated from appendix tables 18 and 19.

Liitetaulukko 21. NAIRU-estimaatteja 15 maassa vuosina 1970-2007 (luonnollinen työttömyysaste, % työvoimasta).
Appendix table 21. NAIRU estimates for 15 countries in 1970–2007 (natural unemployment rate, % of labour force).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970		2,7	1,6	1,5	1,8	4,6					4,3	1,5			
1971			2,5	1,6	1,7	1,5	3,9	5,1			4,3	1,4		3,5	
1972	2,3	2,3	1,7	1,8	1,2	4,4	3,8	4,5			4,4	1,3		3,5	
1973	2,3	2,3	1,7	1,8	0,8	4,3	3,7	4,1			4,4	1,2		3,5	
1974	2,6	2,3	1,7	1,7	0,6	3,4	3,8	3,9			4,3	1,1		3,5	
1975	2,4	2,0	1,9	1,7	0,5	3,0	4,2	3,5			4,4	1,0		3,6	
1976	2,0	2,1	1,8	1,7	0,6	2,9	5,1	3,5			4,6	1,0		4,1	
1977	2,0	2,3	1,7	1,8	0,8	3,4	4,7	3,8			4,7	1,1		4,8	
1978	2,8	3,0	1,9	1,9	1,2	3,7	4,2	4,3			4,8	1,4	6,5	5,5	0,4
1979	3,6	3,6	1,8	1,8	1,8	4,0	4,5	5,0	4,5	11,5	5,0	1,6	6,4	6,1	0,5
1980	4,3	4,1	1,9	1,9	2,1	4,0	5,1	5,9	5,8	10,9	5,1	1,8	6,5	6,5	0,6
1981	5,1	4,8	2,0	2,1	2,4	3,9	5,8	6,6	7,7	10,4	5,4	2,1	6,6	6,8	0,6
1982	5,8	5,6	2,4	2,3	2,7	4,0	5,9	7,0	9,5	9,7	5,7	2,4	6,5	7,0	0,4
1983	6,5	6,5	2,6	2,4	3,2	3,9	5,7	7,1	10,9	11,0	6,1	2,8	6,3	7,2	0,3
1984	7,0	7,6	2,6	2,4	3,8	3,7	5,5	7,4	12,2	12,3	6,4	3,0	5,9	7,5	0,3
1985	7,2	8,3	2,4	2,4	4,4	4,0	5,7	7,7	13,5	14,1	6,8	3,2	5,6	8,0	0,4
1986	7,5	8,4	2,3	2,3	5,1	4,7	6,2	7,6	14,2	15,0	7,3	3,6	5,5	8,5	0,5
1987	7,6	8,5	2,5	2,3	5,7	5,0	6,5	7,4	14,4	14,8	7,7	3,9	5,3	8,8	0,7
1988	7,6	8,3	3,1	2,2	6,1	4,8	6,5	7,3	14,3	14,8	8,0	4,0	5,1	8,9	1,0
1989	7,6	8,1	3,6	2,1	6,1	4,3	6,5	7,2	13,8	14,6	8,1	4,1	4,8	9,0	1,4
1990	7,5	8,0	3,9	2,2	6,3	4,8	6,8	7,3	13,6	14,4	8,0	4,3	4,5	9,3	1,7
1991	7,3	7,8	4,2	2,7	6,5	6,2	7,2	6,9	13,6	14,5	7,9	4,5	4,3	9,6	1,9
1992	6,8	7,7	4,5	3,4	6,2	7,3	7,3	7,1	13,7	13,9	8,1	4,7	4,2	9,9	2,0
1993	6,2	7,6	4,6	4,1	5,9	8,0	7,2	7,3	14,2	13,5	8,5	4,8	4,2	10,2	2,1
1994	5,7	7,4	4,5	4,4	5,9	8,7	6,5	7,3	14,6	12,6	8,9	4,9	4,4	10,3	2,5
1995	5,3	7,2	4,4	4,8	6,1	9,4	6,1	7,4	14,9	11,1	9,3	4,9	4,5	10,4	2,5
1996	5,3	7,0	4,3	5,2	6,5	10,3	5,9	7,4	14,7	10,0	9,5	5,0	4,5	10,3	2,6
1997	5,2	6,6	4,0	5,2	6,8	10,6	5,6	7,5	14,3	9,0	9,7	5,1	4,4	10,1	2,6
1998	4,9	6,2	3,8	5,2	6,9	10,4	5,3	7,4	13,6	8,0	9,8	5,1	4,3	9,8	2,6
1999	4,4	5,8	3,8	5,1	7,0	10,3	4,9	7,1	12,4	7,3	9,8	5,0	4,1	9,4	2,4
2000	4,5	5,6	3,8	4,8	7,3	9,8	4,8	7,0	11,4	6,6	9,6	5,0	4,1	9,2	2,2
2001	4,1	5,6	3,8	4,7	7,5	9,2	4,9	7,1	11,0	6,4	9,4	4,9	4,1	9,2	2,2
2002	3,5	5,5	4,0	4,7	7,4	8,7	4,8	7,1	10,7	5,9	9,2	4,9	4,1	9,2	2,2
2003	3,3	5,4	4,1	4,7	7,4	8,6	4,8	7,2	10,2	5,7	9,1	4,9	4,1	9,1	2,2
2004	3,2	5,3	4,1	4,7	7,4	8,6	4,8	7,2	9,9	5,5	8,9	4,9	4,6	9,0	2,2
2005	3,2	5,3	4,1	5,0	7,3	8,4	4,8	7,2	9,5	5,4	8,7	4,9	4,8	8,9	2,2
2006	3,2	5,3	4,1	5,1	7,3	8,2	4,8	7,2	9,1	5,2	8,5	4,9	4,8	8,8	2,2
2007	3,2	5,3	4,1	5,1	7,2	8,0	4,8	7,2	8,7	5,0	8,3	4,9	4,8	8,8	2,2
Change 1970- 2000	2,2	2,9	2,2	3,3	5,5	5,2	0,9	1,9	6,9	-4,9	5,4	3,5	-2,4	5,7	1,9

Lähde: OECD 2006b; OECD 2006c.
Source: OECD 2006b; OECD 2006c.

Liitetaulukko 22. Standardisoidun työttömyysasteen ja NAIRUn erotus 15 maassa vuosina 1970-2007 (%).
Appendix table 22. Standardised unemployment rate minus NAIRU estimates in 15 countries in 1970–2007 (%).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970		0,3	0,0	0,0	-1,0	-2,0					1,0	-0,4			
1971		0,9	-0,1	0,8	-0,6	-1,4	-2,3	-2,7			1,0	-0,4		-0,8	
1972	0,1	1,4	0,0	0,9	-0,4	-1,0	-2,2	-1,5			1,9	-0,3		-0,7	
1973	0,2	0,4	-0,1	0,6	0,0	-1,1	-2,7	-1,0			1,8	-0,3		-0,8	
1974	0,4	0,3	-0,2	0,3	1,0	-0,9	-1,5	-0,5			1,0	0,0		-0,7	
1975	3,4	2,1	0,4	-0,1	3,1	0,0	1,1	2,1			1,4	-0,5		0,4	
1976	4,2	3,3	0,0	-0,1	3,1	1,6	0,2	3,7			2,0	0,5		0,3	
1977	4,0	3,5	-0,2	0,0	2,8	3,3	1,7	4,4			2,3	0,3		0,1	
1978	2,9	2,7	-0,1	0,3	1,8	4,4	3,1	4,5			2,3	0,4	1,4	-0,6	-0,1
1979	2,2	1,1	0,2	0,3	0,9	2,9	1,7	4,1	3,2	-4,4	0,8	0,2	1,8	-0,5	-0,2
1980	0,0	1,7	-0,2	0,2	0,5	1,9	1,9	1,1	3,2	-3,6	-0,3	-0,2	1,5	-0,7	-0,4
1981	0,7	4,0	0,0	0,5	1,6	2,5	3,4	1,9	3,3	-0,5	0,1	0,1	1,1	0,2	-0,4
1982	1,9	4,5	0,3	1,0	3,0	3,0	1,9	2,8	3,5	3,2	0,8	0,7	1,0	1,0	0,0
1983	2,7	4,3	0,9	1,3	3,7	3,4	2,7	3,7	3,4	2,9	1,3	0,9	1,8	0,5	0,6
1984	1,9	3,3	0,6	0,9	3,3	3,9	2,4	3,4	4,4	3,2	1,4	0,8	3,0	1,7	0,8
1985	0,7	2,9	0,2	0,5	2,8	3,9	0,9	2,4	4,3	2,7	1,4	0,4	3,5	1,6	0,5
1986	0,3	2,8	-0,3	0,4	1,4	4,3	-1,2	2,5	3,3	1,8	1,6	-0,5	3,3	1,2	0,3
1987	0,1	1,8	-0,4	-0,1	0,6	2,4	-1,5	2,4	2,4	1,8	1,9	-0,1	1,9	1,0	0,0
1988	-0,4	0,2	0,2	-0,4	0,1	1,9	-0,8	1,5	1,5	1,4	1,7	-0,4	0,7	0,5	-0,4
1989	-1,0	-1,0	1,8	-0,6	-0,5	1,1	0,3	0,2	0,1	0,1	1,6	-1,0	0,4	-0,2	-0,9
1990	-1,6	-1,1	1,9	-0,5	-1,5	0,5	0,4	-0,7	-0,6	-1,0	0,9	-1,1	0,3	-0,9	-1,2
1991	-1,8	0,8	1,8	0,4	-2,3	2,3	0,7	-0,5	-0,6	0,2	0,6	-1,0	-0,1	-0,7	-0,8
1992	-1,5	2,1	2,0	2,2	0,1	5,8	1,3	0,0	1,0	1,5	0,7	-1,1	-0,1	-0,1	1,1
1993	0,0	2,6	2,0	4,9	1,7	9,7	2,3	1,3	4,1	2,1	1,3	-0,9	1,3	0,8	1,9
1994	1,1	1,9	1,5	5,0	2,3	9,5	1,2	2,5	4,9	1,8	1,7	-1,1	2,4	1,3	1,3
1995	1,3	1,3	1,0	4,0	1,9	7,1	0,7	2,3	3,5	1,2	1,9	-1,0	2,7	0,6	1,0
1996	0,7	0,9	0,5	4,4	2,2	6,0	0,4	2,2	3,1	1,6	1,7	-0,6	2,7	1,2	1,3
1997	-0,3	0,2	0,0	4,7	2,6	3,6	-0,4	1,7	2,4	0,9	1,5	-0,7	2,3	1,3	1,6
1998	-1,1	-0,1	-0,6	3,0	2,1	2,7	-0,4	1,9	1,4	-0,4	1,6	-0,6	0,7	1,2	0,9
1999	-1,2	0,1	-0,6	1,6	1,2	1,8	0,2	1,4	0,1	-1,6	1,2	-1,1	0,4	1,0	0,6
2000	-1,7	-0,3	-0,4	0,8	0,2	1,7	-0,5	-0,1	-0,3	-2,3	0,5	-1,3	-0,1	-0,2	0,4
2001	-1,9	-0,6	-0,2	0,2	0,1	1,9	-0,4	-0,5	-0,6	-2,4	-0,3	-1,3	-0,1	-0,9	0,4
2002	-0,7	-0,4	-0,1	0,2	0,9	2,3	-0,2	0,4	0,4	-1,4	-0,5	-0,7	1,0	-0,6	1,0
2003	0,4	-0,5	0,4	0,9	1,9	2,4	0,6	1,0	0,9	-1,0	-0,6	-0,6	2,3	-0,1	2,1
2004	1,4	-0,6	0,3	1,6	2,4	2,1	0,7	1,2	0,7	-1,0	-0,8	0,0	2,2	0,3	2,2
2005	1,5	-0,5	0,5	2,3	3,3	1,7	0,0	1,3	-0,3	-1,0	-1,0	0,3	2,9	0,4	2,2
2006	0,7	0,0	-0,6	1,9	2,5	1,2	-0,9	1,1	-0,6	-0,7	-1,7	-0,2	3,0	0,4	1,8

Lähde: Liitetaulukot 25 ja 21.
Source: Appendix tables 25 and 21.

Liitetaulukko 23. Valtion panostus aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan 15 maassa vuosina 1985-2006 (% BKT:sta).
Appendix table 23. Public expenditure on active labour market policy (ALMP) in 15 countries in 1985–2006 (% GDP).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1985	1,3	0,5	0,6	2,1	0,5	0,7		1,2	0,3	1,1		0,3	0,2	0,6	0,2
1986	1,3	0,6	0,4	2,0	0,7	0,7	1,2	1,3	0,6	1,1		0,3	0,2	0,7	0,2
1987	1,3	0,6	0,3	1,9	0,8	0,8	1,2	1,2	0,6	1,1		0,4	0,2	0,7	0,2
1988	1,3	0,5	0,4	1,8	0,8	0,9	1,3	1,2	0,7	1,1		0,3	0,3	0,7	0,2
1989	1,3	0,5	0,8	1,5	0,8	0,8	1,4	1,1	0,8	1,0		0,3	0,3	0,7	0,2
1990	1,3	0,4	0,9	1,7	0,8	0,8	1,3	1,1	0,8	1,1		0,3	0,5	0,7	0,2
1991	1,3	0,4	0,9	2,4	1,2	1,2	1,5	1,1	0,7	0,9		0,4	0,5	0,8	0,2
1992	1,4	0,4	1,0	3,0	1,5	1,6	1,7	1,1	0,7	1,1		0,3	0,6	1,0	0,3
1993	1,5	0,4	1,1	3,0	1,4	1,5	2,1	1,1	0,5	1,2		0,3	0,6	1,2	0,4
1994	1,4	0,4	1,3	3,0	1,2	1,5	1,6	1,2	0,4	1,3		0,4	0,5	1,2	0,4
1995	1,4	0,3	1,3	2,4	1,2	1,4	2,0	1,2	0,4	1,3		0,4	0,5	1,2	0,5
1996	1,4	0,3	1,1	2,3	1,3	1,6	1,8	1,3	0,4	1,3		0,4	0,5	1,2	0,6
1997	1,4	0,3	0,9	2,1	1,1	1,4	1,7	1,1	0,4	1,3		0,5	0,5	1,2	0,8
1998	1,5	0,2	0,8	2,5	1,2	1,2	1,8	1,3		1,2		0,5	0,6	1,2	0,8
1999	1,5	0,2	0,7	2,2	1,3	1,1	2,0	1,2		1,1		0,6	0,6	1,2	0,7
2000	1,5	0,3	0,6	1,8	1,2	0,9	2,0	1,1		1,0		0,5	0,6	1,2	0,6
2001	1,5	0,3	0,6	1,7	1,2	0,8		1,1		0,9		0,6	0,6	1,2	0,5
2002	1,6	0,3	0,7	1,6	1,3	0,8	2,0	1,0		0,8		0,6	0,6	1,1	0,6
2003	1,6	0,5	0,8	1,3	1,3	0,9	1,9	1,1		0,7		0,6	0,7	1,1	0,7
2004	1,4	0,5	0,8	1,2	1,2	1,0	1,9	1,2	0,8	0,7	0,6	0,6	0,7	1,0	0,8
2005	1,3	0,5	0,7	1,3	1,0	0,9		1,1	0,8	0,6	0,6	0,6	0,7	0,9	0,8
2006	1,2	0,4	0,6	1,4	0,9	0,9		1,1	0,8	0,6	0,5	0,7	0,6	0,9	0,7
Change 1985-2000	0,2	-0,2	0,0	-0,3	0,7	0,2	0,8	-0,1	0,1	-0,1		0,2	0,4	0,6	0,4

Lähde: OECD 2009a.
Source: OECD 2009a.

Liitetaulukko 24. Työttömyyseläkkeen saajat Suomessa vuosina 1971-2006 (henkilöä).

Appendix table 24. Number of recipients of unemployment pension in Finland in 1971-2006 (persons)

Vuosi Year	Suomi Finland
1971	250
1972	480
1973	1 000
1974	1 300
1975	1 370
1976	1 620
1977	2 300
1978	4 700
1979	7 905
1980	14 797
1981	18 724
1982	24 372
1983	34 338
1984	45 517
1985	54 033
1986	66 318
1987	69 330
1988	67 756
1989	62 838
1990	55 486
1991	47 764
1992	43 719
1993	42 793
1994	42 962
1995	39 147
1996	41 411
1997	44 862
1998	49 389
1999	52 240
2000	54 291
2001	58 022
2002	57 593
2003	55 707
2004	52 898
2005	50 933
2006	47 671

Lähde: Kela, ETK 1995, 35; Nyman 2008; Rantala 2002, 32; SVT Sosiaaliturva 2007, 66.

Source: Kela, ETK 1995, 35; Nyman 2008, Rantala 2002, 32; SVT Sosiaaliturva 2007, 66.

Liitetaulukko 25. Standardisoitu työttömyysaste 15 maassa vuosina 1970–2006 (%).
Appendix table 25. Standardised unemployment rates in 15 countries in 1970–2006 (%).

Vuosi Year	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	1,0	3,0	1,6	1,5	0,8	2,6	1,3	2,3	2,4	5,8	5,3	1,1	3,8	2,5	0,0
1971	1,4	3,4	1,5	2,5	0,9	3,0	1,6	2,4	3,1	5,5	5,3	1,0	2,1	2,7	0,0
1972	2,4	3,7	1,7	2,7	0,8	3,3	1,6	3,0	3,1	6,2	6,3	1,0	2,1	2,8	0,0
1973	2,5	2,7	1,6	2,4	0,8	3,1	1,0	3,1	2,5	5,7	6,2	0,9	2,2	2,7	0,0
1974	3,0	2,6	1,5	2,0	1,6	2,6	2,3	3,4	2,6	5,3	5,3	1,1	1,9	2,8	0,0
1975	5,8	4,1	2,3	1,6	3,6	3,0	5,3	5,6	3,6	7,3	5,8	0,5	3,5	4,0	0,3
1976	6,2	5,4	1,8	1,6	3,7	4,6	5,3	7,2	4,5	9,0	6,6	1,5	5,8	4,4	0,6
1977	6,0	5,8	1,5	1,8	3,6	6,7	6,4	8,2	5,1	8,8	7,0	1,4	7,1	4,9	0,4
1978	5,7	5,7	1,8	2,2	3,0	8,1	7,3	8,8	6,0	8,2	7,1	1,8	7,9	4,9	0,3
1979	5,8	4,7	2,0	2,1	2,7	6,8	6,2	9,1	7,7	7,1	5,8	1,8	8,2	5,6	0,3
1980	4,3	5,8	1,7	2,1	2,6	5,9	7,0	7,0	9,0	7,3	4,8	1,6	8,0	5,8	0,2
1981	5,8	8,8	2,0	2,6	4,0	6,4	9,2	8,5	11,0	9,9	5,5	2,2	7,7	7,0	0,2
1982	7,7	10,1	2,7	3,3	5,7	7,0	7,8	9,8	13,0	12,9	6,5	3,1	7,5	8,0	0,4
1983	9,2	10,8	3,5	3,7	6,9	7,4	8,4	10,8	14,3	13,9	7,4	3,7	8,1	7,7	0,9
1984	8,9	10,9	3,2	3,3	7,1	7,6	7,9	10,8	16,6	15,5	7,8	3,8	8,9	9,2	1,1
1985	7,9	11,2	2,6	2,9	7,2	7,9	6,6	10,1	17,8	16,8	8,2	3,6	9,1	9,6	0,9
1986	7,8	11,2	2,0	2,7	6,5	9,1	5,0	10,1	17,5	16,8	8,9	3,1	8,8	9,7	0,8
1987	7,7	10,3	2,1	2,2	6,3	7,4	5,0	9,8	16,8	16,6	9,6	3,8	7,2	9,8	0,7
1988	7,2	8,5	3,3	1,8	6,2	6,7	5,7	8,8	15,8	16,2	9,7	3,6	5,8	9,4	0,6
1989	6,6	7,1	5,4	1,5	5,6	5,4	6,8	7,4	13,9	14,7	9,7	3,1	5,2	8,8	0,5
1990	5,9	6,9	5,8	1,7	4,8	5,2	7,2	6,6	13,0	13,4	8,9	3,2	4,8	8,4	0,5
1991	5,5	8,6	6,0	3,1	4,2	8,4	7,9	6,4	13,0	14,7	8,5	3,5	4,2	8,9	1,1
1992	5,3	9,8	6,5	5,6	6,3	13,1	8,6	7,1	14,7	15,4	8,8	3,6	4,1	9,8	3,1
1993	6,2	10,2	6,6	9,0	7,6	17,6	9,5	8,6	18,3	15,6	9,8	3,9	5,5	11,0	4,0
1994	6,8	9,3	6,0	9,4	8,2	18,2	7,7	9,8	19,5	14,4	10,6	3,8	6,8	11,6	3,8
1995	6,6	8,5	5,4	8,8	8,0	16,4	6,8	9,7	18,4	12,3	11,2	3,9	7,2	11,0	3,5
1996	6,0	7,9	4,8	9,6	8,7	16,3	6,3	9,6	17,8	11,6	11,2	4,4	7,2	11,5	3,9
1997	4,9	6,8	4,0	9,9	9,4	14,3	5,2	9,2	16,7	9,9	11,2	4,4	6,7	11,4	4,2
1998	3,8	6,1	3,2	8,2	9,0	13,1	4,9	9,3	15,0	7,6	11,4	4,5	5,0	11,0	3,5
1999	3,2	5,9	3,2	6,7	8,2	12,1	5,1	8,5	12,5	5,7	11,0	3,9	4,5	10,4	3,0
2000	2,8	5,3	3,4	5,6	7,5	11,5	4,3	6,9	11,1	4,3	10,1	3,7	4,0	9,0	2,6
2001	2,2	5,0	3,6	4,9	7,6	11,1	4,5	6,6	10,4	4,0	9,1	3,6	4,0	8,3	2,6
2002	2,8	5,1	3,9	4,9	8,3	11,1	4,6	7,5	11,1	4,5	8,7	4,2	5,1	8,6	3,2
2003	3,7	4,9	4,5	5,6	9,3	11,0	5,4	8,2	11,1	4,7	8,5	4,3	6,4	9,0	4,3
2004	4,6	4,7	4,4	6,3	9,8	10,6	5,5	8,4	10,6	4,5	8,1	4,9	6,8	9,3	4,4
2005	4,7	4,8	4,6	7,3	10,6	10,2	4,8	8,5	9,2	4,4	7,7	5,2	7,7	9,3	4,4
2006	3,9	5,3	3,5	7,0	9,8	9,3	3,9	8,3	8,5	4,5	6,8	4,7	7,8	9,2	4,0
Muutos 1970- 2000	1,8	2,3	1,8	4,1	6,7	7	3	6	8,7	-1,5	4,8	2,6	0,2	6,5	2,6

Vuodet 1971–1990: Länsi-Saksa, vuodet 1991–2006: Saksa.
 Years 1971–1990: West Germany, years 1991–2006: Germany

Suomen lukuihin lisätty työttömyyseläkkeellä olijat.
 Finland: Recipients of unemployment pensions added.

Lähteet: OECD 2007g; liitetaulukko 5; liitetaulukko 24.
 Source: OECD 2007g; appendix table 5; appendix table 24.

Liitetaulukko 26. Pitkäaikaistyöttömien (vähintään 12 kuukautta) osuus kokonaistyöttömyydestä 15 maassa vuosina 1971–2005 (%).

Appendix table 26. Long-term unemployed (12 months and more) as a percentage of the total unemployment in 15 countries in 1971–2005 (%).

Vuosi Year	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971
1972
1973
1974
1975	17,1	..
1976	6,2	24,7	..
1977	4,7	20,5	25,2	..
1978	5,7	25,4	31,0	..
1979	6,8	29,1	33,1	..
1980	5,5	..	34,5	32,9	35,1	..
1981	6,0	40,1	35,5	..
1982	8,4	..	33,0	48,3	36,2	..
1983	48,8	45,6	4,8	10,3	41,6	34,5	44,3	64,8	52,7	36,7	58,2	39,3	..
1984	..	46,3	14,3	12,4	44,5	40,4	32,9	67,6	53,6	45,8	63,8	39,3	..
1985	59,4	50,3	10,0	11,4	47,8	41,7	34,4	68,9	56,7	63,4	66,3	43,7	..
1986	..	48,2	..	8,0	48,3	39,4	28,3	69,6	57,6	63,9	67,1	..	53,7	44,2	..
1987	46,5	47,9	5,1	18,3	48,2	47,9	24,9	73,5	61,9	64,7	66,3	..	53,9	45,3	..
1988	49,1	43,0	10,5	14,9	46,2	..	24,5	76,2	61,4	64,3	68,7	..	48,2	44,6	..
1989	48,1	39,1	10,9	13,8	49,1	44,9	22,1	75,4	58,5	66,0	69,5	..	45,6	43,7	..
1990	49,3	34,4	20,4	12,1	46,8	..	29,9	68,5	54,0	66,0	69,8	..	44,9	38,1	..
1991	46,1	28,8	20,2	11,2	31,6	29,1	31,9	62,9	51,0	61,5	68,1	..	38,7	37,3	17,0
1992	43,9	35,4	23,5	13,5	33,5	..	27,0	59,1	47,4	58,8	58,2	..	30,9	36,2	20,0
1993	52,4	42,5	27,2	15,8	40,3	37,3	25,2	53,0	50,1	59,1	57,7	..	43,5	34,2	20,3
1994	49,4	45,4	28,8	25,7	44,3	..	32,1	58,3	56,2	64,3	61,5	18,4	43,4	38,5	29,0
1995	46,8	43,6	24,2	27,8	48,7	43,5	27,9	62,4	57,1	61,6	63,6	29,1	50,9	42,5	33,6
1996	50,0	39,8	14,2	30,1	47,8	41,1	26,5	61,3	55,9	59,5	65,6	24,9	53,1	39,6	25,6
1997	49,1	38,6	12,4	33,4	50,1	38,6	27,2	60,5	55,7	57,0	66,3	27,5	55,6	41,4	28,2
1998	47,9	32,7	8,3	33,5	52,6	38,2	26,9	61,7	54,3	..	59,6	30,3	44,7	44,2	34,8
1999	43,5	29,6	7,1	30,1	51,7	41,3	20,5	60,5	51,2	55,3	61,4	29,2	41,2	40,4	39,6
2000	..	28,0	5,4	26,4	51,5	41,8	20,0	56,3	47,6	..	61,3	25,8	42,9	42,6	29,0
2001	..	27,8	5,5	22,3	50,4	40,7	22,2	51,7	44,0	33,1	63,4	23,3	38,1	37,6	29,9
2002	26,7	22,9	6,4	21,0	47,9	39,2	19,7	49,6	40,2	29,4	59,2	19,2	35,5	33,8	21,8
2003	29,2	22,8	6,4	17,8	50,0	39,1	19,9	46,3	39,8	35,5	58,2	24,5	32,8	41,0	26,1
2004	32,5	21,4	9,2	18,9	51,8	37,9	22,6	49,6	37,7	34,3	49,7	27,6	43,2	40,9	33,5
2005	40,1	22,4	9,5	..	54,0	39,1	25,9	51,6	32,6	34,3	52,2	25,3	48,6	41,4	39,0

Vuodet 1971–1990 Länsi-Saksa, vuodet 1991–2005 Saksa.

Suomi: Pitkäaikaistyöttömiin on lisätty työttömyyseläkeläiset.

Years 1971–1990: West Germany, years 1991–2006: Germany.

Finland: Recipients of unemployment pensions added to the long-term unemployed.

Lähteet: OECD 2007c

Source: OECD 2007c

Liitetaulukko 27. Kuluttajahintaindeksin muutokset 15 maassa vuonna 1970–2006 (%).
Appendix table 27. Changes in consumer price indices in 15 countries in 1970–2006 (%)

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1971	7,5	9,4	6,2	7,4	5,2	6,5	5,9	4,3	8,2	..	4,8	4,7	11,9	5,4	6,6
1972	7,8	7,1	7,3	6,0	5,5	6,7	6,6	5,4	8,3	..	5,7	6,4	10,7	6,1	6,7
1973	8,0	9,2	7,4	6,7	7,0	10,8	9,3	7,0	11,4	..	10,8	7,5	13,0	7,4	8,8
1974	9,6	16,0	9,4	9,9	7,0	16,9	15,3	12,7	15,7	..	19,2	9,5	25,1	13,6	9,8
1975	10,2	24,2	11,7	9,8	5,9	17,8	9,6	12,8	17,0	..	17,0	8,4	15,3	11,7	6,7
1976	8,8	16,6	9,2	10,2	4,2	14,3	9,0	9,1	17,6	17,9	16,6	7,3	21,1	9,6	1,7
1977	6,4	15,8	9,1	11,4	3,7	11,8	10,9	7,1	24,5	13,5	17,1	5,5	33,1	9,5	1,3
1978	4,1	8,3	8,2	10,0	2,7	7,8	10,2	4,5	19,8	7,7	12,1	3,6	22,6	9,3	1,0
1979	4,2	13,4	4,7	7,2	4,0	7,5	9,6	4,5	15,7	13,3	14,8	3,7	23,6	10,6	3,6
1980	6,5	18,0	10,9	13,7	5,4	11,6	12,3	6,6	15,6	18,2	21,1	6,3	16,6	13,6	4,0
1981	6,7	11,9	13,7	12,1	6,3	11,3	11,8	7,6	14,5	20,4	18,0	6,8	20,0	13,3	6,5
1982	5,9	8,6	11,3	8,6	5,2	9,6	10,1	8,7	14,4	17,1	16,5	5,4	22,7	12,0	5,7
1983	2,7	4,6	8,4	8,9	3,3	8,4	6,9	7,7	12,2	10,5	14,6	3,3	25,1	9,5	2,9
1984	3,3	5,0	6,3	8,0	2,4	7,1	6,3	6,3	11,3	8,6	10,8	5,7	28,9	7,7	2,9
1985	2,3	6,1	5,7	7,4	2,1	5,2	4,7	4,9	8,8	5,5	9,2	3,2	19,6	5,8	3,4
1986	0,1	3,4	7,2	4,2	-0,1	2,9	3,7	1,3	8,8	3,8	5,8	1,7	11,8	2,5	0,8
1987	-0,7	4,1	8,7	4,2	0,2	4,1	4,0	1,6	5,2	3,2	4,7	1,4	9,4	3,3	1,4
1988	0,7	4,0	6,7	5,8	1,3	5,1	4,5	1,2	4,8	2,1	5,1	1,9	9,7	2,7	1,9
1989	1,1	5,2	4,5	6,4	2,8	6,6	4,8	3,1	6,8	4,1	6,3	2,6	12,6	3,5	3,2
1990	2,5	7,0	4,1	10,4	2,7	6,1	2,6	3,4	6,7	3,3	6,5	3,3	13,4	3,2	5,4
1991	3,2	7,5	3,4	9,4	4,1	4,3	2,4	3,2	5,9	3,2	6,3	3,3	10,5	3,2	5,9
1992	3,2	4,3	2,3	2,4	5,1	2,9	2,1	2,4	5,9	3,1	5,3	4,0	9,4	2,4	4,0
1993	2,6	2,5	2,3	4,7	4,4	2,2	1,3	2,8	4,6	1,4	4,6	3,6	6,7	2,1	3,3
1994	2,8	2,0	1,4	2,2	2,7	1,1	2,0	2,4	4,7	2,4	4,1	3,0	5,4	1,7	0,9
1995	1,9	2,7	2,4	2,5	1,7	0,8	2,1	1,5	4,7	2,5	5,2	2,2	4,2	1,8	1,8
1996	2,0	2,5	1,2	0,5	1,4	0,6	2,1	2,1	3,6	1,7	4,0	1,9	3,1	2,0	0,8
1997	2,2	1,8	2,6	0,7	1,9	1,2	2,2	1,6	2,0	1,4	2,0	1,3	2,3	1,2	0,5
1998	2,0	1,6	2,3	-0,3	0,9	1,4	1,8	0,9	1,8	2,4	2,0	0,9	2,8	0,6	0,0
1999	2,2	1,3	2,3	0,5	0,6	1,2	2,5	1,1	2,3	1,6	1,7	0,6	2,3	0,5	0,8
2000	2,4	0,8	3,1	0,9	1,5	3,0	2,9	2,5	3,4	5,6	2,5	2,3	2,9	1,7	1,6
2001	4,2	1,2	3,0	2,4	2,0	2,6	2,4	2,5	3,6	4,9	2,8	2,7	4,4	1,6	1,0
2002	3,3	1,3	1,3	2,2	1,4	1,6	2,4	1,6	3,1	4,6	2,5	1,8	3,6	1,9	0,6
2003	2,1	1,4	2,5	1,9	1,0	0,9	2,1	1,6	3,0	3,5	2,7	1,4	3,3	2,1	0,6
2004	1,2	1,3	0,5	0,4	1,7	0,2	1,2	2,1	3,0	2,2	2,2	2,1	2,4	2,1	0,8
2005	1,7	2,0	1,5	0,5	1,6	0,6	1,8	2,8	3,4	2,4	2,0	2,3	2,3	1,7	1,2
2006	1,2	2,3	2,3	1,4	1,6	1,6	1,9	1,8	3,5	3,9	2,1	1,4	3,1	1,7	1,1
Change 1970-2000	-5,1	-8,7	-3,1	-6,5	-3,8	-3,4	-3,0	-1,8	-4,8	-12,3	-2,3	-2,4	-9,1	-3,7	-5,0

Lähde: OECD 2008.
Source: OECD 2008.

Liitetaulukko 28. 15–24-vuotiaiden työttömien osuus kaikista työttömistä 15 maassa vuosina 1971–2006 (%).

Appendix table 28. Ratio of unemployed persons between ages 15 and 24 to all unemployed in 15 countries in 1971–2006 (%).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	32			37	20	32									
1971	32			37	20	32				39	60				36
1972	33		50	37	20	36			45		65				35
1973	32		68	37	23	33			52		63				35
1974	35		63	39	28	33			52		65		68		40
1975	39		58	40	29	37			49	43	64		56		41
1976	40		55	43	29	32			48		64		56		42
1977	41		56	44	29	37			51	43	62		61		42
1978	43		51	44	28	33			53		63		64		40
1979	44		56	44	26	30			53	40	63		62		41
1980	45		52	47	27	26			53		64		61		42
1981	46		48	45	30	26			52	41	64		58		40
1982	45		49	42	30	24			52		64		58		40
1983	40		46	41	29	24	37	36	51	40	62		56		40
1984	39	38	41	36	32	22	34	35	48	40	60		54		41
1985	38	37	44	37	30	19	32	33	46	38	60		51		39
1986	35	37	49	37	25	17	27	30	45	39	57		50		35
1987	35	33	47	37	24	19	31	30	45	36	54		48		32
1988	33	32	48	37	21	18	27	25	44	36	53		47		29
1989	32	31	41	40	18	23	29	24	40	32	50		45		26
1990	31	31	38	40	16	25	27	25	39	31	50		43		26
1991	31	33	38	37	15	25	24	25	36	32	49		41	24	32
1992	28	30	36	33	14	25	24	23	34	32	47		42	23	27
1993	29	30	34	30	13	22	24	25	34	33	45		37	22	30
1994	27	28	33	29	13	20	22	25	32	32	41	23	33	21	22
1995	32	29	33	25	12	19	26	24	31	31	39	22	33	20	23
1996	32	29	36	24	13	18	28	22	30	29	38	23	32	19	18
1997	29	30	37	23	12	20	26	23	29	30	36	22	31	19	20
1998	31	31	39	22	11	21	23	21	28	29	34	19	30	18	22
1999	33	31	41	22	12	22	30	25	27	29	33	19	28	18	26
2000	33	32	40	22	13	24	23	23	26	29	32	20	28	17	26
2001	36	33	40	26	12	22	28	24	27	31	30	21	31	18	31
2002	32	33	39	27	13	23	23	22	25	31	29	20	30	20	27
2003	29	36	34	26	12	24	24	24	24	30	29	22	29	23	30
2004	30	36	35	28	14	23	20	23	24	30	26	28	25	24	25
2005	29	41	34	33	16	24	23	22	26	31	26	29	22	24	27
2006	28	40	35	37	16	25	28	20	24	30	25	27	21	26	28

Suomi: työttömiin lisätty työttömyyseläkeläiset.

Finland: Recipients of unemployment pensions added.

1970 = 1971

Lähde: Laskettu liitetaulukoista 18 ja 19.

Source: Calculated from appendix tables 18 and 19.

Liitetaulukko 29. Työmarkkinasopimusten kattavuus 15 maassa vuosina 1970–2000 (indeksipisteitä).**Appendix table 29.** Collective bargaining coverage in 15 countries in 1970–2000 (index points)

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	2	2	2	3	3	3	2	3		3	3	3		3	2
1975	3	2	2	3	3	3	2	3		3	3	3		3	2
1980	3	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	2
1985	3	2	2	3	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2
1990	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
1995	3	2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2
2000	3	2	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2

3 pistettä = korkea kattavuus (yli 75 % työvoimasta) ; 2 pistettä = keskitason kattavuus (25 - 75 % työvoimasta); 1 piste = matala kattavuus (alle 25 % työvoimasta).

3 points = high coverage (75% or more of labour force); 2 points = moderate coverage (25-75% of labour force); 1 point = low coverage (under 25% of labour force).

Lähde: Nickell 2003, 32; Ochel 2001, 63; OECD 2004, 145; Layard ym. 1991, 517.

Source: Nickell 2003, 32; Ochel 2001, 63; OECD 2004, 145; Layard et al. 1991, 517.

Liitetaulukko 30. Palkkaneuvottelujen keskittyminen 15 OECD-maassa vuosina 1970–2000 (indeksipisteitä).
Appendix table 30. Wage-setting centralization in 15 OECD countries in 1970–2000 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	3	2	4,5	5	3	5	5	4	5	4	2	3	5	2	3
1971	3	2	4,5	5	3	5	5	4	5	4	2	3	5	2	3
1972	3	2	4,5	5	3	5	5	4	5	4	2	3	5	2	3
1973	3	2	4,5	5	3	5	5	4	5	4	2	3	5	2	3
1974	3	2	4,5	5	3	5	5	4	5	4	2	3	5	2	3
1975	3	2	4,5	5	3	5	5	3,5	4	4	2	3	4	2	3
1976	3	2	4,5	5	3	5	5	3,5	4	4	2	3	4	2	3
1977	3	2	4,5	5	3	5	5	3,5	4	4	2	3	4	2	3
1978	3	2	4,5	5	3	5	5	3,5	4	4	2	3	4	2	3
1979	3	2	4,5	5	3	5	5	3,5	4	4	2	3	4	2	3
1980	3	1	3,5	4,5	3	4	3	3	4	1	3,5	3	3	2	3
1981	3	1	3,5	4,5	3	4	3	3	4	1	3,5	3	3	2	3
1982	3	1	3,5	4,5	3	4	3	3	4	1	3,5	3	3	2	3
1983	3	1	3,5	4,5	3	4	3	3	4	1	3,5	3	3	2	3
1984	3	1	3,5	4,5	3	4	3	3	4	1	3,5	3	3	2	3
1985	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3,5	2,5	2	3	3	2	3
1986	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3,5	2,5	2	3	3	2	3
1987	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3,5	2,5	2	3	3	2	3
1988	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3,5	2,5	2	3	3	2	3
1989	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3,5	2,5	2	3	3	2	3
1990	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3	4	2	3	4	2	2
1991	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3	4	2	3	4	2	2
1992	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3	4	2	3	4	2	2
1993	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3	4	2	3	4	2	2
1994	3	1	4,5	3	3	5	3	3	3	4	2	3	4	2	2
1995	3	1	4,5	3	3	5	2	3	3	4	2	3	4	2	2
1996	3	1	4,5	3	3	5	2	3	3	4	2	3	4	2	2
1997	3	1	4,5	3	3	5	2	3	3	4	2	3	4	2	2
1998	3	1	4,5	3	3	5	2	3	3	4	2	3	4	2	2
1999	3	1	4,5	3	3	5	2	3	3	4	2	3	4	2	2
2000	3	1	4,5	3	3	5	2	3	3	4	2	3	4	2	2
Change 1970-2000	0,0	-1,0	0,0	-2,0	0,0	0,0	-3,0	-1,0	-2,0	0,0	0,0	0,0	-1,0	0,0	-1,0

Lähde: OECD 2004, 151.
Source: OECD 2004, 151.

Liitetaulukko 31. Ammattiliittojen jäsenyys 15 maassa vuosina 1970–2003 (liittojen jäsenet % työvoimasta).

Appendix table 31. Trade union density in 15 countries, 1970-2003 (members % labour force).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	37	45	57	68	32	51	60	41		53	37	63		22	29
1971	36	45	57	70	32	56	62	43		53	40	62		22	29
1972	37	46	52	71	32	61	61	46		54	42	61		22	29
1973	36	45	53	72	32	61	62	48		53	43	61		22	29
1974	36	46	54	74	34	63	65	49		54	46	58		22	29
1975	38	48	54	74	35	65	69	52		55	48	59		22	32
1976	37	49	53	74	35	68	73	53		56	50	59		21	34
1977	37	51	54	76	35	66	74	53		57	50	59		21	33
1978	37	52	54	77	36	67	78	53		58	50	58	61	21	33
1979	37	52	56	77	35	68	77	54		58	50	57		19	32
1980	35	51	58	78	35	69	79	54		57	50	57	60	18	31
1981	34	51	58	78	35	68	80	53	7	57	48	56	62	18	30
1982	33	49	58	79	35	68	80	52	8	56	47	54	61	17	30
1983	31	48	58	80	35	69	81	52	9	57	46	54	58	16	30
1984	30	48	58	81	35	69	79	52	9	57	45	52	56	15	29
1985	29	46	57	81	35	69	78	52	9	54	42	52	55	14	28
1986	27	45	57	83	34	70	77	52	9	52	40	51	51	12	26
1987	25	44	56	82	33	71	75	52	9	50	40	50	48	12	26
1988	25	43	56	81	33	72	74	51	10	51	40	49	42	11	25
1989	25	41	58	81	32	73	76	52	10	52	39	48	38	11	25
1990	25	39	59	80	31	72	75	54	11	51	39	47	32	10	24
1991	26	38	58	80	36	74	76	54	15	51	39	46	32	10	23
1992	25	37	58	83	34	77	76	54	16	51	39	44	29	10	23
1993	26	36	58	84	32	79	77	55	18	50	39	43	29	10	23
1994	26	34	58	84	30	78	78	55	18	49	39	41	27	10	23
1995	26	34	57	83	29	79	77	56	16	47	38	41	25	10	23
1996	25	33	56	83	28	79	77	56	16	45	37	40	25	10	23
1997	25	32	56	82	27	79	76	56	16	44	36	39	24	10	23
1998	25	32	55	81	26	78	77	55	15	42	36	38	23	10	22
1999	25	31	55	81	26	77	76	55	14	41	36	37	24	10	21
2000	23	31	54	79	25	76	74	56	14	38	35	37	23	10	19
2001	23	31	54	78	24	78	74	56	14	36	35	36	23	10	18
2002	22	30		78	23					36	34	35			
2003	22			78	23					35	34				
Change 1970-2000	-13	-14	-3	11	-7	25	14	14	7	-15	-2	-26	-37	-12	-10

Lähde: OECD 2003b; Visser 2006, 45.

Source: OECD 2003b; Visser 2006, 45.

Liitetaulukko 32. Työttömyyspäivärahan maksatusjakson enimmäispituus 15 maassa vuosina 1970–2002 (vuosia).
Appendix table 32. Maximum duration of unemployment benefit in 15 countries in 1970–2002 (years).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	0,5	0,5	0,4	0,8	1,0	0,6	1,0	999		1,0	0,5	0,6		1,0	0,3
1971	0,5	0,5	0,4	0,8	1,0	0,6	1,0	999		1,0	0,5	0,6		1,0	0,3
1972	0,5	0,5	0,4	0,8	1,0	0,6	1,0	999		1,0	0,5	0,6		1,0	0,3
1973	0,5	0,5	0,4	0,8	1,0	0,6	1,0	999		1,0	0,5	0,6		1,0	0,3
1974	0,5	0,5	0,4	1,2	1,0	0,6	2,5	999		0,5	0,5	0,6		1,0	0,3
1975	0,5	0,5	0,4	1,2	1,0	0,6	2,5	999		0,5	0,5	0,6		1,0	0,3
1976	0,5	0,5	0,8	1,2	1,0		999	999		1,3	0,5	0,6		1,0	0,3
1977	0,5	0,5	0,8	1,2	1,0	0,8	999	999		1,3	0,5	0,6		1,0	0,6
1978	0,5	0,5	0,8	1,2	1,0	0,8	5,5	999		1,3	0,5	0,6		1,0	0,6
1979	0,5	0,5	0,8	1,2	1,0	0,8	5,5	999		1,3	0,5	0,6		1,0	0,6
1980	0,5	0,5	0,8	1,2	1,0	0,8	8,5	999		1,3	0,5	0,6		1,0	0,6
1981	0,5	0,5	0,8	1,2	1,0	0,8	8,5	2,0		1,3	0,5	0,6		1,0	0,6
1982	0,5	1,0	0,8	1,2	1,0	0,8	8,5	2,0		1,3	0,5	0,6		1,0	0,6
1983	0,5	1,0	0,8	1,2	1,0	0,8	8,5	2,0		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
1984	0,5	1,0	0,8	1,2	1,0	0,8	8,5			1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1985	0,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	7,0		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1986	0,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	7,0		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1987	0,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	7,0		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1988	0,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	7,0		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1989	0,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	7,0		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1990	1,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	7,0		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1991	1,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	7,0		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1992	1,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	999		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1993	1,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	8,5	999		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1994	1,5	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	7,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1995	2,0	1,0	3,6	1,2	1,0	1,9	7,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	1,0
1996	2,0	0,5	3,6	1,2	1,0	1,9	5,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
1997	2,0	0,5	3,0	1,2	1,0	1,9	5,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
1998	2,0	0,5	3,0	1,2	1,0	1,9	5,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
1999	2,0	0,5	3,0	1,2	1,0	1,9	4,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
2000	2,0	0,5	3,0	1,2	1,0	1,9	4,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
2001	2,0	0,5	3,0	1,2	1,0	1,9	4,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
2002	2,0	0,5	3,0	1,2	1,0	1,9	4,0	999		1,3	0,5	0,6		2,5	0,6
Change 1970-2000	1,5	0,0	2,6	0,4	0,0	1,3	3,0	0,0		0,3	0,0	0,0		1,5	0,2

999 = ei aikarajoitusta.

999 = no limit

1970 = 1971

Lähde: Scruggs 2004; Scruggs 2005b; Norja: Kauhanen ja Lilja 2008, 38; Suomi 1985: TyöttömyysturvaL 1984 26 §.

Source: Scruggs 2004; Scruggs 2005b; Finland 1985: Section 26 of the Unemployment Security Act of 1984;

Norway: Kauhanen and Lilja 2008, 38.

Liitetaulukko 33. Palkkaneuvottelujen koordinointi 15 OECD-maassa vuosina 1970–2000 (indeksipisteitä).
Appendix table 33. Wage-setting co-ordination in 15 OECD countries in 1970–2000 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	3	3	4,5	4	4	5	5	4	5	4	2	5	5	2	4
1971	3	3	4,5	4	4	5	5	4	5	4	2	5	5	2	4
1972	3	3	4,5	4	4	5	5	4	5	4	2	5	5	2	4
1973	3	3	4,5	4	4	5	5	4	5	4	2	5	5	2	4
1974	3	3	4,5	4	4	5	5	4	5	4	2	5	5	2	4
1975	4	4	4,5	4	4	5	5	3,5	4	4	2	5	4	2	4
1976	4	4	4,5	4	4	5	5	3,5	4	4	2	5	4	2	4
1977	4	4	4,5	4	4	5	5	3,5	4	4	2	5	4	2	4
1978	4,0	4,0	4,5	4,0	4,0	5,0	5,0	3,5	4	4	2	5	4	2	4
1979	4	4	4,5	4	4	5	5	3,5	4	4	2	5	4	2	4
1980	4,5	1	3,5	3,5	4	4	3	4	4	1	3,5	4,5	3	2	4
1981	4,5	1	3,5	3,5	4	4	3	4	4	1	3,5	4,5	3	2	4
1982	4,5	1	3,5	3,5	4	4	3	4	4	1	3,5	4,5	3	2	4
1983	4,5	1	3,5	3,5	4	4	3	4	4	1	3,5	4,5	3	2	4
1984	4,5	1	3,5	3,5	4	4	3	4	4	1	3,5	4,5	3	2	4
1985	4	1	4,5	3	4	5	4	4	3,5	2,5	2	4	3	2	4
1986	4	1	4,5	3	4	5	4	4	3,5	2,5	2	4	3	2	4
1987	4	1	4,5	3	4	5	4	4	3,5	2,5	2	4	3	2	4
1988	4	1	4,5	3	4	5	4	4	3,5	2,5	2	4	3	2	4
1989	4	1	4,5	3	4	5	4	4	3,5	2,5	2	4	3	2	4
1990	4	1	4,5	3	4	5	3	4	3	4	3	4	4	2	4
1991	4	1	4,5	3	4	5	3	4	3	4	3	4	4	2	4
1992	4	1	4,5	3	4	5	3	4	3	4	3	4	4	2	4
1993	4	1	4,5	3	4	5	3	4	3	4	3	4	4	2	4
1994	4	1	4,5	3	4	5	3	4	3	4	3	4	4	2	4
1995	4	1	4,5	3	4	5	4	4,5	3	4	4	4	4	2	4
1996	4	1	4,5	3	4	5	4	4,5	3	4	4	4	4	2	4
1997	4	1	4,5	3	4	5	4	4,5	3	4	4	4	4	2	4
1998	4	1	4,5	3	4	5	4	4,5	3	4	4	4	4	2	4
1999	4	1	4,5	3	4	5	4	4,5	3	4	4	4	4	2	4
2000	4	1	4,5	3	4	5	4	4,5	3	4	4	4	4	2	4
Change 1970-2000	1	-2	0	-1	0	0	-1	0,5	-2	0	2	-1	-1	0	0

Lähde: OECD 2004, 151.
Source: OECD 2004, 151.

Liitetaulukko 34. Työsuhteen suojelun eli irtisanomissuojan indeksi 15 maassa vuosina 1970–2000 (indeksipisteitä).
Appendix table 34. Employment protection index in 15 countries in 1970–2000 (index points).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	1,35	0,24	1,55	0,36	1,28	1,20	1,02	1,37	2,00	0,24	2,00	0,65		0,80	0,55
1971	1,35	0,26	1,55	0,48	1,46	1,20	1,06	1,46	2,00	0,28	2,00	0,65		0,89	0,55
1972	1,35	0,29	1,55	0,60	1,65	1,20	1,10	1,55	2,00	0,31	2,00	0,65		0,98	0,55
1973	1,35	0,30	1,55	0,84	1,65	1,20	1,10	1,55	2,00	0,35	2,00	0,69		1,05	0,55
1974	1,35	0,31	1,55	1,08	1,65	1,20	1,10	1,55	2,00	0,39	2,00	0,74		1,11	0,55
1975	1,35	0,33	1,55	1,32	1,65	1,20	1,10	1,55	2,00	0,43	2,00	0,78	1,51	1,17	0,55
1976	1,35	0,34	1,55	1,56	1,65	1,20	1,10	1,55	2,00	0,46	2,00	0,82	1,63	1,24	0,55
1977	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	2,00	0,50	2,00	0,87	1,75	1,30	0,55
1978	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,98	0,50	2,00	0,95	1,79	1,30	0,55
1979	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,96	0,50	2,00	1,04	1,83	1,30	0,55
1980	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,94	0,50	2,00	1,13	1,87	1,30	0,55
1981	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,92	0,50	2,00	1,21	1,91	1,30	0,55
1982	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,90	0,50	2,00	1,30	1,95	1,30	0,55
1983	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,90	0,50	2,00	1,30	1,95	1,30	0,55
1984	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,90	0,50	2,00	1,30	1,95	1,30	0,55
1985	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,90	0,50	2,00	1,30	1,95	1,30	0,55
1986	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,90	0,50	2,00	1,30	1,95	1,30	0,55
1987	1,35	0,35	1,55	1,80	1,65	1,20	1,10	1,55	1,90	0,50	2,00	1,30	1,95	1,30	0,55
1988	1,34	0,35	1,53	1,74	1,62	1,19	1,06	1,50	1,87	0,50	1,98	1,30	1,95	1,32	0,55
1989	1,32	0,35	1,51	1,68	1,59	1,17	1,01	1,46	1,83	0,51	1,96	1,30	1,94	1,35	0,55
1990	1,30	0,35	1,49	1,62	1,56	1,15	0,97	1,41	1,79	0,51	1,94	1,30	1,93	1,38	0,55
1991	1,29	0,35	1,47	1,56	1,53	1,14	0,92	1,37	1,76	0,52	1,92	1,30	1,93	1,40	0,55
1992	1,27	0,35	1,45	1,50	1,50	1,13	0,88	1,33	1,73	0,52	1,90	1,30	1,92	1,42	0,55
1993	1,26	0,35	1,43	1,44	1,47	1,11	0,83	1,28	1,69	0,53	1,86	1,30	1,92	1,45	0,55
1994	1,25	0,35	1,41	1,38	1,44	1,10	0,78	1,24	1,65	0,53	1,82	1,30	1,91	1,47	0,55
1995	1,23	0,35	1,39	1,32	1,41	1,08	0,74	1,19	1,62	0,54	1,78	1,30	1,91	1,50	0,55
1996	1,23	0,35	1,38	1,30	1,40	1,07	0,72	1,18	1,60	0,54	1,76	1,30	1,87	1,53	0,55
1997	1,22	0,35	1,38	1,29	1,39	1,05	0,69	1,17	1,58	0,55	1,73	1,30	1,83	1,57	0,55
1998	1,22	0,35	1,37	1,27	1,38	1,04	0,67	1,17	1,56	0,55	1,71	1,30	1,81	1,61	0,55
1999	1,22	0,35	1,36	1,26	1,37	1,02	0,65	1,16	1,54	0,55	1,69	1,30	1,77	1,64	0,55
2000	1,21	0,35	1,35	1,24	1,35	1,01	0,63	1,15	1,53	0,56	1,67	1,30	1,74	1,68	0,55
Change 1970–2000	-0,14	0,11	-0,20	0,88	0,07	-0,19	-0,39	-0,22	-0,47	0,32	-0,33	0,65	0,23	0,88	0,00

1996–2000: extrapolated

Lähde: Nickell ym. 2001.
 Source: Nickell et al. 2001.

Liitetaulukko 35. Omistusasuntojen osuus asuntokannasta 15 maassa vuosina 1970–2005 (%).
Appendix table 35. Owner occupation in 15 countries in 1970–2005 (%).

	Alankomaat Netherlands	Iso-Britannia United Kingdom	Norja Norway	Ruotsi Sweden	Saksa Germany	Suomi Finland	Tanska Denmark	Belgia Belgium	Espanja Spain	Irlanti Ireland	Italia Italy	Itävalta Austria	Portugali Portugal	Ranska France	Sveitsi Switzerland
1970	35,0	49,0	53,0	35,0	36,0	58,5	49,0	55,0	64,0	71,0	50,0	41,0		45,0	28,0
1971	35,7	49,7	53,6	35,6	36,4	59,2	49,3	55,4	64,9	71,5	50,9	41,7		45,6	28,2
1972	36,4	50,4	54,2	36,2	36,8	59,4	49,6	55,8	65,8	72,0	51,8	42,4		46,2	28,4
1973	37,1	51,1	54,8	36,8	37,2	59,6	49,9	56,2	66,7	72,5	52,7	43,1		46,8	28,6
1974	37,8	51,8	55,4	37,4	37,6	59,8	50,2	56,6	67,6	73,0	53,6	43,8		47,4	28,8
1975	38,5	52,5	56,0	38,0	38,0	58,6	50,5	57,0	68,5	73,5	54,5	44,5		48,0	29,0
1976	39,2	53,2	56,6	38,6	38,4	60,2	50,8	57,4	69,4	74,0	55,4	45,2		48,6	29,2
1977	39,9	53,9	57,2	39,2	38,8	60,4	51,1	57,8	70,3	74,5	56,3	45,9		49,2	29,4
1978	40,6	54,6	57,8	39,8	39,2	60,6	51,4	58,2	71,2	75,0	57,2	46,6		49,8	29,6
1979	41,3	55,3	58,4	40,4	39,6	60,8	51,7	58,6	72,1	75,5	58,1	47,3		50,4	29,8
1980	42,0	56,0	59,0	41,0	40,0	61,0	52,0	59,0	73,0	76,0	59,0	48,0	52,0	51,0	30,0
1981	42,2	57,2	59,0	41,1	39,8	61,6	51,9	59,3	73,5	76,2	59,8	48,7	58,0	51,3	30,0
1982	42,4	58,4	59,0	41,2	39,6	62,2	51,8	59,6	74,0	76,4	60,6	49,4		51,6	30,0
1983	42,6	59,6	59,0	41,3	39,4	62,8	51,7	59,9	74,5	76,6	61,4	50,1		51,9	30,0
1984	42,8	60,8	59,0	41,4	39,2	63,4	51,6	60,2	75,0	76,8	62,2	50,8		52,2	30,0
1985	43,0	62,0	59,0	41,5	39,0	64,4	51,5	60,5	75,5	77,0	63,0	51,5		52,5	30,0
1986	43,2	63,2	59,0	41,6	38,8	64,6	51,4	60,8	76,0	77,2	63,8	52,2		52,8	30,0
1987	43,4	64,4	59,0	41,7	38,6	65,2	51,3	61,1	76,5	77,4	64,6	52,9		53,1	30,0
1988	43,6	65,6	59,0	41,8	38,4	65,8	51,2	61,4	77,0	77,6	65,4	53,6		53,4	30,0
1989	43,8	66,8	59,0	41,9	38,2	66,7	51,1	61,7	77,5	77,8	66,2	54,3		53,7	30,0
1990	44,0	68,0	59,0	42,0	38,0	66,8	51,0	62,0	78,0	78,0	67,0	55,0	67,0	54,0	30,0
1991	44,0	68,0	59,0	42,0	38,0	66,1	51,0	62,0	78,0	80,4	67,0	55,0	64,8	54,0	30,0
1992	44,0	68,0	59,0	42,0	38,0	65,2	51,0	62,0	78,0	80,4	67,0	55,0	65,0	54,0	30,0
1993	44,0	68,0	59,0	42,0	38,0	65,0	51,0	62,0	78,0	80,4	67,0	55,0	65,0	54,0	30,0
1994	44,0	68,0	59,0	42,0	38,0	62,1	51,0	62,0	78,0	80,4	67,0	55,0	66,0	54,0	30,0
1995	44,0	68,0	59,0	42,0	38,0	61,6	51,0	62,0	78,0	80,4	67,0	55,0	66,0	54,0	30,0
1996	48,8	68,6	62,0	41,0	40,1	61,3	52,5	63,0	80,8	80,1	72,6	54,7	66,2	54,0	30,0
1997	50,0	69,0	65,0	40,0	41,0	60,8	53,5	63,0	82,0	80,4	71,0	55,3	65,0	54,0	30,0
1998	50,8	68,0	67,0	40,0	41,5	60,0	53,6	64,0	82,0	80,4	69,0	55,7	64,3	55,0	30,0
1999	52,0	68,0	70,0	39,0	42,0	59,0	53,4	64,0	82,0	80,4	71,0	56,0	64,0	54,7	30,0
2000	53,0	68,0	73,0	38,0	42,0	58,1	53,3	65,0	82,0	80,3	74,0	56,4	64,0	56,0	30,0
2001	53,0	68,0	76,7	38,0	43,0	58,6	53,1	66,4	83,0	80,5	76,0	56,6	64,0	56,0	30,0
2002	53,0	69,0		38,0	42,6	57,7	53,1	68,0	82,9	80,4	80,0	56,9	64,0	56,0	30,0
2003	53,0	70,0		38,0	43,6	57,6	52,7					57,1			
2004			61,0	38,0		57,5	52,3								
2005				38,0		58,3									
Change 1970–2000	18,0	19,0	20,0	3,0	6,0	-0,4	4,2	10,0	18,0	9,3	24,0	15,4		11,0	2,0

Puuttuvia vuosia interpoloitu./Some missing years interpolated.

Lähde: Nickell ym. 2001; OECD 2005f; Catte ym. 2004, 138; Allen 2006, 254; CEC 1992, 22; Gulbrandsen 2004, 170; van der Hoek ja Radloff 2007, 410; Hüfner ja Lundsgaard 2007, 13; Living in Britain 2004; Haffner ja Dol 2007, 33; Norris ja Shiels 2004, 5, 32, 42; Reijo ja Juntto 2002, 80; TK 1999, 209; TK 2004, 242; UNECE 2004a; UNECE 2004b; UNECE 2009; Sources: Nickell et al. 2001; OECD 2005f; Gulbrandsen 2004, 170; Nickell et al. 2001; Norris and Shiels 2004, 5, 32, 42; TK 1999, 209; TK 2004, 242; UN 2004a; Un 2004b.

Liitteet

Liite 1.

Työttömyyspäivärahojen hallinnon anteliaisuusindeksin muodostaminen

Hallinnon anteliaisuutta tai tiukkuutta voidaan mitata kahdella tavalla: tarkastelemalla päivärahan saamisen ehtoja (työehto, karenssimääräykset jne.) tai arvioimalla työhönpaluun eli työtarjousten hyväksymisen ehtoja ja työtarjouksista kieltäytymisen sanktioita. Anteliaisuusindeksejä on saatavissa vain työhönpaluun ehtojen osalta.

Päivärahan hallinnon ominaisuuksia on perinteisesti mitattu siten vain työhönpaluun ehtoja koskevalla anteliaisuusindeksillä. Indeksien anteliaisuus – nimi viittaa päiväraha-järjestelmän hallinnon anteliaisuuteen. Se ei tarkoita päivärahan anteliasta määrää tai maksatusjakson pituutta. Se tarkoittaa sitä, mitä työtä työttömän pitää ottaa vastaan ja millaisia sanktioita häneen kohdistetaan, jos hän ei ota tarjottua työtä vastaan. Näin indeksi kuvaa työttömyysturvajärjestelmän yhtä keskeisintä ominaisuutta: millä ehdoilla työttömän tulee palata takaisin työhön.⁶⁰ Työttömyyspäivärahan tarkoituksena on turvata tai avustaa työttömän toimeentuloa kahden työpaikan väliajalla. Näitä ehtoja mitataan kahdeksalla kysymyksellä, joista muodostetaan kahdeksan osaindeksiä. Varsinainen indeksi on näiden osaindeksien summaindeksi.

Tässä tutkimuksessa käytetty työttömyyspäivärahan anteliaisuus- tai saatavuusindeksi perustuu vuosien 1997 ja 2004 tietojen osalta Tanskan valtiovarainministeriön suorittamiin kyselyihin (FM 1998; Hasselpflug 2005). Vuoden 1980 osalta tiedot on kerätty tämän tutkimuksen yhteydessä tehdyllä erillisellä kyselyllä, jonka perustana oli sama kyselykaava kuin Tanskan valtiovarainministeriölläkin. Liitteenä on Suomen kyselykaava. Jokaisen maan kaavakkeen lopussa oli yhteenveto vuosien 1997 ja 2004 kyselyjen vastauksista ao. maan osalta.

Tanskan valtiovarainministeriön kyselyn varsinaisten muuttujien muodostamisesta ei ole saatavissa tarkempaa tietoa. Kysymykset ovat kuitenkin asetettu perinteisen eurooppalaisen työttömyysturvan sisältöön nojautuen. Mahdollisia uusia kehityslinjoja ei ole otettu huomioon. Esimerkiksi Ranskassa suunnitellaan työlainuudistusta, joka toisin uuden käsitteen, ”työsuhteen päättäminen yhteisymmärryksessä”. Muutos toisi myös mahdollisuuden työttömyyspäivärahan saamiseen vaikka olisi jättänyt työn periaatteessa omasta halusta eli olisi itse irtisanoutunut. Ranskan työlaki käsittää noin 2400 sivua. (Suominen 2008a; Suominen 2008b). Tanskan valtiovarainministeriön kyselyssä nojautaan perinteiseen määritelmään, joka vaatii, että itse aiheutetusta työttömyydestä seuraa sanktioita (ks. luku 3). Kysymys numero kuusi on muotoiltu juuri tällä perusteella.

Työttömyyspäivärahojen saatavuusindeksi koostuu kahdeksasta osaindeksistä, joiden rakentaminen tapahtuu seuraavasti. Kutakin osaindeksiä vastaa oma kysymys kyselykaavakkeella. Vastauksien perusteella saatavat indeksipisteet eivät muodosta sellaisenaan indeksiä, vaan vastauksista saadut pisteet painotetaan kertoimella. Painotus perustuu siihen, miten voimakkaasti kunkin työttömyyspäivärahan saamisen vaatimuksen arvioidaan vaikuttavan päivärahan saatavuuteen. Vastauksien perusteella voi saada 1–5 pistet-

⁶⁰ Anteliaisuusindeksiin ei siten kuulu esimerkiksi alkukarensin pituus. Alkukarensilla tarkoitetaan työttömyyden niitä alkupäiviä, joilta päivärahaa ei makseta (Andersson 2008). Ruotsissa alkukarensia korotettiin 7.7.2008 lukien viidestä päivästä seitsemään päivään. Alkukarensilla annetaan insentivejä pysyä työssä. Myös toinen aspekti, työttömyysturvan aleneminen työttömyyden pitkittyessä puuttuu. Turvan alenemisella kannustetaan työtöntä etsimään aktiivisesti uutta työtä (Kaihlainen 2007). Tässä kyselyssä kysytään vain mitä sanktioita yleisesti ottaen saa jos ei etsi aktiivisesti työtä.

tä sen mukaan miten tiukkaa työttömyyspäivärahan saaminen säännösten mukaan on ao. maassa. Viisi pistettä ilmentää korkeinta tiukkuusastetta ja yksi piste löysintä eli anteliainta käytäntöä.

Kysymys 1. Tarvitseeko työttömän raportoida tai esittää todisteita työttömyyden aikana tekemästään työn hakemisesta?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: ei mitään systemaattista työnhakuaktiivisuuden tarkistamista,
- b) kaksi pistettä: jotain a):n ja c):n välistä,
- c) kolme pistettä: työttömän täytyy säännöllisesti osoittaa työnhakuaktiivisuutensa,
- d) neljä pistettä: tähän kysymykseen ei voi saada neljää pistettä,
- e) viisi pistettä: työttömän täytyy joka viikko osoittaa hakeneensa työtä.

Kysymys 2: Onko työttömän otettava työtä vastaan silloinkin kun hän osallistuu työmarkkinoiden aktivointiohjelmaan?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: työttömän ei tarvitse ottaa vastaan työtä aktivointiohjelmien aikana, koska suurin osa aktivointieduista maksetaan erillään työttömyysturvajärjestelmästä,
- b) kaksi pistettä: jotain a):n ja c):n välistä,
- c) kolme pistettä: yleensä työttömän täytyy ottaa vastaan työtarjouksia aktivointiohjelman aikana, paitsi silloin kun aktivointietu maksetaan erillään työttömyysturvajärjestelmästä,
- d) neljä pistettä: jotain c):n ja e):n välistä,
- e) viisi pistettä: työttömän täytyy aina ottaa vastaan työtä aktivointiohjelman aikana, paitsi joidenkin poikkeusten aikana, jolloin hänen ei tarvitse itse aktiivisesti hakea työtä.

Kysymys 3: Mitä vaatimuksia työttömän tulee täyttää ammatillisen liikkuvuuden suhteen? Muuttuvatko nämä vaatimukset työttömyyden pitkittyessä?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: työtön voi kieltäytyä ottamasta vastaan työtä, joka ei ole hänen omaa työtään, vähintään kuuden kuukauden ajan,
- b) kaksi pistettä: työtön voi kieltäytyä ottamasta vastaan työtä, joka ei ole hänen omaa työtään, alle kuuden kuukauden ajan,
- c) kolme pistettä: ei mitään tarkkoja varauksia, mutta työttömän ammatillinen pätevyys ja työttömyyden kesto otetaan huomioon,
- d) neljä pistettä: jotain c):n ja e):n välistä,
- e) viisi pistettä: ei varauksia, mikä tarkoittaa sitä, että työttömän täytyy hyväksyä kaikki työtarjoukset, joita hän kykenee tekemään.

Kysymys 4. Mitä vaatimuksia työttömän tulee täyttää maantieteellisen liikkuvuuden suhteen? Muuttuvatko nämä vaatimukset työttömyyden pitkittyessä?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: ei mitään vaatimuksia maantieteellisen liikkuvuuden suhteen,
- b) kaksi pistettä: työttömän täytyy hyväksyä päivittäiset 1–2 tuntia kestävät työmatkat,
- c) kolme pistettä: työttömän täytyy hyväksyä päivittäiset 2–3 tuntia kestävät työmatkat,
- d) neljä pistettä: työttömän täytyy hyväksyä päivittäiset 3–4 tuntia tai pitempään kestävät työmatkat,

e) viisi pistettä: työttömän täytyy olla halukas muuttamaan toiselle paikkakunnalle.

Kysymys 5: Voiko työn kieltäytyä hyväksymästä työtarjousta tai osallistumista aktiivointiohjelmaan menettämättä työttömyyspäivärahaa (jos kyllä, määrittele kieltäytymisen pätevät syyt)?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: maat, joissa on suhteellisen suuret määrät päteviä syitä kieltäytyä työtarjouksista tai aktiivointiohjelmista,
- b) kaksi pistettä: tästä kysymyksestä ei voi saada kahta pistettä,
- c) kolme pistettä: maat, joissa on keskimääräiset määrät päteviä syitä kieltäytyä työtarjouksista tai aktiivointiohjelmista,
- d) neljä pistettä: tästä kysymyksestä ei voi saada neljää pistettä,
- e) viisi pistettä: maat, joissa on suhteellisen vähän päteviä syitä kieltäytyä työtarjouksista tai aktiivointiohjelmista.

Kysymys 6: Millaisia sanktiota kohdistetaan itse aiheutettuun työttömyyteen silloin kun henkilö on itse irtisanoutunut työstä?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: työttömälle ei makseta päivärahaa 0–4 viikon ajan,
- b) kaksi pistettä: työttömälle ei makseta päivärahaa 5–9 viikon ajan,
- c) kolme pistettä: työttömälle ei makseta päivärahaa 10–14 viikon ajan,
- d) neljä pistettä: työttömälle ei makseta päivärahaa yli 14 viikon ajan,
- e) viisi pistettä: työttömän päiväraha evätään kokonaan.

Kysymys 7: Millaisia sanktioita kohdistetaan työttömään silloin kun hän kieltäytyy työtarjouksesta tai aktiivointiohjelmasta?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: työttömälle ei makseta päivärahaa 0–4 viikon ajan,
- b) kaksi pistettä: työttömälle ei makseta päivärahaa 5–9 viikon ajan,
- c) kolme pistettä: työttömälle ei makseta päivärahaa 10–14 viikon ajan,
- d) neljä pistettä: työttömälle ei makseta päivärahaa yli 14 viikon ajan,
- e) viisi pistettä: työttömän päiväraha evätään kokonaan.

Kysymys 8: Onko olemassa erityissanktioita sovellettavaksi silloin kun työn kieltäytyy toistuvasti työtarjouksista?

Tämän kysymyksen vastausten pisteet jaettiin seuraavasti:

- a) yksi piste: ei mitään erityissanktioita tapauksissa, jolloin työn kieltäytyy toistuvasti työtarjouksista,
- b) kaksi pistettä: sanktiot kovenevat kolmannen kieltäytymisen jälkeen,
- c) kolme pistettä: sanktiot kovenevat toisen kieltäytymisen jälkeen ja työn voi menettää päivärahansa,
- d) neljä pistettä: työn menettää päivärahansa toisen kieltäytymisen jälkeen,
- e) viisi pistettä: työn on jo menettänyt päivärahansa ensimmäisen kieltäytymisen jälkeen.

Kyselykaavake lähetettiin vertailumaiden edustajille ja heitä pyydettiin vastaamaan ainakin vuoden 1980 osalta em. kahdeksaan kysymykseen. Liitteenä Suomen kyselykaavake (Liite A).

Itse työttömyyspäivärahojen anteliaisuusindeksi muodostettiin seuraavasti. Kysymyksistä saadut pisteet kerrottiin painokertoimilla ja näin päädyttiin varsinaisiin indeksipisteisiin. Kertoimet olivat seuraavat: kysymyksiin 2, 3, 4, ja 7 kerroin oli 1, kysymykseen 1 se oli 0,75, kysymykseen 5 se oli 0,25, kysymykseen 6 se oli 0,5 ja kysymykseen 8 se oli 0,75. Kun painotetut pisteet laskettiin yhteen ja jaettiin kysymysten määrällä, päädyttiin anteliaisuusindeksin pistelukuun ao. vuodelta. Pienin indeksipisteluku tarkoittaa anteliainta päivärahajärjestelmää ja suurin tiukkaa järjestelmää.

Vuosien 1997 ja 2004 indeksipisteet olivat saatavissa jo aiemmista tutkimuksista. Niitä korjattiin vain Saksan osalta: vuoden 2004 kyselyn ensimmäiseen kysymykseen oikea vastaus on kolme pistettä eikä yksi piste (Wolff 2008).

Liite A. Kyselykaavake Suomen työttömyyspäiväraajahajustelmalle.

Please answer the following eight questions concerning unemployment benefits. You need not supply details about the unemployment benefit legislation effective as of a given year; instead, you can just write in a numerical score for each year you like to report. Answers for 1997 and 2004 are already included. While you may provide answers for any year between 1971 and 2003, we ask that you give particular attention to the year 1980. The Appendix after the questionnaire contains country-specific answers for the years 1997 and 2004, which may give you a better idea of the scoring criteria.

Underlying information about availability criteria in selected countries

The tables below illustrate the answers to the questionnaire on job availability criteria and the resulting point given in connection to the indicator of the strictness of the rules.

1. Demands on job search activity

Question: Are the unemployed required to report or to provide evidence of job search during the spell of unemployment?

Points in relation to calculation of indicator regarding demands on job search activity

	No systematic check of job search activity		The unemployed must regularly prove job search activity		The unemployed must often (i.e. every week) prove job search activity
	1	2	3	4	5
2004		FIN			
1997	FIN				
1990					
1980					
1971					

2. Demands on job availability when the unemployed participates in active labour market policy programmes

Question: Is the unemployed available for work during participation in active labour market programmes (ALMP's)?

Points in relation to calculation of indicator regarding demands on job availability when the unemployed participates in active labour market policy programmes

	No demands on job availability during activation (i.e. because the main part of activation benefits is separated from the unemployment system)		Generally, the unemployed must be available for work during activation, except from the active labour market programmes, where the received benefit is separated from the unemployment benefit system		The unemployed should always be available for work under activation, however, in some instances the unemployed is not obligated to search actively for jobs him/herself
	1	2	3	4	5
2004					FIN
1997					FIN
1990					
1980					
1971					

3. Demands on occupational mobility

Question: What requirements must the unemployed fulfil with respect to occupational mobility?

Question: Do the requirements of occupational mobility change over the unemployment spell?

Points in relation to calculation of indicator regarding demands on occupational mobility

	The unemployed can refuse job offers in other occupational areas for a limited time period	No explicit reservations, but the unemployed's qualifications and the length of the unemployment spell are taken into account		No reservation, meaning that the unemployed must accept all job offers the he or she is capable of doing	
	1 (6 months or more)	2 (less than 6 months)	3	4	5
2004		FIN			
1997		FIN			
1990					
1980					
1971					

4. Demands on geographical mobility

Question: What requirements must the unemployed fulfil with respect to geographical mobility?

Question: Do the requirements of geographical mobility change over the unemployment spell?

Points in relation to calculation of indicator regarding demands on geographical mobility

	No demands on geographical mobility	The unemployed must accept a daily transportation time of 1 to 2 hours	The unemployed must accept a daily transportation time of 2 to 3 hours	The unemployed must accept a daily transportation time of 3 to 4 hours	The unemployed must be willing to move
	1	2	3	4	5
2004			FIN		
1997			FIN		
1990					
1980					
1971					

5. The extent of valid reasons for refusal

Question: Can the unemployed refuse to accept a job offer or to participate in ALMP's without losing the right to unemployment benefit (if yes please state the valid reasons for refusal)?

Points in relation to calculation of indicator regarding the extent of valid reasons for refusal

	Countries with a relatively large amount of valid reasons for refusal		Countries with an average amount of restrictions		Countries with relatively few valid reasons for refusal
	1	2	3	4	5
2004			FIN		
1997			FIN		
1990					
1980					
1971					

7. Sanctions applied when activation or job offers are refused by the unemployed

Question: What kinds of sanctions apply to cases where the unemployed refuses to accept a job offer or to participate in ALMP's?

Points in relation to calculation of indicator regarding sanctions applied when activation or job offers are refused by the unemployed

	0-4 weeks	5-9 weeks	10-14 weeks	More than 14 weeks	Suspension of unemployment benefits
	1	2	3	4	5
2004		FIN			
1997		FIN			
1990					
1980					
1971					

8. Sanctions applied when the unemployed repeatedly rejects activation or job offers.

Question: Are there any special sanctions attached to cases where the unemployed repeatedly refuses job offers?

Points in relation to calculation of indicator regarding repeated refusals.

	No further sanctions in case of repeated rejections	The sanctions are more rigorous after the third rejection	The sanctions are more rigorous after the third rejection and the unemployed could lose entitlement to benefits	Suspension of unemployment benefits after second rejection	The unemployment benefit has already been suspended after the first rejection (see above)
	1	2	3	4	5
2004				FIN	
1997				FIN	
1990					
1980					
1971					

Appendix

Answers from the 1997 and 2004 questionnaires:

1. Demands on job search activity

Question: Are the unemployed required to report or to provide evidence of job search during the spell of unemployment?

Finland (2004)

The unemployed is obliged to enter into a contract (job-seeking plan) on how to seek a job after being unemployed for 5 months. Failure to do so and to comply with the contract may lead to sanctions.

Finland (1997)

The unemployed is not required to report or provide evidence of job search.

2. Demands on job availability when the unemployed participates in active labour market policy programmes

Question: Is the unemployed available for work during participation in active labour market programmes (ALMP's)?

Finland (2004)

The unemployed must accept job offers during participation in ALMP's, but is not obliged to apply for jobs.

Finland (1997)

The unemployed must accept job offers during participation, but is not obliged to apply for jobs.

3. Demands on occupational mobility

Question: What requirements must the unemployed fulfil with respect to occupational mobility?

Finland (2004)

During the first 3 months of the unemployment spell, the unemployed must accept job offers only if they're available in his/her occupational area.

Finland (1997)

During the first 3 months of the unemployment spell, the unemployed must only accept job offers which are available in his/her occupational area.

Question: Do the requirements of occupational mobility change over the unemployment spell?

Finland (2004)

After the first 3 months of the unemployment spell, the unemployed must accept all kinds of job offers he/she is capable of doing.

Finland (1997)

After the first 3 months of the unemployment spell, the unemployed must accept all kinds of job offers he/she is capable of doing.

4. Demands on geographical mobility

Question: What requirements must the unemployed fulfil with respect to geographical mobility?

Finland (2004)

The unemployed must accept job offers available in his/her working area. Singles without children must accept a permanent full-time job outside his/her working area. The working area is normally defined as the unemployed's home region and neighbouring regions.

Finland (1997)

The unemployed must accept job offers available in his/her working area. Singles without children must accept job offers outside the working area. The working area is normally defined as the unemployed's home region and neighbouring regions.

Question: Do the requirements of geographical mobility change over the unemployment spell?

Finland (2004)

No.

Finland (1997)

No.

5. The extent of valid reasons for refusal

Question: Can the unemployed refuse to accept a job offer or to participate in ALMP's without losing the right to unemployment benefit (if yes please state the valid reasons for refusal)?

Finland (2004)

The unemployed can refuse a job offer, if the job will be injurious to his/her health or the wage in a part-time job would be lower than his/her unemployment allowance. The unemployed can refuse job offers for a limited number of other valid reasons.

Finland (1997)

The unemployed can refuse a job offer, if the wage in a part-time job would be lower than his/her unemployment allowance. Refusal is also possible if the job offered would be injurious to the unemployed's health.

6. Sanctions applied in case of self-induced resignation from a job. Number of weeks with suspension of unemployment benefits.

Question: What kinds of sanctions are attached to self-inflicted unemployment as in cases where the person in question quits a job?

Finland (2004)

People quitting a job without a valid reason are not entitled to unemployment benefit for the first 90 days of unemployment

Finland (1997)

People quitting a job without a reason are not entitled to unemployment benefits for 8 weeks.

7. Sanctions applied when activation or job offers are refused by the unemployed

Question: What kinds of sanctions apply to cases where the unemployed refuses to accept a job offer or to participate in ALMP's?

Finland (2004)

The unemployed who refuses to accept a job offer or to participate in ALMP's is disqualified in the insurance system for 60 days.

Finland (1997)

The unemployed can not obtain unemployment benefits for 6 weeks.

8. Sanctions applied when the unemployed repeatedly rejects activation or job offers.

Question: Are there any special sanctions attached to cases where the unemployed repeatedly refuses job offers?

Finland (2004)

The unemployed will not be entitled to unemployment benefits if he/she repeatedly refuses job offers. The unemployment benefit may be granted again after an employment lasting at least 90 days.

Finland (1997)

The unemployed will not be entitled to unemployment benefits before he/she has been in a full-time job or in occupational education for 8 weeks.

Liite 2. Regressiot työttömyysprojektissa

Kaikki "mahdolliset" selittäjät (malli 1)

Selitettävänä muuttujana on T25 (Standardisoitu työttömyysaste). Mallin laskuissa on mukana 31 vuotta (1970–2000) ja maiden lukumäärä on 13. Joitain yksittäisiä havaintoja puuttuu (n=39 kpl), jolloin kaiken kaikkiaan havaintoja mallissa 1 on $13 \cdot 31 - 39 = 364$. Mallissa 2 havaintoja on $13 \cdot 31 - 15 = 388$.

Taulukko 1. Parametriestimaatit, malli 1.

Muuttuja	Regressiokerroin	SE	t-arvo	p-arvo
Vakio	2.634	3.027	0.87	0.3848
T17	0.040 ***	0.010	3.98	<.0001
T31	0.091 ***	0.023	4.02	<.0001
T32	-0.058	0.115	-0.51	0.6120
T34	-1.558 *	0.641	-2.43	0.0156
T35	0.004	0.036	0.12	0.9030
T38	-0.845 ***	0.238	-3.55	0.0004
T39	0.356	0.254	1.40	0.1617

*, **, *** Tilastollinen merkitsevyys vastaavasti riskitasoilla 0.05, 0.01, 0.001

Taulukko 2. Lisätietoja mallin sovituksesta, malli 1.

SSE	1125.662	DFE	363
MSE	3.101	Root MSE	1.761
R-Square	0.122		

Malli, josta poistettu muuttujat T32, T35 ja T39 (malli 2)

Taulukko 3. Parametriestimaatit, malli 2.

Muuttuja	Regressiokerroin	SE	t-arvo	p-arvo
Vakio	3.515 *	1.775	1.98	0.0484
T17	0.039 ***	0.010	3.88	0.0001
T31	0.072 ***	0.019	3.80	0.0002
T34	-1.189	0.619	-1.92	0.0557
T38	-0.611 ***	0.162	-3.77	0.0002

*, **, *** Tilastollinen merkitsevyys vastaavasti riskitasoilla 0.05, 0.01, 0.001

Taulukko 4. Lisätietoja mallin sovituksesta, malli 2.

SSE	1231.263	DFE	383
MSE	3.215	Root MSE	1.793
R-Square	0.104		

T17 = päivärahan taso
T31 = ammatillinen järjestäytymisaste
T32 = päivärahan maksatusjakson pituus
T34 = irtisanomissuoja
T35 = työvoiman liikkuvuus
T38 = työsopimusten koordinointi
T39 = työsopimusneuvottelujärjestelmien keskittyneisyys.

Liite 3.

Arvioita Esping-Andersenin hyvinvointivaltiotypologioista

Esping-Andersenin hyvinvointivaltiotypologioiden kritiikki voidaan jakaa kahteen luokkaa, periaatteellisen kritiikkiin ja hänen laskelmiensa yksityiskohtien kritiikkiin.

1) Periaatteellinen kritiikki

Ensinnäkin Esping-Andersenin typologioiden teoreettisena viitekehyksenä voidaan pitää keynesiläistä talousteoriana. Hyvinvointivaltio on keynesiläisen taloustieteen sovellutus, jonka keskeisiä tehtäviä ovat yhteiskunnan makrotaloudellinen ohjaus, työllisyyden ja palkkojen säätely, sosiaalilainsäädäntö, progressiivinen verotus, yhdyskuntasuunnittelu ja demokraattinen osallistuminen. Sille on tyypillistä laaja, melkein monopoliasemassa oleva julkis palvelujen tuotanto koulutuksessa, terveydenhoidossa, päivähoidossa ja sosiaalipalveluissa. Keynesin teorian mukaan valtiolla on merkittävä rooli talouden elvyttämisessä ja työllisyyden parantamisessa, mikä käytännössä merkitsee samalla sitä, että valtio säätelee taloutta merkittävästi. Keynesiläisyys merkitsi pitkälle menevää valtiojohtoisuutta. Markkinataloudelle tyypilliset työttömyys- ja suhdannevaihtelut voitiin Keynesin mukaan poistaa kokonaiskysyntään vaikuttamalla, jolloin yksityisen kulutuksen vähentyessä valtio lisää kysyntää esimerkiksi lisäämällä omia investointejaan ja maksamalla työttömyyspäivärahoja. Keynesiläinen talouspolitiikka oli voimissaan 1900-luvun alkupuolella ja se tuli tiensä päähän koko läntisessä maailmassa – siis myös pohjoismaissa – viimeistään 1980-luvulla kun talouden sääntelystä siirryttiin nykyään valitsevaan avoimeen talouteen (Lundberg 2006, 270–271, 292–293; Luoma ja Siipi 1968, 69–70; Rossi 2006; Taloussanasto 2002, 113–114; Teikari 2006, 67). Teoreettisen viitekehyksensä vuoksi Esping-Andersenin typologioissa ihanteeksi asetettu sosiaalidemokraattinen malli oli jo sitä luotaessa vuonna 1990 auttamattomasti ajastaan jäljessä ja nyt 2000-luvulla se on sitä vielä enemmän. Missään OECD-maassa ei voida tukeutua keynesiläiseen valtiojohtoiseen säätelyyn. Asiaan vaikuttaa useat syyt, joista yksi on pitkälle edennyt globalisaatio, mikä estää puhtaasti kansalliset ratkaisut. Esping-Andersenin typologiat tukeutuvat ihanteessaan eli sosiaalidemokraattisessa mallissa julkiseen sektoriin sekä palvelujen tuottajina että sosiaalivakuutuksen organisoijana ja kustantajana. Koska valtiojohtoisuus ja -sääntely eivät päde enää muualla yhteiskunnassa, miksi se pätee sosiaalisektorilla? Näiden typologioiden teoreettinen perusta on siten auttamattomasti vanhentunut eikä se sovellu avoimiin talouksiin. Tämän johtopäätöksen ovat tehneet myös mm. Ruotsin viisi suurinta puoluetta kun ne 1990-luvulla loivat uuden eläkejärjestelmän, jossa ei enää luoteta valtion lupauksiin, vaan otetaan yhä suurempi oma vastuu itsestään huolehtimisessa (Rakare rör i ... 2006). Päätös merkitsi suurta sekä taloudellista että ideologista suunnanmuutosta. Puolueiden sanotaan olleen pakotettuja ideologiseen muutokseen sen vuoksi, että arvioitiin, että verojen korotukset olivat 1980-luvulla jo hyvin lähellä kansalaisten sietorajaa eikä uusia korotuksia sen vuoksi voitu suunnitella (Borg 2006). Oman vastuun lisäämisen politiikka on Ruotsissa jatkunut jo kohta 20 vuotta, koska verotus on koko ajan pysynyt 1980-luvun tasolla. Eläkepolitiikkaa vastaavien muutoksien arvioidaan kohdistuvan seuraavaksi hoitoalaan, sairaiden ja vanhusten hoitoon. Ruotsin mallin voidaan arvioida leviävän myös muihin maihin viimeistään silloin kun niiden verojen korotusmahdollisuudet ovat käytetty. Vuoden 2001 raportissaan Pohjoismaiden sosiaalidemokraattisten puolueiden yhteistyökomitean (Arbetsförhållanden nordiska samarbetskommitté, SAMAK) mukaan hyvinvointivaltion yhä lisääntyviä menoeriä ei enää voida kattaa kokonaan verovaroin. Jo vuoden 1987 raportissaan komitea totesi että verovaroilla toteutettu julkisen sektorin ekspansio ei ole enää mahdollista eikä toivottavaa (Lundberg 2006, 286, 393).

Toiseksi Esping-Andersenin keskeinen käsite dekommodifikaatio eli riippumattomuus markkinoista on Karl Polanyin inspiroima käsite, jonka avulla tulonsiirtoihin liittyviä sosiaalisia oikeuksia voidaan arvioida mahdollisuutena ylläpitää tietty elämisen taso (ja laatu) palkkatulosta riippumatta (Saari 2004, 140–145). Dekommodifikaatio ei ota huomioon muita tulonlähteitä, kuten säästöistä tai omatarvetuotannosta saatavia resursseja ja sikäli se vääristää ja ylikorostaa sosiaalisten tulonsiirtojen merkitystä dekommodifikaation lähteenä. Näitä muita tulonlähteitä ovat kotitalouden ja sosiaalisten verkostojen muut jäsenet sekä omaisuudesta saatavat tuotot. Perusteiltaan dekommodifikaatio ei vastaa Polanyin ajatusta hyödykemuotoutumisesta ja sen aiheuttamista hyvinvointivaajeista. Polanyin yhteiskunta on aktiivinen täystyöllisyyden yhteiskunta, jossa työnteko ja palkanmuodostus on irrotettu markkinoilta ja siirretty organisaatioiden sisälle. Polanyin näkökulmasta sosiaalipolitiikan tavoitteena tulisi olla itsensä toteuttamisen mahdollistaminen. Tämän tavoitteen saavuttamisen kannalta ratkaisevassa asemassa ovat koulutus ja työmarkkinat sen jälkeen kun selviytymisen kannalta tärkeät fyysiset, biologiset ja välttämättömät tarpeet on tyydytetty. Tästä näkökulmasta dekommodifikaatio on toissijainen sosiaalisen turvallisuuden takaamisen väline. Esping-Andersen taas tukee sosiaalista kansalaisuutta, jossa painotetaan ei-työssä olevan väestön (eläkeläisten, työttömien ja muiden sosiaalietuuksien saajien) toimeentuloa ja elämänlaatua.

Kolmanneksi Esping-Andersenin hyvinvointivaltiotypologioiden laskelmat ovat jo lähtökohdiltaan kovin kapeita. Niiden tarkoituksena on kuvata sitä, miten eri maiden sosiaaliturva mahdollistaa työmarkkinoilta poistumisen ja millaisen toimeentulon sosiaaliturva silloin tarjoaa. Laskelmissa ei ole analyysiä menettelyistä, joilla pyritään hankkimaan sosiaaliturvan varassa eläviä takaisin työmarkkinoille. Esimerkiksi päivärahan saajien paluu työmarkkinoille on johtavana toimintalinjana kaikissa teollistuneissa maissa. Erityisesti tämä koskee työttömyyspäivärahaa. Työttömyyspäivärahan tarkoituksena on turvata tai avustaa toimeentuloa kahden työpaikan väliajalla. Koko työttömyysvakuutuksen olemassaolon ehtona on se, että työtön palaa jonkun ajan kuluttua työhön eikä jää päivärahalle eläkeikään tai kuolemaan asti. Vain eläkkeet ovat luonteeltaan lopullisesti työmarkkinoilta poistumisen takaajia. Työmarkkinoilta pois -ajattelu on liian yksipuolista hyvinvointivaltioiden analyysiä.

Neljänneksi ehkä laskelmien kapeudesta johtuen typologiat eivät ole soveltuneet sosiaalipolitiikan muille alueille kuin sosiaalivakuutukseen. Esping-Andersenin typologian kaltaista jakoa ei ole löydetty esimerkiksi verotuspolitiikan, asumispolitiikan tai lasten tukipolitiikan vertailuissa (Bradshaw ja Finch 2002; Cousins 2005, 111; Kemmerling 2002, 5–8, 12–18, 22–29).

Viidenneksi Esping-Andersenin luokittelun lähtökohtana on valtaresurssiteoria, jonka mukaan vasemmistopuolueiden kannatus on ratkaisevaa hyvinvointivaltion kehityksessä. Evelyn Huber ja John D. Stephens ovat osoittaneet että tämän teesin selitysvoima on heikentynyt 1970-luvun puolivälin jälkeen. Tarkemmin sanoen heidän mukaansa vasemmiston dominoimien hallitusten merkitys hyvinvointivaltion ekspansiolle on muuttunut tilastollisesti merkityksettömäksi jaksoilla 1973–1979, 1980–1990 ja 1991–1995. Samoihin aikoihin keynesiläisyyden selitysvoima hiipui yhtäläillä. Valtaresurssiteorian teesien selitysvoima on Huberin ja Stephensin mukaan ollut vaikuttavimmillaan vain jaksolla 1960–1972. Koko hyvinvointivaltion kehitysaikaa ajatellen valtaresurssiteorian teesit eivät ole olleet kovin vakuuttavia. Ensinnäkin Flora ja Alber ovat osoittaneet, että Euroopan sosiaalivakuutusjärjestelmiä eivät innovoineet ja synnyttäneet ammattiliitot tai sosiaalidemokraattiset puolueet, vaan konservatiiviset monarkit ja liberaalit poliitikot (Alber 1981, 52–77; Flora ja Alber 1981, 151–157, 170–177; Pontusson ja Kwon 2004, 6–7; Skocpol ja Amenta 1986, 142).⁶¹ Toiseksi on havaittu, että vuosina 1945–1970, jolloin

⁶¹ Ensimmäisen valtakunnallisen työttömyysvakuutuslain saivat aikaan seuraavan tyyppiset hallitukset: 1) työväenpuolueiden dominoimat hallitukset Itävallassa ja Ruotsissa, 2) liberaalipuolueiden dominoimat

hyvinvointijärjestelmien ekspansio oli suurimmillaan, luokkapolitiikan merkitys väheni eli ammattiliittojen ja työväenpuolueiden ominaispaino laski Euroopassa⁶² (Hechter 2004, 18–19, 32). Tämä jakso oli kuitenkin se, mihin sosiaalidemokraattista mallia voidaan parhaiten soveltaa. Tämä siitäkin huolimatta, että esimerkiksi Australiassa ja Uudessa Seelannissa oli vuosina 1950–1972 voimakkaat vasemmistopuolueet ja vahvat ammattiliitot, mutta näihin maihin ei sittenkään muodostunut anteliasta hyvinvointivaltiota (Seeleib-Kaiser 2006, 198; Huber ja Stephens 2001). Sosiaalidemokraattisen mallin kriitikot ovat useissa tutkimuksissa osoittaneet, että sosiaalidemokraatit eivät ole ainoita hyvinvointivaltion kehittäjiä, vaan useimmiten kyse on ollut sosiaalidemokraattien ja keskustapuolueiden koalitiioista ja että sosialistien vaikutus on ollut ehdollinen taloudellisille olosuhteille ja poliittisten järjestelmien piirteille (Quodagno 1987, 112–113, 115–116). Sosiaalidemokraattien vaikutus on ollut parhaimmillaankin vain epäsuoraa.

2) Laskelmien yksityiskohtien kritiikki

- 1) Esping-Andersenin typologioissa itsessään ja niiden muodostamisessa on ongelmia. Ensinnäkin ne perustuvat dekommodifikaatio- ja stratifikaatioindekseihin (Scruggs 2005; Scruggs ja Allan 2006). Näistä tärkein eli dekommodifikaatioindeksi perustuu kolmeen sosiaalivakuutuksen lajiin, työttömyys-, sairaus- ja eläkevakuutukseen, joista eläkevakuutuksen saamat indeksipisteet on kaksinkertaistettu. On totta, että juuri nämä vakuutuslajit mahdollistavat työmarkkinoiden ulkopuolella olemisen lyhyt- tai pitkäaikaisesti. Mutta on myös muita järjestelmiä, jotka mahdollistavat työmarkkinoilta poissaolon, esimerkiksi vanhempainraha⁶³, opintotuki, toimeentulotuki ja sen erityismuodot (mm. työttömyysavustus, asumistuki, perhepoliittiset tulonsiirrot kuten lapsilisät) jne. Näitä ei ole otettu huomioon laskelmissa. Lisäksi etuuksien korvausastelaskelmissa ei ole otettu huomioon yleensä tiettyjä elintason aspekteja kuten sairaanhoito-, hoiva-ala-, koulutus-, asumis- ja liikennejärjestelyjä, joilla on merkitystä eri korvausten tasoa ja reaalista ostovoimaa määriteltäessä. Näiden järjestelyjen painopiste voi olla yksityisissä järjestelyissä tai julkisissa vaihtoehdoissa. Esimerkiksi on merkittävää, jos maan asuntokannasta pääosa on omistusasuntoja ja vähemmistö vuokra-asuntoja. Vastaavasti jos liikennepolitiikassa on panostettu merkittävästi julkiseen liikenteeseen, kansalaisten kulutusmenot ovat erilaiset kuin silloin, jos painopiste on yksityisissä liikennevälineissä ja niiden vaatimissa järjestelyissä. Merkittävää on myös onko sairaanhoitojärjestelmä pääosin yksityinen vain osittain julkisen sektorin tukema. Hoiva-alan eli lasten, vammaisten ja vanhusten hoitojärjestelyjen kannalta on merkittävää onko painopiste omissa järjestelyissä vai tuetuissa tai kokonaan julkisissa järjestelyissä. Toiseksi koska indeksit on muodostettu suhteellisen yksinkertaisiksi, on käytetty perinteisiä tilastollisen päättelyn menetelmiä. Laajempi muuttujavalikoima kuvaisi työmarkkinoilta poistumisen mahdollisuuksia Esping-Andersenin valikoimaa paremmin, mutta silloin pitäisi käyttää kehittyneempiä tilastollisen päättelyn menetelmiä, esimerkiksi Kohosen neuroverkkomenetelmää tai Raginin sumeaa logiikkaa. Kolmanneksi Esping-Andersenin laskelmia ei ole voitu tarkistaa, sillä niiden perusteena olevat Walter Korven yksikön tuottamat laskelmat eivät ole olleet vapaasti saatavissa. Lyle Scruggs on tarkistanut laskelmat tekemällä itse uudet laskelmat (Scruggs 2005b; Scruggs ja Allan 2005a, 2005b ja 2006). Hän puolestaan ei päätenyt samaan lopputulokseen kuin Esping-Andersen. Kuusi maata 18:sta

hallitukset Alankomaissa, Isossa-Britanniassa, Italiassa, Ranskassa, Saksassa ja Sveitsissä, 3) konservatiivisten puolueiden dominoimat hallitukset Belgiassa, Suomessa ja Tanskassa, 4) muiden puolueiden hallitukset Irlannissa ja Norjassa (Alber 1981, 170–171).

⁶² Kehittyneissä maissa luokkapolitiikan on arvioitu enemmänkin korvautuneen kulttuuripohjaisten ryhmien välisillä konflikteilla (Hechter 2004, 23).

⁶³ Suomessa on vielä paikallinen erikoisuus, lasten kodinhoitotuki, joka vanhempainrahan kanssa mahdollistaa kolmen vuoden poissaolon töistä (Kilpeläinen 2006). Naisjohtajien mielestä tämä on liian pitkä aika ja se estää naisten etenemistä uralla, koska kolmessa vuodessa ammattitaito rapautuu merkittävästi.

sijoittui toisin kuin Esping-Andersen on esittänyt. Neljänneksi Esping-Andersenin typologioita on käytetty väärin. Esimerkiksi Suomen on kotimaisessa keskustelussa väitetty kuuluvan sosiaalidemokraattisten maiden eli Pohjoismaiden ryhmään, vaikka indeksipisteiden mukaan se kuuluu samaan ryhmään Saksan kanssa.⁶⁴ Viidenneksi dekommodifikaatioindeksin pääosion, eläkeindeksipisteiden laskemisessa on tehty huomattava virhe kun ansioeläkkeiden ansainta-ajaksi on oletettu kaikissa maissa täysi työura eli vähintään 40 vuotta. Suurimmassa osassa mukana olevista maista tämä ei ole todellisuutta, joten laskelmat eivät ole edustavia (ks. Jokelainen 2006b, 9). Esimerkiksi Suomessa 40 vuoden työeläkkeen keskimääräinen ansainta-aika on arvioitu mahdollisesti saavutettavan vasta vuonna 2030 (Lundqvist 1999, 117–118). Koko dekommodifikaatioindeksi on siten kovin harhaanjohtava. Kuudenneksi Esping-Andersenin typologioiden laskelmat perustuvat noin vuoden 1980 tasoon ja niiden on oletettu olevan muuttumattomia, lopullisia tuloksia eikä laskelmia ole tehty muille vuosille. Nyt yli neljännesvuosisata myöhemmin maailma näyttää erilaiselta – esimerkiksi Saksan osalta muutokset ovat olleet hyvin perustavaa laatua – ja olisi varmaan vähintään uudelleenlaskennan aika. Ylipäätensä tuon kaltaiset laskelmat olisivat kiinnostavia aikasarjoina, jolloin voisi arvioida trendejä. Esping-Andersen itsekin myöntää typologioidensa staattisuuden olevan vakava ongelma, mutta ei kuitenkaan ole tehnyt asialle mitään (Esping-Andersen 1999, 73). Seitsemänneksi vuonna 1980 vanhuuseläkeikään eli 65-vuotiaiksi tulivat vuonna 1915 syntyneet. He menivät työmarkkinoille ehkä noin vuonna 1935. Kun II maailman sota vei – ruotsalaisia lukuun ottamatta – näiden maiden aikuiset miehet sotaan, heille ei ollut enää mahdollista kertyä täyttä työuraa.

Taulukko 1. 18 OECD-maan pääeläkejärjestelmien alkamisajankohdat.

Uusi-Seelanti	1936 (KE)
Japani	1944 (TE)
Ranska	1945 (TE)
Australia	1947 (KE)
Yhdysvallat	1951 (TE)
Italia	1952 (TE)
Itävalta	1955 (TE)
Saksa	1957 (TE)
Tanska	1957 (KE)
Ruotsi	1960 (TE)
Sveitsi	1960 (TE)
Iso-Britannia	1961 (TE)
Suomi	1962 (TE)
Kanada	1966 (TE)
Norja	1967 (TE)
Belgia	1967 (TE)
Alankomaat	1967 (TE)
Irlanti	1974 (TE)

⁶⁴ Rose luokitteli kaikki OECD:n hyvinvointivaltiot julkisten menojen ja varakkuuden mukaan (muuttujia oli viisi: BKT per kapita (ostovoimapariteeteilla muunnettuna), julkiset menot % BKT:sta ja per kapita, BKT:n sekä väestön kokonaisuus), jolloin Suomi ja Sveitsi sijoittuivat samaan ryhmään kuin USA, Kanada, Japani ja Australia (Rose 1991, 194–208; Baldwin 1996, 39). Tämän ryhmän nimi oli ”rikas kansankunta, ei kovin suuret julkiset menot”. ”Rikas kansankunta, suuret julkiset menot” -ryhmään kuuluivat Ruotsi, Tanska, Ranska, Norja ja Saksa. Lisäksi oli vielä kaksi muuta ryhmää: ”ei kovin rikas kansankunta, suuret julkiset menot” ja ”ei kovin rikas kansankunta, ei kovin suuret julkiset menot”. Rosen vertailun ajankohta oli 1980-loppu eli kutakuinkin sama kuin Esping-Andersenin.

Lähteet: Janhunen 1990, 51, 186, 206, 214, 219–221; Jokelainen 2005, 8; Laitinen-Kuikka ja Bach 1999, 238, 258, 321, 474; 526, 543.

Edelliset perustelut painottuvat pääosin työeläketyyppilaskelman edustavuuteen. Suurin ongelma on kuitenkin puhtaan käytännön puolella: kun Esping-Andersenin laskelmien mukainen vuoden 1915 ikäluokka meni noin vuonna 1935 työmarkkinoille, mihin vanhuuseläkejärjestelmään heidän eläkkeensä alkoi karttua? Vertailussa mukana olleiden 18 maan eläkejärjestelmät perustettiin pääosin 1950- ja 1960-luvuilla⁶⁵, joten vuonna 1980 on voinut olla vain kovin vajaita eläkemaksujaksoja, esimerkiksi Irlannissa 6 vuoden mittainen vakuutusmaksujakso (taulukko 1). Esping-Andersenin laskelmat näyttävät jo tästä käytännön syystä mahdottomilta ja mitä suurimmassa määrin harhaan johtavilta. Kun Esping-Andersenin vuoden 1990 laskelmien mukaan pohjoismainen sosiaalidemokraattinen malli oli ideaalinen, niin ristiriitaisesti sen kanssa vuonna 1992 Pohjoismaiden sosiaalidemokraattisten puolueiden yhteistyökomitea (Arbetarrörelsens nordiska samarbetskommitté, SAMAK) arvioi että monet Euroopan mannermaiset valtiot tarjoavat hyvinvointijärjestelyjä, jotka ovat tärkeiltä osin vähintään samantasoisia kuin Pohjoismaissa (Lundberg 2006, 290–291).

- 2) Esping-Andersenin typologioiden sanotaan tarjoavan vain kaksi vaihtoehtoista yleisen työkyvyttömyyspolitiikan mahdollisuutta: a) Pohjoismaiden korkeiden sairauspoissaolojen syinä ovat suhteellisen korkea-asteinen työntekijöiden henkilökohtainen itsenäisyys ja vapaus markkinavoimista sekä b) Manner-Euroopan suuntaus, jossa säännönmukaisesti jäädään mieluummin pysyvästi pois työvoimasta kuin ollaan tilapäisesti pois työstä (Hytti 2006, 8). Kaksi lähtökohtaa tai toimintatyyppiä on liian vähän, analyysin erottelukyky on heikko.
- 3) Esping-Andersenin mallien laskelmat perustuvat kvantitatiivisiin aspekteihin: sosiaalimenoihin, etuuksien korvaavuusasteisiin, etuusjärjestelmien kattavuuteen, etuuksien saamisen ehtoihin jne. Analyysit ovat keskittyneet rahasiirtoihin. Sosiaalipalvelut ovat jääneet analyysistä sivuun (Boje 1996, 17–20). Nykyisten sosiaaliturvajärjestelmien uudelleenmuotoilun jälkeen kaivataan enemmän kvalitatiivisia analyysyjä sosiaalipalvelujen sisällöstä, hallinnosta ja järjestelmien kontrollista. Vasta palvelujen analyysien myötä nykyisten hyvinvointivaltioiden analyysi olisi ajantasaista.
- 4) Esping-Andersenin mallien laskelmat ovat staattisia ja siten soveltuvat huonosti sellaisiin analyysihin, joilla on vähänkään pitkäaikaisia vaikutuksia. Jo mallien perustana olevat sosiaalivakuutuslajit – erityisesti eläkevakuutus – ovat perusluonteiltaan pitkäaikaisia perspektiivejä vaativia ja tarvitsisivat aikasarjoja eikä poikkileikkauksia analyysiperusteeseen.

⁶⁵ Taulukossa 1 on tehty seuraavat tulkinnat: Uudessa-Seelannissa kansaneläkejärjestelmän vanhuuseläke perustettiin alun perin jo vuonna 1898, perhe-eläke vuonna 1911 ja työkyvyttömyyseläke vuonna 1936 (Laitinen-Kuikka ja Bach 1999, 526). Eläkejärjestelmän tulkitaan tulleen varsinaisesti voimaan vasta vuonna 1936, jolloin kaikki sen osat olivat mukana. Eläkkeiden taso lienee ollut aika matala, joten myös myöhempi ajankohta olisi ollut mahdollinen tulkinta. Japanissa työeläkejärjestelmä tuli voimaan miehille vuonna 1942 ja naisille 1944 (Laitinen-Kuikka ja Bach 1999, 238). Alkamisajaksi tulkitaan vuosi 1944. Sveitsissä vanhuus- ja perhe-eläke tulivat voimaan vuonna 1948, mutta työkyvyttömyyseläke vasta 1960 (Laitinen-Kuikka ja Bach 1999, 474). Alkuvuodeksi tulkitaan vuosi 1960, jolloin järjestelmän kaikki osat olivat toiminnassa. Yhdysvaltojen OASDI-järjestelmä perustettiin jo vuonna 1935, mutta se tuli voimaan tosiasiallisesti vasta vuonna 1951, sillä nykyiset vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet alkavat karttua vasta vuodesta 1951 lähtien (Janhunen 1990, 220–221; Laitinen-Kuikka ja Bach 1999, 539, 542–543).

Liite 4.

Globalisaation kehityshistoriasta

Globalisaatiolla eli maapalloistumisella tarkoitetaan yleensä kehitystä, joka liittyy talouden maailmanlaajuiseen yhdentymiseen ja johon vaikuttavat pääasiassa seuraavat voimat: kansainvälisen kaupan ja pääomaliikkeiden vapautuminen, tekniikan kiihtyvä kehitys ja tietoyhteiskunta. Globalisaation käyttövoimana toimii tavaroiden, ihmisten, pääoman ja ideoiden siirtämisen kustannusten tasainen laskeminen. Lähestymistavasta riippuen globalisaatiolla on myös muita määritelmiä⁶⁶ (Baldwin 2006, 15–29; Carroll 2003, 196–205; Cousins 2005, 41–44; Held ja McGrew 2005, 9–16; Hjerppe 2003, 3–22; Maddison 2005, 2, 17–30; Romppanen 2004, 1–5; Saari 2004, 22–26; Taloussanasto 2002, 69; Vihriälä 2007, 6–7; World Bank 2002). Globalisaatiolla on pitkä historia. Jo aikojen alusta saakka tavaroiden, ihmisten ja ideoiden siirtämisen kustannukset ovat usein johtaneet tuotannon ja asutuksen maantieteelliseen keskittymiseen (Baldwin 2006, 15; Diamond 2004, 366–405). Tavarakaupan osalta on todisteita että kansainvälistä yhteistoimintaa oli jo ainakin 3000 vuotta sitten esimerkiksi Egyptin ja Kiinan välillä.⁶⁷ Näissä varhaisissa kehityksissä on kuitenkin ollut kyse vain kansainvälistymisestä, ei globalisaatiosta (Johansson 2001, 23). Kansainvälistyminen vaatisi oikeastaan valtakuntien olemassaoloa. Niitä syntyi aluksi Lähi-itään noin 7 500 vuotta sitten. Tätä aikaisempi yhteistoiminta tapahtui lähinnä kylien välillä, mutta kauppaa on kyllä ollut ennen valtakuntavaihetta-kin.

Yhden ajattelumallin mukaan globalisaation alkuaikoina voidaan pitää Kolumbusen ja Vasco da Gaman löytöretkiä. Suhteellisesti globalisaatio oli vuosina 1500–1870 paljon tärkeämpi kuin koskaan sen jälkeen.

Taulukko 1. Globalisaatiosuhde: maailman kaupan ja BKT:n määrän kasvu vuosina 1500–2001.

Vuodet	Maailman kaupan kasvu*	Maailman BKT:n kasvu*	Kaupan kasvu/ BKT:n kasvu
1500–1820	0,96	0,32	3,0
1820–1870	4,18	0,93	4,5
1870–1913	3,40	2,11	1,6
1913–1950	0,90	1,82	0,5
1950–1973	7,88	4,90	1,6
1973–2001	5,22	3,05	1,7
1820–2001	3,93	2,22	1,8

* vuosittainen keskimääräinen kerrannainen kasvuaste

Lähde: Maddison 2005, taulukko 6.

⁶⁶ Carrollin mukaan globalisaation määritelmät voidaan luokitella 16 eri tyyppiluokkaan (Carroll 2003, 196–198). Globalisaatio on eri asia kuin kansainvälistyminen (internationalisering) (Johansson 2001, 23). Anglosaksinen globalisaatio-käsite ”globalization” muodostui 1980-luvulla aikaisempien talouskäsitteiden ”internationalization” ja ”transnationalization” perustalta. Näiden suomenkielinen vastine on kansainvälistyminen (Raumolin 1999, 2).

⁶⁷ Noin 3000 vuoden ikäisen muumion hiuksista on todistettavasti löydetty kiinalaisperäisiä silkkituituja (MacEvan 1999, 25). Saman maanosan sisällä tavarakauppaa on harrastettu varmaankin ikimuistoisista ajoista lähtien, mutta sitä ei voitane laskea globalisaation piiriin.

Vaikka Maddisonin laskelmat osoittavat että ajanjaksona 1500–1870 globalisaatio oli hyvin tärkeä ilmiö, on huomattava että siihen on liitetty mukaan merkittävin jakso, 1820–1870, jolloin globalisaatiosuhde oli huipussaan. Lisäksi on huomattava, että maailman BKT:n kasvu varsinaisesti lähti merkittävään kasvuun vasta vuoden 1870 jälkeen. Kolme vuosisataa vuodesta 1500 lähtien oli hyvin matalan kasvun aikaa.

Taloudellisten vaikutusten näkökulmasta nykymuotoinen globalisaation alkamisajan kohdaksi voidaan katsoa 1820-luku (Baldwin 2006, 15–29; Carroll 2003, 196–205; Cousins 2005, 41–44; Held ja McGrew 2005, 9–16; Hjerpe 2003, 3–22; Okko 2007, 449; Romppanen 2004, 1–5; Saari 2004, 22–26; Taloussanasto 2002, 69; World Bank 2002;). Noihin aikoihin nimittäin hyödykkeiden hinnat eri maissa alkoivat lähestyä toisiaan. Hintojen lähentyminen oli merkki siitä, että hyödykkeiden kauppa ensin vilkastui hintaeroista johtuen ja sitten kaupan lisääntyminen alkoi vähitellen tasoittaa eri maiden välillä vallitsevia hintaeroja. Lisäksi 1800-luvulla tehtiin teknisiä keksintöjä, jotka johtivat liikenneyhteyksien paranemiseen. Toisin sanoen maailmankauppa alkoi vilkastua. Kolmanneksi kansainvälisen kaupan volyymi on kasvanut ainakin 1820-luvulta nopeammin kuin maailman kokonaistuotanto. Tämä kehitys jatkui ensimmäiseen maailmansotaan asti. Maailman viennin osuus maailman tuotannosta nousi 5 %:sta 10 %:iin 1800-luvun ja ensimmäisen maailmansodan välisenä aikana.

Globalisaation historiassa erotetaan kaksi erityistä kehitysvaihetta. Globalisaation ensimmäinen aalto eli osittuminen tapahtui kahdessa vaiheessa, joista ensimmäinen sijoitautui karkeasti määriteltynä vuosiin 1850–1914 ja toinen 1960-luvulta nykypäivään. Osittumisella (unbundling) tarkoitetaan sitä, että tuotannon ja kuluttamisen vuorovaikutusketjun osia voitiin sijoittaa entistä vapaammin eri puolille maailmaa (Baldwin 2006, 15–29; Hjerpe 2003, 3–22; Okko 2007, 449–457; Romppanen 2004, 1–5; Saari 2004, 22–26; Vihriälä 2007, 6–7). Globalisaation ensimmäisen aallon aiheutti kuljetuskustannusten nopea laskeminen. Kun tuotteita ei enää tarvinnut valmistaa lähellä niiden kulutuspaikkaa, oli taloudellisesti kannattavaa sijoittaa tehtaot kauaksi kuluttajista. Merkittäviä innovaatioita olivat höyrylaivojen ja rautateiden käyttöönotto. Ensimmäinen aalto eli globalisaation ositus mahdollisti tehtaiden ja kuluttajien alueellisen eriytymisen. Yritykset ja tuotantosektori olivat hienosyysisin taso, jolla globalisaation vaikutukset koettiin. Kaupan avoimuuden lisääntyminen hyödytti joitakin yrityksiä ja haittasi toisia. Yritystaso oli hienosyysisin taso, jolla uudelleenjakautumista kannatti tarkastella. Koska useimmat saman alan yritykset joko selvisivät tai kaatuivat yhdessä, kyseisellä alalla eniten käytetty työvoimatyyppejä jakoi yritysten kohtalon, ja työvoimaryhmät olivat siten hyödyllinen taso analysoinnin kannalta. Ensimmäisen osittumisen taustalla ollut keskittymisvoimat, asiakasläheisyys ja tarjontaläheisyys, vaikuttivat osaltaan siihen että tuotanto keskittyi maapallon pohjoisosaan. Toinen samaan suuntaan vaikuttanut voima oli kotimarkkinoiden kokovaikutus, joka puolestaan perustui kaupankäynnin kustannusten, mittakaavaedun ja epätäydellisen kilpailun vaikutuksiin. Muodostunut paikallinen kilpailu toimi tasapainottavasti. Samalla kun yhä useammat siirtyivät pohjoiseen, kilpailu pohjoisen markkinoilla lisääntyi samalla kun se väheni etelän markkinoilla. Yritysten ja työntekijöiden muuttoliike epäyhtenäisesti maailmaa ja muodosti taloudellisesti isoja ja pieniä markkinoita. Tärkeä hajottava voima globalisaation ensimmäisessä vaiheessa oli maataloustyövoiman tuottavuuden lasku. Työvoiman muuttaessa pois maaseudulta jäljelle jäävien työntekijöiden tuottavuus lisääntyi, minkä vuoksi teollisuuden oli entistä kalliimpaa palkata työntekijöitä maaseudulta.

Globalisaation toinen aalto eli osittuminen alkoi 1970-luvun lopulla tai 1980-luvun alussa ja se jatkuu edelleen. Sen keskeisinä piirteinä ovat olleet kansainvälisten pääomaliikkeiden voimakas kasvu, viestintäteknologian nopea kehitys, kaupan esteiden madaltuminen ja monikansallisten yhtiöiden toiminnan laajentuminen. Jos ensimmäisen aallon merkittävin liikkeellepaneva voima oli kuljetuskustannusten nopea laskeminen, niin toisen aallon kehittymistä on erityisesti vauhdittanut tiedonvälityksen ja koordinoinnin

kustannusten nopea laskeminen. Globalisaatio ei enää tapahdu yritysten ja toimialojen tasolla, vaan yritysten sisällä, toiminto- tai usein jopa yksilötasolla. On taloudellisesti kannattavaa eriyttää tehtaiden toiminnot ja sijoittaa eri tuotantovaiheet kauaksi toisistaan (Baldwin 2006, 15–16, 29–42; Hjerpppe 2003, 3–7; Okko 2007, 449–457; Romppanen 2004, 1–5; Saari 2004, 22–26; Vihriälä 2007, 6–7). Pääomaliikkeiden kasvu johtuu pääomaliikkeitä koskeneiden rajoitusten vähentämisestä tai poistamisesta eli pääomaliikkeiden liberalisoinnista. EU:n sisällä pääomaliikkeet vapautettiin jo vuonna 1988 voimaan tulleen direktiivin perusteella. Pääomaliikkeiden vapauttamiseen liittyy läheisesti kansainvälisen valuutta- ja rahoitusmarkkinoiden integraatio. EU:ssa tämän kehityksen huipentuma on ollut talous- ja rahaliiton muodostaminen. Raha-, rahoitus- ja pääomamarkkinoiden muutokseen liittyy puolestaan kiinteästi monikansallisten yhtiöiden toiminnan laajentuminen. Huomattava osa maailmankaupasta tapahtuu näiden yhtiöiden sisäisenä kauppana. Kun yhtiöt toisaalta toimivat eri maissa, niiden katsotaan muodostavan usein valtioista riippumattoman voimatekijän, joka muokkaa globalisaatiokehitystä. Tämä on usein herättänyt vastarintaa globalisaatiota kohtaan.⁶⁸

Toinen aalto eli globalisaation toinen osittuminen erotti tehtaat ja toimistot maantieteellisesti toisistaan. Toinen osittuminen avasi yritykset. Globaali kilpailu tapahtuu nyt pikemminkin toimintotasolla kuin yritys- tai toimialatasolla (Baldwin 2006, 29–50; Vihriälä 2007, 6–7). Avainasemassa on palvelujen siirrettävyys. Siirrettävien työpaikkojen ominaispiirteitä ovat: tehtävä on tietoteknispainotteinen, työn tulos voidaan välittää tietotekniikan avulla, työtehtävät ovat selkeästi määriteltävissä ja tehtävät sisältävät vain vähän kasvotusten tapahtuvaa vuorovaikutusta. Mutta myös vanha paradigma on edelleen nykypäivää. Yritys- ja toimialatasolla esiintyy edelleen kansainvälistä kilpailua.

Nykyään ei ole mahdollista tutkia hyvinvointivaltiota ilman ettei samanaikaisesti tutkisi globalisaatiota (Stryker 1998, 32). Jotkut globalisaation aspektit vaikuttavat joko suoraan tai epäsuoraan joihinkin hyvinvointivaltion ekspansioihin tai supistumisiin kansallisella tai ylikansallisella tasolla.

Kapitalismi on aina ymmärretty maailman laajuiseksi taloudeksi. Vaikka ei hyväksyisikään yksittäisiä globalisaatiohypoteeseja, nykyiset globalisaatioteoriat viittaavat sarjaan kehitystrendejä, jotka yhdessä luovat tietyn tyyppisen globaalin talouden (Stryker 1998, 2–3). Tällaisiin kehitystrendeihin kuuluvat ainakin

- 1) lisääntyvästi kansainvälistyvät rahoitusmarkkinat,
- 2) telekommunikaatiokumous, joka mahdollistaa maailmanlaajuisen kommunikoinnin ja monimutkaisten taloustoimien tekemisen yhtäaikaaisesti ja kansalliset rajat ylittävästi,
- 3) ylikansalliset yritykset, joilla on teknologiset ja taloudelliset resurssit luoda maailman laajuisia tuotantoketjuja, jotka käsittävät maailman laajuisia työvoimia ja työnjakoa,
- 4) siirtyminen yhä joustavampiin ylikansallisiin yrityksiin, jotka mahdollistavat uusien tuotantotekniikoiden yhä nopeamman omaksumisen ja siirtyminen yhä nopeammin kilpailukenttään, jossa ylikansalliset ja kansalliset yritykset kilpailevat paikastaan,
- 5) lisääntyvä kolmannen maailman integroiminen maailmantalouden kauppaan, sijoittamis- ja työvoimavirtoihin ja

⁶⁸ Vastustajien mielestä globalisaatio tarkoittaa mm. koko maailman amerikkalaistumista ja länsimaisen imperialismiin lisääntymistä, ks. esimerkiksi Chomsky 2005, Chua 2006; Haltsonen 2006; Held ja McGrew 2005, 11–95. Globalisaation vastustajien kanta perustuu Vladimir I. Leninin imperialismiteoriaan (Gorm Larsen 1996, 7).

6) niin integroitunut maailmantalous, että mikään maa ei voi irtautua siitä ja että onnistuminen kansainvälisessä kilpailussa on ainoa tie menestyä kotimaisessa taloudessa.

Liite 5.

Vapaaehtoinen Gent-työttömyysvakuutusjärjestelmä

Työttömyyden alkuajankohdasta on erilaisia näkemyksiä. Yksimielisyys on vain siitä, että se liittyy kaupungistumisen ja teollistumisen kehittymiseen (Alber 1981, 151; Jokelainen 1992, 30; Kuhnle 1983, 102; Piore 1987, 1836–1839; Pohjola 1998a, 5–6). Kaiken perusedellytys on luonnollisesti se, että oli olemassa työmarkkinat.

Historiallisesti kaupungistuminen kehittyi ennen varsinaista teollistumista. Ensimmäinen mahdollisuus työttömyyden esiintymiseen voidaan paikantaa sinne, missä kaupungistuminen alun perin kehittyi eli Rooman valtakunnan alkuvaiheisiin ja erityisesti sen väkimäärältään suurimpaan kaupunkiin, Roomaan.⁶⁹ Roomassa oli ensimmäinen kaupunkikulttuuri nykyaikaisessa mielessä: kadut olivat jossain määrin suunnitellusti rakennettu, vedensaanti (osittain myös viemäröinti) ja elintarvikehuolto oli järjestetty, päivittäiseen kulutukseen tähtäävää käsityötä (myös kestokulutushyödykekäsityötä) oli organisoitu, merkittävä osa asuintaloista oli kerrostaloja,⁷⁰ kaupungin hallinto ja yleinen järjestyksenpito oli organisoitu systemaattisesti, systemaattinen oikeuslaitos oli olemassa, työmarkkinat ja markkinatalous (mm. inflaatiomekanismi, pankkilaitos ja kolikko-rahajärjestelmä) toimivat jne. Työmarkkinat olivat toiminnassa, mutta niiden toimintaa häiritsi se, että suurin osa työvoimasta oli orjia. Orjat eivät kuitenkaan mitätöineet työmarkkinoita, sillä Rooman orjalaitos oli merkittävästi erilainen kuin esimerkiksi Pohjois-Amerikan orjalaitos. Roomassa kaikilla orjilla oli mahdollisuus kerätä varoja ja ostaa itsensä vapaaksi. Vapautuksen saattoi saada myös hyvän palvelun palkkiona ilman rahaa. Lisäksi merkittävä osa esimerkiksi kaupan ja teollisuuden johtotehtävistä oli orjilla. Orjien erityistä merkitystä Roomalle kuvaa se, että arvioidaan, että ensimmäisellä vuosisadalla noin 80 % Rooman asukkaista oli orjien jälkeläisiä. On arvioitu, että pääkaupungin Rooman 1,25 miljoonasta asukkaasta noin 20 % oli vailla työtä ainakin tilapäisesti (Adler 1909, 1101–1102; Kuusi 1914; Temin 2004a, 705–730; Temin 2004b, 513–531; Temin 2006a, 133–145; Temin 2006b, 31–54; Vandenberg 1998, 110, 117, 182–183, 225–226). Työttömyysturvatoimenpiteinä työtä vailla oleville oli tarjolla viljaa joko ilmaiseksi tai alennettuun hintaan. Lisäksi he saivat erilaisten ”leipää ja sirkushuveja” -ohjelmien hyödyn.⁷¹ Koska Rooman työmarkkinoiden tiedot ovat kuitenkin kovin puutteelliset ja erilaiset arviot perustuvat hyvinkin puutteellisiin perustietoihin eikä tiedetä koettiinko työttömyys merkittäväksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, työttömyyden alkuaikaa ei voida ajoittaa Roomaan. Sittemmin Euroopan talouskehitys taantui niin että vasta 1700-luvun lopulla saavutettiin se BKT-taso, mikä vallitsi Rooman valtakunnan alkuvaiheessa.

Toisena mahdollisena työttömyyden alkuna voidaan pitää 1500-lukua, jolloin maatalouden kaupallistuminen (erityisesti Euroopan kehittyneimmissä osissa) vapautti maataloustyöntekijöitä maaseudun asuinsidonaisuudesta ja samalla vapautti heidät feodaalisen järjestelmän suojelusta ja pakotteista (Alber 1981, 151–152; Piore 1987, 1836–1839; Pohjola 1998a, 5–6). Kehitys ei ollut äkillistä vaan asteittaista ja siinä oli merkittävää alu-

⁶⁹ Rooman valtakunnassa oli kaksi pinta-alaltaan Roomaa suurempaa kaupunkia: Aleksandria ja Antiokia, mutta Rooma oli asukasmäärältään miljoonakaupunki (Vandenberg 1998, 177). Seuraavan kerran miljoonakaupunki syntyi Eurooppaan vasta 1700-luvulla.

⁷⁰ Konstantinus Suuren hallinnon aikana toimeenpannun talojen laskennan mukaan Roomassa oli tuolloin rekisteröity 1680 yksityistaloa tai huvilaa ja 38 450 kerrostaloa (Vandenberg 1998, 183). Kreikkalaisissa kaupunkivaltioissa, Spartassa ja Ateenassa, rakennuskanta ei ollut alkuunkaan näin kaupunkimaista ja niissä oli merkittäviä ongelmia veden saannissa ja jakelussa.

⁷¹ Varmaankin osa heistä toimi ns. harmaan talouden piirissä kuten nykyisessä Roomassakin. Lisäksi heidän joukossaan oli ilmeisesti kotiäidit ja työkyvyttömät, mutta eivät lapset. Vaikka ihmisten keski-ikä tuolloin oli lyhyt, noin 30 vuotta (Jokelainen 1992, 29; Garret 1991, 6), työkykynsä menettäneitä vanhuk- sia oli ilman nykymuotoista sosiaaliturvaa eikä heitä voida lukea kuuluvaksi työttömiin. Missään tapauk- sessa ei voida päätellä että Rooman työttömyysaste oli 20 % työvoimasta.

eellista vaihtelua. Vielä tuolloin teollinen valmistus liittyi läheisesti maatalouteen ja kodin piirissä tehtyyn työhön. Se tapahtui pienissä pajoissa, jotka toimivat maatalon tai työntekijän kodin yhteydessä. Teollisten tuotteiden kysynnän heiketessä työntekijät siirtyivät maanviljelyyn ja kotityön pariin ja kysynnän vahvistuessa takaisin teolliseen valmistukseen. Kotitarvetuotanto ja maatalous toimivat työvoimareservinä. Tilanne jatkui tällaisena aina 1800-luvun alkuun saakka. Tätäkään jaksoa ei voida pitää työttömyyden aikana.

1800-luvun aikana teollinen valmistus siirtyi kodeista ja maataloilta tehtaisiin, jotka toimivat näistä erillään sekä sosiaalisessa, maantieteellisessä että institutionaalisessa mielessä (Eichengreen 1996, 4–5, 15–16; Pohjola 1998a, 5–7; Pohjola 1998b, 23; Piore 1987, 1836–1839). Teollisten tuotteiden kysynnän heiketessä ei työntekijöillä enää ollutkaan paikkaa minne helposti siirtyä, vaan toisen työpaikan löytäminen vaati erillisen ponnistuksen. Tällaista elämänvaihetta ja sosiaalista tilaa alettiin kutsua työttömyydeksi. Näin työttömyys nykyaikaisessa merkityksessä on seurausta kahdesta yhteiskunnallisesta voimasta: kaupungistumisesta ja teollistumisesta. Teollisen valmistuksen siirtyessä tehtaisiin työntekijöiden yhteys maatalouteen katkesi. Teollisen työpaikan hankkiminen merkitsi nyt uhrauksia: muuttamista maalta tehdaspaikkakunnalle, kaupunkielämään sopeutumista ja ammatillista erikoistumista tehdastyöhön. Nämä kustannukset olivat peruuttamattomia siinä mielessä että paluuta maatalouteen ei ollut. Työvoima liikkui sektorilta toiselle vain yhteen suuntaan, maataloudesta teollisuuteen. Työn ajoittainen puute liittyi olennaisena osana sekä käsityöammatteihin että tehdastyöhön. Monet instituutiot suojasivat sen aiheuttamilta menetyksiltä. Suurperhe jakoi resurssinsa kaikkien jäsentensä kesken, maatalous toimi työvoimareservinä ja perheyriyksissä voitiin työaika jakaa kodin ja kaupallisen valmistuksen kesken. Ammattikunnat kehittivät myös omia vakuutusjärjestelmiään työttömyyden aiheuttaman tulonmenetyksen varalta. Sosiaali- ja taloushistoriallisten tutkimusten mukaan työttömyys on nykyaikaisessa mielessä saanut alkunsa 1800-luvun keskivälin paikkeilla Yhdysvalloissa, Isossa-Britanniassa ja jonkin verran myöhemmin Euroopan mantereella. Tämä tapahtui nykyisistä työmarkkinaoloista poikkeavissa olosuhteissa, sillä 1800-luvun puolivälin teollinen työvoima palkattiin tehtaissa alihankintana hyvin lyhytaikaisesti työsuhteisiin. Työnjohtaja hankki ammattitaitoisen työvoiman ja määräsi palkan. Työsuhde saattoi kestää vain osankin päivää niin että työntekijä saattoi tulla irtisanotuksi aamupäivällä ja toisen työnjohtajan rekrytoimaksi iltapäivällä. Ammattitaitoinen työntekijä puolestaan hankki ammattitaidottoman työvoiman. Työtä tehtiin esimiehen tiukan valvonnan ja välittömän irtisanomisuhan alaisena.

Kun työttömyys ensimmäisen kerran miellettiin sosiaalisesti ja poliittiseksi ongelmaksi sekä taloudelliseksi ilmiöksi, siihen on yritetty tuoda apua työttömyysvakuutuksella.

Teollistumisen ja kaupungistumisen on arveltu vaikuttavan ratkaisevimmin sosiaalivakuutuksen kehitykseen. Ehkä teollistumisella ja kaupungistumisella ei kuitenkaan ole yksin ollut suoraa vaikutusta sosiaalivakuutuksen alkamiseen. Tämä käy ilmi taulukon 1 ja kuvion 1 perusteella.

Taulukko 1. Teollistuneisuusaste 12:sta Euroopan maassa vuonna 1883, jolloin Saksassa tuli voimaan ensimmäinen sosiaalivakuutuslaki, ja teollistuneisuusaste, kun kukin maa otti käyttöön ensimmäisen sosiaalivakuutuslakinsa, sekä kaupungistuneisuusaste samana ajankohtana.

Maa	Teollistuneisuusaste ^a vuonna 1883, %	Teollistuneisuusaste ^a ensimmäisen sosiaalivakuutuslain voimaantulon aikaan ^c , %	Kaupungistuneisuusaste ^b ensimmäisen sosiaalivakuutuslain voimaantulon aikaan ^c , %	Ensimmäisen sosiaalivakuutuslain voimaantulo vuosi
Iso-Britannia	52	54	60	1906
Sveitsi	42	46	21	1911
Belgia	36	41	26	1894
Saksa	36	36	18	1883
Alankomaat	29	32	36	1901
Ranska	27	29	24	1898
Tanska	24	26	20	1891
Italia	23	23	13	1886
Norja	23	24	16	1894
Itävalta	20	22	12	1887
Ruotsi	15	19	11	1891
Suomi	8	10	6	1895

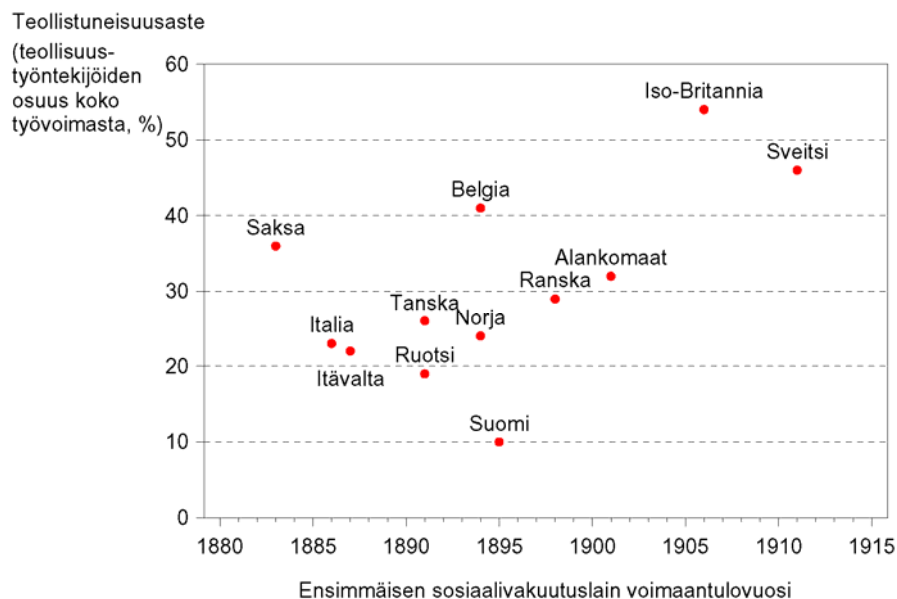
^a Teollisuuden työntekijöiden osuus koko työvoimasta.

^b Yli 20 000 asukkaan kaupunkien väestön osuus koko väestöstä.

^c Jos kyseisen vuoden tietoja ei ole ollut saatavissa, on käytetty interpolointia.

Lähde: Jokelainen 1992, 30; Kuhnle 1983, 102; Suomi: laskettu Vattula 1983, 35.

Kuvio 1. Teollistuneisuusaste ensimmäisen sosiaalivakuutuslain voimaantulon aikana 12:sta Euroopan maassa.

Lähde: taulukko 1; Jokelainen 1992, 31.

Taulukon 1 ja kuvion 1 perusteella voidaan todeta, että kun verrataan erityisesti Saksan ja Ison-Britannian sosiaalivakuutuksen alkukehitystä, teollistumisella ja kaupungistumi-

sella on epäsuora vaikutus sosiaalivakuutuksen syntyyn. Lisäksi teollistumisen ja kaupungistumisen eteneminen lienevät sosiaalivakuutuksen myöhemmän kehityksen merkittäviä tekijöitä.

Sosiaalivakuutuksen lajeista työttömyysvakuutus kehittyi viimeisimpänä.

Taulukko 2. Eri valtakunnallisten sosiaalivakuutuslajien levinneisyys vuosina 1890–1988.⁷²

Vakuutuslaji	Niiden valtioiden lukumäärä, joissa sosiaalivakuutuslaji on käytössä										
	1890	1900	1910	1920	1930	1940	1949	1958	1969	1979	1988
Työtaturma	4	11	20	39	63	57	58	77	120	134	136
Eläke	1	3	10	17	28	33	44	58	97	123	135
Sairaus	3	7	9	19	26	24	36	59	68	75	84
Työttömyys	0	0	3	11	17	21	22	26	34	38	40

Lähteet: Social security programs ... 1970, VII; Social security programs ... 1980, X; Social security programs ... 1990, XXV; Jokelainen 1992, 26. Vuodet 1890–1930 laskettu Social security programs ... 1970, 1–248.

Taulukon 2 vakuutuslajeilla tarkoitetaan vain valtakunnallisia vakuutusjärjestelmiä, joiden alkuaikojen paikalliset ja vapaaehtoiset järjestelmät eivät ole mukana. Työttömyysvakuutus ei näytä olleen edes 1990-luvulle tultaessa kovin suosittu sosiaalivakuutuslaji maailmalla. Työttömyysvakuutuksen levinneisyys oli merkittävästi jäljessä muista sosiaalivakuutuksista. Sen soveltaminen kehitysmahin on edelleen ongelmallista mm. niiden tuotantorakenteeseen kuuluvan yksittäisyrittäjyyden ja sukuverkoston vuoksi. Tästä syystä taulukko 2 saattaa antaa eurooppalaisesta perspektiivistä katsottuna hieman vinoutuneen kuvan sosiaalivakuutuslajien kehityksestä, joten seuraavaksi tarkastellaan vain vertailumaiden kehitystä.

Taulukko 3. Lakisääteisen, valtakunnallisen sosiaalivakuutuksen levinneisyys seitsemässä EU-maassa vuosina 1890–1988.

Vakuutuslaji	Niiden valtioiden lukumäärä, joissa sosiaalivakuutuslaji on käytössä										
	1890	1900	1910	1920	1930	1940	1949	1958	1969	1979	1988
Työtaturma	1	5	7	7	7	7	7	7	7	7	7
Eläke	1	1	2	3	3	6	6	7	7	7	7
Sairaus	1	2	3	4	5	5	6	6	7	7	7
Työttömyys	0	0	0	1	2	3	4	4	4	4	4

Lähteet: Social security programs ... 1961, 1970, 1980, 1990; Alber 1982, 154–156; Larsen ja Svarre Nielsen 1987, 8–10; Kjønstad 1987, 33–36; Ministry of Social Affairs ... 1990, 1–5; Ogus ym. 1988, 63, 128, 179, 250; Rosengren 1999, 18; Wikipedia 2007b, 1.

Taulukossa 3 on mukana kaikki seitsemän vertailumaata: Alankomaat, Iso-Britannia, Norja, Ruotsi, Saksa, Suomi ja Tanska. Pakollinen, valtakunnallinen työttömyysvakuutus on näissä maissa kehittynyt ennätyksellisen hitaasti. Iso-Britannia on kuitenkin maailman ensimmäinen maa, jossa vuonna 1911 säädettiin tietyille toimialoille valtakunnallinen, julkinen työttömyysvakuutus. Vuonna 1920 sen piiriin kuuluivat kaikki muut työn-

⁷² Tarkastelujakson aikana on syntynyt ja lakannut useita valtioita, joten taulukon antama kuva on tietyltä osin vinoutunut.

tekijät paitsi maataloudessa ja henkilökohtaisten palvelujen sektorilla työskentelevät. Seuraavina tulivat Saksa (1927) ja Norja (1938) ja lopulta Alankomaat (1949). Ruotsi, Suomi ja Tanska jäivät tässä kehityksessä 1900-luvun alun vapaaehtoisen vakuutuksen tasolle eli näissä maissa kehitys jäi tavallaan polkemaan paikalleen. Tanskassa vapaaehtoinen työttömyysvakuutus alkoi vuonna 1907, Suomessa vuonna 1917 ja Ruotsissa vasta vuonna 1934 (Alber 1982, 156; Eichengreen 1996, 4–5, 15–16; Kalela 1989, 43; 48–52, 167–171, 181–189; Pohjola 1998a, 6–7; Pohjola 1998b, 23–24).

Työttömyysvakuutus sai alkunsa useissa maissa siten, että ammattiyhdistykset perustivat työttömyyskassoja. Ensimmäinen ammattiliiton työttömyyskassa perustettiin Isoon-Britanniaan vuonna 1831 (Alber 1981, 151–153; Työttömyysvakuutus 1928, 949–950; Western 1997, 50–53). Seuraava kassojen laajenemismuutos tuli 1880-luvun puolivälin ja 1890-luvun alun massatyöttömyyden jälkeen. Sveitsi oli tässä aloitteentekijänä. Berniin perustettiin vuonna 1893 rajoitettu vapaaehtoinen työttömyyskassa ja sen malli levisi Euroopan muihin kaupunkeihin. Vuonna 1895 Sveitsin St. Gallen kanttoniin perustettiin ensimmäinen pakollinen työttömyysvakuutus, mutta sen taloudesta ei pidetty riittävästi huolta ja se meni konkurssiin ja lopetettiin vuonna 1897. Ehkä tästä johtuen muut kunnat alkoivat tukea ammattiyhdistysten kassoja.

1800-luvun kassojen tarjoama turva työttömyyden varalle oli tasoltaan vaatimatonta ja kattavuudeltaan kapeaa. 1900-luvun alussa työttömyysvakuutuksen hallinnossa tapahtui kahtiajako vapaaehtoiseen ja pakolliseen järjestelmiin. Joissakin maissa kunnat tai valtio alkoivat tukea taloudellisesti ammattiyhdistysten kassoja, jolloin niiden hallinto jäi yhdistyksille ja vakuutuksen luonne säilyi vapaaehtoisena. Tällaista järjestelmää alettiin soveltaa ensimmäisen kerran vuonna 1901 Belgiassa kun Gentin kunta alkoi tukea paikallisten ammattiyhdistysten työttömyyskassoja. Järjestelmä sai tästä nimensä, Gentin järjestelmä ja se levisi pian osaan Euroopan kaupunkeja (Alber 1981, 151–155; Herkner 1909, 580; Misner 2001; Työttömyysvakuutus 1928, 949–950; Western 1997, 50–53). Gentin järjestelmän kehittäjä ei ollut ammattiliitot tai sosiaalidemokraatit. Järjestelmän idean kehitti belgialainen liberaalipoliitikko Louis Varlez. Hän ehdotti Ghentin kaupunginhallitukselle että paikallisen ammattiliiton työttömyyskassan maksamista työttömyysavustuksista maksettaisiin osa kaupungin varoista. Summat eivät olleet kovin suuria. Gentin järjestelmässä kunta perusti työttömien rahaston, josta ammattiyhdistykset saivat lisäavustusta sen mukaan, miten paljon kukin maksoi työttömyysavustusta. Kunnan lisäavustukset vastasivat yleensä 50 % yhdistyksien avustuksista. Liiton piti vastata itse hallintokuluista. Gentin järjestelmä oli kuitenkin ensin vain paikallinen ilmiö⁷³. Ensimmäinen valtakunnallinen vapaaehtoinen työttömyysvakuutusjärjestelmä perustettiin vuonna 1905 Ranskaan ja Norja (1906) ja Tanska (1907) seurasivat perässä. Seuraavien kolmen vuosikymmenen aikana vapaaehtoinen, valtakunnallinen työttömyyskassajärjestelmä perustettiin vielä Alankomaihin (1916), Suomeen (1917), Belgiaan (1920), Sveitsiin (1924) ja Ruotsiin (1934). Nämä kaikki korvattiin myöhemmin pakollisilla järjestelmillä paitsi Belgian, Ruotsin, Suomen ja Tanskan järjestelmiä, jotka jäivät vapaaehtoisiksi ja ammattiliittojen hallintaan (poikkeuksena Belgia, jossa vapaaehtoisen järjestelmän hallinto on valtiolla). Muut maat lähtivät alun perin jo pakollisen vakuutuksen kautta liikkeelle. Työttömyysvakuutus kehittyi useissa maissa maan kulttuurillista ja poliittista sektorointia vastaavasti: sosialisteilla ja katolisilla oli omat työttömyyskassat. Näin oli erityisesti Belgiassa ja Alankomaissa. Saksassa oli yleiskristillisiä kassoja. Pohjoismaihin Ghentin järjestelmä kulkeutui ilman tällaista sektorijakoa, mikä helpotti niiden hyväksyntää viljelijöiden ja työntekijöiden koalitiioissa. Pakollisen työttömyysva-

⁷³ Ghentin järjestelmällä vahvistettiin ammattiliiton asemaa, mutta se ei ollut alun perin päätarkoitus. Ghentin järjestelmällä oli variaatio, Liègen järjestelmä, jonka päätarkoitus oli vahvistaa liittoja. Ghentin järjestelmä levisi laajemmalle kuin Liègen järjestelmä (Misner 2001). Kun massatyöttömyys levisi Eurooppaan 1920- ja 1930-luvuilla, sekä Ghentin että Liègen järjestelmät toivat massoitain uusia jäseniä ammattiliitoille.

kuutuksen trendiä tuki YK:n alainen Kansainvälinen työjärjestö (International Labor Organisation, ILO). ILO hyväksyi jo vuonna 1919 Työttömyyssuosituksen, jonka mukaan jäsenmaita velvoitettiin perustamaan pakollinen työttömyysvakuutusjärjestelmä. Vuonna 1952 suositusta tarkennettiin Sosiaaliturvan vähimmäisstandardien sopimuksella. Ruotsia, Suomea ja Tanskaa lukuun ottamatta muut jäsenmaat noudattivat ILO:n suositusta ja perustivat pakollisen työttömyysvakuutuksen.

Vapaaehtoisen, ammattiliittojen hallinnassa olevien työttömyyspäiväraha järjestelmien puutteet ja rajoittuneisuudet tulivat yhä enenevässä määrin ilmi 1920-luvulla (Clasen ja Viebrock 2008, 434–436). Kassojen jäseniksi pääsivät yleensä vain hyvin palkatut ammattitaitoiset työntekijät. Suurin osa ammattitaidottomista, pienipalkkaisista työntekijöistä jäi työttömyysturvan ulkopuolella. Sotien välisen ajan massatyöttömyys ja pitkäaikaistyöttömyys paisuttivat päivärahasaajien määrää ja lopulta raunioittivat kassojen talouden. Valtiovallan apu näytti ainoalta ratkaisulta. Gentin järjestelmä oli 1920-luvulla suosittu Euroopassa, mutta myös pakollista, valtion toimeenpanemaa järjestelmää sovellettiin. Toisen maailmansodan jälkeen pakollinen, valtion yksin tai yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa hallinnoima järjestelmä yleistyi. Ruotsi, Suomi ja Tanska (sekä tietysti mielessä myös Belgia) jäivät ainoiksi poikkeuksiksi.

Varhaiset työttömyyskassat olivat siis vapaaehtoisia ja niiden avustukset olivat täysin sidottu ammattiyhdistysten jäsenyyteen. Kassoja ei ollut kaikissa maissa ollenkaan eikä minkään maan kaikissa liitoissa tai yhdistyksissä (Herkner 1909, 506–510, 577–585, 593; Western 1997, 50–53). Kassojen avulla liitot hakivat voimaa palkkaneuvotteluihin. Ensinnäkin työttömyysavustusten kautta ammattiyhdistys pyrki poistamaan työntekijän työntarjonnan ehdottomuuden, työhön tarjoutumisen toista työntekijää pienemmällä palkalla. Ammattiyhdistyksessä jäsenet sopivat niistä ehdoista, joilla he tahtovat työtään tarjota. Jos henkilö ei niillä ehdoilla saanut työtä, hän sai sen sijaan apua ammattiyhdistyksen yhteisistä varoista. Hänen ei tarvinnut tarjoutua toverinsa työpalkkaa pienemmällä palkalla työhön ja siten huonontaa toverinsa asemaa. Toiseksi kun tuohon aikaan työttömyysavustusta ei voinut saada muut kuin ammattiyhdistysten jäsenet, avustus toimi tehokkaana jäsenhankinnan keinona. Gentissä yli puolet, noin 55 %, tyväestöstä liittyi ammattijärjestöihin, joista yli puolet oli sosialistisia ja loput katolilaisia, vapaamielisiä ja puolueettomia yhdistyksiä. Työttömyysavustus ei ollut samansuuruinen eri yhdistyksissä, vaan sen suuruus vaihteli. Avustus oli tasasuuruinen, esimerkiksi 10 shillinkiä viikossa tai yksi frangi tai Saksan markka päivässä. Avustus ei siten ollut suhteutettu aiempiin ansioihin. Avustusta ei kutsuttu päivärahaksi, vaan yleensä päivä- tai viikkoavustukseksi. Englannissa sen nimi oli ”unemployed benefit”. Yleensä sääntönä oli, että avustusta ei saanut jos oli joutunut omasta syystä⁷⁴ työttömäksi. Lisäksi vaadittiin että oli ollut määrääjän ammattiyhdistyksen jäsenenä (yleensä puolesta vuodesta kahteen vuoteen). *Moral hazard* -ilmiö oli myös ammattiyhdistyksille tuttu ilmiö, sillä avustusta sai vasta alkukarenssin jälkeen (yleensä 1–7 päivää) ja avustus itse oli pieni ja pieneni työttömyyden pitkittyessä. Koko avustuskassa oli aika lyhyt, yleensä vain 3–13 viikkoa, riippuen jäsenyajan pituudesta. Yhdistysten kokemus osoitti, että liian anteliaat avustukset houkuttelivat ”... joutilaisuuteen, olivatpa yhdistysten toimimiehet kuinka valppaita hyvänsä.” Työttömän työnhakua yhdistyksillä oli helppo valvoa, sillä valtiollista työnvälitystä ei ollut, joten työtön saattoi luottaa parhaiten yhdistyksen omaan työnvälitykseen.

Ammattiyhdistysten lakkoapurahat olivat yleensä työttömyysavustuksia suuremmat. Kuitenkin työttömyysavustukset veivät suurimman osan yhdistysten varoista. Esimerkiksi 100 Englannin tärkeintä ammattiyhdistystä käytti vuosina 1892–1901 työttömyysavustuksiin keskimäärin 919 901 puntaa vuodessa eli 60,8 % menoimensa kokonaismää-

⁷⁴ Kirjallisuudessa omiksi syiksi mainitaan mm. juoppous, työhön kelpaamattomuus, säännötön käytös (Herkner 1909, 506).

rästä (Herkner 1909, 507–508). Lakkotarkoituksiin 100 Englannin suurinta ammattiyhdistystä uhraisi vuosina 1897–1901 keskimäärin 292 552 puntaa vuodessa eli 19,4 % kokonaismenoista. Saksassa työttömyysvakuutus ei ollut levinnyt yhtä laajalle kuin Englannissa. Saksassa vuonna 1905 vapaiden ammattiyhdistysten liiton 63 jäsenyhdistyksestä noin 60 % maksoi jotain työttömyysavustusta.

Suomessa ei työn puutetta pidetty vielä 1920-luvulla työttömyytenä, vaan se oli monille elämänmenoon kuuluva luonnollinen asia. Julkisuudessa pidettiin yllä käsitystä, jonka mukaan maataloustyöväen parissa ei voi esiintyä työttömyyttä. Ongelmana pidettiin pikemminkin sitä, ettei maatalous voinut tarjota kaikille toimeentulon riittäviä edellytyksiä. Kaupunkien rakennustyöväen talvinen työn puute oli ainoa työttömyyden laji, jota Suomessa ajateltiin sosiaalisena ongelmana (Alber 1982, 156; Eichengreen 1996, 4–5, 15–16; HE 81/1925; HE 7/1931; HE 35/1933; HE 65/1936; HE 40/1959; HE 5/1960; Kalela 1989, 43; 48–52, 167–171, 181–191, 198; Niemelä 1994, 125–126; Niemelä 2009; Pohjola 1998a, 6–7; Pohjola 1998b, 23–24). Työttömyyttä ei pidetty merkittävänä yhteiskunnallisena ongelmana missään ennen 1930-luvun pulavuosia, jolloin työttömyydeltä suojautumisen mekanismit yleisesti pettivät. Teollisuustyöntekijöiden työttömyyttä pidettiin Suomessa ongelmana vasta 1960-luvun lopulla. Vuonna 1917 voimaantullut vapaaehtoinen työttömyyskassajärjestelmän hallinto jäi ammattiyhdistyksille ja niiden taloutta tuettiin valtion varoista ja mahdollisesti myös työnantajien varoista. Lain valmistelua varten kokoonpantu komitea piti järjestelmän esikuvana belgialaisen Gentin kaupungin mukaan nimettyä järjestelmää. Ammattiliittojen työttömyyskassojen maksamat avustukset olivat vuoteen 1960 saakka varsin vaatimattomia eikä itse kassojakaan ollut kovin monta. Ammattiliittojen kassojen lukumäärä oli noussut 1920-luvun aikana neljästä yhdeksään ja vuoden 1943 lopussa niitä oli kahdeksan. 1920-luvulla ammatillisesti järjestäytyneestä työväestä vain alle puolet kuului työttömyyskassoihin. Tämä johtui varmaankin siitä, että päiväavustusten reaaliarvo oli inflaation vuoksi romahtanut ja että päiväavustuksia maksettiin vuoden 1917 säädösten mukaan enintään kolmen kuukauden ajan. Vuonna 1935 työttömyyskassojen jäsenenä oli 28 688 henkilöä. Vuonna 1960 kassoja oli toiminnassa 26 ja niissä oli jäseniä noin 225 000. Työttömyys keskittyi Suomessa aina 1960-luvulle asti tiettyihin osiin Pohjois-Suomen maaseutua ja sitä hoidettiin ns. työlinjalla eli työllisyystöillä, ei käteisavustuksilla. Työlinjakäytäntö pohjautui puunjalostusteollisuuden suhdanteiden säätelemään työvoimatarpeeseen ja sillä luotiin Pohjois- ja Itä-Suomeen puuttuva infrastruktuuri, mm. tie- ja rautatieverkosto, kuntien katu-, vesi- ja viemäriverkostoja. Metsäteollisuuden tarvitseman puunkorjuun automatisoituessa tätä maatalouden ja metsätyön vuorottelua ei enää tarvittu. 1950-luvun lopussa teollisuustyöntekijöiden osuus työttömyyskortistossa olleista ei ollut noussut 8 % suuremmaksi. Pääosa näistä työttömistä oli ollut rakennustöissä. Vasta vuonna 1960 toteutettu Suomen työttömyysvakuutuksen uudistus toi sen periaatteellisen läpimurron, mihin vasemmisto ja ammattiliitot olivat uskoneet päässeensä vuonna 1914 kun porvarilliset ryhmät taipuivat myöntämään vastikkeettomia raha-avustuksia työttömille. Vuoden 1960 uudistuksen perustana oli SAK:n ja STK:n välinen sopimus, joka puolestaan perustui STK:n aloitteeseen. Sen mukaan perustettiin työttömyyskassojen keskuskassa, johon työnantajat suorittivat työttömyysvakuutusmaksuna 1/4:n maksamiensa palkkojen määräästä ja jonka kautta myös valtion apu hoidettaisiin. Kokonaiskustannuksista tuli 2/3 valtion ja 1/4 keskuskassan sekä loput kassojen jäsenten maksettavaksi. Vuonna 1960 työttömyyskassalaki sai rinnalleen lain työttömyyskorvauksista, jolla pyrittiin tässä vaiheessa turvaamaan maaseudulla palkkatyötä tehneiden asema. Vuonna 1969 toteutettiin erorahajärjestelmä ja kahta vuotta myöhemmin ns. työttömyyseläkejärjestelmä. 1970- ja 1980-luvuilla Suomen työttömyyttä ei enää säädellyt puunjalostusteollisuuden suhdanteet. Palkkatyötä vaille jääneiden suurimmaksi osajoukoksi olivat tulleet teollisuuden työntekijät, mutta työn puute oli yleistä myös palvelualoilla. Työttömyydestä oli tullut koko yhteiskuntaa koskeva ongelma. Näin Suomi siirtyi muiden teollisuusmaiden joukkoon vastaavine työllisyysongelmineen, mutta sovelsi edelleen Gentin mallia. Ammattiliitoille aseman vahvistuminen oli tärkeämpi kuin työttömyysturvan pakollisuus.

Suomessa on siten ollut koko itsenäisyyden ajan ammattiliittojen hallinnoima vapaaehtoinen työttömyyskassa järjestelmä. Jotkut edistyspuolueen ja maalaisliiton edustajat saivat vasemmiston tukemina, äänin 86–79, sisällytetyksi eduskunnan vuonna 1926 tekemään päätökseen toivomuksen pakollisesta työttömyysvakuutuksesta.⁷⁵ Sosiaalidemokraatit olivat myös tehneet vuoden 1930 valtiopäivillä toivomusaloitteen pakollisen työttömyysvakuutuksen aikaansaamisesta. Aloite hylättiin vuoden 1932 valtiopäivillä (HE 81/1925; HE 7/1931; HE 35/1933; HE 65/1936; Kalela 1987, 154–155; Kalela 1989, 104–105; VP 1926, Työttömyyskassat, 626, 632). Svinhufvudin hallitus antoi vuonna 1930 esityksen työttömyyskassoja koskevasta laista. Esityksen mukaan ”Toimitetut tilastotutkimukset osoittivat, että elleivät erikoiset syyt aiheuta työttömyyttä, sitä huomattavassa määrin meillä esiintyy ainoastaan saha-, höyläämö- ja tiiliteollisuudessa sekä rakennustyöalalla ja maataloudessa.” Näitä muutamia aloja varten ei Svinhufvudin hallituksen mukaan ollut tarkoituksenmukaista säätää pakollista työttömyysvakuutusta. Sen sijaan vapaaehtoiset kassat oli irrotettava ammattiliittojen yhteydestä. Irrottamisen perusteluina mainittiin mm. se, että niitä ei ole voitu erottaa niiden ammatillisten yhdistysten toiminnasta, joiden yhteyteen kassat oli perustettu. Oli osoittautunut mahdottomaksi valvoa, ettei kassan toimintaa yhdistetty liiton muuhun toimintaan: liiton menoja siirrettiin kassan maksettavaksi. Joidenkin kassojen hallintokustannukset olivat poikkeuksellisen suuret: esimerkiksi vuonna 1928 kaikkien kassojen hallintokustannukset olivat yhteensä lähes samat kuin valtion varoista kassoille annettu apuraha. Svinhufvudin hallituksen lakiesitys hyväksyttiin, mutta äänestettiin lepäämään yli vaalien sosiaalidemokraattien ja kolmen ruotsalaisen äänin. Seuraava eli Kivimäen hallitus antoi vuoden 1933 valtiopäiville uuden esityksen, joka sisälsi paluun vanhaan järjestelmään. Porvarilliset ryhmät muuttivat esitystä, mutta eivät kuitenkaan niin, että hyväksytyksi tullut laki olisi kokonaan estänyt kassojen toiminnan liittojen yhteydessä. Vuoden 1936 valtiopäivillä työttömyyskassalaki palautettiin vastaamaan keskeiseltä sisällöltään vuonna 1914 hyväksytyksi tullutta ensimmäistä lakia. 1930-luvun jälkeen Suomen eduskunnassa ei ole käsitelty Gentin mallin muuttamista ennen kuin vuonna 1959, jolloin hallitus esitti, että Suomeen perustettaisiin Kelan hoitama pakollinen työttömyysvakuutus (HE 40/1959; HE 5/1960; Niemelä 1994, 125–126). Esitystä kannattivat ML, MTK, SAK ja vasemmistopuolueet. STK ja kokoomus olivat vapaaehtoisen työttömyysvakuutuksen kannalla. Kun hallituksen esitys muutettiin eduskunnassa vasemmistopuolueiden enemmistöllä työttömyysvakuutuslaiksi siten, että työntekijät eivät olisi osallistuneet sen kustannuksiin, oikeistoryhmät äänestivät lain yli vaalien joulukuussa 1959. Helmikuussa 1960 hallitus antoi uuden esityksen pakollisesta työttömyysvakuutuksesta, josta sitten tuli eduskunnassa STK:n aloitteen mukainen vapaaehtoinen vakuutus. Maalaisliitto ja sosiaalidemokraatit antoivat periksi ja käsittelyn pohjaksi otettiin yksittäisen kansanedustajan aloite voimassa olevan työttömyyskassalain parantamiseksi STK:n esityksen mukaisesti. Sosiaalidemokraateille ammattiliittojen aseman vahvistuminen oli tärkeämpi kuin työttömyysturvan pakollisuus.⁷⁶

Vapaaehtoiseen, ammattiliittojen hallinnoimaan työttömyysvakuutukseen liittyy vielä yksi erikoisuus: työttömyyspäiväraajakson voi uusia, jos täyttää uudelleen työehdon. Suomessa työehdon saattoi täyttää työvoimakoulutuksellakin aina vuoteen 2002 saakka. Tuolloin työvoimakoulutusta kutsuttiinkin työttömien päivähoidoksi ja sinne mentiin pääasiassa vain työttömyyspäiväraajakson uudistamiseksi (Lind ja Møller 2006, 8; Miettinen 2004; Pois työttömien ... 2004; TM 2004). Myös Ruotsissa ja Tanskassa⁷⁷ päi-

⁷⁵ Ponsiehdotuksen teki kansanedustaja Kivimäki ja häntä kannatti ensimmäisenä edustaja Hannula (VP 1926, Työttömyyskassat, 626).

⁷⁶ Vastaava tapahtui Ruotsissa jo vuoden 1934 työttömyysvakuutusjärjestelmää luotaessa: vuonna 1932 valtaan nousseille sosiaalidemokraateille ammattiliittojen voiman kasvu vapaaehtoisen työttömyysvakuutuksen hallinnon myötä oli tärkeämpi kuin työttömyysturvan pakollisuus, jota porvaripuolueet kannattivat (Niemelä 2009).

⁷⁷ Tanskassa päiväraajakson saattoi vielä 2000-luvulla uusia myös tukityöllä (VM 2001, 68).

värahajakson voi uusia työehdon täytyttyä. Tanskassa aktiivisen työmarkkinapolitiikan mukaiset aktivointitoimet ovat vielä 2000-luvulla täyttäneet työehdon ja siten tuoneet uuden oikeuden työttömyyspäivärahaan. Tässä mielessä vapaaehtoinen työttömyyspäivärahojen maksatusjakson kesto on periaatteessa loputon eikä se siten ole oikeaa työttömyysvakuutusta ollenkaan.

Nykyään Gentin mallia noudattaa Suomen lisäksi Ruotsi, Tanska ja tietyssä mielessä myös Belgia. Suomen, Ruotsin ja Tanskan vapaaehtoisen työttömyysvakuutuksen vakuutettujen jäsenmaksut kattavat lähinnä osan hallintokustannuksia. Valtio tukee merkittävästi kaikissa näissä kolmessa maassa työttömyysvakuutusta. Suomessa valtion osuus on noin 1/2 kustannuksista. Valtion tuesta johtuen suurin osa vakuutetuista on päivärahajärjestelmän nettosaajia olemattomien vakuutusmaksujen vuoksi (Grubb 2005, 6, 13; Parsons ym. 2003, 2).⁷⁸ Näistä maista Ruotsissa on yritetty tosiasiallisesti poistaa Gentin malli. Siellä oli 1.7.1994–31.12.1995 välisenä aikana valtion työttömyyskassoja ammattiliittojen kassojen rinnalla (Anderson 2007; Andersson ja Jacobsson 2008; Carlbom 2008; Deurell 1995, 3; Jacobsson 2008; Jokelainen 2004, 173–174; L 1993:1447; L 1994:1673; Ljungberg 1994). Sosiaalidemokraattien voitettua eduskuntavaalit työttömyysvakuutukseen palautettiin entiset säännöt. Kokonaan poikkeussäännöt poistuivat 1.7.1996 lukien. Nykyinen porvarillisten puolueiden yhteishallitus suunnitteli Gentin mallin muuttamista siten, että työttömyysvakuutus olisi pakollista.⁷⁹ Sittemmin hallitus on päättänyt luopua kehittämästä pakollista työttömyysvakuutusta niille, jotka eivät kuulu mihinkään kassaan (Thulin 2008c). Ruotsin ammattiliitot vastustivat suunnitelmia ja perustelivat kantansa sillä että he eivät tiedä miten ne, jotka eivät kuulu ammattiliittoon, saadaan maksamaan jäsenmaksut. Ruotsin ammattiliittojen tietämättä asia on ratkaistu kaikissa muissa maissa paitsi Ruotsissa, Suomessa ja Tanskassa. Tanskassa parlamentti ei ole käsitellyt Gentin mallin muuttamista, mutta Tanskan työnantajien keskusliitto on vaatinut vuosikymmeniä työttömyyskassojen hallintoa pois ammattiliitoilta. Asiasta on luonnollisesti tehty erilaisia kauppoja, joiden lopputulos on ollut se, että kassat säilyvät ammattiliitoilla. Tanskan hallitus teki keväällä 2002 kuitenkin esityksen valtion työttömyyskassan perustamiseksi vaihtoehtona olemassa oleville ammattiliittojen kassoille. Myöhemmin samana vuonna hallitus veti esityksensä pois ja toi uuden esityksen, jossa väljennettiin vain olemassa olevien kassojen sektorijakoa. Se esitys hyväksyttiin parlamentissa heinäkuussa 2002 ja sittemmin Tanskan työttömyyskassoihin voi liittyä ammatista riippumatta (Eiro 2001; Eiro 2002a; Eiro 2002b; Lind ja Møller 2006, 6–7; Parsons ym. 2003, 2–5). Uusi kassalaki luo vain kilpailua kassojen välille, mutta ei sitä mitä hallitus ensin esitti eli hallitus halusi poistaa ammattiliitoilta oikeuden todeta milloin työtön on työmarkkinoiden käytettävissä ja siten oikeutettu työttömyyspäivärahaan. Hallituksen mielestä tämän toteaminen kuuluu valtion tehtäviin ja sen voisi tehdä valtion työttömyyskassa. Vuodesta 1988 lähtien Tanskan työttömyyskassojen jäsenyysehtona ei ole saanut enää olla ammattiliiton jäsenyys. Belgian työttömyysturvajärjestelmä voidaan luokitella Gentin mallin mukaiseksi, mutta sillä poikkeuksella, että se on luonteeltaan selkeä avustus eikä työttömyysvakuutus. Sen maksatusjakso on rajoittamaton.

Suomessa edes työnantajien keskusjärjestö ei ole vaatinut työttömyyskassojen siirtämistä pois ammattiliittojen hallinnasta.

Muissa vertailumaissa (ja kaikissa muissa teollisuusmaissa) työttömyysvakuutus on pakollista. Norjassa ja Isossa-Britanniassa se on hallinnollisesti osa kansanvakuutusta.

⁷⁸ Kokonaisjäsenmaksut saattavat kattaa lähes kaikki hallintokustannukset, mutta koska vakuutettujen jäsenmaksut ovat säännön mukaisesti verovähennyskelpoisia, jäsenet maksavat tosiasiallisesti vain osan hallintokuluista. Itse vakuutusmaksut tulevat valtiolta ja/tai työnantajilta.

⁷⁹ Yllättävästi myös vihreät ovat esittäneet pakollista työttömyysvakuutusta (Molin 2008a; Molin 2008b). LO vastustaa työttömyysvakuutuksen pakollisuutta (Carlbom 2008).

Alankomaissa ja Saksassa työmarkkinajärjestöt ovat vastuussa työttömyysvakuutuksen hallinnosta (Ploug ja Kvist 1996, 68–69).

Ammattiliittojen hallinnoimassa vapaaehtoisessa työttömyysvakuutuksessa voidaan havaita ainakin seuraavat ongelmakohdat:

Ammattiliitoilla on hallintovallan mukaan oikeus todeta, milloin työtön on työmarkkinoiden käytettävissä ja siten oikeutettu työttömyyspäivärahaan. Kuten Tanskan hallitus esityksessään totesi, tällainen oikeus pitäisi kuulua vain valtiolle.

Erilliset hallinnot, ammattiliitot ja valtion työnvälitys, heikentävät niiden välistä tiedon kulkua. Työnvälityksen pitäisi informoida työttömyyskassaa esimerkiksi siitä, milloin työnhakija ei ole tosiasiaa hakenut työnvälityksen hänelle osoittamaa työtä tai on kieltäytynyt tällaisesta työtarjouksesta. Koska tällainen tieto ei aina mene perille työttömyyskassaan, työtön saattaa saada aiheettomasti korvausta. Ruotsissa tällaisia tiedonkuluista johtuvia ongelmia oli vuonna 2007 noin 10 000 (Thulin 2009). Kun on voimassa pakollinen työttömyysvakuutus, joissakin maissa valtio hoitaa sekä työnvälityksen että työttömyyskassojen hallinnon ja joissakin maissa valtio on mukana työttömyyskassojen hallinnossa ja hoitaa kokonaan työnvälityksen. Tällaiset tapaukset eivät aiheuta tiedonkulun esteitä.

Ammattiliitot tai niiden jäsenet eivät maksa kuin pienen osan työttömyyspäivärahojen kustannuksista, mutta kuitenkin hallinnoivat koko vapaaehtoista järjestelmää. Tämä luo ainakin mahdollisuuden käyttää hallintoa myös muuhun kuin työttömyysturvan hoitoon. Pakollisissa työttömyyskassoissa hallinnosta vastaavat yleensä ne, jotka myös vastaavat kustannuksista. Tällöin maksajat hallinnoivat omia varantojaan.

Adverse selection eli *käänteinen valikoituminen* merkitsee sitä, että vapaaehtoista työttömyysvakuutusta ottaessaan ihmiset eivät käyttäydy tavanomaisesti, vaan siten että vakuutuksen kannalta pieniriskiset henkilöt eivät yleensä ota vakuutusta lainkaan ja suuririskiset hakeutuvat vakuutuksen piiriin. *Käänteinen valikoituminen* vaikeuttaa yleensä vakuutuksen toimeenpanoa, erityisesti hinnoittelua tai vakuutusmenojen etukäteisarviointia. Äärimmäistapauksessa – silloin kun vakuutetuiksi hakeutuu yksinomaan korkeariskiä asiakkaita – vakuutuksen toimeenpano käy mahdottomaksi. *Käänteistä valikoitumista* voidaan yrittää torjua kohderyhmärajoituksilla ja vakuutusmaksujen korotuksilla. Kokonaan *käänteinen valikoituminen* voidaan poistaa kohderyhmän laajentamisella 100 %:iin eli määrittelemällä ao. vakuutus pakolliseksi jolloin valikoituminen ei ole mahdollista. Vapaaehtoisessa työttömyysvakuutuksessa *Käänteistä valikoitumista* ei ole torjuttu perinteisin keinoin. Yksinomaisena keino käytetään epärealistisen alhaisia jäsenmaksuja (Clasen ja Viebrock 2008, 434–448). Koska vakuutus kaatuisi näin alhaisilla maksuilla, ongelma ratkaistaan sillä että valtio maksaa lähes kokonaan työttömyyspäivärahamenot. Tällöin vakuutuksen luonne kärsii. Yleensä poisjääneet, vähäisen työttömyysriskin omaavat työntekijät ovat myös korkeapalkkaisia, joten vakuutusmaksukertymä jää myös tältä osin heikoksi. Vain Ruotsissa on lähdetty vahvistamaan työntekijän omien vakuutusmaksujen osuutta: vuonna 2007 vakuutettujen omat vakuutusmaksut kattavat 47 % työttömyyspäivärahojen kokonaiskuluista.

Liite 6.

Suomen työttömyyseläkejärjestelmästä

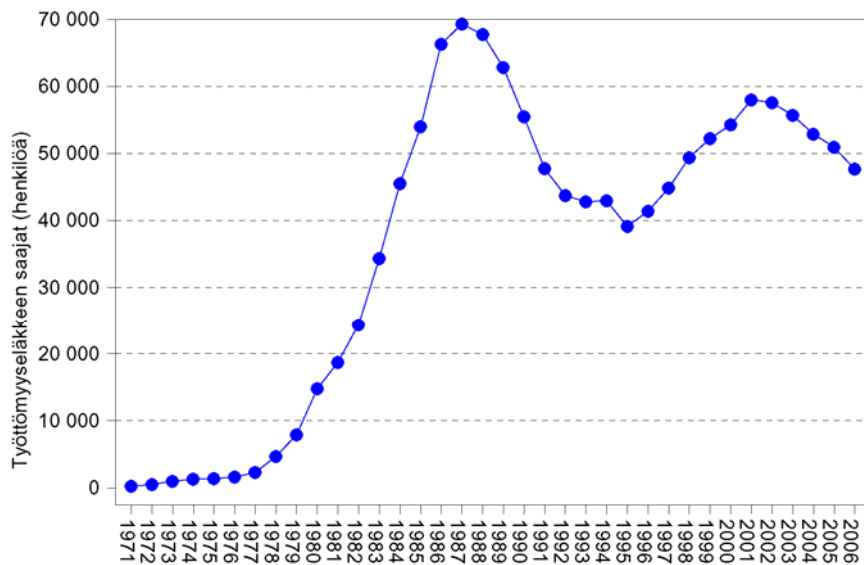
Työttömyyseläkkeet liitettiin TEL-järjestelmään 1.7.1971. Hallituksen mukaan ”... lähellä eläkeikää olevan pitkäaikaisesti työttömän työllistäminen on käytännössä osoittautunut vaikeaksi, jopa epätarkoituksenmukaiseksikin, on tällaisissa tapauksissa pidettävä perusteltuna antaa asianomaisille mahdollisuus siirtyä täydelle eläkkeelle ennen eläkeiän saavuttamista.” 60 vuotta täyttäneelle, joka on saanut työttömyyskorvausta 200 päivältä, alettaisiin maksaa ”... työeläkettä ikään kuin hän olisi tullut työkyvyttömäksi.” Työeläkkeen määrä olisi yhtä suuri kuin se työkyvyttömyyseläke, jonka saamiseen työntekijällä olisi oikeus, jos hän työttömäksi joutuessaan olisi tullut työkyvyttömäksi. (HE 60/1971; Pentikäinen ym. 1983, 39). Menettely oli yksinkertainen: lakiin liitettiin vain ylimääräinen 4c §, jossa määriteltiin, miten työttömyyseläkkeen saa. Eläkkeen määrittely sivuutettiin täysin. Ikääntynyt pitkäaikaistyötön muuttui vain 60 vuotta täytettyään yhtäkkiä eläkeläiseksi. Työttömyyskorvauksen saamisen edellytys on että asianomainen on työkykyinen. Mutta kun työttömyyskorvauksen saaja täyttää 60 vuotta, TEL:n mukaan hän onkin työkyvytön ilman että asiaa mitenkään tutkittaisiin tai todistettaisiin. Koska eläke oli TEL-eläke, kulut kuitattiin luonnollisesti TEL-järjestelmästä. Näin on tehty vuodesta 1971 lähtien koko ajan. Hallitus arvioi muutoksesta koituvan työeläkejärjestelmälle lisäkuluja 25 miljoonaa markkaa vuodessa, minkä vuoksi työeläkevakuutusmaksuja aiottiin korottaa noin 0,3 prosenttiyksiköllä vuoden 1972 alusta lukien. Kulut ovat nousseet merkittävästi lainmuutoksen ajankohdasta: vuonna 1996 ne ylittivät 2 miljardin markan rajan ja vuonna 2003 ne olivat jo 736,9 miljoonaa euroa (ETK ym. 1997, 12; SVT Sosiaaliturva 2005, 132).

Työttömyyseläkkeen malli on seuraava: työttömän piti ensin olla täydet ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahopäivät loppuun (eläkkeen säätämisen aikaan eli vuonna 1971 tämä merkitsi 200 päivärahopäivää ja vuodesta 1985 lähtien 500 päivää plus mahdolliset lisäpäivärahopäivät, joita oli enimmillään viiden vuoden pituinen jakso) ja sen jälkeen jos ikäehdot (ja mahdolliset muut ehdot) täyttyivät, hän siirtyi eläkkeelle. Varsinainen työttömyyseläkeikä on kuluneen yli neljännesvuosisadan aikana vaihtunut kolme kertaa. Vuosina 1971–1977 se oli 60 vuotta, vuosina 1978–1979 58 vuotta, vuosina 1980–1986 55 vuotta ja vuodesta 1987 lähtien taas 60 vuotta (HE 172/1986; Hytti 2002, 14–15; Rantala 2002, 31). Tämä tarkoitti sitä, että vuosina 1980–1986 ikääntynyt työtön saattoi olla 10 vuotta pois työmarkkinoilta ”eläkkeen” nimikkeellä, vaikka olisi ollut täysin työkykyinen ja alle virallisen eläkeiän. Kun tällainen työtön oli vielä ollut ensin vuoden työttömyyspäivärahalla, hän sai olla kohtuullisen toimeentulon turvin pois työmarkkinoilta yli neljänneksen koko työurastaan⁸⁰ ja varsinainen vanhuuseläke karttui siltäkin ajalta ilman että työtön maksoi työeläkevakuutusmaksujaan.

1970-luvun alkuvuosien aikana työttömyyseläkkeen käyttö oli vähäistä. Työttömyyseläkkeellä oli alle 1 000 henkilöä. Vuonna 1980 työttömyyseläkkeellä olevien määrä oli jo kymmenkertainen vuoteen 1975 verrattuna ja vuonna 1987 heitä oli jo yli 50-kertainen määrä eli heitä oli lähes 70 000 henkeä. Vaikka vuoden 2005 alusta lähtien työttömyyseläkettä on voinut enää saada vain ennen vuotta 1950 syntyneet työttömät, eläkkeiden määrä on vielä lähes 50 000 (HE 242/2002; L 634/2003, 4c§). Viimeiset työttömyyseläkkeet maksetaan siten vuonna 2012. Tämä ei tarkoita sitä, että ikääntyneet pitkäaikaistyöttömät jäävät työttömyysturvan ulkopuolelle, vaan sitä että heille ”eläkkeen” nimikkeellä maksettu etuus muuttuu työttömyyspäivärahaksi.

⁸⁰ Itse asiassa vuosina 1991–1996 kun Suomessa oli kaikkien aikojen ennätystyöttömyys, työttömyyseläkeputkessa saattoi olla 53-vuotiaasta lähtien, jolloin em. laskennalliseksi ajaksi tuli 12 vuotta (Hytti 2002, 15).

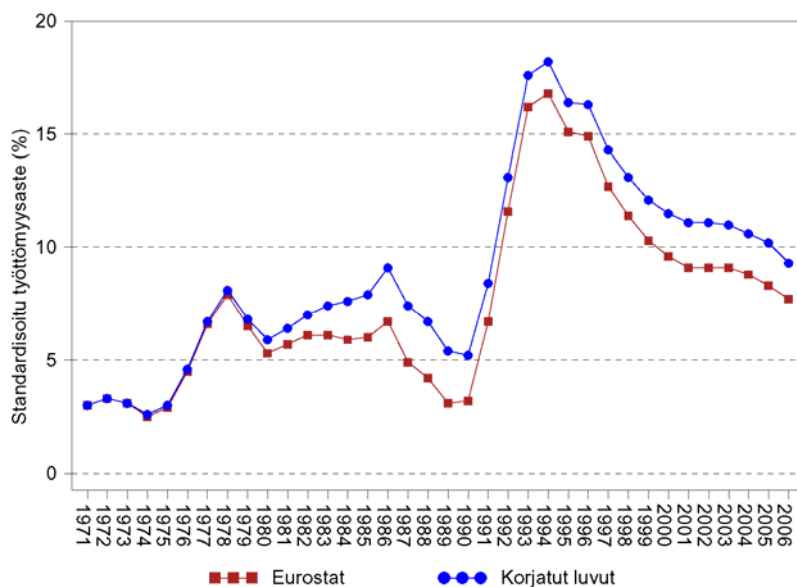
Kuvio 1. Työttömyyseläkkeellä olleiden määrä Suomessa vuosina 1971–2006.

Lähde: Liitetaulukko 24.

Jotta Suomen mitkään työttömyysluvut olisivat vertailukelpoisia muiden OECD-maiden kanssa, työttömyyseläkeläisten luvut on lisättävä standardisoituun työttömyysasteeseen eli ne on lisättävä työttömien lukumäärään ja siviilityövoiman määrään. Laskelmissa ei voida käyttää yleistä työvoiman määritelmää, koska kaikilta siihen kuuluvilta työvoimakyselyä ei tehdä. Kysely tehdään vain yksityisten kotitalouksien keskuudessa, jolloin kyselyn ulkopuolelle jäävät laitoksissa, esimerkiksi armeijassa olevat henkilöt. Työvoimaan kuuluu siten työntekijät, yksityiset yrittäjät, palkatonta työtä tekevät perheen jäsenet ja työttömät, mutta ei laitoksessa elävät (OECD 2008g).

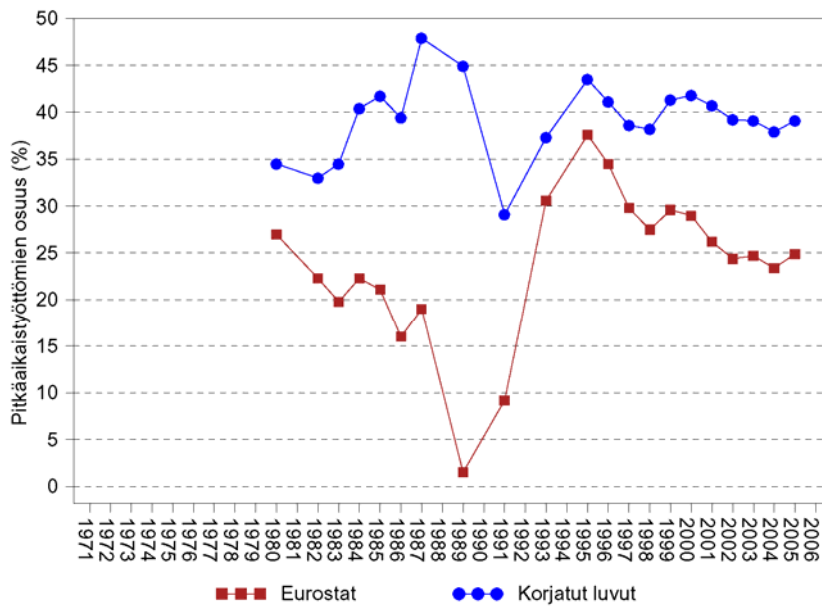
Kuvio 2. Standardisoitu työttömyysaste Suomessa vuosina 1971–2006 (Eurostat-luvut ja työttömyyseläkeläisten määrällä korjatut luvut).

Lähteet: Liitetaulukot 5 ja 25.

Eurostat-luvut tarkoittavat virallisia tilastoja, joita Suomi lähettää EU:n tilastoyksikölle. 1970-luvun ajan työttömyyseläkkeitä oli niin vähän, että molemmat työttömyysasteluvut ovat hyvin lähellä toisiaan. Merkittäviksi erot kasvoivat 1980-luvun kuluessa. Eurostatin kautta Suomi on koettanut esittää, että Suomen työttömyysaste laski 1980-luvun lopussa jopa alle viiden prosenttiyksikön rajan, mutta todellisuudessa tätä rajaa ei alitettu. Vastaavasti 1990-luvun puolivälissä alkanut työttömyyden väheneminen ei ole ollutkaan niin nopeaa kuin Eurostatin kautta on yritetty esittää: 10 prosenttiyksikön rajan alitus tapahtui vasta vuonna 2006 eikä vuonna 2000.

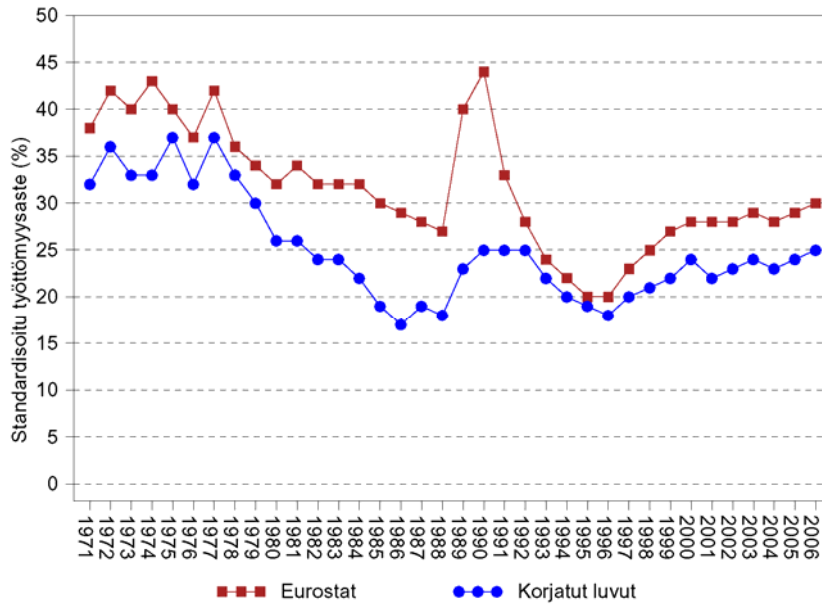
Kuvio 3. Pitkäaikaistyöttömien (vähintään 12 kuukautta) osuus kaikista työttömistä Suomessa vuosina 1971–2006 (Eurostat-luvut ja työttömyyseläkeläisten määrällä korjatut luvut).

Lähteet: Liitetaulukot 6 ja 26.

Pitkäaikaistyöttömien suhteellista osuutta työttömyyseläkeläiskorjaus muuttaa vain hieman. Tämä johtuu siitä, että kun työttömyyseläkeläiset lisättiin muihin pitkäaikaistyöttömiin, heidän määränsä oli lisättävä myös työvoiman määrään, johon he nyt kuuluvat pitkäaikaistyöttöminä. Aiemmin he eivät eläkeläisinä kuuluneet sen kummemmin pitkäaikaistyöttömiin kuin työvoimaankaan.

Kuvio 4. 15–24-vuotiaiden nuorten työttömien osuus kaikista työttömistä Suomessa vuosina 1971–2006 (Eurostat-luvut ja työttömyyseläkeläisten määrällä korjatut luvut).

Lähteet: Liitetaulukot 20 ja 28.

Nuorten työttömien osuus kaikista työttömistä pienenee kun tilastoihin tehdään työttömyyseläkeläisten korjaus. Tämä johtuu siitä, että ikääntyneet työttömyyseläkeläiset lisätään työttömien kokonaismäärään, josta sitten lasketaan nuorten osuus. Suomen nuorisotyöttömyysaste näyttää nyttemmin verrattain siedettävältä: 1970-luvun ajan se oli hieman yli 30 % ja 1980-luvun alusta lähtien alle 25 %.

Liite 7.

Palkkaneuvottelujärjestelmien keskittyneisyys vertailumaissa

Seuraavassa selvitetään miten kaksi palkkaneuvottelujen keskittyneisyysindeksiä on muodostunut.

Ensimmäiseksi tarkastellaan miten Kenworthy'n palkkaneuvottelujen keskittyneisyysindeksi on muodostettu (ks. Kenworthy 2001a).

Lähdeaineistona Kenworthy on käyttänyt lähinnä aikaisempia aiheesta tehtyjä tutkimuksia ja niistä saatuja järjestelmien kuvauksia. Näin saatu perusaineiston hän on luokitellut viiteen kategoriaan ja antanut luokille indeksipisteitä yhdestä viiteen seuraavien periaatteiden mukaisesti.

1 piste: hajautettu neuvottelujärjestelmä, jota sovelletaan pääasiassa yksittäisten yritysten tasolla.

2 pistettä: yhdistetty teollisuusala – ja yritystasoinen neuvottelujärjestelmä, johon kuuluu vähän tai ei ollenkaan sopimusmallien asettamista ja heikkoja elementtejä valtiovalan harjoittamasta koordinoinnista kuten vähimmäispalkan määrittämisestä tai palkkojen indeksikorotuksista.

3 pistettä: teollisuusalatasoinen neuvottelujärjestelmä, johon kuuluu jossain määrin epä-säännöllinen ja epävarma sopimusmallin asettelu ja vain kohtuullinen ammattiliittojen keskittyneisyyden aste.

4 pistettä: johtavien liittojen keskitetty neuvottelujärjestelmä tai valtion toimeenpanema palkkajärjestelmien muotoilu tai palkkojen jäädytys. Keskitettyihin sopimuksiin ei kuulu työrauhavelvoitetta.

Epävirallinen huippuyhdistysten toimeenpanema teollisuusala – ja yritystasoinen neuvottelujen keskittäminen.

5 pistettä: johtavien liittojen keskitetty neuvottelujärjestelmä tai valtion toimeenpanema palkkajärjestelmien määrittely tai palkkojen jäädytys. Keskitettyihin sopimuksiin kuuluu työrauhavelvoite.

Epävirallinen voimakkaan, monopolistisen huippuliiton toimeenpanema teollisuusalatasoinen neuvottelun keskittäminen.

Seuraavassa on luonnehdintoja luokittelujen perustoista:

Alankomaat: Vuosien 1971–1982 arvot muistuttavat Golden–Lange–Wallersteinin keskittyneisyysindeksin arvoja. Muodollisesti keskitetyt neuvottelut ja valtion puuttuminen neuvotteluihin päättyivät vuonna 1982. Sitten neuvottelut ovat tapahtuneet pääasiassa teollisuusala- ja jossain määrin yritystasolla. Palkkaneuvottelujen sopimusmallin asettaminen on ollut metallialan ja Phillips-yhtymän asia.

Iso-Britannia: Kenworthy'n indeksin pisteet muistuttavat keskeisesti Golden–Lange–Wallersteinin keskittyneisyysindeksin arvoja. Julkista sektoria ja vuosia 1973, ja 1975–1979 lukuun ottamatta neuvottelut on käyty pääasiassa yritystasolla.

Norja: Palkkaneuvottelut on käyty kahden vuoden sykleissä, jolloin neuvottelut käydään eri vuosina eri tasolla. Pääneuvottelukierrokset, jotka sisältävät yleensä laajoja aiheita, käydään pääasiassa sektoritasolla, mutta neuvotteluja koordinoi keskitetysti LO ja NHO ja metalliala asettaa säännöllisesti sopimusmallin kuten Saksassakin. Nämä vuodet luokitellaan neljän indeksipisteen vuosiksi. Välineuvottelu, jotka käsittelevät pääasiassa palkkoja, pidetään huipputasolla ja niihin sisällytetään työrauhavelvoite. Nämä vuodet luokitellaan viiden indeksipisteen vuosiksi.

Ruotsi: Kenworthyin indeksin pisteet muistuttavat keskeisesti Golden–Lange–Wallersteinin keskittyneisyysindeksin arvoja. Vuosina 1956–1982 Ruotsissa vallitsi solidaarisen palkkapolitiikan kausi, jolloin palkoista sovittiin keskusjärjestötasolla. Keskusjärjestövoitisuuden taustalla oli ns. Rehn–Meidner-mallin mukainen idea oikeudenmukaisesta palkanmuodostuksesta. Tämän mukaan ”samasta tai samanarvoisesta työstä” oli maksettava sama palkka riippumatta maksavan yrityksen tuloksellisuudesta tai palkanmaksuvyvystä. Tähän tavoitteeseen arveltiin päästävän parhaiten keskitetyillä sopimuksilla. Rehn–Meidnerin-mallin mukainen toiminta kiristyi alun ”sama palkka samasta työstä” -linjasta kohti ”sama palkka kaikesta työstä” linjaan, jota tavoitetta ei saavutettu.⁸¹ Kahden vuosikymmenen aikana harjoitettu palkkaeroja tasaava palkkapolitiikka sai kritiikkiä työnantajilta, mutta myös niiltä palkansaajilta, joiden palkka-asemaa palkkaerojen kaventaminen oli heikentänyt. Vuonna 1983 keskitetty sopimusjärjestelmä hajosi muodollisesti. Sen jälkeen poikkeuksia ovat olleet vuodet 1985–1987, jolloin tehtiin keskitetyjä sopimuksia (Leino 2008, 13–14). Poikkeuksien on sanottu johtuneen pääministeri Olof Palménin murhasta. Vuonna 1992 Ruotsin työnantajajärjestö SAF lakkautti palkkaneuvotteluosastonsa, jolloin neuvotteluja ei enää voitu käydä keskusjärjestötasolla. Vuoden 1983 jälkeen solmittuihin keskitettyihin sopimuksiin ei ole kuulunut työrauhavelvoitetta.

Saksa: Neuvottelut käydään teollisuusalatasolla. Saksassa on yksi dominoiva kansallinen ammattiliitto, DGB. Vaikka neuvottelut käydään teollisuusalatasolla, DGB rohkaisee muita teollisuusaloja seuraamaan metallityöntekijöiden liiton, IG Metallin sopimusmallia. Muut liitot yleensä noudattavat neuvoa. Asetelma on säilynyt samana koko tarkastelujakson ajan.

Suomi: Kenworthyin indeksin pisteet muistuttavat keskeisesti Golden–Lange–Wallersteinin keskittyneisyysindeksin arvoja. Neuvottelut on käyty yleensä keskitetysti, mutta sopiminen ei ole ollut sitovaa: SAK:n liittojen on täytynyt ratifioida sopimus. Teollisuusalasopimuksissa ei ole ollut työrauhavelvoitetta. Keskitetyissä sopimuksissa on yleensä ollut ns. kolmikantaperiaate, jolloin molemmat työmarkkinaosapuolet ovat yhdessä valtiovalan kanssa tehneet sopimuksia. Joskus myös ulkomailta on pyritty vaikuttamaan sopimusten sisältöön. Tällöin on ollut kyse Neuvostoliitosta (Ekedahl 1972, viii, 44, 46; Ochel 2001, 64). Keskitetyt sopimukset olivat niin massiivisia, että SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalainen saattoi sanoa ”Kaikki paitsi ulkopolitiikka kuuluu meille.”⁸² (Mahtavan SAK:n ... 2008). Suomen työnantajien keskusjärjestö, Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ilmoitti 21.5.2008 että työehtosopimukset neuvotellaan jatkossa toimiala-

⁸¹ Sama palkka kaikesta työstä” eli tasapalkkajärjestelmä on ollut käytössä vain totalitaarisissa maissa, esimerkiksi Kuuba. Siellä on nyt, Fidel Castron jäätyä pois valtion johdosta, lopetettu tasapalkkajärjestelmä (Castron luoma... 2008). Kuubassa on ollut tasapalkkajärjestelmä, jossa työntekijät tienasivat saman verran työpanoksestaan riippumatta. Tämä on johtanut palkkojen yleiseen mataluuteen ja korruptioon. Valtion yritykset ovat jo poistaneet palkkakatot tuottelailta työntekijöiltä. Muiden yritysten on seurattava perässä 31.7.2008 menessä. Tasapalkkajärjestelmä on voinut toimia Kuubassa sen vuoksi, että suurin osa kansalaisista ei ole joutunut maksamaan asumisesta, koulutuksesta tai terveydenhuollosta. Monet ihmiset saivat lisäksi ruoka-apua. Ruotsissa ei ollut mitään mahdollisuuksia siirtyä tasapalkkajärjestelmään sen vuoksi, että siellä ei ollut täydellistä totalitaarista komentoa, vaikka sekä valtion että ammattiliittojen johdossa olleet sosiaalidemokraatit yrittivät toteuttaa tasapalkkajärjestelmää yli 20 vuotta.

⁸² Lausunto sisältyi vuosittuuhannen vaihteen Talouselämä-lehden haastatteluun, eikä Ihalainen ole sitä kumonnut (Mahtavan SAK:n ... 2008).

kohtaisesti (Pohjanpalo 2008). EK:n rooli tulevissa neuvotteluissa on koordinoita jäsenliittoja. Suomen ensimmäinen keskitetty ratkaisu tehtiin vuonna 1968, joten 40 vuoden keskitettyjen sopimusten kausi päättyi. EK keskittyy tulevaisuudessa työmarkkinapolitiikan sijaan elinkeinopolitiikkaan ja yritysten toimintaedellytysten edunvalvontaan. SAK:ta ja muita Suomen keskusliittoja odottaa todennäköisesti samanlainen roolinvaihdos. Palkkapolitiikan sijaan niiden on keskityttävä työelämän lainsäädännön muutoksiin, ansiosidonnaisen sosiaaliturvan ja palkansaajien ostovoiman kasvattamiseen (Mah-tavan SAK:n ... 2008). Liittojen roolin muutos merkitsee samalla niiden roolin merkittävää kutustumista.

Tanska: Tanskassa luovuttiin keskitetyistä sopimuksista vuonna 1981, jolloin sovittiin ensi kertaa palkoista toimialatasolla sitten vuoden 1958 (Leino 2008, 14). Poikkeuksen muodostivat vuodet 1985–1986 ja 1998–1999. Yhtenä merkittävänä syynä järjestelmän desentralisoimiseen arvioidaan olleen halun estää parlamenttia puuttumasta enää palkkaneuvotteluihin. Erityisesti 1970-luvulla valtion palkkapolitiittinen rooli kasvoi merkittäväksi sen suorittaessa useita väliintuloja kollektiivisiin palkkaneuvotteluihin. Valtion merkitystä palkanmuodostukseen vahvisti maan parlamentin oikeus halutessaan pakottaa kansallisen sovitteluelimen sovitteluehdotuksia pitäviksi neuvottelutuloksiksi. Valtion näkyvä valta-asema lienee ollut syy siihen että myös palkansaajajärjestöt tukivat hajautettuun sopimiseen siirtymistä. Vaikka Tanskassa luovuttiin keskitetyistä sopimuksista jo vuonna 1981, samapalkkaisuusjärjestelmästä luovuttiin vasta vuonna 1992 (Alenius 1992).

Toiseksi tarkastellaan Ochelin palkkaneuvottelujen koordinaatioindeksin muodostamista (Ochel 2000).

Ochelin indeksi on luonteeltaan summaindeksi, jonka osaindeksejä ovat: 1) palkkaneuvottelujen keskittyneisyys (collective bargainig centralization), 2) palkkaneuvottelujen koordinointi, (collective bargainig co-ordination) 3) sopimusten täytäntöönpanon toteuttamiskyky (capacity of implementation) (Ochel 2000).

Neuvottelujen keskittymistä arvioiva indeksi voi saada kolme arvoa:

- 1 piste: yritystason neuvottelut,
- 2 piste: toimiala tai sektoritason neuvottelut ja
- 3 pistettä: keskustason tai valtakunnallisen tason neuvottelut.

Neuvottelujen keskittymistä arvioivan indeksin tasot ovat yksinkertaiset ja selkeät. Käytännössä tulee kuitenkin ongelmia silloin kun neuvottelukierroksella käydään sekä keskus- että toimialakohtaisia neuvotteluja eli neuvottelut ovat sekoitus eri tasoista. Silloin otetaan huomioon molempien tasojen pisteet.

Palkkaneuvottelujen koordinoinnilla Ochel tarkoittaa mekanismia, joka lisää yhteisymmärrystä palkkaneuvotteluosapuolien välillä. Palkkaneuvottelujen koordinointia arvioidaessa etsitään ensin neuvottelujen päätyyppiä (main type), joita on yhteensä kuusi.

- a) ei koordinointia,
- b) mallin asettaminen tai neuvotteluilla on päänavaaja,
- c) järjestöjen sisäinen koordinointi,
- d) valtion tukema koordinointi,
- e) valtion määräämä koordinointi,
- f) keskusjärjestöjen välinen koordinointi.

Kun koordinaation tyyppi on saatu määriteltä, annetaan indeksipisteitä koordinointiasteen mukaan viisiasteisen skaalan mukaan:

- 1 piste: ei koordinointia (tyyppi a),
- 1,5 pistettä: lievää koordinointia (tyypit c ja d),
- 2 pistettä: hieman voimakkaampaa koordinointia (tyypit b, c ja d),
- 2,5 pistettä: aika voimakasta koordinointia (tyypit b, c, d, e ja f),
- 3 pistettä: voimakas koordinointi (tyypit e ja f).

Sopimusten täytäntöönpanon toteuttamiskykyä arvioidaan kaksiluokkaisella skaalalla:

- 1 piste: matala toteuttamiskyky ja
- 2 pistettä: korkea toteuttamiskyky.

Kun nämä kolme osaindeksiä yhdistetään yhdeksi summaindeksiksi, saadaan parempi kuva palkkaneuvottelujen mekanismeista kuin jos olisi tarkastelu vain keskittymistä eli sitä millä tasolla neuvottelut käytiin.

Palkkaneuvottelujen koordinointi-indeksi saa pisteitä viisiasteisen skaalan mukaan, jolloin 1 piste tarkoittaa yritystason neuvotteluja eikä neuvotteluissa ei ole lainkaan koordinointia, 1, 5 ja 2,0 sekä 2,5 pistettä tarkoittavat tiivistyvää koordinaation astetta ja viimein 3 pistettä keskustason neuvotteluja ja voimakasta koordinaatiota.

Parhaiten todellisuutta kuvaavassa koordinaatioindeksissä pitäisi olla mukana myös työnantajajärjestöjen keskittymiskuvaukset. Näistä ei ole aikasarjoja, joten kehitetyt indeksit nojautuvat lähinnä työntekijäjärjestöjen tietoihin. Ammattiliittojen koordinointi näyttäisi kuitenkin kuvaavan aika hyvin myös työnantajajärjestöjen tilaa, sillä vuosilta 1989–1994 olevien tietojen mukaan työnantajien indeksiluvut poikkesivat vertailumaista vain Suomen ja Saksan osalta (Nickell 1997, 63). Näissä maissa työnantajajärjestöt olivat palkkaneuvotteluissa vielä keskittyneempiä kuin ammattiliitot.

Liite 8.

Omistusasuminen ja työttömyys

Euroopan ekonomistit ovat pitkään yrittäneet löytää selitystä, miksi USA:n työttömyysaste on merkittävästi alhaisempi kuin Euroopan. 1990 – luvun lopulla Andrew J. Oswald esitti, että merkittävin syy on Euroopan työmarkkinoiden liiallinen jäykkyys, erityisesti siinä suhteessa, että korkea omistusasuminen ehkäisee luonnollista työvoiman liikkuvuutta ja siten lisää työttömyyttä (Oswald 1996, 14–32; Oswald 1999, 4–7). Oswaldin mukaan mikään muu työmarkkinainstituutio ei selittänyt työttömyyden vaihtelua niin hyvin kuin omistusasuminen. Oswaldin analyysitapa oli se, että hän teki yhden muuttujan poikkileikkaus regression vuosille noin 1960 ja 1990. Mukana oli 18 OECD-maata, myös USA. Regressiot hän laski omistusasumiselle, ammattiliittojen jäsenyydelle ja päivärahan suuruudelle. Vuonna 1960 Oswaldin regressiolaskelman mukaan omistusasuminen selitti 83 % työttömyysasteesta ja vuonna 1990 vielä 45,5 %. Vuosien 1970 ja 1990 välisestä työttömyysasteen muutoksesta omistusasumisen muutos selitti Oswaldin regressiolaskelman mukaan 13,1 %. Vuonna 1990 työttömyysasteesta päivärahan anteliaisuus selitti 6,6 %. Samaan aikaan ammattiliittojen jäsenyyden korrelaatio oli negatiivinen ja se selitti työttömyysasteesta 1 %.

Oswaldin tuloksiin voidaan tehdä ainakin seuraavat huomautukset.

Ensinnäkin lähestymistapa on liian yksinkertainen. Yksimuuttujaregressioilla ei pitäisi tehdä noin voimakkaita johtopäätöksiä. Koska hänellä oli ainakin kaksi muuta työmarkkinainstituutiota mukana laskelmissa, niistä olisi pitänyt tehdä monimuuttujaregressiomalli ja katsoa sitten millaiseksi sen selitysvaikutus olisi muodostunut.

Toiseksi vuoden 1960 poikkileikkauksen selitysvaikutus on aivan liian suuri, 83 %. Tiedetään että voidaan löytää helposti yli 10 muuta työmarkkinainstituutiota, joilla on yhteyksiä työttömyyteen ja että lisäksi on vielä suuri joukko taloudellisia instituutioita, joilla ilmeisesti on työmarkkinainstituutiota suurempi vaikutus työttömyyteen. Näille jäänyt 17 %:n selitysosuus on ehdottomasti liian pieni, sillä odotusarvo on, että jo taloudelliset tekijät selittänevät työttömyydestä yli 50 %.

Kolmanneksi koska tulokset ovat omistusasumisen kannalta liian hyviä, voidaan epäillä laskelmien luotettavuutta. Sen kummemmin standardisoidun työttömyysasteen kuin omistusasumisen asteen osalta vieläkään ei ole saatavissa luotettavia tietoja vuodelle 1960. Vuoden 1960 työttömyysasteluvut olivat lähes kaikissa maissa merkittävästi alle 5 %. Pienetkin virheet noin pienissä luvuissa tekevät suhteellisesti suuria virheitä. 1990-luvulla tilanne on ollut vielä huonompi. Esimerkiksi Oswaldin mukaan Alankomaiden asuntokannasta oli vuonna 1960 25,7 % omistusasuntoja. Mutta luotettavien tietojen mukaan vuonna 1970 niitä oli jo 35 %, joten 10 vuoden kehitys tuntuu liian suurelta. Vastaavasti vuoden 1990 omistusasuntoluvuissa on eroavaisuuksia. Oswald esittää esimerkiksi että Suomessa olisi ollut 78 % omistusasuntoja koko asuntokannasta, mutta Suomen Tilastokeskuksen mukaan niitä oli vain 66,8 %. Lähes yhtä suuri ero on Portugalin luvuissa: Oswaldilla se on 58 % ja luotetulla lähteellä 67 % (vert. liitetaulukko 35). Lisäksi Oswaldin raportissa vuoden 1990 omistusasumisen osuusluvuksi Norjalle ja Ruotsille esitetään kahta lukua, Norjalle 60/78 % ja Ruotsille 43/56 %, eikä kerrota kumpaa on käytetty ja miksi. Vuoden 1990 työttömyysasteluvuissa Oswaldilla on yleensä alle yhden prosenttiyksikön virheitä, mikä ei ole kovin kohtalokasta. Mutta suuriakin virheitä löytyy: Oswaldin mukaan Espanjassa oli vuonna 1990 18,1 %:n työttömyysaste, kun taas OECD:n luotettavien tietojen mukaan se oli 14,7 %. Vastaavasti Oswald käyttä

Italian osalta lukua 10,5 kun oikea luku on 8,8 % ja Saksan osalta lukua 4,6 kun oikea luku olisi ollut 6,3 %.

Oswaldin analyysit näyttävät hieman epätarkoilta ja niistä on tehty liian voimakkaita johtopäätöksiä.

Myöhemmin Andrew J. Oswald siirtyi tutkimaan työttömyyden sijasta onnellisuutta, kuten hänen kotisivultaan käy ilmi.

Oswaldin tulokset ovat saaneet tukea makrotason tutkimuksista, mutta ei mikrotason tutkimuksista (Green ja Henderschott 2001; Nickell 1998; van Ommeren 1996).